OKUYUCU TEFSİRİ

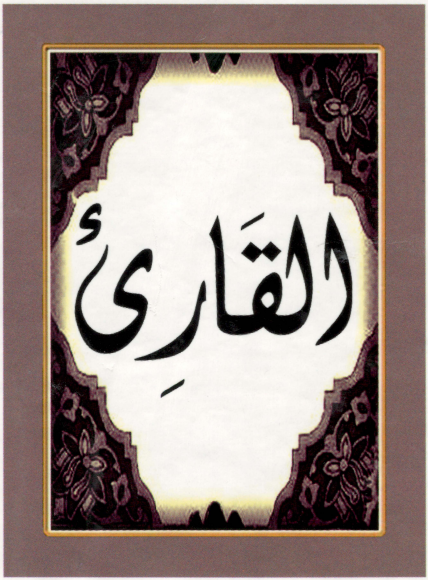

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

8

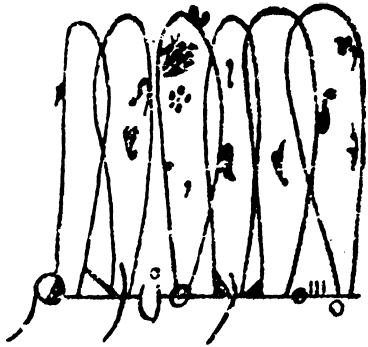

OKUYUCU TEFSİRİ
SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

•

Taşhih
ABDULLAH BEGEÇ

•

Kapak Tasarımı
OSMAN – FATMA ARPAÇUKURU

•

Sayfa Düzeni
Nida Tasarım

•

Baskı
STEP AJANS

İRTİBAT ADRESİ

Mimar Sinan cad. Kantarcılar Apt. No: 32
Tlf.: 0422 321 21 87
MALATYA

OKUYUCU TEFSİRİ

"Tefsîru'l-Kâri"

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

8

Şubat 2009
MALATYA

İÇİNDEKİLER

İSRÂ SÛRESİ · 7

KEHF SÛRESİ · 151

MERYEM SÛRESİ · 225

TAHA SÛRESİ · 287

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

İSRÂ SÛRESİ

Giriş

Hz. Muhammed'in miraç mucizesinden bahsettiği için sure "İsra" adını almıştır.

İsra, gece yürüyüşüne çıkmak, hızlandırma, süratlendirme, çabuklaştırma; Miraç ise göğe çıkma anlamlarına gelmektedir.

111. ayetten müteşekkil olan sure Allah'ı tespih ederek başlıyor. Kur'an'ın gerçeği bildirdiğini, en ahlaki değerleri, imtihanın farklılığını, insanın üstün yaratılışı, iblisin isyanı, müşriklerin inatçılığı gibi hususlar surede yer almakta ve Allah'a hamd ederek sona ermektedir. İsra ve Miraç, Mescidi Haram'da (Kâbe'yi muhit, tavaf sahasıdır) başlamıştır ve Mescidi Aksa'da (Kudüs şehri ve civarı demektir), yani Filistin'de sona ermiştir.

Bu yolculuğun nasıl olduğu hususunda ihtilaf vardır. Uyku- uyanıklık hâlinde veya rüya âleminde olduğu düşünülmektedir.

Nübüvvetten sonra, hicretten evvel vuku bulduğu, ancak hangi yıl, hangi ay olduğu kesin tayin edilmiş değildir. Rivayetler ihtilaflıdır. Rivayetlerin ekserisi rebiul-evvel ve recep ayları üzerinde toplanmıştır.

Günümüzde olduğu gibi kesinleşmiş bir tarihte kutlama merasimlerinin Asrı Saadet devrinde olup olmadığına dair kesin bir bilgi olmadığı gibi bu günlerin veya özel gecelerin sabit bir tarihide verilmemiştir. Bu konularda ihtilaf vardır; diyelim tarihler belli, bizler İslam'ın emirlerini veya Allah'a yakın olmayı bugünlerde mi aklımıza getirelim? Evet, aylardan Ramazan, günlerden Cuma gibi zamanlar, ilahî rahmet olarak beş vakit namaz her güne serpiştirilmiştir. Yılın 365 gününün her zamanına bu mübarek vakitlerde rahmet yenilenmektedir. İnsan ömrünün ihtiyaç duyduğu her anında bulabileceği bir mukaddes kitabı kendine verilmiştir. Böyle olduğu için de onu kutlamak isteyen her mümin için illa da şu gündür diye bir tespite gidilmemiştir.

Bugün Müslümanlar cahiliyenin işgali altında iken bu hâlden kurtulup ilmi yolda izzetlenmek için bütün gücüyle mücadele vermek ve bu hâlden kurtulmaları için dua etmek bile akıllarına ciddi anlamda gelmezken, farz vecibeleri dahi yerine getirmekten uzak olan gafiller bu günlerde amaçlarına ulaşmak için geceyi ihya ederek geçirmeye çalışırlar(!)

Özel gün ve geceleri kutlama hakkında mütevatir bir haber olmadığı hâlde Resule atfen söylenen mevzu hadislerle yola çıkarak böylesi kutlamalar revaç bulmuştur. Bugünkü kutlama merasimleri bir bilgiye dayanarak değil, taklidi sürdürülen bir

eylem olarak görülüyor. Birçok âlim taklidi takvadan saymamıştır. Bediüzzaman da "Bazen arzu fikir suretini giyer, muhteris şahıs nefsini arzusunu fikir zanneder." diyerek ilmî olmayan şeylerin havada uçuşan hayaller olduğuna işaret etmiş oluyor.

Cahilî güçlerin Müslümanları oyalamak için bulduğu ve yaşatmak istediği bazı oyunlar anlaşılmaz hâldedir. Onların İslam'ı âdeta bir tören dini hâline getirip, dünyası ayrı, dini ayrı kılmak gibi iyi niyetli görünüp yapılan bütün ilim dışı çalışmalar İslam'a bir bütün olarak bakmayı zorlaştırmıştır.

Akide sorunları içindeki bir topluma, başka konularla daha doğrusu teferruatla ilgili mesajı götürmek, neticeye götürücü olmaktan uzaktır.

Müslümanların bulundukları hâlden kurtulmaları için İslam'ın törenler, ayinler dini hâline getirilmesine hizmet etmekten kurtarılabilmesi için ilmî bir metotla mutlak ve tek doğru kaynağımıza dönme çalışmaları yapılmalıdır.

Şimdi soruyorum: Yüce İslam'ın emirlerini yaşayarak paklanmayı sadece özel günlerde mi hatırlayalım? Acaba böyle bir hatırlayış, böyle bir anış bizi arzuladığımız hedefe, kurtuluşa ulaştırır mı dersiniz?

Ey iman edenler! Günah işlemekten uzaklaşarak temiz kalmaya, Kur'an ile yolumuzu aydınlatarak sıratımüstakimin bizi ulaştıracağı hedefe varmaya çalışalım. Güzel amellerimizle miraca, ihsan ve takvamızla Makamı Mahmud'a ermeye çalışalım!

Surede 18. ayetten 40.ayete kadar olan bölümde, dünyadaki bütün hayr ve şer binasının on iki temel esasından bahsediliyor. Bu on iki esas şudur:

1-) Allah'a eş koşmayınız. 2-) Ebeveyninize hürmet ve itaat ediniz. 3-)Müstahaklara haklarını veriniz. 4-) İsraf etmeyiniz. 5-) İfrat ve tefritten sakınarak ikisi arasıda mutedil yol tutunuz. 6-) Çocuklarınızı öldürmeyiniz. 7-) Zinaya yaklaşmayınız. 8-) Haksız yere kimseyi öldürmeyiniz. 9-) Yetime en iyi muameleyi gösteriniz. 10-) Ölçüleriniz ve tartılarınız doğru olsun. 11-) Bilmediğiniz şeyleri körü körüne takip etmeyiniz. 12-) Yeryüzünde mağrurane ve mütekebbirane yürümeyiniz.

Şunu iyi bilmeliyiz ki Allah, bütün tahayyül ve tasavvurun dışında kalan, evveli ve ezeli olmayan bir ve tek olandır. Sınırlı bir akla sahip insanoğlunun sınırsız mutlak bir varlığın hakikatini kavraması mümkün değildir. Bu bakımdan Allah'ın zatı hakkında değil (O'nu tanımak için) O'nun sanatını, varlıklar üzerindeki gücünü, idaredeki kudretini düşünerek ancak Allah'ı gereği gibi takdir edebilirsiniz.

Allah, zaman ve mekândan münezzehtir. Peki, peygamberin miraç hadisesinin sırrı nedir?

"İslam âlimleri, Miraç'taki yolculuğun Allah'a olan bir mesafenin katedilmesi manasına gelmeyeceğini şu sözleriyle belirtmişler: "Yüce Allah miraçta (göklerin ötesinde) Hz. Muhammed'e ne kadar yakın ise, denizlerin altında (balığın karnında) iken Yunus (a.s.) da o kadar yakın idi. Çünkü Allah ilim irade ve kudreti ile her yerde ve her zamanda hazır ve nazırdır. Miraç olayı maddi bir mesafeyi değil "Allah'ın ayetlerini görmek içindir."

Bunu misallendirirsek: Mesela, bizimle güneş arasında bir mesafe olmakla beraber, güneşle bizim aramızda herhangi bir mesafe söz konusu değildir. Biz güneşten hesap edemeyeceğimiz kadar uzaktayız. Oysa güneş bize bizden daha yakındır.

Çünkü o her yerde ışığı ile başımızı okşuyor. Gözümüze nur, hayatımıza hayat katıyor.

İşte aynen bunun gibi Yüce Allah "Bize şah damarımızdan daha yakındır." Fakat biz manevi mesafe ile O'ndan sonsuz uzağız. İşte Allah, Hz. Muhammed'i miraca çıkarmakla onun Allah'a olan yakınlığını ve azizliğini göstermiştir. Demek ki Allah, her şeye, her şeyden daha yakındır. Fakat her şey O'ndan sonsuz uzaktır.

Allah nerede diye sorulmaz. O, her yerde hazır ve nazırdır. Bu konuyu akla yakınlaştıracak bir misalle açabiliriz. Mesela, ruh içinde mekân tahayyülü söz konusu olamıyor. Ruh bedenin neresinde? Uzun mu, kısa mı? Ağır mı, hafif mi? Rengi ne gibi sorular sorulamayacağı gibi, nerede suali de sorulmaz. Ruh hiçbir yerde olmamakla beraber, tesiriyle bedenin her yerindedir. Aynen öyle. Allah da mekândan münezzeh olmakla beraber isimlerinin ve sıfatlarının görünümleriyle her yerdedir. Akıl, O'nun zatını kavrayamaz. Ancak varlığını anlayabilir.[1]

❁ ❁ ❁

[1] Zafer Dergisi, 1994, s. 216.

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾

17:1 Kulunu (Muhammed s.a.v.) **bir gece Mescidi Haram'dan Mescidi Aksa'ya kadar götüren** (Zati ecelle ve ala her türlü eksiklikten) **münezzehtir.** (O Mescidi Aksa ki) **biz onun etrafına bereket verdik** (ve bu gece yolculuğunu) **ona**(o peygambere) **ayetlerimizden bazısını gösterelim diye** (yaptırdık). **Şüphesiz ki O,** (asıl) **O** (her şeyi) **hakkıyla işiten, kemaliyle görendir.**

Bu ayeti şu başlıklar altında inceleyerek anlamaya çalışalım.

1-) Allah'ı tespih

2-) Yolculuk ve olayın vuku bulması

3-) Kulluk

4-) Mescitlerin önemi

5-) Gösterilen ayetler

6-) Çevrenin bereketi

1-) Tespih: Allah zatıyla, fiilleriyle noksansızdır. Her şeyi "Kun" emriyle bir hikmetle var eden ve her varlığı yaratılışına uygun kanunla idare edendir.

Ey iman edenler! Hayret, hayranlık ve dehşet uyandıran olağanüstü şeyler gördüğünde "Subhanallahu vallahu ekber" diyerek Rabbinizi tespih edin! Büyük olan Allah, bütün eksikliklerden beridir.

Surenin tespihle başlaması, daha sonra zikredilecek hayret verici işlerin önemiyle ilgilidir. Tıpkı "Mukatta" harfleriyle başlayıp da Kur'an'ın Allah katından gönderildiğine ve hidayet rehberi olduğuna değindiği gibi.

2-) Gece yolculuğunun gayesi Allah'ın kulu Hz. Muhammed'e bazı ayetlerini göstermesi için vuku bulmuştur. "Kun" vasfına sahip Allah seçmiş olduğu elçilerine hakikatleri dilediği şekilde bildirendir. Burada da bahsedildiği kulu Hz. Muhammed'i Mescidi Haram'dan alıp Mescidi Aksa'ya bir gece, süresi bilinmeyen kısa bir zaman diliminde, götürüp ona ayetlerini göstermiştir. Bu olay o günkü insanlar için olmayacak şeydi ama günümüzde insanlar, teknolojik imkânlarla çok kısa zamanda daha uzak mesafelerde ve çok yüksek fezalarda dolaşmaktalar. Fakat hangi imkân ve donanıma sahip olurlarsa olsunlar, Hz. Muhammed gibi İsra ve Miraç olayını yaşayamazlar. Ancak onun ilahî bildirilerini yaşayarak manevi miraca ererler.

İnananlar bu yolculuğun seyrinden ziyade Allah'ın iradesine teslim olup imanda şahadete ermeliler. Hz. Muhammed'in zaman ve mekân, perdeler ve duyular üstüne çıktığına dair kesin bir nastır. Onun bedenen mi, ruhen mi, rüya âleminde mi olduğunu tartışmaya mahal bırakmadan iman etmek gerek. İlla bu olayı aklın idraki içinde açıklamanın gerekli olmadığı muhakkaktır. "...Hüküm ancak Allah'ındır. O, doğru hüküm verenleri en hayırlısıdır."(6/57)

Ayet Hz. Muhammed'e gösterilenlerin ne olduğunu açıklamıyor. "Andolsun O, Rabbinin en büyük ayetlerinden bir kısmını gördü." (53/18).

Buhari ve diğer hadis kitaplarında sahih rivayetlerle rivayet edildiği üzere Hz. Peygamber (s.a.v.) Burak denilen bir bineğe

bindirilerek göğe çıkarıldı. Her bir vakit namazın farzıyeti ve 2/285–286. ayetleri vahyolundu vs. görüşlere yer verilmiştir. [2]

Peygambere gösterdiği ayetler kulluğu gerektiren işler olsaydı mutlaka açıklardı. O resulün gördükleri Allahualem gaibe dair hadiseler olabilir. Bunun da nasıl olacağını Allahu Teala ilahî vahiylerle haber vermiştir. Kullara düşen bilemeyeceği şeyin ardına düşeceğine, bildirilenleri fıkhederek gereğince amel ederek o gün için hazırlık yapmaktır.

3-) Kulluk vasfı ile Hz. Muhammed peygamberlerin sonuncusu, insanlar arasından seçilmiş en seçkin şahsiyettir. Allah onun şanını yüceltmiştir (94/4) Son ümmete önder ve rehber kılınmıştır. (33/21) Onu hiçbir peygambere vermediği Miraç'a yükseltmiş ve ona indirdiği vahyî koruma altına almıştır. (15/9) O Allah'a teslim olmuş bir kuldur. Onu övmek ve şanını yüceltmek için Hristiyanların Hz. İsa'ya uluhiyet vasfı verdikleri gibi kullukla ilahlığı birbirine karıştırmayın. Uluhiyet sadece süphan olan Allah'a mahsustur.

Ayet, ilahî mesajların doğruluğuna, varlığına ya da nihai gerçeklere işaret eden delillerdir.

Allah, kitaplarını hak, hukuk ve kulluk vecibeleri, ahlaki kaideleri açıklamak için indirmiştir. İslam'a dayalı idare kaos ve kargaşa değil, düzen ve nizam; zulüm değil, adalete yönelik yaşam vazeder.

4-) Mescitlerin önemi iki mescit arasındaki yolculuk, iki mukaddes toprakları birbirine bağlamaktadır. Hz. Âdem, Hz. İbrahim, Hz. İsmail ve son peygamber Hz. Muhammed tevhidin sancağını Mescidi Haram'da dalgalandırmışlardır. (3/96)

---

[2] Bkz: 53/8-16

Mescidi Haram Mekke'de Kâbe'nin bulunduğu alandaki caminin adıdır. Hürmet ve saygı gösterilmesi gereken anlamında bu ad verilmiştir.

Mescidi Aksa Kudüs'te eski Süleyman mabedinin bulunduğu yerde inşa edilmiş "En uzak mescit" anlamına gelen ismin verilmesi Mekke'deki Mescidi Haram'a yaya yürüyüşü ile bir aylık mesafede bulunması yüzündendir.

Yeryüzünde Mescidi Haram'dan sonra yapılan en eski mescitlerden biridir. Müslümanlar ilk önceleri Kudüs'te Mescidi Aksa'ya yönelerek ibadet ediyorlarmış. Hicretten sonra kıble Mekke'deki Mescidi Haram'a çevrilmiştir. (2/149)

Mescitler müminleri bir araya toplayan Allah'ı tespih ve takdis ettikleri, ilahî müeyyidelerin okunduğu, Allah'a kulluk meselelerinin açıklandığı yerler olduğundan maddi-manevi bereketin hasıl olduğu mekânlardır. Secdeye vararak kulluk uğrunda gerekeni yapacaklarının bir sembolüdür. Mescitlere maddi-manevi kirlerden arınarak girmeli (7/31), miraç duygusuyla Allah'a yönelip tespih, tahmit ve tövbe ile arınarak çıkıp bu ruhla İslam cihana yayılmaya çalışılmalıdır.

Rükûu, sucudu, emr-i Yezdan'ın (2/43)

Her rüknü bir derya fazl-ı Süphan'ın

Tekbirinde nabzı arş-ı Rahman'ın

Namazda miracı ihya eden var!

Zeynep Gazali (r.a) "Ey Müslümanlar! Gördünüz mü? İsra mucizesinde inanan insanın göklerin ve yerin nasıl bizim hizmetimize sunulduğunu araştırmasının gereğine işaret vardır. İnsan, Allah'a güvenerek derinlemesine evreni incelerse Onu bulmaması için, doğru yola ermemesi için hiçbir neden yoktur. Şayet bizler Allah'ı bilerek Kur'ani dirilişin ışığında yaşayıp

göğün tabakalarını ve evrenin katmanlarını inceleseydik atomu keşfedenler olur, uzay araçlarıyla aya ayak basar ve dünyaya hükmedenler olurduk.

Buna göre, dünyanın gidişatından bizler sorumluyuz. Peki, bu nasıl olacaktır? Atom ve atom ürünlerinin sahipleri biz değiliz. Füzeler, uydular ve yörüngeler de bizim kontrolümüzde değil. Bunlar ve daha başka pek çok şey hakkında yapılan bilimsel araştırma ve buluşları biz yapmadık. Bunların sahibi de biz değiliz. Yoksa semanın katmanlarını geçen bizim peygamberimiz değil miydi? Onun İsra ve Miraç yolculukları, bizim yeryüzünü ve göğün katmanlarını araştırmakla yükümlü olduğumuza işaret değil miydi?

Ey Müslümanlar, Kur'an'ı yeni baştan bir daha okumaz mısınız? Yeniden onu okuyup inceleyin de onun bilim ve bilginin ta kendisi olduğunu görün. Evet, Kur'an okunup incelenmesi, derinlemesine araştırılması gereken bir kitaptır. O ölüler için gelmiş matem kitabı değildir. Gerçekten Kur'an bir ilim, ibadet ve araştırma kitabıdır. O evrenin inceliklerine ve gerçek yüzüne ulaştıran bir kitaptır. O, sanat, imar, savaş, barış, devlet, adalet ve hukuka riayet eden esasları içeren bir mecmuadır. [3]

Allah," Semiu'l-Basirdir."

Es-Semi: O her sesi en ince, en kısık hâliyle işitendir. Onun duymadığı hiçbir ses olamaz. "Yoksa onlar bizim kendilerinin sırlarını ve gizli konuşmalarını işitmediğimizi mi sanıyorlar? Hayır, öyle değil; yanlarındaki elçilerimiz (hafaza melekleri de) yazmaktadır."(43/80)

El- Basir olan Allah her şeyi en ince ayrıntılarına kadar görendir.

---

[3] Kur'an'a Bakışlar, Zeynep el-Gazalî

Bu haber inananlar için ilahî bir rahmettir. Çünkü Allah'ın her şeyi gördüğüne, işittiğine yakin olarak iman edip bunu akıldan çıkarmamak az hata yapmamızı sağlar.

Hassas kameralarla kaydedildiğini bilen birisi laubali, kaba, argo konuşur mu? Kötü fiiller yaparak kayda geçmek ister mi? Sesine, sözüne, görüntüsüne çeki düzen vermez mi?

Ey İnsanlar! Biliniz ki Allah'ın katında sesleriniz, görüntüleriniz kaydedilmektedir. Mahşerde herkesin önünde, dahası Allah'ın huzurunda mahcup olmak istemiyorsanız kendinize çekidüzen verin.

Bu hususta göstereceğiniz dikkat dünyada sevilip sayılmanıza, ahirette ise saadeti kazanmanıza vesile olabilir.

❁ ❁ ❁

وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلاَّ تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلاً ﴿٢﴾

17:2 Biz Musa'ya kitap verdik ve o (Kitabı) **"Benden başka hiçbir vekil tutmayın" diye İsrailoğulları için bir hidayet** (rehberi) **kıldık.**

Allah, İsra ve Miraç olayı ile Hz. Muhammed'e ikramda bulunduğu gibi Hz. Musa'ya da ikramda bulunduğunu, ona kitap verildiğini, o ve diğer bütün peygamberlerin de aynı inancın davetçisi olduklarını anlatarak münkirleri Allah'a eşler koşmadan iman etmeye davet ediyor. Buna karşın müşrikler de İsrailoğulları gibi davete çeşitli itirazlar ileri sürerek Hz. Muhammed'e başkaldırıyorlardı.

Bu ayetin İsra ve Miraç olayıyla Hz. Musa ile arasında bağlantı kurulacak olunursa Hz. Musa'nın Allah ile konuşma isteği [4] peygamberlik ve kitap verilmesi gibi Hz. Muhammed'i de geceleyin, bazı alametleri göstermek için götürdü. Bütün bunlar Allah'tan başka kimseye dayanmamaları, O'ndan başka kimseye yönelmemeleri içindi. Çünkü insanlar Allah'ın varlığına, birliğine inansa da Allah'dan başka hüküm koyucu, yol göstericileri veli edinerek küfre düşerler. İşte Allah, iman etmek isteyenleri böyle bir zillete düşmemeleri için ilahî mesajlar ile uyaracak elçiler görevlendirip cehalet ve inkârcılığın karanlığından kurtarıp ilmin aydınlığına gerçek dine kavuşturacak yolu gösterir. Allah, bu doğru ve emin yolu göstermeye vekildir ve bu yolda kendisine dayanıp güvenerek işlerini ilahî düsturlar çerçevesinde yürütenlerin de kurtuluşuna vekildir. Ona gerçekten tevekkül edenlerin gönüllerine huzur, cesaret ve sekinet indirerek onları rahatlatır.[5]

❁ ❁ ❁

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿٣﴾

17:3 Ey Nuh ile beraber (gemide) **taşı**(yıp selamete çıkar) **dığımız** (insanlar) **zürriyeti,** (şu) **bir hakikattir ki** (Nuh) **çok şükreden bir kuldu.**

Allah, tüm peygamberlere inanıp onları örnek alanları cehalet denizinde boğulmaktan kurtarmıştır. Çünkü peygamberlere inanıp gereğince amel edenler iman nimetinin kadrini bilerek şükredenlerdir. Bir kulun "şükreder" olması her nimetin

[4] Bkz: 4/164, 7/143, 19/52
[5] Bkz: 3/150, 4/81

ancak Allah Tealanın fazl ve keremiyle meydana geldiğini iyi bilmesiyle, yani tam bir muvahhid olmasıyla mümkündür.

Bu hitapla davette nezih, okşayıcı bir metot usulü görülmektedir. Şöyle ki, sizler cehalet tufanından kurtulan necip neslin, kurtulan birkaç müminin, çocuklarısınız. Bu aslınızı düşünmelisiniz. Onlar, yeryüzünde tevhidin sancağını dalgalandırsınlar diye Allah'ın tufandan kurtardığı seçkin kimselerdi. Böyle temiz ve asil bir nesil nasıl olur da bozulup yozlaşabilir hatırlatması yapılarak, duygular okşanarak uyanmaları istenmektedir! Ulu'l-elbaba yakışan peygambere uymak ve onun izinden gitmektir. Hayatta en şükredeceğiniz şey iman nimetindeki hikmeti görmektir.

Bu hikmeti görüp iman gemisine binen her insan cehalet tufanında boğulmaktan kurtulup selamete erer.

"Ey Müslümanlar! Acze ve tembelliğe düşmeyin. Cehalete meyletmeyin. Peygamberinize inen ilk emir "Rabbinin adıyla oku!" mealindeki ayettir. Rahatın kucağına atılmayın! Nasıl olur da bütün dünyaya İslam'ın nurunu taşımazsınız?! Hani peygamber sizin için en güzel örnekti! Kur'an bütün insanlık için rahmet ve şifa, nur ve hidayetti!"

Biliniz ki sizler ancak ona (Kur'an'a) sarılmakla onur ve izzete erersiniz. Şükür, iman etmek ve imanın kazandırdığı değerin kıymetini bilmektir. Allah'ı vekil edinmektir. Tüm peygamber ve tabileri iman nimetine şükredip Allah'ı vekil edindikleri için tufandan kurtuldular.[6]

❀ ❀ ❀

[6] Bkz: 2/172, 14/7

وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤﴾

17:4 Biz kitapta İsrailoğulları'na şu haberi verdik: "Siz arz(-ı mukaddes) te muhakkak iki defa fesat çıkaracak ve muhakkak (bana karşı) **büyük bir serkeşlik yapıp kabaracaksınız."**

Bu ayet Yahudilerin hastalık hâline gelmiş durumlarından bahsediyor. Fesat ve fitne çıkarmak onlarda huy hâline gelmiş vaziyettedir. Nitekim imansızlıkta inatlaşan bu zalimler rivayetlere göre "iki fesad'ın birincisinden maksat: Peygamberleri İrmiya (a.s.) veya Şe'ya (a.s.)'yı inkâr ederek yaralayıp hapse atmaları üzerine, Babil kralı Buhtunnasr tarafından kılıçtan geçirilmeleri; ikinci fesattan maksat ise, Zekeriya (a.s.) ve Yahya (a.s.) ve İsa (a.s.)'yı öldürmeleridir.

Bu onlara doğuştan verilmiş bir fıtri yapı değildir. Akil baliğ olmalarına rağmen bulunduğu toplumun kültürünün dışına çıkmayı akletmeyen, düşünüp doğruyu bulmaya yanaşmayanlar, giderek daha da kötü, kemikleşmiş karaktere sahip olurlar. İnkârda öylesine azmışlardır ki gözleri azgınlıktan dönmüş de kendilerinin iyiliğini isteyenleri hunharca katletmişlerdir. Medine Yahudileri bir anlaşmaların altına imza atmalarına rağmen, düşmanla işbirliğine girişip Müslümanları arkadan vuracak her türlü girişimde bulunmuşlar. Günümüz Yahudi ve Hristiyanları da bir Ortadoğu furyasıyla otorite sağlamak için kendinden olmayanlara, emirlerine boyun eğmeyenlere hayatı zindan ediyorlar. Filistin'de yaptıkları zulüm yarım yüz yılı aşkındır devam ediyor. Ölümlerden ölüm beğendirecek zulüm ve işkencelere tabi tutuyorlar. Emelleri uğruna her tür komployu çevirirler.

Kendi gibi olanların dışındakilerin kanı, ırzı, malı helaldir. Her şekilde muamele edebilirler. [7] Ama geçmişte olduğu gibi vakti geldiğinde Allah bunları da birbirine kırdıracaktır. Nazilerin eliyle yakıldıkları gibi bir belaya maruz kalabilirler.[8]

Yaratılıştaki temiz fıtratlarını inat, kibir, bencillik, sözde durmama, yalan, fitne ve fesat gibi olumsuz duygularını kabartarak bozan bu zalimler yapmış oldukları zulümlerle emellerine kavuşuyor gibi görünse de Allah onlara lanet etmiştir.[9]

Kendi hevalarına uygun yazdıkları kitaplarına bile uymazlar. Bir o yana bir bu yana kaypak zeminde hareket ederler. Bu davranışlarından dolayı çoğu zaman yurtsuz, oradan oraya sürülerek yaşarlar. Çoğu zaman da zalimlerin eliyle çeşitli azaplara maruz kalırlarsa, Müminlerin merhametlerini sığınırlar[10]

Allah, her şeye kadirdir. Her şeye bir hikmetle süre verir. "Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır. Yakında siz de gerçeği bileceksiniz." (6/67) [11]

❀ ❀ ❀

[7] Bkz: 2/135, 5/18
[8] Bkz: 7/167, 16/61
[9] Bkz: 2/88, 100, 3/23, 24, 5/41, 59, 60, 8/55, 56
[10] Bkz: 3/111, 112, 113, 8/30
[11] Bkz: 2/251, 21/111, 22/40

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولاً ۝٥

17:5 İşte o ikiden birinci (fesatlarının ceza) **vade** (si) **gelince** (muharebede) **çok çetin bir kuvvete malik olan kullarımızı üzerinize musallat kıldık da onlar evlerin aralarına kadar girip** (sizi) **araştırdılar.** (Bu), **yerine getirilmiş bir vaat idi.**

Bu, zalimlere karşı verilen bir cezadır. Ayet hakkında verilen rivayetler İsrail- oğulları'nın Tevrat'ı ve Mescidi Aksa'yı yakmaları, Hz. Zekeriya, Hz. İsa'yı öldürmek istemeleri ve Emira denilen bir şahsiyeti hapsettirerek büyük bir zulme düşmelerini haber verirler. Bu onların İslam'a ve Müslümanlara karşı ne kadar şirretleştiklerini anlatmaktadır.

"Gerçekten Allah, âlemlerin Rabbi olduğu için, aslında mümin de kâfir de onun kuludur. Ve düşünmeli ki, mümin iken azan bir kavme, kâfir bir kavmin musallat kılınması ne korkunç şeydir. Salih ellerle ıslah kabul etmeyen kavimleri bekleyen sonuçta budur.

Allah'ın yüceliği, onlara o korkunç kulları saldırttı. Öyle can kırımı yaptılar ki, herkese açık genel yerlerden başka, evlerin aralarını ayırıp öldürecek İsrailoğulları'nı aradılar. Yani birinci fesat döneminde vadedilen hüküm ve alın yazısı bu şekilde gerçekleşti."[12]

Allah her kavme uyarıcılar göndermesine rağmen, onlara karşı zorbalaşanların mutlak akıbetlerinin hüsran olduğunu haber vererek müminlerini teselli ederek, onlarla mücadeleden

[12] E. M. Hamdi Yazır. Hak Dini Kur'an Dili

yılmamalarını, istikamet üzere yollarına devam edip saadete ermelerini teşvik eder.

❀ ❀ ❀

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦﴾

17:6 Sonra bunlara karşı size tekrar devlet ve galebe verdik. Mallarla, oğullarla sizin imdadınıza yetiştik, cemiyetinizi de (olduğunuzdan) **daha fazla çoğalttık.**

Bu ayetten anlıyoruz ki toplumların kalkınması ve gerilemesi sebep-sonuç ilişkisi ile gerçekleşmektedir. Bir toplum kendini değiştirmeden Allah onların durumunu değiştirmez.

Müslümanlar, dinlerini yaşama, yayma hususunda gayret eder. Önemli noktaları kontrol altına alırlarsa yeryüzünde güven ve adalet hâkim olacak fakat görevlerini sorumluluklarını ihmal ederlerse münkirler her köşeyi kontrol altına alacak ve yeryüzüne fitne ve fesat hâkim olacak ve insanlar zulüm altında inleyecektir.

"İşte böylece işledikleri günahlardan ötürü zalimlerin bir kısmını diğer bir kısmının peşine takarız."(6/129) Bu böyledir bir toplumda hangi inanç ve ideoloji hâkimse toplumları o yönlendirir. Okumayan, ciddi bir ideal ve hedefi olmayanlar bulundukları toplumun rengini kısa sürede alırlar. İnsan hayatının ve özellikle de ulusların ve toplumların ortak hayatının uzun vadede bağlı olduğu sebep-sonuç yasaları böyle gelişir.

Ey inananlar! Bugün emperyalist güçleri-teknolojik donanıma sahip oldukları için- yenilmez güç görmeyin. Onların bu noktaya gelmeleri sizin gafletinizin sonucu olmuştur. Sizler diz

çöktükçe onlar devleşir. Sizler ayağa kalkınca onlar cüceleşirler. Eğer gerçekten Allah'a yönelir, O'ndan yardım ister, sorumluluklarınızı yerine getirirseniz "Size yardım edecek ve sizin sayınızı artıracağız.." müjdesine mazhar olursunuz. Yeter ki Müslümanlar Muhammed ümmetini yetiştirmeye gayret göstersinler.[13]

Onlar -*İsrailoğulları*- büyük belalara maruz kalınca birbirlerine daha bir katılmış, birbirlerine daha çok yardımcılar olmuş ve hâllerini daha bir düzeltmişler. Bu, Allah'ın onlara- itaatle dönüşlerinin karşılığı olarak verdiği- bir mükâfat idi. [14]

❀ ❀ ❀

إِنْ أَحْسَنتُمْ أَحْسَنتُمْ لِأَنفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ﴿٧﴾

17:7 Eğer iyilik ederseniz o iyiliği nefsinize etmiş olursunuz. Kötülük de ederseniz (o kötülüğü yine kendinize etmiş olursunuz). **Artık diğer** (cezanın) **vade** (si) **gelince yüzlerinizi kötülesinler, mescid**(iniz)**e birinci defa girdikleri gibi gir**(ip tahrip et)**sinler, galebe ve istila ettiklerini mahvettikçe etsinler diye** (başınıza yine düşmanları musallat ettik).

Bu, bir anlamda ilahî bir yasayı haber veriyor. İster ferdî ister toplumsal olsun iyilik, dürüstlük ve adalet üzere hareket edenlere Allah Teala her türlü iyilik ve bereketin kapılarını açar. Eğer insani değerlerinizden uzaklaşır kötülük ederseniz isyan ve

[13] Bkz: 7/128, 24/55, 3/140
[14] Bkz: 10/98, 37/148

bozgunculuğun uğursuzluğu üzerinize çöker. Cahiliyenin olduğu yerlerde ahlaksızlık, yolsuzluk, kaos, stres, cinnet ve cinayetler, küfrün hakim olduğu yerlerde ise zulüm, sömürü, ve sınırsız kıyımlar yaşanır. Mekke'nin öncesi ve sonrası, Irak'ın öncesi ve sonrası buna en güzel örnektir. Ahirette ise sıkıntılı hesap ve elim azap olacaktır. O gün herkese çalıştığının karşılığı verilecektir. [15]

Bu ayet çerçevesinde veya dünya evrensel değerler çerçevesinde değerlendirilecek olursak: Bu dünyada iyiler sevilir, sayılır, aranılır, istenilirler. Öldükten sonra da rahmetle anılırlar; kötüler ise nefret edilen, istenmeyen, hayatın mecburiyeti olmadığı müddetçe kendilerinden kaçılan, ölünce oh yeryüzü bir kötüden kurtuldu diye sevinilen şerli kimselerdir.

Günümüz emperyalist sistemlerin başını çeken Amerika, İsrail helak olsa dünya bayram eder.

❁ ❁ ❁

عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ۝

17:8 (Tövbe ederseniz) **Rabbinizin sizi esirgeyeceğini umabilirsiniz.** (Eğer tekrar fesada) **dönerseniz biz de** (sizi cezalandırmaya) **döneriz. Biz cehennemi kâfirlere bir zindan yaptık.**

Bu, üstteki üç ayetin cevabı mahiyetindedir. Mesele Cenabı Hak'la kurulan iletişime bağlıdır. Rable iyi iletişim içerisinde olmanın yolu O'nun davetine icabet etmekten geçiyor.

---

[15] Bkz: 30/41, 42/30, 53/39-42

Eğer aklınızı hevanıza takar isyana düşerseniz akıbetiniz korkunç olacaktır. Rahmet ve gazap böyle tecelli eder.

❀ ❀ ❀

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾

17:9 Gerçek bu Kur'an (insanları) **öyle bir şeye** (yola) **doğrultup götürür ki o, en adil ve en doğru bir** (yol) **dur. Güzel güzel amel** (ve hareket)**lerde bulunan müminlere kendileri için muhakkak bir ecir olduğunu da müjdeler o.**

Kur'an'ın ana teması insanları hayra davet edip, şerden sakındıran ilkeler manzumesidir. İmansız amel olmayacağı gibi amelin de Kur'an'a uyması gerekir. Hidayet ve en doğruya ancak bu ikisi birleştiği zaman -dünya, ahiret müjdelerine- nail olunur.

İlahî vahiyle kendilerine yol gösterildiği ve Müslüman'ım dedikleri hâlde vahiy kültürüyle beslenmeyi bırakıp cahili insanlarla yarışırcasına günaha batanların vah hâline!.. [16]

Kur'an'ı peşin fikirli olmadan hakikate karşı zihnini, gönlünü açık tutanlar yani onu anlayıp gücünce amel edenler verilen müjdeye ererler. Kur'an'ı rehber edinmeyip kulaktan duyma ve zanlarla yola çıkanlar ya heva ve heveslerine ya evham ve hurafelere ya da dinde ruhbanlar edinerek haktan saparlar.

Batılı bilen ondan kaçar. Hakkı bilen ona koşar. "...Artık haktan (ayrıldıktan) sonra sapıklıktan başka ne kalır? O hâlde nasıl (sapıklığa) döndürülüyorsunuz?" (10/32)

---

[16] Bkz: 20/100, 43/36

"Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Bana uyun. (Başka) yollara uymayın. Zira o, yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır. İşte sakınmanız için Allah size bunları emretti." (6/153).

❀ ❀ ❀

وَأَنَّ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾

17:10 Ahirete iman etmezler(e gelince)**: Onlar için de şüphesiz pek acıklı bir azap hazırladığımızı** (bildirir).

Kur'an bu iki haberi vererek Müslümanların dinlerini ciddiye alarak yaşamaları için uyarır.[17]

Ey insanoğlu hayat seyri üzerinde bir düşün! Allah ahirette olacaklara dair neyi haber vermişse dünyada bir benzerini seyrediyor veya yaşandığını görmüyor musunuz!? Zakkumdan mı bahsediyor, tahammülü güç olan ilaçları iyileşme adına nasıl içiyorsunuz? Mutluluk, acı, ızdıraplar... Ölsem de kurtulsam denilen anlar ve demler!

Şu geçici âlemde geçici sıkıntı, acı ve üzüntülere dayanamayan, onlardan kurtulma ve rahatlamak için didindiği hâlde kurtulamayan ve ölsem de kurtulsam diye inleyen ve inleyenler için ölüm talep eden ey insanoğlu! Ya ebedî âleminizi kurtarmamışsanız hangi ölümü talep edeceksiniz! Başınıza gelenlerden nasıl kurtulacaksınız'?! Denmez mi? "Dayanabileceğiniz kadar günah işleseydin." (!) Dayanmak mı?! Bir yerimiz birazcık birinci, ikinci dereceden yanmışsa yanıkların acısını biliriz. Ya yürekleri dağlayan ateşe nasıl dayanılır! Ey Müslüman bütün bunları düşünerek ateşten kaçar gibi günahtan uzaklaş! Cennete koşarcasına salih ameller işleme yarışına gir! Bu senin dünya,

[17] Bkz: 2/25, 4/14

ahiret güven ve huzurun, saadete erişin olacaktır. Rabbinin rahmetine, affına nail olman buna bağlıdır. Günahı üzerine dökülen ateş gibi bil ve ondan Allah'a sığın![18]

❀ ❀ ❀

وَيَدْعُ الإِنسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الإِنسَانُ عَجُولاً ﴿١١﴾

17:11 İnsan, hayra olan duası gibi, şerre de dua eder. Pek acelecidir (bu) **insan.**

Allah Teala, Kur'an'la hayrın ve şerrin yolunu göstererek ne yapacağını, nasıl davranacağını açıklamış ki insanlar bunları öğrenip sabır, itidal ve teenniyle imtihan sorularını karşılayıp ebedî kurtuluşa ersinler. Hayatın sorunlarına tahammül göstermeyip bunlardan kurtulmak için ölümü arzu edenler cahillerdir. Müminler ise Allah'tan yardım dileyerek istikamet üzere yolunda ilerlerler. Sonra bir şeyi isteyip istememek bir bilince dayalı olmalıdır. Allah'a hamd u senalar olsun ki her istediğimizi hemen vermiyor.

İnsanlar, ciddi sıkıntılar geçirdiklerinde, toplum içerisine çıkamayacak kadar yüz kızartıcı işler yaptıklarında bunlardan kurtulmak için makul ve meşru yollarla kurtulmaya çalışmak yerine, umutsuzca serzenişlerle "Allah canımı alsa da kurtulsam." diye kendilerine beddua edeceklerine, düştükleri yerden doğrulup hâllerini düzelterek Allah'tan bağışlanma dilemelidirler. Çünkü ölüm ile kurtuluşu dilemek tövbenin, pişmanlığın bittiği andır. Ne olursa olsun yaşamak, pişman olmak, tövbe etmek, güzel işler yapmak imanın ve aklın ürünüdür. Beddua ise öfkenin, aczin, tahammülsüzlüğün ve cehaletin ürünüdür.

---

[18] Bkz: 21/1, 75/20, 21

Kendinize, çocuklarınıza veya herhangi birine ve hatta kâfirlere beddua edileceğine "Allah ıslah etsin, hidayete erdirsin, Allah hayrını versin" denilse daha güzel olmaz mı? Allah, zaten herkese hak ettiği cezayı verecektir. Önemli olan, kulun Allah'tan hayır dilemesi, ağzını hayra alıştırmasıdır. Eşiniz, arkadaşınız, çocuğunuz karşınızda acı çekiyor, buna ne kadar dayanırsınız veya ne kadar hoşunuza gider ki bir de siz kızdığınızdan dolayı beddua edersiniz. Onları uyarın, ıslah etmeye çalışın, dua edin, sabredin. Allah'ın izniyle kazanırsınız. Onlar da siz de huzur bulursunuz.

Kur'an kültüründen yoksun tefekkürsüz kimseler genellikle çok aceleci, pek nankördürler, bunlar şükrünü edadan âciz kaldığı onca nimeti görmeyip birkaç sıkıntı ve musibete kahrederek beddualar yağdırırlar. Oysa hayat bir imtihandır. "... bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu hâlde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilemezsiniz." , "Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele" , "Her canlı ölümü tadar. Bir deneme olarak sizi hayırla da, şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz." [19] diye hayat gerçeğine dikkatler çekilmektedir.

Hayat imtihandır. Bu imtihanı başarmanın yolu test sorularını doğru cevaplamaktan geçer, bedduadan değil.

Allah'ım, bizi bir lahza dahi olsun hevamızın eline bırakma. Beni bana, bizi birbirimize musallat etme! Beni bana, bizi birbirimize fitne unsuru kılma! Beni benimle, bizi birbirimizin eliyle cezalandırma! Allah'ım, acı bize, acı çektirme. Acı bize, kaybedeceğimiz sorulara tabi tutma; kızarak, kahrederek değil, acıyarak kötülüklere düşmekten bizleri koru, ıslah et, Mucip

[19] Bkz: 2/216, 155, 21/35

isminle dualarımızı hayra tebdil eyle. Dualarımızı kabul et Allah'ım.

❀ ❀ ❀

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلاً ﴿١٢﴾

17:12 Biz gece ile gündüzü (kudretimize delalet eden) **iki ayet** (nişane) **kıldık da gece ayetini silip** (giderip yerine eşyayı) **gösterici** (ziyadar) **gündüz ayetini getirdik. Ta ki** (gündüzün) **Rabbinizden** (geçiminize ait) **bir lütf u inayet arayasınız, yılların sayısını,** (vakitlerin) **hesabı**(nı) **bilesiniz. İşte biz** (böylece) **her şeyi gereği gibi anlattık.**

Gece- gündüz içerisinde yaşadığımız, hayır ve yararını izah edemeyeceğimiz, inkârı mümkün olmayan Allah'ın ayetlerdendir.

Hayatın seyri birbirleriyle yer değiştirmeleri, birinin gidişiyle diğerinin gelişi insana hayatın geçiciliğini, ölümden sonra dirilişi ispatlamaktadır. Ve yapılan davete inanmanın gerçekliğine dikkatleri çekmektedir. Her şeyin zaman içerisinde akıp gittiği gibi ömür sermayesi de akıp gitmektedir.

Teşbih yapacak olursak gece cehaletin sürüklediği manevi, ruhi karanlığa; gündüz ise aklın, imanın ve ruhi rahatlığa işaret eder.

Yine bir teşbihle geceye, onun engin ve derin sessizliğine, sakinliğine, aydınlıklar saçan ayına, göz kırpan yıldızlarına bak, varlıklar dinlenmeye, istirahata çekilmiş ama kâinat işliyor insa-

nın yaşamına hizmet için nöbetleşerek çalışıyorlar. Ey insan, nefis muhasebesi yap. Gecenin bağrında yarı ölü gibi uyuduğunu, tekrar uyanıp hayata kaldığın yerden devam ettiğini, hayatın seyrindeki oluşları, sürekli tekrar eden, ölen ve doğanları, günü nasıl geçirdiğini bir düşün. O Rab ki her şeyi birbirinden farklı kılmış, her şey her an farklı bir görünümde farklı seyreder. Tek düzeli, fabrikasyonculuk göremezsin. Her şey tedrici seyrine devam ettiği için veya gözünü açtığından beri âlem böyle seyrettiği için yüreğine heyecan vermiyor olabilir. Ama güneşin doğuşunu, batışını düşünerek bir seyret. Allahu Ekber demekten kendini alamayacak, Rabbe inkıyat edeceksin. O yüce kudrete minnet ve şevk ile muti olmaz mısın?!

Gün gibi açık ayetlerin doğrultusunda yaşamayı, gece gibi cehaletin karanlığından kurtulmayı, günlere, aylara mukabil hayatı idrak ederek, hikmetine nail olarak yaşa; bu kadar açık ayetleri görmeyenlerin basiretini açmaya çalış ki küfrün karanlığını giderip huzur bulup fıtratınla, kâinatla zıtlaşmayasın.

Ey inkâra şartlanmış muannitler düşünün! Bütün bunları yaratan, idare eden Allah'tır. Varlığının gücünü, tekliğini, idarede eşsizliğini ve her şeyin yaratıcısına boyun eğdiğini gör, iman et. Sen de yaratıcına boyun eğ. Şu dünyaya nasıl hiçbir müdahale olmadan geliniyorsa aynı şekilde de dünyadan dönülüyor. İnkârınız sizi Allah'a hesap vermekten kurtaramayacaktır.[20]

Rabbimiz, güçlü bir imanla, ilmî amellerle ömrümüzü bereketli kılmak için bizlere yardım et. Hevamızın arkasında sürüklenmekten bizleri koru.

❀ ❀ ❀

[20] Bkz: 2/189, 10/5, 6

وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ
مَنشُورًا ﴿١٣﴾ اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾

17:13 Herkesin (dünyadaki) **amel** (ve hareket) **ini kendi boynuna doladık. Kıyamet günü onun için bir kitap çıkaracağız ki neşredilmiş olarak kendisine kavuş** (up şöyle çat) **acak:**

17:14 "Oku kitabını, bugün sana karşı, iyi hesap görücü olarak kendi nefsin yeter."

Bu ayeti kerimeler Allah'ın bir sünnetine dikkatleri çekiyor. O da akıl baliğ olduktan sonra herkesin hesabını kendine yüklemekle adil davranacağıdır.

Allah, kullarını cüzi iradeleriyle yaşam tarzlarını seçmede serbest bırakmış ancak onları kendi hâllerine bırakmamıştır. Enfüste, afakta, nefislerinde ve elçileri aracılığıyla ayetlerini gösteriyor. "İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "İman ettik" demeleriyle bırakılivereceklerini mi sandılar?" ,Herkes kendi tercihlerinin sonucuyla karşılık göreceğini, yaptıkları her hareketin kendileri için ayrılan amel defterine kaydedildiğini, o gün defterini kendilerinin okuyacağını ve hiç kimsenin okumayı bilmiyorum diyemeyeceğini, her şeyi yaşıyormuş gibi inkâr edemeyeceği, tıpkı filmin içinde geçmiş bir olayı seyreder gibi görecekleri haber veriliyor.[21]

Her insan beraberinde ya cennetini ya da cehennemini götürür. Yani iyi ve kötü amelleriyle huzura varır. Bunlardan başka dünyadan kimse bir şey götüremez. [22]

---

[21] Bkz: 29/2, 3, 75/36, 76/3, 17/71, 18/49
[22] Bkz: 53/39, 40, 59/18

Gözünü kapamakla hiçbir şeyin yok olmadığı gibi, ölüm sonrası da gerçektir. O gün gelmeden kişi kendini hesaba çekmeli. Ölmeden gaflet uykusundan uyanmalıdır.

❀ ❀ ❀

مَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً ﴿١٥﴾

17:15 Kim doğru yolu bulursa, o doğru yolu ancak kendi faidesine bulmuş olur. Kim de sapıklık ederse o da yalınız kendi aleyhine sapmış olur. Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü yüklenmez. Biz bir resul gönderinceye kadar (hiçbir kimseye ve kavme) **azap ediciler değiliz.**

Bu ayet hem hidayet yolunu gösteren peygamberin rahmetin gönderilişine, hem sorumluluğun ferdiliğine, hem de tebliğ almamış kimselerin kurtulacağına dair hususları ele almaktadır.

Allah, insanları iyiyi kötüden ayırmalarına yarayacak yeteneklerle donatmıştır. Bu yeteneklerini mutlak doğrular çerçevesinde kullanmaları için peygamberleri görevlendirmiştir. Peygambere veya onun getirdiği vahye ulaşmayan kimseler, sadece kendi ahlaki, vicdani tutumlarından, yani melekelerini doğru kullanıp kullanmadıklarından sorumlu tutulacaklardır. Aksi takdirde insanların Kur'an'a göre cezalandırılmaları haksızlık olur.

Hatta iki peygamber arasında ve hak dininin hükümlerinin unutturulduğu veya saptırıldığı bir zamanda yaşayanların kurtulanlardan olacağına (ittifakla), teferruattaki hatalarından dolayı mesuliyetleri yoktur. Çünkü mesuliyet peygamber ve vahye

muhatap olmakla başlar. Bu düstur geçmiş, şimdiki ve gelecek ümmetler içinde söz konusudur. Kur'an'a ulaşamamış veya dilinden dolayı onu anlayamamış, din adına çok menfi ve hurafi şeyler dinlemiş kimseler, doğruyu arar, Kur'an'ı anlamaya çalışır ve sağduyu ile hareket etmeye çalışırlarsa inşallah Allah'ın rahmetinden nasiplenenlerden olurlar.

Rabbi rahîmimiz hiçbir kimseye, tebliğlere erişip onları reddetmediği müddetçe ceza vermez. "Allah, kullarına asla zulmedici değildir." (50/29) Cezalar, tebliği almış olduğu hâlde "...Allah'a ve resulüne karşı gelenler içindir. [23]

Ancak iyilik insanın kendisine de çevresine de yarar, hayır, huzur ve mutluluk verir. Böylesine imandaki güzellikleri paylaştığı için de Rabbi tarafından ödüllendirilir. Kötülükler de aynı şekilde yankı bulur. Günahın vebaline karşı kimi duyarsız dünyacıların, canım şu asırda da mı? Bırak şu gerici dindarlığı, işine bak; bir vebal ve günah varsa benim boynuma diyenlere bu ve benzeri ayetler bir uyarıdır. [24]

Mevdudi'nin bu insanlara tembihinde akıllı bir insanın başka insanları taklit ederek hareket etmesi veya kendi davranışlarını başkalarının aynı tür davranışları ile haklı göstermeye çalışmaması için tekrar tekrar ifade edilmektedir. Eğer bir kimse kendi kişisel sorumluluğunu hissedebilirse, diğerleri ne yaparsa yapsın hüküm gününden başarıyla çıkmasını sağlayacak davranışlarda bulunur." (Tefhimu'l- Kur'an)

❀ ❀ ❀

[23] Bkz: 9/63, 115, 4/14, 115
[24] Bkz: 4/85, 16/25, 14/21, 36/18

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾

17:16 Bir memleketi helak etmek istediğimiz vakit onun nimet ve refahtan şımarmış elebaşlarına emrederiz de orada (bu emre rağmen) **itaatten çıkarlar. Artık o** (memlekete) **karşı söz** (azap) **hak olmuştur. İşte biz onu artık kökünden mahv u helak etmişizdir.**

Bu ayet, ülkelerin kalkınma, ilerleme ve gerilemesinde liderlerin halklar üzerindeki etkin rolünden bahsetmektedir. Avam, havas, önder, tebaa, bilen bilmeyen, uyulan ve uyanlardan oluşur toplumlar.

Bir toplum menfi ve kötü yollara saptırıldı mı düşünüp doğruyu bulma yeteneğini kaybeder ve artık doğru kararlar alamaz. Böylece o millet hakiki gayesini ve hedefini bulamaz çünkü o başıboş kalmıştır. Bu kritik durumda Allah, elçisini yollar ve o milleti hakikat ve iyiliğe çağırır. Fakat bu çağrı onları rahatsız eder ve Allah'ın elçisini onlara karşı amansız mücadeleye girişirler.

Bir anlamda yaratılmışlar, idare eden ve idare edilenler olarak iki grupta mütalaa edilebilir. İdare edenler idare ettiklerinin sorumluluğunu üzerine almışlardır. İdare edilenlerin de idarecisine tabii ve makul şartlarda uymaları gerekir.[25]

Seçmenlerdir amirlerini başa getiren. Eğer daha müreffeh bir hayat peşinde iseler zengin, güç sahibi, çeşitli vaatler öne sürenleri seçerler. Bu ise şu veciz ifade ile "Güden çoban sürüyü döndürünce ters yöne/ Geçmez mi sürüdeki topal koyun en

[25] Bkz: 4/59, 26/151, 152

öne." Bu da nasılsanız öyle idare olunursunuz realitesini ortaya koyar.

Güdenler, yanlarına aldıkları azınlık tebaalarını destekleyerek lüks ve refah yaşamın sefasını sürerken halklarını da ağır vergiler altında inletirler. Ancak onları rahat gütmek için de cazip hayat sunumlarında bulunurlar. Fuhuş, faiz, futbol vs. yöntemler, hamasi söylemlerle de ruhları okşayarak halkları uyutur, avuturlar. Oturdukları koltuğu kaybetmemek için ne gerekirse yaparlar.

Balık baştan kokunca gerisinin hayrı kalmaz misali böylesi liderler başta durduğu sürece de işlerin doğruya gitmesi düşünülemez. Pek tabii ki sıradan havai bir seçilmişliğin sonucu bundan başkası olamaz. Güden-güdülen, bilen-bilmeyen, avam-havas birbirine karışır. İçlerinde bu gidişattan rahatsızlık duyanlar olsa da karşı koyacak güçleri olmaz. Böylesi toplumların durumunu şu ayet tasvir ediyor: "Sizden önceki asırlarda yeryüzünde (insanları) bozgunculuktan alıkoyacak faziletli kimseler bulunsaydı ya! Fakat onlardan, kurtuluşa erdirdiğimiz az bir kısmı müstesnadır. (Bunlar görevlerini yaptılar.) Zulmedenler ise kendilerine verilen refahın peşine düştüler. Zaten günahkâr idiler." (11/116)

Akıl, izan, iman ve erdem sahibi kimseler halklarını uyarmaz ve güçten mahrum ve âciz bir durumda iseler, zulme eğilim gösteren çoğunluk kendilerini yozlaştıran hazların peşinde koşarlar. Öyle ki din diye yaptıkları anlamından uzak rutinleri dahi haz için yaparlar. Böyle olunca da ibadetin etkisi, imanın gücü ve heybeti kalmaz. Giderek kolay, müreffeh bir hayatın planlarını yapan, imani, ahlaki değerlere yer vermeyen bir toplum oluşur.

Refah ve servet peşinde koşanlar âdeta hastalık taşıyan sinekler gibidirler. Onlara itaat etmek, onlara benzemek ise cehenneme giden yolda atılan bir adımdır.

Bu ayetle halklara şu ilahî tembih yapılır. Akıl ve iradenizi imani değerlerle kullanın. Önderlerinizi, idarecilerinizi seçmede çok dikkatli olun. Düşünmeyi ve akli donanımı, yakin inancı donanın. Nasılsanız öyle idare edilirsiniz düsturuyla maharetin sizde olduğunu unutmayın. İdarecilerinizi yetiştirip iyi olanlardan seçmezseniz sulta sahiplerine boyun eğmek zorunda kalırsınız. Totaliter rejimlerin hâkim olduğu yerlerde iyi de olsanız önderinizi seçme şansınız olamaz. Olsa olsa gardiyanınızı seçmiş olursunuz.

Din üzerine kurulan sistemler, dinlerine sımsıkı sarılarak, onun sancağını taşıyarak, maneviyatı tahrip eden törensel duruşlardan sakınarak, refah ve servetin kalbi katılaştıran zevklerinden uzak durabildikleri sürece varlıklarını devam ettirebilirler.

Bunun önemi ve ehemmiyetini yakin olarak kavrayan Rasulullah (a.s.) efendimiz en cazip tekliflere rağbet etmeden insanları bir olan Allah'a itaate davetini sürdürerek tevhidin sancağını burçlara dikmeye çalışmıştı. Zaferler, ganimetler elde etmişlerdi. Bütün bunlara rağmen dünyalık isteyen eşlerine tepki göstererek toplum standartlarının altından daha mütevazı bir hayatı muhafaza etmeye gayret göstermiştir. Çünkü halkın gözü ileri gelenlerin yaşayışına dönüktür. Bundan olsa gerek avam: "Günah olsa onlar yapmaz." der ve yaptıklarına kendilerince meşru gerekçe gösterir.[26]

[26] Bkz: 33/28, 29

Bir toplumda kötülük alenileşir, idareciler onlara engel olmayıp destek verecek kadar âcizleşirse o toplum helak olmuştur. [27]

Sözün özü "Bir toplumu âlimleri aydınlatmıyorsa, şarlatanlar aldatır."

❁ ❁ ❁

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَى بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾

17:17 Nuh (devrin)**den sonra nice asırları**(n halkını) **helak ettik. Rabbin, kullarının günahlarından hakkıyla haberdardır,** (onları) **hakkıyla görücüdür ya,** (işte bu) **yeter.**

Bu ve benzeri ayetlerde geçmiş asi, mücrim kavimlerin helaki hatırlatılarak özelde Hz. Muhammed'i yalanlayan müşrikleri, genelde de tüm isyanda diretenleri ikaz ve ihtar etmektedir.

Allah'ı ve elçileri dinlemeyen, onlara karşı cephe geliştirenler helakten kurtulamadılar ve hiç kimse de kurtulamayacaktır.

Allah kimin neyi niçin reddettiğini bilendir. O hâlde ey insanlar! Hevanıza hitap edenlere değil, hakka çağıranlara rağbet edin ki helakten kurtulasınız. Allah'ı daima hatırda tutarak O'nun rızasına uygun kişisel ve toplumsal yaşayış mücadelesi verin.

---

[27] Bkz: 7/123, 28/59

Bu iki ayetten anlıyoruz ki ferdî olarak İslam yaşansa da toplumsal fitneyle mücadele edip idareyi hakka icra etmeli ki yeryüzünde adalet ve sulh hâkim olsun. Yoksa toplumsal azgınlık alenileşir, zulüm ve hayâsızlık hâkim olursa mutlak bir belayı davet etmiş olursunuz.[28]

❀ ❀ ❀

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلاَهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٨﴾

17:18 Kim bu çarçabuk geçen (dünyayı) **dilerse biz de burada ona,** (evet) **kimi dilersek ona, dileyeceğimiz şeyi çarçabuk veririz. Sonra da onu cehenneme sokarız. O, buraya kınanmış ve** (rahmetimizden) **kovulmuş olarak ulaşır.**

Bu açıklamanın 16-17. ayetten sonra gelmesi çok manidardır. Mesele inanç meselesidir. Dünya ve ahiret işi diye bir ayrım olmaz. Dünyayı istemekle, ahireti istemekle neyin hedeflendiğinin altı çiziliyor yani niyetlere dikkat çekilmektedir. Kim hangi dünyaya inanırsa orayı ciddiye alarak çalışır. Dünyevi ameller peşinde koşan, eline geçeni de yine emelleri uğrunda tüketenlerin kredileri bitmiş, iflas etmiş olarak Rablerinin huzuruna döneceklerdir.

Dünyaya iman edenlerin bütün hesabı, kitabı dünyası içindir. Helal-haram demeden sahip olmak istediklerini elde etmek için her tür yola teşebbüs ederler. Fakat buna rağmen her fasık, her facir, her istediğine istediği gibi sahip olamaz. Allah dilediği kadar verir ifadesinden anlıyoruz ki herhangi bir amelin

[28] Bkz: 8/25

karşılığı kişilerin isteğine göre değil ilahi takdire göredir. Nice fasık ve facirler yataklarda kapılara bakar ki biri gelsin de karnını doyursun. Sahip olduklarıyla başkaları safa sürerken kendisi birilerinin eline bakar. Sahip olduğu serveti, statüsü hastalığına şifa olmaz. Fakat inkâra şartlanmış olduğu için ders almaz, hidayete ermez. Bu türlere Rabbin uyarısı şöyle: "Siz her yüksek yere bir alamet dikerek eğleniyor musunuz? Temelli kalacağınızı umarak sağlam yapılar mı ediniyorsunuz?" (26/128,129)

Ahirete inanmayan kimse cehennemi hak eder. Sahip olduklarıyla hayırlar yapsa da, o yaptığı hayırların kendilerine ahirette hiçbir faydası olmaz. Çünkü bu, imanın olmazsa olmazlarındandır. "Şimdi sen onları bir zamana kadar gaflet ve sapıklıkları ile baş başa bırak! Sanıyorlar mı ki onlara verdiğimiz servet ve oğullar (hizmetindekiler) ile kendilerine faydalar sağlamak için can atıyoruz? Hayır, onlar işin farkına varamıyorlar."(23/55-56)

"Karun, Musa'nın kavminden idi de, onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki anahtarlarını güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti: Şımarma! Bil ki Allah şımaranları sevmez. O ise: "Bu (servet) bana ancak kendimdeki bilgi sayesinde verildi." demişti. Bilmiyordu ki Allah, kendinden önceki nesillerden daha çok taraftarı olan kimseleri helak etmişti..." (28/76-78)

Bütün bunlardan anlıyoruz ki Allah'ı unutan, sahip olduklarıyla şımaranlara Kur'an-ı Kerim'de çok acı azap ihtarları vardır. Ama bunu onlara nasıl duyurabiliriz ki? Arkasını dönüp gidenlere işittiremezsin ki.[29]

❁ ❁ ❁

[29] Bkz: 9/34, 35, 11/15, 16

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾

17:19 Kim de mümin olarak ahireti[30] diler, onun için (ona gereken) **bir say ile çalışırsa işte onların** (bu) **çalışmaları meşkûr** (ve makbul) **olur.**

İnanan için dünya ve ahiret ayrımı yoktur. İkisi birbirine bağlı köprüdür. Ahireti düşünerek yaptığı iş dünyasını, dünyasını düşünerek Allah rızasını gözeterek yaptığı iş ahiretini mamur eder.

Mümin, şu dünyada sahip olduklarını, melekelerini kullanarak cüzi iradesiyle elde etmiş olsa da bunları verenin Allah olduğunu ve bunlardan da Allah'ın dilediği kadarına sahip olduğunu bilir. Gerisine gelip geçici, bırakıp gideceğimiz bir imtihan gözüyle bakar ve sahip olduklarını, Allah'ın rızasına erdirecek nimetler olarak düşünür ve şükrünü eda etmeye çalışır. Bu şuur ona hem dünya hem de ahiret rahatlığını temin eder.

Bir insan, işlerini, hatta ibadetlerini ahireti esas alarak değil de dünya menfaatini kendisine hedef seçerek yaparsa bu kişi dünyayı istemiş olur. Oysa insanların iman ederek yaşaması kendilerini dünyanın temiz lezzetlerinden alıkoymaz. Aradaki fark dünyadan normal nasibini alırken başını kaldırıp yüce ufukları da görebilmesidir. Şu fani dünyanın geçici metaları mümin için asıl gaye ve hedef olmamalıdır. İnsanoğlu kendine hâkim olup dünya hayatını İslam'a göre tanzim ettiği takdirde hem dünya onun için zararlı olmaktan çıkar hem de bu geçici metaa köle olmaktan kurtulur.

---

[30] Bkz: 28/77

كُلاًّ نُمِدُّ هَؤُلاَءِ وَهَؤُلاَءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾

17:20 Her birine, onlara da, bunlara da Rabbinin vergisinden birbiri ardınca veririz. Rabbinin vergisi (kimseden) **menedilmiş değildir.**

Bu ayet bir Sünnetullaha işaret etmektedir. Allah, Rahman ismiyle yarattıklarının ihtiyacını karşılayandır. Bu, Rabbin yarattıklara ihsanıdır. Önemli olan nimeti vereni bilmek, meşru yollardan temin etmektir. Herkes nimeti değerlendirdiği ölçüde ahirette derece alacaktır. Özellikle de ahirette müminlerine latif ve rahim ismiyle ikramlarda bulunacaktır.

❁ ❁ ❁

انظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلَلآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلاً ﴿٢١﴾

17:21 Baksana, biz onların kimini kiminden nasıl üstün kıldık. Elbette ahiret, dereceler (farkları) **itibariyle de daha büyüktür, üstün kılmak bakımından da daha büyüktür.**

Bu husus da bir Sünnetullah'tır. Şu dünyada çalışarak veya bir imtihan gereği amir-memur, usta-işçi gibi farklı görevler olduğu gibi, yaşlı-genç, sağlıklı-sağlıksız, zengin yoksul, uzunkısa vs. farklılık hep bir hikmete binaen olmuştur. Genel anlamda çeşitlilik güzeldir. Bir imtihan gereği yaratılıştaki farklılıklar sebebiyle kişinin böbürlenmesi ve küçülmesi, komplekse girmesi kadar abes bir şey olamaz. Çaresiz şeylere üzülmek neticeyi

değiştirmeyeceği gibi bu kimseler hem çevrelerine hem de kendilerine sıkıntı verirler de hayatı kendilerine çekilmez kılarlar.

Başkasında olup da kendinde olamayanı görüp kahırlanacağına, kendinden aşağı olanlara bakıp şükretmek, hayata anlam ve zevk katacaktır.

"Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle farklı kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır." (43/32)

Allah'ın verdiğine razı olarak, verdikleriyle rızasını kazanmanın yolu sahip olduklarını ilmi haysiyetle kullanmaya çalışmaktır.[31]

Her iki kısımdan insanların mümin-münkir, salih-fasık, alim-cahil, cömert-cimri, mülayim-sert hepsi bir tutulur mu? Aynı itibara, övgüye ve saygıya layık olması mümkün mü? Bu dünyadaki ihsan ve yardım yönüyle derecelerinin ne kadar farklı, dünya menfaatlerindeki planlarının ne kadar üstün olduğu bilinmektedir. Bunlar arasında işini başarıyla sürdüren, hakkını verenler olduğu gibi görevini suistimal edenler de vardır. Kimileri terfi ederken kimiler geriledi ve ona göre değer bulup-değer kaybettiler...

Ahirette de durum böyle olacaktır. İnsanlar, iman ve imansızlık hususunda gösterdikleri performansa göre karşılık göreceklerdir.

Bu dünyada işler yürüsün diye herkes farklı işte çalışır. Ama belki herkes çalıştığının karşılığını alamayabilir, layık olacakları yerde olamayabilir. Fakat ahirette durum tamamen

[31] Bkz: 46/19

adaletle muamele edilecek ve herkes hak ettiğini alacak ve hak ettiği yerde olacaktır.

İki dünyada da üstünlük isteyenler, iman doğrultusunda sabır, azim ve samimiyetle çalışmaya bakmalıdırlar.

❀ ❀ ❀

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا ﴿٢٢﴾

17:22 Allah ile beraber diğer Tanrı edinme. Sonra kınanmış ve kendi başına (yardımsız) **bırakılmış olursun.**

Bu ve birçok ayette Allah, insanları tevhidî imana davet etmiştir. Bu hakikat kavrandıktan sonra amellerin makbuliyeti söz konusudur. Hatta yapılan ameller Kur'an'a uysa da, kişi Allah'a eş koşmuşsa amelleri makbul olamaz. Şirk, sonu cehennem olan çıkmaz sokaktır. Tevhidi iyi kavrayanlar bu sokağa sapmazlar. Nasıl mı? Allah'ı varlığında, birliğinde, hükmünde, idareciliğinde mutlak itaat edilen tek merci bilip kulluğu O'na has kılarak ve başka hiçbir hüküm koyucunun önünde eğilmeyerek.

Allah'tan başka mutlak itaat mercileri edinenler, başkalarını rızk kapısı, yardım edici, koruyucu, ihtiyaçları giderici, emir ve yasaklar koyucular veya en masumanesi Allah'a yaklaştırıcı veliler edinenleri Rab olan Allah Teala kınıyor ve eş koştuklarıyla baş başa bırakıyor.[32]

Rabbin varsa her şeyin var, Rabbin yoksa neyin var? Ey Allah'ın kınadıkları! Allah'tan başka varlıkların durumunu, neye ihtiyacı olduğunu, neyle nasıl idare edilip terbiye olacağını kim bilir ki ona göre idare etsin, ona göre yardım edip ihtiyaçla-

[32] Bkz: 9/31, 10/31, 6/17, 39/3

rı gidersin (!) Ey rahipler, kâhinler, şeyhler, üstatlar, velililer ve onlara körü körüne bağlananlar bu ihtar sizedir! Allah'a ait özelliklerin birisi dahi sizlerde olsa acaba onunla bir şeyler yapabilir misiniz (!) Böyle bir şey olmayacağına göre nasıl olur da O'na eşler koşarsınız!

❀ ❀ ❀

وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

17:23 Rabbin, "Kendinden başkasına kulluk etmeyin. Ana ve babaya iyi muamele edin." diye hükmetti. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin nezdinde ihtiyarlığa ererlerse onlara "Öf" (bile) **deme. Onları azarlama. Onlara çok güzel (ve tatlı) söz söyle.**

17:24 Onlara acıyarak tevazu kanadını (yerlere kadar) **indir ve: "Ya Rab, Onlar beni çocukken nasıl terbiye ettilerse Sen de kendilerini** (öylece) **esirge." de.**

İmanda esas olan sorumluluk ve vecibeleri tevhit temeli üzerine bina ederek yerine getirmektir. Çünkü bu temeli sarsan hiçbir iyiliğin ve amelin Allah katında bir değeri olmaz. En kuvvetli fıtri bağlarla insanlar birbirine bağlı olsalar da, hiçbir sebeple Allah'ın rızasını beşerî duygularının önüne aşla geçirmemelidirler. Evladın Allah'tan sonra en çok minnet ve saygı duyması, hizmette kusur etmemesi gereken ebeveynlerine dahi

Allah'a itaat çerçevesinde itaat etmelidirler. Çünkü Allah resulünün dışındakilere ilme, örfe dayanmadan sorgusuz, sualsiz ve mesnetsiz itaat insanı şirke düşürür. [33]

Bu ilahî tembih neslin idamesini sağlayan, aile bağlarını koruyan, ailenin parçalanmasını engelleyen, İslam cemiyetini ayakta tutan, maddi manevi rahmete eriştiren, ümmetin oluşmasında önemli bir rolü olan bu emir Müslümanlar için Rabbani bir ihsan ve ikramdır.

Ebeveynlerin gönlüne şefkat, merhamet, sevgi ile kimsenin öyle kolay kolay kaldıramayacağı fedakârlık duygusunu veren Allah'tır. Dolayısıyla önce varlığın ve rahmetin sebebi olan Allah'a, sonra anne-babaya şükretmek gerekir diyerek Allah ile kullar arasındaki çizginin Allah'a itaat çerçevesinde olması gerektiğini önemle belirtilir.

Tek olan Allah'a itirazsız itaatle beraber, anne babaya iyilik etmek ve hizmetlerinde kusur etmemeye çalışmak gerekir. "Onlara öf!" babında sıkıntı ifade eden sözler söylemek, onları azarlamak, üzmek onların gönlünde derin acı izler açtığı gibi, tatlı sözler de onlar için şifa ve mutluluk vesilesidir.

Hayatını senin hayatına feda edene vefa duymak edeptendir. Hey ihtiyar! Moruk, bunak gibi argo ve edepten uzak hitaplardan kaçınmalı. Şaka da olsa kaba davranmamalıdır. Onları ağır bir yük gibi görüp ölümlerini gözlemek, onları hor görmek, azarlamak ne kadar vicdansızlık ve ne kadar büyük bir vefasızlıktır.

Bilinsin ki hürmete, hizmete layık olan bu mübarek zatlar duaları alınacak rahmet vesilesidirler. Sakın deme ki geçimim dardır, idare edemiyorum. Değil ebeveynler, ihtiyar yardıma

---

[33] Bkz: 6/151, 9/23, 24, 29/8, 31/15

muhtaç hasta ve yetimlere yardım imani, insani ve vicdani bir vecibe iken nasıl olur da ebeveynler gözetilmezler?[34] Nitekim peygamber efendimize hangi amellerin güzel olduğuna dair sual olunduğunda: "Vaktinde eda olunan namaz, ana-babaya iyiliktir buyurmuştur."

"Hiçbir çocuk babasının hakkını hakkıyla ödeyemez. Meğerki baba başkasının memluku (kölesi) olup da onu satın alarak azat etmiş olsun." Yine "Halk içinde iyi muamele yapmaya en çok layık olanın ana olduğunu, bazı durumlarda ana-babaya hizmeti cihattan daha öne alınacağına da dair de tembihler vardır."[35]

M. Gazali der ki: "Kişi bu öğütlerin değerini ancak batı toplumlarını düşündüğü ve yaşlılıklarında anne-babalarının barındırmak zorunda kaldıkları huzurevlerini gezip gördüğü zaman anlar. Zira evleri artık onlara dar gelmiştir. Evlatları onlardan uzaklaşmıştır ve ölene kadar kendilerine tahsis edilen bu mekânlarda yaşamak zorundadırlar. Bu durum, ölüm gelip de ebeveynlerini alıp götürdüğü zaman babalarının evlerine mirasçı olarak almak için geri dönene kadar devam eder." [36]

Zaman Kur'an kültüründen öylesine uzak seyrediyor ki, büyükler küçüklere, küçükler büyüklere katlanmaz hâle gelmişler. Sabırsız, fedakârlıktan uzak, anlayışsızlıklar içerisinde bir sürü şikâyetler. Herkes kendince haklı ama emir ilahîdir ebeveynler bir şekilde gözetilmelidir. İmkânları kullanarak onlara ayrı veya yakın yerlerde güzel sözlerle gönüllerini alacak, hizmetlerini görecek şekilde bakılmalıdır. Onları huzur- evlerine terk ederek ahları alınmamalıdır. Ziyaretleri kesilerek kapıya

---

[34] Bkz: 4/36

[35] Sahihi Buhari 310, 311, 314, 319 nolu hadisler

[36] M. Gazali.Kur'an Konulu Tefsir, Şura.Yay.12. 2000. İst

baktırılmamalıdır. Elbette yaşlılara bakmanın zorluğu vardır. Onlar çocuğunuz değil ki azarlayıp ikaz edip gücünüzü kullanarak oturtasınız. Çocuklarınız için katlandığınız meşakkatleri, gösterdiğiniz fedakârlıkları bir düşününün. Onlar da sizin gibi sizi bin bir meşakkate katlanarak bağırlarına basarak büyüttüler. Velev ki onlar cahildi ve sizlere gereken ihtimamı gösteremedi yine de üzerimizde bir hakları yoktur diyemezsiniz. Onlara evlat olarak iyi muamele etmeniz dinî bir vecibedir. Bu hususta Allah'tan gönlünüze merhamet vermesini ve anne-babanıza merhamet etmesini isteyerek onlara iyi muamele edilmeye çalışılmalıdır.

Evet, ebeveynler üç, beş, sekiz vs. çocuğu her şeye rağmen yetişmeleri için gereken fedakârlıkları yaparlar da modernizm evsizliğinde bireysel yaşam kavgası veren evlatlar ebeveynlerini eve sığdıramaz, onları kucaklayamazlar. O ona, öteki öbürüne iter durular. Oysa kardeşler bir araya gelip onların bakımını aralarında sıraya koyarak veya herhangi bir şekilde halledebilirler. Ayrıca ebeveynler bir evladı tercih edip orada yaşayabilirler. Böyle durumlarda diğer kardeşler bir şekilde maddi manevi onlara destek vermeli, ebeveynlerin bulunduğu yere sık sık doluşarak rahatsızlık vermemelidirler.

Hayatın seyrinde çocuklar küçükken kopmaz bağla ebeveynlerine bağımlıdırlar, bu bağlılıkla büyüyünce doktor olacağım, zengin olacağım, anne-babama rahat bir hayat yaşatacağım derlerken büyüyünce ebeveynlerinden kaçar hâle geliyor ve onları çekilmez telakki ettiklerinden huzurevine veya yalnızlığa terk edebiliyorlar.

Bireysel yaşamın kavgasında ebeveynler çocuklarını çekilmez bir ayak bağı görebiliyorlar veya daha güzel bir gelecek hazırlamak, daha rahat bir yaşam sürmek ve sürdürmek adına

çocuklar kreşlerde, yatılı okullarda aileden kopuk bir vaziyette büyüyorlar. İslam kültüründen uzak yetişen bu parçalanmış aileleri özel günler, özel münasebetler bile bir araya getiremiyor artık. Veya o günle yetiniliyor olunmuş...

Ey ebeveynler! Çocuklarınıza dinlerini, dünyalarını, sorumluluklarını, zalime ve günaha karşı nasıl davranacaklarını öğretin ki onların dünya ve ahiret hayrını göresiniz. Bu tabii ki öncelikle sizlerin bu şuura sahip olmanızı gerektirir. Bundan öte gösterilen fedakârlıklar ve hizmetler iyi veya kötü, fitri duygular, sevkitabii dürtülerle şöyle veya böyle yerine getirilir.

"Cennet annelerin ayakları altındadır." gibi çok kutsal bir görevin hakkı verilmeye çalışılmalı ve çocuklar da bu kutsiyetin farkında olmalılar ki ayetin tecellisi tahakkuk etsin.

S. Kutup'un ifadesiyle "... İnsanların yönleri istikbale dönüktür. Dolayısıyla hanımlarını, çocuklarını ve gelecek nesillerini düşünürler..." ve böyledir hayatın akışı...

Bundan ötürüdür ki anne-babaların evlatlarına ihtimam göstermeleri için tavsiyeye ihtiyaç hissedilmemiş bilakis onlara belki de aşırı ihtimam gösterdikleri için uyarıda bulunulmuştur.[37] Böyle bir tavsiye ve emre muhtaç olan evlattır. Kendilerine bütün enerji ve varlığını sarf edip kuru bir ceset hâline gelen anne ve babalarına karşı vazifelerini hatırlamaları için vicdanlarının kuvvetle coşturulmasına ihtiyaç vardır!

Ruhunu Rabbinin rızasıyla tezyin eden bir evlat, annesine olan duygularını şöyle dile getirmiş:

Sevgili Anne,

Sana kanım kaynadı yine! Çocuğumu görüyorum

---

[37] Bkz: 8/28, 64/14, 15

Onun da anası, geceyi gündüze katar,
Bütün gün ona bakar.
Bazen sabaha kadar
Uykusuz kaldığını,
Gâh salıncağa, gâh koynuna aldığını,
Bin türlü eziyet...
Yine de yavrusuna bayıldığını
Görüyor, gülüyor, üzülüyorum!
Demek ki sen de böyle
Bir sürü zahmet çektin
Değil mi anne?
Nasıl ödeyeceğim bu haklarını,
Düşünüp, düşünüp dururum da yarını...
Ödeyebilmek? Ah anne!
Ödenir mi sendeki emek?
Ben yine sana karşı kusurlu,
Sen hâlâ bana olmak istersin uğurlu
Ben yine evladımı senden,
Sen yine beni herkesten çok seversin.
Sen yine kahrımı çekerek
Ben yine seni üzerek
Gelip geçeriz...
Bu kanun mu böyle?
Nedir anne?
Ödemek hakkını,
Almak rızanı kolay mı öyle?
Ödenir mi hiç anne, ödenir mi?
Unutamam bu büyük hakkını;

Ödeyemem anne! Ödeyemem!..
Öğrettiğin duaları sana okursam
Razı olur musun?
Bilmem!..[38]

❀ ❀ ❀

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

17:25 Rabbiniz sizin içlerinizdekini en iyi bilendir. Eğer siz iyi kimseler olursanız şüphesiz ki Allah da daima kendine dönenleri (ve çok tövbe edenleri) **cidden yarlığayıcıdır.**

Bu hatırlatma hem bir iç donanıma dikkatleri çekerek insanı hizaya getiriyor hem de tövbenin kişiyi günah kirinden temizleyeceği müjdesini veriyor. O Allah ki içinizden geçenlere vakıftır. Neyi hangi amaçla, ne adına nasıl muamele ettiğinizi bilir. Bir anlık sorunların elinde çaresiz kalıp sabırsızca ebeveynlerinize iyi davranmamış olabilirsiniz, yeniden onların gönlünü alıp hâlinizi düzeltip tövbe ile kusurunuzu telafi edebilirsiniz. Kırsanız da gönlü size müştak olan ebeveynlerinizin duasını alır ve Allah'ın mağfiretine nail olursunuz.

İbadet ve ana-babaya saygı insanın içindeki inanç, istek, sevgi ve bağlılıktan kaynaklanırsa yapılması gerekenler kolaylaşır. Öyle ise Allah'a muti olmak isteyenler öncelikle ruhen salih

[38] M. Said Çekmegil, Müstesna, Sanih yay.1976.

olmaya, güzel duygular taşımaya çalışmalıdırlar. "Gözler ruhun aynasıdır." , "Testinin içindeki neyse dışarı sızan da oldur." deyimleri iç donanımın dışa yansıması olarak söylenmiştir.

Niyetin salih olması çok güzel ama yeterli değildir. Onu salih olarak da yaşatmak gerekir.

Allah'tan başkasına meyleden bir kalpte hiçbir ümit yoktur. Gerçek ve tam bir doğruluk ise kâmil bir tevhidî inanca bağlıdır.

Tek olan Allah'a ibadetle birlikte anne-babaya iyilik etmek gerek. O hâlde çocuklar anne-babalarına saygı göstermeli ve hizmet etmelidirler. Onlarla beraber akraba ve yoksulları da gözetecek ahlaki öğretileri geniş tutmalıdırlar ki güzel aileyi ve toplumu oluşturabilsinler.

İslami kurallar, emir ve hükümler A'dan Z'ye kadar merkezden muhite genişleyen halkaları kuşatan manzumeler sistemidir. Çünkü bu sistemi, doğru ve yararlı olanı bilen yaratıcı koymuştur. Hayatı anlamlı, yararlı ve mutmain kılmak, İslam'ı anlayıp yaşamaktan geçer.

❁ ❁ ❁

وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلاَ تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾

17:26 Hısıma, yoksula, yolda kalmışa hak(lar)**ını ver.** (Malını) **israf ile saçıp savurma.**

Bu ayet insandaki arzu ve duyguları kontrol altına alıyor ve merhamet duygularını nasıl kullanacağına dair insana yol gösteriyor.

Bu emir hem nafaka ve zekât ibadetini hem de bunun ötesinde nafile cinsinden olan hayırları da kapsamaktadır. Geçin-

mek için yeterli imkâna sahip olmayan herhangi bir sebepten dolayı geçici veya sürekli desteğe ihtiyacı olanlara yardım elini uzatmak -zengin olanların öncelikli olarak yakın akrabalardan başlayıp genişleyen halkada gücünce yardım elini uzatmaları- vicdanları rahatlatan ilahî bir vecibedir.

"Fakire yapılan tasadduk bir sadakadır, ama akrabaya yapılan ikidir. Biri sılayırahim etmek, diğeri ise sadaka vermektir.

Allah rızası doğrultusunda geliştirilen birlik ve dayanışmayı zedeleyecek davranışlardan uzak durulmalı, aile bağlarını kesmemelidir.[39]

Müslümanlar ellerinden geldiğince akrabalık bağlarını sürdürerek sılayırahimde bulunarak ciddi bir dayanışma içerisinde gelişen bir ortamda karşılıklı sevgi ve şefkatten doğan bir rahmet rüzgârını estirerek Allah'ın rahmetini kazanmalılar. Bu rahmet rüzgârı kızgınlıklardan kaynaklanan öfke, kin ve haset ateşinin yanmasına müsaade etmeyecektir. Allah, düsturlarıyla öyle bir toplum inşa ediyor ki zengini itidalli, yoksulu kıskandıracak lüksten, gösterişten uzak, paylaşan; yoksulu ise bir vesileyle rızkını ayağına gönderen Rabbe şükredip ezilip büzülmeyecektir.

İslam terbiyesi almış bir zengin ben zekâtımı verdim deyip sahip olduğu servetle Allah'ın verdikleriyle lükse, israfa düşmez. Zira lükse dalmak saçıp savurması kerih görülen işlerdendir. İktisat nimete hürmet iken, diğeri nimeti hafife almaktır. Gerektiğinde dini harcamada bulunmak cömertliktir, takvadandır; yapılması gerekeni gereğinden az, kısıtlı yapmak ise cimriliktir.

---

[39] Bkz: 4/1. Nesai, Zekât 8 [5,92], Tirmizi Zekât 26, [658] İbni Mace, Buhari, Edep 12; Tirmizi.Birr 49 (1980)

İnsana her şey emanet olarak verilmiştir. Günü geldiğinde herkese emaneti, nerede nasıl kullandığı sorulacaktır. Siz de ey inananlar, nimetleri nerede, kimlerle nasıl kullandığınızın hesabını vereceksiniz.[40]

Ahiret gününde hesap vereceğini ciddiye alanlar, elinden geldiği kadar iktisat eder de gerek yoksullara yardımda gerek insanın İslam'la uyanışına sebep olacak harcamalarda bulunurlar. Bunun için ilmini artırır. Tebliğ yaparak paylaşır. Çalışarak zamanını ve kazancını artırır, yardım eder, sevinir, sevindirir. [41]

İslam'ın insanlar arasındaki dayanışmaya getirdiği en önemli tedbir infak ahlakıdır. Onunla muhtaçlara ulaşılır. Onunla iman kuvvetlendirilir. Onunla sevgi bağları kurulur. Onunla toplumsal denge sağlanır. Onunla hırsızlığı, rüşveti, haksızlığı azaltmaya çalışılır. Onunla malın esiri değil, malın efendisi olunur. Onunla Allah rızası kazanılır.

Bu ahlakı yaşamayan toplumlar gelişemezler. Bilakis kaos, anarşi ve fitnenin altını körüklediklerı gibi faiz, rüşvet ve talan ile giderek çöküşlerini hızlandırmış olurlar.

Dünya-ahiret, huzur ve saadet isteyen Müslümanlar Allah'ın ferdî ve sosyal emirlerini yerine getirmek zorundadırlar. Fert, sosyal hayatın bir parçasıdır. Hiç kimse benle ne olur demesin. Gücünce sosyal hayatın bir yerinden, neye gücü yetiyorsa oranın ucundan tutsun. [42]

❀ ❀ ❀

[40] Bkz: 102/8
[41] Bkz: 2/236, 261
[42] Bkz: 30/38

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٧﴾

17:27 Çünkü saçıp savuranlar şeytanların biraderleri olmuşlardır. Şeytan ise Rabbine (karşı) **çok nankördür.**

Önceki ayette sosyal dengeyi koruyacak güzel bir davranıştan bahsederken orada saçıp savurmadan da sakındırmıştı. Bu ayette de saçıp savuranların şeytanın arkadaşı olduğunu söyleyerek ferde ve sosyal hayata zarar verecek kötü davranıştan sakınılması için müminler uyarılıyor.

Ayetin orijinalinde "Bezere" yani saçıp savurmak, lüzumsuz yere harcamak diğer bir ifadeyle "Serefe" orta yolu (itidali) aşarak israf etmektir. Bu hayatta ölçü tanımama, aşırı gitme, çizginin dışına çıkma, şirke düşme olarak da düşünülür. Bu nedenle olsa gerek saçıp savuranlara şeytanın kardeşi olmuşlardır diye büyük bir tehlikeyi haber vermektedir. Bu ne ürpertici, korkunç ve çirkin bir durumdur.

Şeytan, Rabbine karşı nankörlük etmiştir. Savurgan ise Allah'ın nimetini hor kullandığı için kötü bir iş yapan şeytana benzetilmiştir. [43]

İnsana emanet olarak verilenleri gerekli yerde harcamamak da saçıp savurmak gibi ekonomik dengeyi bozar. Cimrilik, yardım etme düşüncesini öldürdüğü gibi ihtiyaç sahiplerini de sıkıntıya sokar. Oysa her fert diğer insanların kendisi ve serveti üzerinde hakları olduğunu kabul etmeli ve onlara iyilik değil, bilakis Allah'ın onlar için ayırdığı taksimi kendi eliyle vermeyi nasip ettiği için Rabbine hamd etmelidir. Onları velinimet bilmelidir.

---

[43] Bkz: 7/31, 6/141, 29/66, 67

Cimrilik ve israf etmeden tasarruf sahibi olmak gerekir. İktisadın önemine binaen "Bir ırmak kenarında bile olsan, suyu israf etme" denilmişken su da dâhil günümüz insanı tüketim çılgınlığı içerisindedir.

Büyük hayaller kurmak yerine eldekileri iyi değerlendirmeli ve kendinden daha kötü durumda olanları düşünüp Allah'a şükretmelidir.

Kanaat etmeyi bilmeyenler, arzularının bitimsiz selinde boğulurlar. Kanaat az çalışmak, tembellik etmek manasına gelmez. Allah'ın kendisine takdir ettiğine razı olmaktır. Üç günlük dünya deyip tembellik edip başkasına el açmak hiç iyi değildir. Bu yüz kızartıcı duruma düşmemek için gücünce çalışana Allah yardım eder.

Ne yazık ki, İslam kültüründen habersizler doyumsuz ve şikâyetçi, yoksullar da çalışmanın erdeminden uzak tembel tembel iaşenin önüne gelmesini bekleyen dilenci olmuşlar. Sefalet, sefahat, giderek kanıksanmış durumda. Oysa bir aile reisinin nafakasını kazanma imkânı olduğu hâlde çalışmaması günah olarak yeter.

"Kim kendisine veya çoluk çocuğuna katlanamayacakları bir ihtiyacı yokken dilenmeye başlarsa Allah onu ummadığı yer ve zamanda muhtaç eder." , "Onlar dilenmenin vebalini bilseler hiç kimse diğer birine giderek dilenmezdi.", "Zenginin dilenmesi kıyamet gününde yüzünün etleri dökülmüş olarak mahşer yerine gelir."[44]

Çalışıp çabalamadan rızkını bekleyenlerin halini şu misal ne güzel ifade ediyor. "Adamın birisi ormanda yalnız dolaşırken

[44] Beyhaki, Nesai. Teberani "Kebir"de Kabus'dan, O İkrime'den, O'da İbn Abbas'dan rivayet etmiştir.

korkmuş ve bir ağacın tepesinde yarı uyanık uykulu gözlerle dururken bir Aslan avladığı hayvanı parçalayıp bir güzel karnını doyurup gitmiş onun arkasından çakallar gelip onun artığıyla beslenmişler. Yukardan olayı seyreden adam yorulup didinmeye ne gerek var deyip ağaçtan inip bir mağaraya sığınarak beklemiş rızkını beklemeye açlıktan kıvranmaya başlamış ve gaibden bir ses behey adam çakallar gibi oturup artık bekleyeceğine aslanlar gibi çalışta sen de çakalları besle." [45]

Ahirete imanın içselleştirilmediği bir yerde ne gayretin, gayretin olmadığı yerde adaletin, adaletin olmadığı bir yerde de bereketin olması söz konusu değildir.

Kapitalist ve sekülarizmin hâkim olduğu dünyada günahlar hayatın her karesini kuşatınca Rahman'ın bereketi de hicret ediyor.

Kanaatkârlık, çok çalışıp çabalamakla beraber, dünyadaki nasibine hamd etmek ve başkasının elindekine göz dikmemektir.

Kanaattan nasibi olmayanı dünya malı nasıl doyurur?

Kanaatkârlık şükrün ifadesidir ki kendinde bulunanı güzel kılar.

Kanaat tükenmez bir hazine iken onun zıddı açgözlülük ve tamahtır.

Tamah insanı doyumsuz ederek diğer ihtirasları da kamçılayıp insanı suç işlemeye kadar götürür.

"Müslüman olup yetecek kadar malı olan ve Allah'ın verdiğine kanaat eden kimse felah bulur." , "Asıl zenginlik malın çokluğu değil, kalp zenginliğidir."[46]

---

[45] Bkz: 53/39

[46] Riyazü's-Salihin. 524, 525. Nolu hadis

Ne kadar çok şeyi olsa da doymayan insanın gözünü bir avuç toprak doyurur.

Tüm tasarrufların temelinde ihtiyaç bulunmalı. İhtiyaçtan doğmayan her şey lükstür, israftır. "Bir kimse yerli yerine vermek şartıyla bütün servetini sarf etse yine israf etmiş sayılmaz. Fakat yersiz olarak verdiği bir ölçek veya birkaç gram eşya dahi israftır. Ve kendine sorguda ceza getireceğini haber vermektedir."

Yardım yapılırken mühim olan bu yardımın azlığı veya çokluğu değildir. Önemli olan verilen şeyin yerine verilmiş olmasıdır. Onun içindir ki servetlerini sapık yollarda, şer ve günah yerlerde sarf edenler şeytanın arkadaşı olarak vasfedilmiştir.

İsraf ve lükse düşkün olanlar Kur'an-ı Kerim'de şiddetle kınanmıştır. "Biz bol geçimi ile halkı şımarmış nice kavimleri helak ettik." diye.[47]

Sözün özü:

İlimde kanaat yoksulluk, malda kanaat ise zenginlik getirir. Kanaatten kimse ölmemiş, hırsla da kimse padişah olmamıştır.

❀ ❀ ❀

وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلاً مَيْسُورًا ﴿٢٨﴾

17:28 Şayet Rabbinden umduğun rahmeti arayarak onlardan sarfınazar edersen (böyle bir mecburiyette kalırsan)

[47] Bkz: 16/112, 28/58

o hâlde kendilerine yumuşak bir söz söyle (mekle mukabelede bulun).

Bu ayette yoksula yardım edecek durumda olmayanlar onlara gönül alıcı, yol gösterici teselli ve tavsiyelerde bulunulmalıdırlar. Sabretmenin mükâfatı, hamd etmenin yüceliği, iktisat ve kanaatın gönül ferahlığı-gönül zenginliği, Allah'ın kulunu darda koymayacağı, sınandığımız vs. anlatılmalıdır.

Onlara yüz ekşitmek, kapıyı yüzlerine çarpmak gönüllerini çok incitir. Hani derler ya, "Fakirin yüzü soğuk olur, fakirler istenmezler." Diye. İnsanları böyle davranmaya iten sebep cahillik veya tefekkürsüzlükten kaynaklanmaktadır. Empati yapıp böyle davranmaktan sakınılmalıdır. Onların zaten yürekleri kırılgandır, dolayısıyla bir yoksul gibi değil, kardeş bilip kucaklamalıdır.

Rivayete göre Bilal, Suheyb, Salim, Habbab gibi yoksul sahabiler Hz. Peygamber'in yardımı ile geçinirlermiş. Rasullullah (a.s.), onlara verilecek bir şeyleri olmadığı zaman mahcubiyetten ötürü söyleyecek bir söz bulamaz, yüzünü başka tarafa çevirir, onların ihtiyaçlarını gidermek için Cenabı Hakk'ın kendisine imkân vermesini dilermiş. İşte bu ayeti kerimede Resullullah'a bu gibi insanlara bir şeyler vermeyecek bile olsa, hiç olmazsa "Allah, bize de size de bol rızık versin." , "Allah, sizleri mesut ve müreffeh kılsın." gibi sözlerle onların gönüllerini alması gerektiği hatırlatılmaktadır. Yani duayı arkasını dönerek değil, yüzlerine dönük yapıp onlara da duayı hatırlatması daha uygun olur.

❀ ❀ ❀

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ﴿٢٩﴾

17:29 Elini boynuna bağlı olarak asma (cimrilik yapma). **Onu büsbütün de açarak**(saçıp savurma) **saçma. Sonra kınanmış, perişan bir hâlde oturup kalırsın.**

Elbette yaradılışta farklı duygular, farklı eğilimler vardır. Kimi yaratılıştan vermeyi çok severken diğeri sevmeyebilir. Biri mülayimken diğeri öfkeli olabilir. Bu farklılıklar kişilerin özel imtihan sorusu olabilir. Dolayısıyla akıllı insan tespit ettiği huylarını tedavi etmeye çalışır.

Tefekkür sahibi olgun bir müminde şu iki haslet birleşmez: Cimrilik, kötü huy. İnsanda olan huyların en kötüsü varken yokluktan şikâyet eden, varken de vermeyip cimrilik etmektir. "Hırs ile cimrilikten kaçının. Zira hırs ile cimrilik sizden evvelki ümmetleri mahvetmiştir.", "Cömert Allah'a yakındır, insanlara yakındır, cennete yakındır, cehennemden uzaktır. Cimri Allah'dan uzaktır, insanlardan uzaktır, cennetten uzaktır, cehenneme yakındır."[48]

İyi ki Allah vermeyi farz kılmış, iyi ki verene karşılığında daha büyük ödüller vereceğini vadederek vermeyi teşvik etmiş, iyi ki vermeyenleri fakirlik ve azap ile korkutmuş, iyi ki israfın ve lüksün sevilmeyen şeyler olduğunu söylemiş de sevimsiz, ikrah edici şeylerden sakındırmış. Sevimli, sıcak, güzel işleri teşvik etmişsin Allah'ım. Yoksa nefsimizden artırıp da kimseye verecek bir şeyimiz olmazdı.

---

[48] Hasan Basri Çantay Meali

Bu ayet ölçülü hareket etmeyi ifrat, tefrit ve günah olacak şeylerden kaçınmak gerektiğini öğütlemektedir.

Mevdudi'nin kaydında: "Medine İslam Devleti'nde toplumu savurganlıktan korumak için bazı önlemler alınmıştı. Birincisi, savurganlık ve lüksün birçok çeşidi kanunen yasaktır. İkincisi, bunlara karşı hukuki önlemler alınmıştı. Üçüncüsü, israf içeren gelenekleri ortadan kaldırıcı sosyal düzenlemeler yapılmıştı. Devletin, fertlerin açıktan yaptıkları israfı engelleme hakkı vardır. Her şeyin ötesinde zekât ve sadaka pintiliği ve para biriktirme arzusunu ortadan kaldırmaya yardımcı oluyordu. Öyle ki cimri insanlar aşağı görülüyor, cömert insanlar şerefli kabul ediliyordu."[49]

"Allah'ın kereminden kendilerine verdiklerini (infakta) cimrilik gösterenler sanmasınlar ki bu durum kendileri için hayırlıdır; tersine bu onlar için pek fenadır. Cimrilik ettikleri şey de kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır." (3/180)

Harcamada israf etme, gücünden fazlasını vermeye kalkışma, gücünün üstünde elini açacak olursan da harcayacak bir şey bulmadan otururbut. İşte o zaman da kaybedenlerden olursun.[50]

Hayat, inişli çıkışlı bir imtihan alanıdır. Bu imtihanı başarmak için iyi hesap kitap yaparak yaşamalıdır. Allah'ın her yerde bol bol vermiş olduğu iyilik hazinelerinin anahtarını bulmaya çalışmak gerekir. Zira gökler miskin oturan kimselere ne altın ne de gümüş yağdırır, denmiş. Allah, çalışana mutlaka rızkını verir. Bazen bir sebeple kızsa bile ona rızkını başkalarının eliyle gönderir. Ve buyuruyor ki: "Allah'ın sana verdiğinden

---

[49] Tefhimü'l- Kur'an
[50] Bkz: 25/67

(onun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste ama dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana ihsan ettiği gibi sen de (insanlara) ihsan ve iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuk arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez." (28/77) Vermeyi teşvik ederken, vermemeyi bozgunculuk olarak niteliyor ve sevilmeyeceğini haber veriyor. "Verdiğinin kat kat fazlasını kendisine ödemesi için Allah'a güzel bir borç (isteyene ödünç) verecek yok mu? Darlık veren de, bolluk veren de Allah'tır..." (2/245) hatta "Bollukta da darlıkta da verenlerin takva sahibi kimseler olduğu mesajını vererek bu güzel ve sevimli işe teşvik ediyor. Vermek ne sevimli, haz verici bir özelliktir. Cimrilik ne sevimsiz, itici bir huy! Bu bir realitedir. Cömertler sevilir, takdir edilirken cimriler ise sevilmeyen kınanan kimselerdir.[51]

Sadaka malı eksiltmez, bilakis artırarak temizler.[52] "Hayırdan ne infak ederseniz (sevabı) kendinize aittir. İnfakınız yalnız Allah rızası için olsun..."'"Herhangi bir Müslüman kendi ehline Allah'ın rızasını kastederek infak edip zaruri ihtiyaçlarını temin ederse bu infak o Müslüman için sadaka olur.

İki haslet sahibinden başkasına gıpta edilmez. Bunlar da: Allah tarafından kendisine mal verilip de Hak yolunda onu sarfa muvaffak olan kimse ile kendisine ilim ve hikmet ihsan olunup da onunla hükmeden ve onu öğreten kimsedir."

"Yarım hurma (tasadduk) etmek suretiyle de olsa cehennemden korunmaya çalışınız." "Yoksa kaybedenlerden ve kınananlardan olursunuz."[53]

Tüm gayretlerine rağmen fakirlikten kurtulamıyor ve yine de Rabbine hamd ediyorsa ona müjdeler vardır.

---

[51] Bkz:3/134, 13/26
[52] Bkz: 2/272, 276, 9/103, 30/39
[53] Bkz: 62/16. Riyazu's-Salihin 546,548

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾

17:30 Şüphesiz ki Rabbin kimi dilerse rızkını genişletir, daraltır. Çünkü O, kulları(nın he hâli)**nden gerçekten haberdardır,** (her şeyi) **hakkıyla görendir.**

Allah hiçbir şeyi anlamsız ve hikmetsiz yapmaz, bir imtihan gereği her şeyi farklı şekilde yaratır ve taksimi de farklı yapar. "Mülk O'nun elindedir." [54]

Allah, her kulunun durumunu görür, bilir. Hikmeti gereği kimine az, kimine çok verir. Ama ne çok vermesi mutlak anlamda şerdir ne de kısması. Bu sorular kişinin karşılayışına göre hayır ve şerre dönüşür. Çoğu kişiler için zenginlik şer olurken kimileri için de fakirlik hayırlı olur. Bu sınavı şuurla karşılayanlar, her iki hâlde de felah bulur. Çünkü servet ve statü onu şımartmaz, bilakis şükrüyle şahadete erer. Elinden alındığında ise yeise ve karamsarlığa düşmez, hikmetini düşünerek Rabbine hamd ile kulluğunu sürdürür ve hâlini düzeltmeye çalışır. Çünkü fakirlik istenmeyen bir durumdur. Bilakis, Allah'ın rızkından nasibinizi arayın emri ilahîsi vardır.[55]

Rızık nedir? Yararlanılması, kendinden faydalanılan, insanın veya varlıkların nasibi yiyecek-içecek ve faydalanılan şeylerdir. Bunu Allah, ya doğrudan doğruya veya bir sebebe bağlı olarak vereceğine kefil olduğunu açıklar.[56]

---

[54] Bkz: 3/191, 6/73, 10/5
[55] Bkz: 13/26, 15/20,16/71, 41/10, 42/27, 45/12, 62/10
[56] Bkz: 11/6, 16/5, 6, 29/60

Buna yakin iman eden bir şair şu mısralarla bu gerçeği dile getirmiş. "Nene lazım senin gezmek Semerkandı, Buhara'yı /Sana ayrılan kısmet gelir arayu arayu. Bir başka şairde: Rızk için gitmeli değildin Bonn'a/İlim için gitseydin yanmam Lizbon'a/ Niçin kaldık bugün maddeten sona/ Mümin ferasetli olup sezmeli.

Daha doğmadan veya doğduktan sonra insana rızkı hazırlayan ve hayatı devam ettikçe mevsimlere göre çeşitli leziz rızıkları onun için yaratan Allah'tır. O, rızkı bir ölçüye göre verendir.

Evet madem hayatı veren O'dur. Ve o hayatı koruyacak lazım şeyleri de O verecektir. Yalnız, hükümetin erzak depolarında topladığı erzakı askerlere taşıttırdığı, temizletip öğüttürdüğü ve pişirttiği gibi Cenabı Hak da hayat için lazım olan levazımatı yeryüzü tarlasında insanlığa sunar sonra o erzakın toplanmasını ve sair hâllerini insana yaptırır ki insana bir meşguliyet, bir eğlence olsun ve insan tembellik ve boş durma azabından kurtulsun. Fakat bundan farklı olarak, adı rızık konulan fazla elde edilen şeyler vardır ki onu elde edip de israf ve cimrilik etmeden sahip olanlar, onunla dünya rahatını ve infak ederek de ahiret saadetini kazanırlar. Bunlar yiyip kullandığının dışında sahip olunanlardır. Buna, Allah'ın dilemesiyle beraber insanlar akıl ve melekelerini kullanarak sahip olabilirler. Fakat Allah dilemezse buna da sahip olunamaz. Kazandığını yiyemeyen, sahip olduğunu kullanamayan kimseler örnektir.[57]

İnsan, insanlar arasında servet bakımından var olan eşitsizliğin hikmetini anlayamaz. Bu nedenle suni araçlarla doğal servet dağılımını değiştirmeye çalışmamalıdır. Zaten istese de insan bunu yapamaz. Komünist rejim böyle bir şey uygulamaya

[57] Bkz: 4/32

kalktı ama olmadı, olamaz da! Az çalışan, çok çalışan, ağır iş hafif iş, beyin ve güç gibi farklılıklardan dolayı gelirde eşitlik olur mu? Özel mülkiyet kalkarsa insanlarda çalışma azmi olur mu? Üretim ve tüketimin ortaklaşa paylaşımı ne kadar mümkün olur? Kapitalizm ise belli azınlığın refahı için halk emeğini sömürerek dengesiz kazanç elde etmektir. Öyle ki kapital babaları 9 alırken gerisi 1 alıyor. Böylesi bir çarkı döndürenler başka başka ekonomik çözüm paketleri arasa da istenen sonuç alınamıyor, alınamaz da. Bunu ancak İslam sistemi iş istihdamı sağlayarak geçiminde yetersiz kalanları destekleyerek ekonomide dengeyi sağlar. Ne bire dokuz ne de dokuza bir dağılım söz konusu olamaz. Faize, rüşvete, rantçılığa meydan vermediği gibi, zekât, infak, öşür ve sadaka gibi teşviklerle insanlar arası dayanışmayı öngörürür. Kardeşlik duygusunu geliştirir. Devlet her zaman halkının yanındadır. Amirin de memurun da itidal üzere gelirleri dengelenir.

❁ ❁ ❁

وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلاَقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا ﴿٣١﴾

17:31 Evlatlarınızı fakirlik korkusuyla öldürmeyin. Onları da, sizi de biz rızıklandırırız. Hakikat, onları öldürmek büyük bir suçtur.

Bu çok dehşet verici, yürekleri ağza getiren bir vahşettir. Her hâlde insanlar bir hayvanı öldürür gibi evlatlarını öldürecek kadar cani olamazlar. Böyle bir şey yapılsa bile ya çok cahilî bir anlayışla putlarına adama, rızık endişesi, yüz karası, baş belası telakki etmek veya psikolojik bir vakıa veya bir cinnet hâlidir. Adı ne olursa olsun, bu bir vahşettir. Ama Allah böyle bir şey-

den bahsediyorsa, bu bilinçli olarak yapılan bir cürümdür. Bu bilinç tamamen cahiliye anlayışından kaynaklanarak uygulanan vakıalardandır. [58]

Şimdilerde ise modern ve kapital zihniyete sahip olanlar toplu katliamlarla çocuklarını yok ediyorlar. Fazla çocuğa bakamaz, iyi bir gelecek hazırlayamazlar diye bir ikinin dışındakini istemiyorlar. Hasbelkader olsa bile daha doğmadan imha ediyorlar.

Haklı, zaruri bir izahı olmadıkça (sıhhat gibi) böyle bir şeye teşebbüs etmek barbarlıktır, vahşettir. Savaşın dışında herhangi bir nedenden dolayı bir adamı öldürmek, bir âlemi öldürmekken ve cezası kısasken nasıl olur da masum bir çocuğun hayatına kıyılır. Değil öldürmek, o masum, korumasız, güçsüz çocukları dövmek bile bir canavarlıktır. Sanki duyguları alınmış alkolik, ne yaptığını bilmeyen sadist sersemler güruhu.[59]

Oysa her çocuk sağlıklı düşünenler için bir rahmet, bir bereket, bir sevgi yumağıdır. Yuvaya huzur, anneye sıhhat sağlayan, girdiği yerden ekseriyetle şeytanı çıkaran, büyüklere Allah'ın bir hediyesidir. Onunla yarına düşler kurulur, cennet ayaklar altına serilir. Daha doğmadan ve doğduktan sonra rızkı hazırlanmış ve hayat devam ettikçe mevsimlere göre çeşitli leziz şekillerde nimetler sunulmuştur. Bu kadar envai türlü nimetleri yaratan kim? Sizi de, onları da, tüm canlı mevcudatı da rızıklandıran Allah'tır.[60] Sizin de, onların da rızkını Allah veriyorken neden onlar kaşık düşmanı görülür. Kendileri az yeseler, mütevazı yaşasalar, gelecek kaygısı çekmeseler çocukların rah-

[58] Bkz: 81/9
[59] Bkz: 5/32, 2/178
[60] Bkz: 10/31

met pınarı ve sevgi yumaklarını imha etmeye asla teşebbüs etmezler.

❁ ❁ ❁

وَلاَ تَقْرَبُوا الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلاً ﴿٣٢﴾

17:32 Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o şüphesiz bir hayâsızlıktır, kötü bir yoldur.

Bu çirkin ve tahribatı büyük olan fiilin 31. ayetten sonra gelmesi, bu fiille meydana gelen gayrimeşru çocukların öldürülmeleriyle de alakalıdır diye düşünebiliriz. Sanırım sinsice öldürülenler arasında bu çocuklar çoğunluktadır. Çünkü hemen hemen toplumsal kınama ve horlamaya maruz bırakan yüz kızartıcı fiilin ortaya çıkmasına sebep olan bu tür meydana gelen çocuklardır. Onu öldürmezse nereye gizleyebilir? Karanlık işlerini ortaya koyacak bir çocuğu nasıl taşıyabilirler? O çocuğun kötü vasıfla anılmasına ne kadar tahammül edilebilir? İşte bu nedenlere dayanan çirkin bir fiili irtikâp etmek şöyle dursun gerek ona niyet etmek, gerek başlangıç olabilecek sebeplere dahi yaklaşmayın. Günümüz fuhuş ve fahşanın yayılmasını artıran TV, radyo, müzik, karma eğlenceler, tahrik edici giyim ve davranışlar karşısında ciddi bir Allah korkusu ve dini bilinci olmayanların böylesi tahrik unsur sebepleriyle arzularının ağır baskısı karşısında iradeleri zayıflıyor ve dolayısıyla zinadan korunmak son derece güçleşiyor. Bu nedenle mümkün olduğu kadar insanı ayartan ortamlardan, bakışlardan uzaklaşılmalı ve Allah'ın zikriyle uyanık olmalı, Rabbani denetimde olduğunu yakinen hissetmelidir. [61]

[61] Bkz: 12/33, 24/30

İmandan bir şube olan hayâ ancak hayır getirir. Hayâ, bir ahlaktır ki, fena işleri fena sözleri terk etmeye sebep olur. Hak sahibinin hakkını ifada kusur etmekten meneder. Bir kimsede hayâ bulunmazsa cehalet ile heva birleşince bir anlık gaflet, bir anlık köksüz arzuların seline kapılıp gayrimeşru işlere tevessül edilerek ömür boyu toplumdan gizlenmesi gereken suçlar işlenir. Zaniler ayrı yerlerde, çocuklar yuvalarda veya başka yerlere bırakılarak sıcak aile yuvasından mahrum, birbirini iten, suçlayan, azarlayan ve hayatlarına dahi kastedecek kadar acı ve utanç verici bir hayatı yaşamaya mahkûm kalınır.

Erkeğe, dahası kadına ağır bedeli ödeten indi, geçici zevklerin yerine nikâhla akde bağlanan, gözleri aydın kılacak birliktelikler dünya huzuru, ahiret mükâfatı temin edilen yuvaları kurmayı kolaylaştırmalıdır. İdarecilerin, aile reislerinin buna özen göstermeleri, gayrimeşru yolları tıkamaları gerekir.

Zaruret olmadıkça kadınla erkeğin halvette baş başa kalmamaları, kadının kendini teşhir edercesine kıyafet ve davranışlardan sakınmaları; durumu müsait olanların derhâl evlenmesini, müsait olmayanların oruç tutmak suretiyle kendini frenlemesi; evliliğin fazla başlık alma ve benzeri şeylerle zorlaştırılması; evleneceklere yardım edilmesi Allah'ın önerileri ve emirleri arasındadır. Aile ve çocuk sahibi olmanın fakirliğe yol açacağı şeklindeki batıl inançları reddeder. Zina cürmü işleyenlere cezaların en ağırını vererek fuhşa giden yolları tıkar.[62]

"Zani de, içki içen de, hırsız da (tam mümin) olduğu hâlde bunları yapamazlar." Ancak hayâdan yoksun, cahil, heva düşkünü gafiller böylesi yüz kızartıcı şeylere tevessül ederler.[63]

---

[62] Bkz: 24/32, 33.2, 4/15-16
[63] Sahihi Buhari 1889. hadis

Sahihi Buhari 71 no'lu hadiste: "İlmin kalkması, cehlin kökleşmesi, şarabın içilmesi, zinanın çoğalması kıyamet alametlerindendir." Buyurmuştur.

Dünyalılar için bütün bunlar- huzurun bozulması, yuvanın dağılması, cehaletin sürüklediği belaya uğramaları- küçük kıyametleri değil de nedir?

Bu öyle sıradan bir ahlaksızlık değil, büyük bir suçtur. Allah korkusu ve ahiret azabı duyguları aşılanarak cezai müeyyideler uygulayarak önünün alınması gerekir. Kapalı alanlarda sigara içenler nasıl cezai işleme tabi tutuluyorsa fuhşa iten sebepler de açıkta işlenirse cezalandırılmalıdır. Üniversiteler, kafeler, parklar, fuhuş yuvası hâline dönmüş. Utanma haysiyetine sahip olanlar bu manzaralardan oldukça tedirgin ama bazıları gemi azıya almış. Bunu ancak siyasi güç halleder. Analar- babalar üzgün. Kızlar fena takılmışlar ağlara. Ya erkekler? Ya her geçen gün yuvaları dolduran çocuklar? Bunların feryadını kim duyacak? Gençliği düştüğü yerden kim kaldıracak? İslam âlemi böyle mi olacaktı? Zinaya açılan kapıları aralayanın o gün hesapları çok ağır olacaktır.

İslamiyet, nikâhla aileyi sağlam temeller üzerine kurmayı, günaha sürükleyici yolları açıklamıştır. Buna rağmen kitabını fıkhetmeye yanaşmayanlar elbette hayrına, zararına dönen çarkı bilmeyecekler ve hâliyle bozulma, kokuşma, çürüme ve giderek batılın hükmü altında kalıp olanları geriden söylenerek çaresizce içerisinde bulunduğu hayata kahrederek yaşamaya mahkûm kalırlar.

Yeteri kadar ahlak ve maneviyat verilmeyen, yoğun arzular içerisinde ateşle barut gibi bir arada yaşayan gençlere yazık oluyor.

Cahiliye çağının giderek yüz kızartıcı gidişine dur demek isteyenler, Kur'an ile uyanıp uyarmalılar.

Hangi ortam ve zamanda olursa olsun Allah Meryem ve Yusuf gibi iffetini koruyanların şanını yüceltecektir.

❀ ❀ ❀

وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا فَلاَ يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا ﴿٣٣﴾

17:33 Allah'ın haram kıldığı cana, haklı bir sebep olmadıkça, kıymayın. Kim mazlum olarak öldürülürse biz onun velisine (mirasçısına maktulün hakkını talep hususunda) **bir salahiyet vermişizdir. O da katilde israf etmesin. Çünkü o, cidden** (ve zaten) **yardıma mazhar edilmiştir.**

Allah, insana çok önem vermiştir. Onların temiz, güvenli ve huzur içerisinde yaşamaları için yasalar koymuş, günahtan dönüp salih amaller işlemeleri için mühlet vermiş ve teşviklerde bulunmuştur.[64] Tabii bu yasalara iman edenler uysa da uymaya çalışsalar da eğer mevcut otorite hâkim değilse zalimler, cahiller kötülük işlemekten çekinmezler.

Adam öldürmek Allah'ın yarattıklarına karşı tecavüzdür. Bu sadece başkalarını değil, kişinin kendi canını da kapsamı içine alır. Bu nedenle intihar da cinayet kadar büyük bir günahtır. İntihar, imtihanı, hayatı beğenmiyorum al senin olsun demek anlamına gelir. İntiharın gerçek saikini bilmediğimiz için değerlendirmesini yapamasak da dış yönüyle hoş bir şey değil.

---

[64] Bkz: 4/92, 5/45, 6/54

İntihar, sağlık sorunu değil, imtihanı bilmemekten kaynaklanır. Problemleri bilip çözüm getirmek lazım. Acıları çözülmeyecek kadar yoğunlaşıp içerisinden çıkılmayacak boyutta gören cahillerde, aklın ve şuurun devreden çıkması hâlinde meydana gelir. Fakat müminde bu hâl olmamalı. İslam'da ümitsizlik yok. Ne olursa olsun sabretme, direnme, Allah'a teslimiyet göstererek nihai sonu ölümü düşünerek hayatını daha anlamlı kılmak için çabalar.

M. Gazali görüşünde: İslam, sulh ve hayat dinidir. İnsan öldürmek Allah'a şirk koşmadan sonra gelen büyük günahlardandır. Hayatı veren Allah'tır. Onu almak da yine kendisinin emriyle çizdiği hudutlar dâhilinde ancak Allah'a aittir. Bu mevzu herkesin kendi görüş ve keyfine bırakılmış değildir. Buna olur olmaz cüret edenler ise dünyevi cezalara çarptırılır. Tövbe etmedikleri müddetçe de uhrevi cezalara maruz kalırlar. [65]

İnsanlara köklü eğitim vermedikçe inanç değerleri askıya alınır ve her kişinin başına bir polis dikilemeyeceğine göre suçların önü alınmaz. Töre cinayetleri, kan davaları, PKK, terör belası ile insanlar birbirine acı çektiriyorlar. Ciddi, caydırıcı cezalar olmadığı gibi, dokunulmazlıklar; zalimlerin kurdukları tezgâhlarda katledilen körpe dimağlar, Abdullah Öcalan'ı öne çıkararak kardeş kanı döktürenler, Irak'ı, İran'ı, Afganistan'ı birbirine kırdıranlar; Şii- Sünni kavgası bir savaş mı insan katliamı mı?! Bunlara karşı koyacak bir güç de yok. "Bir insanı öldürmek suç olduğu hâlde katili öldürmüyorlar, âdeta ödüllendiriyorlar. İdare müesseselerinde kısas olmadığı gibi, birçok ülkede idam cezaları kaldırılmıştır. Bütün bunlar cinayetlerin artmasına ve haksız yere kanların dökülmesine sebep oluyor.

---

[65] Konulu tefsir. Aralık 2000 Şura yayınları İst.

Haklı sebeplere dayanan bir savaş veya kısas yahut nefsi müdafaa gibi gerekçelere dayanmadıkça insan canına kıymak bir âlemi öldürmek kadar büyük bir zulümdür.

İnsan bu olur ya böyle bir şeye tevessül etmişse gereken ceza verilmelidir. Ancak sınırı aşmamalıdır. Yani fiili bir işkence ile öldürmekten sakınmalı, katilden başkasına zarar verilmemelidir. Veya ölüm cezası verme yolunu seçmeyip diyet alma veya affetme şıklarının düşünülmesi daha uygundur. [66]

Seyyid Kutup bu hususu şöyle açıklamıştır: Maktulün velisine kısas hakkını tanıması, şeriat otoriteleriyle hâkimin bu hakkı beşer fıtratına uygun olarak yerine getirmesi, velinin katile karşı duyduğu kin duygularını teskin eder. Aksi takdirde bu duygular onu galeyana getirecek, kızgınlığın verdiği heyecanla ne yaptığını bilmeyip cinayetler işleyecektir.

İslam, cinayete göz yumup müsamahayla karşılanmasını istemiyor. Ancak maktulün velisine normal hakkını verdikten sonra ona müsamaha hakkı tanıyor. Veli, kedisine tanınan haktan sonra katili öldürmekle affetmek arasında muhayyerdir. Bu şuur ve rahatlık içinde isterse kısası icra eder, isterse affeder. Eğer öcünü almakta serbest bırakılmasaydı o zaman muhakkak nefsinin aşırı duygularına kapılıp aşırı hareketlerde bulunacaktı.[67]

❀ ❀ ❀

[66] Bkz: 2/178, 179, 190, 5/32, 45
[67] Fizilal'i Kur'an

وَلاَ تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولاً ﴿٣٤﴾

17:34 Yetimin, ergenlik çağına erişinceye kadar, malına yaklaşmayın. Meğerki bu, en iyi bir suretle ola. Bir de ahdi yerine getirin. Çünkü ahit (den cayanlar) **sorumludur.**

Yetimi korumak ahlaki, vicdani bir görevdir. Yetimin vasisi yetime haksızlık yaptığında devlet onların haklarının korunması için hukuki ve kanuni önlemler alır.

Yetim, zayıf ve düşkündür. Himayeye muhtaçtır. Malını korumak kuvvetinden mahrumdur. Rüştüne erinceye kadar hem kendisinin hem servetinin yetkililer tarafından korunması gerekir.[68]

Resulullah (a.s.), "Gerek kendisine gerek başkasına ait herhangi bir yetimi tekeffül eden kimse ile cennette şöyleceğiz." buyurdular. (Riyazü's-Salihin 261. Hadis 9)

"Sakın yetimi ezme. El açıp isteyeni de sakın azarlama" (93/9-10)

"Ancak dini yalanlayanlar yoksulu doyurmaz, yetimi itip kakar (hor görür ihmal eder). (107/1-3)

"Ahdi yerine getirin." Bu İslam ahlakında güvenirliğin temel esprisidir ve verilen her söz ve taahhüd sorumluluğu gerektirir. Ahde vefa göstermeyenler Allah'a karşı sorumludurlar. Anlaşmanın gereğini yapmamak Allah'a karşı işlenmiş büyük bir suçtur.

---

[68] Bkz: 4/2, 6, 6/152

"Enes (r.a.)'ten Allah Resulü (s.a.)şöyle buyurmuş: Emanet (e riayeti), ahd(e vefası) olmayanın imanı da, dini de yoktur. [69]

❀ ❀ ❀

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾

17:35 Ölçtüğünüz vakit de ölçeği tam yapın. Doğru terazi ile tartın. Bu, hem daha hayırlıdır hem de akıbeti itibariyle daha güzeldir.

Dürüstlük Müslüman'ın imanını kaim kılan olmazsa olmazıdır. Hangi tür alışveriş olursa olsun dürüst hareket edilmesi gerekir. Bu Allah'ın müminler üzerindeki hakkıdır. Bu hakkı herhangi bir nedenden dolayı ihlal edenler ahde vefasızlık etmişlerdir.

Ölçü ve tartıda hile yapmak küçüklüktür, sahtekârlıktır, cehaletin en berbatıdır. Bir- takım hileye başvurarak insanları aldatanlar, Allah'ın her şeyi gördüğünü, her şeyden haberdar olduğunu göz ardı edenlerdir. Bu ise sanki Allah'ı da, ahireti de, hesabı da hesaba katmamaktır.

Hile yaparak kâr ettiğini zanneden ahmaklar giderek hem müşteri kaybederek hem kandırılanlar tarafından beddua alarak kazandıklarının hayrını da görmezler. Güvenirliliğini yitirenin müşterisi daim olmaz. Kısaca böyle kimse kazandığını zanneden budaladır.

İmanını İslamî bilgilerle donatmamış birçok cahil, hırs sahibi kimse, her daim yeryüzünde mevcuttur. Bunlar müşteriler

---

[69] Bkz: 16/91, 92

tarafından uyarılmalı, Allah'ın bu tembihleri onlara hatırlatılmalıdır. Olmazsa görevli mercilere şikâyet edilmeliler. Zaten bu işler maliye denetimindedir. Tüketici haklarına müracaat ederek hem onları bu çirkin işten uzaklaştırmalı hem de aldatılmaktan kurtulmalıdır. Bunu yapmayıp geriden kahredenler hem sahtekârların zulmünü devam ettirmesine sebep olur hem de uyarıcı sorumluluğunu ihlal ettiklerinden vebale girerler.

Aldatmak ne kadar kötü ve çirkin bir iş ise aldanmak da gaflet sonucu meydana gelen, insana duruma göre zarar ve vebal getiren bir durumdur.[70]

Haksız kazanç edinenleri Resulü Ekrem efendimiz ihtar ederek: "Her kim bize hile eder mağşuş yani karışık ve bozuk şeylerle bizi aldatırsa o bizden değildir. İslam dininde aldatmak yoktur" buyurmuştur."[71]

Hatta "Hiç kimse alıcı ile satıcı arasına girip kendisini alıcı gibi göstererek müşteriyi aldatmak için bir malın değerini artırmaya çalışmasın" buyurarak insanları aldatmanın bütün yollarını tıkamıştır. Çünkü insanlar her zaman, her konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından aldatılmaları kolay olacaktır.

O gün ne aldatıcıların bizi aldatmasını ne de şeytanın aldatıcılığını öne sürerek mazeret beyan edemeyeceğimize göre uyanık olmak zorundayız.

Aldananlar olmasa aldatanlar olmaz.

Dürüstlük, sonuç bakımından iki âlem için de iyi sonuçlar getirir. Dünyada alıcı ile satıcı arasında karşılıklı güven yaratır. Bunun sonucu ticaret gelişir ve genel bir refah ve güvenlik yaşanır. Tüccar nasıl aldanmak istemezse alıcıyı da kendi yerine

---

[70] Bkz: 6/152, 7/85, 11/84, 85, not
[71] R.yazüs Salihin 1610. hadis

koyup aldatmamalıdır. Bu, insani, vicdani ve imani bir vecibedir. Müslüman haksız kazanç elde ederek haram lokma yememelidir. Salih amel imanın fiili tezahütüdür.

"Bir kimse haram işlemeye tevessül edip sonra Allah korkusu ile vazgeçse Allah onun bedelini ahirete bırakmadan dünyada iken verir. Bundan daha hayırlı bir şey olamaz."

"Güvenilir, doğru Müslüman tacir, kıyamet günü şehitlerle beraberdir.[72]

❀ ❀ ❀

وَلاَ تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُوْلَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولاً ﴿٣٦﴾

17:36 Senin için hakkında bir bilgi hasıl olmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz, kalp: Bunların her biri bundan mesuldür.

Mahcup olmamanın, zarara uğramamanın yolu, sözünü, işini doğru bilgiye dayanarak yapma uyanıklığına bağlıdır.

Bilgisine sahip olunmayan hususlarda tartışmak insanı mahcup eder. Bu din hakkında ise hesabın ağırlığına uğratır.[73]

Zandan hareketle yola koyulanlar genelde aldanırlar. İlimden yoksun öneriler ve tahminler değil bir kitleyi, söz konusu görüş sahibini bile doğruya iletmekten uzaktır.

---

[72] İbni mace. Ticaret 1

[73] Bkz: 3/66, 22/3, 24/12-16, 4/8

Zan yakin bilginin zıddı olup bir mesnede dayanmadan oluşan düşüncedir. Doğruluk payı zayıf, hatta tamamen doğruluktan yoksun bilgilerdir.

İslam, varsayımlarla bilgilenmeyi yahut bunlara dayanarak iman etmeyi dahi istememiştir. Bilakis idrak ederek inanılmasını öngörmüştür. Bu şuurdan uzak olanların çoğu (kulaktan dolma ve) zandan başka şeye uymazlar.[74]Nice arkadaşlıkların bozulması, ailelerin dağılması, huzur ve düzenin yok olmasının nedeni kişilerin lafı tartmadan konuşmaları ve zanla hareket etmeleridir.

Şu veciz bir deyimle:"Bir söz söylediğinizde o size hükmeder; söylemediğinizde ise siz ona hükmedersiniz.

Söylediğiniz sözün olumsuz etkisini bertaraf etmek, söylemediğiniz sözün etkisini kırmaktan daha zordur.

Sözünde durmak kadar onurlu bir hareket var mı? Kararlılık ve sebâttır. Sözün esiri olduğunu iliklerine kadar hissetmeyen Müslüman mı olur?". Onun için sözü ve size ulaşan haberin doğruluğunu düşünerek söyleyin.

Numarasını verdiğimiz ayetlerden anlıyoruz ki zandan, tecessüsten, iftiraya sebep olacak şeylerden sakınmak için, hakkında kesin bilgin olmayan bir husus söz konusu olursa konuşmamak gerekir. "Ey insanlar! Allah'tan korkun. İçinizden bir şeyler bilenler bildiklerini söylesin. Bilmeyenler de "Allahualem" desin. Zira birinizin bilmediği bir şey için "Allah bilir" demesi en büyük ilimdir.

İslamiyet, cehaletle bir arada bulunmaz. Kıt anlayışla hiç, az bilgiyle de sür git uzlaşamıyor. Hâl böyle olunca vicdanlara ait muhtevanın şekillenmesi bakımından, yaşayarak geldiğimiz

[74] Bkz: 2/78, 6/116, 10/36, 12/108. Not

medeniyetin değerlerinin dirilişine yol açmaktan başka çare görünmüyor. Başka türlü ne direniş olabilir ne de yüz yüze geleceğimiz dünyalar karşısında muhtevalı bir irade teşekkülü.

Her duyduğu, her gördüğü şey hakkında zan ve tahmine dayanarak görmediği hâlde görmüş gibi konuşmak kişiye günah olarak yeter. Bu tür yaklaşım, maddi manevi zararlara yol açar. Bilgilerimiz ya delile ya gözleme ya da akla dayanmalıdır. Akıl yanılabileceğinden haber kaynaklarını doğru kullanmak gerekir.[75]

Her olayın bir öğrenme fırsatı vardır. Üstünüze lazım değilse bırakın. Sizi ve yakınlarınızı ve dininizi ilgilendiriyorsa gerçeğine ulaşmak için araştırın. Acele ederek maddi manevi zarara sebebiyet vermeyin. Kurucusunu ve hedefini bilmeden ciddi bir araştırma yapmadan örgütlere, gruplara katılmayın. Sonra sizleri PKK ve Hizbullah gibi şeylere alet ederek Hizbuvahşetin içerisine düşürürler...

Bu hususta sözü Mevdudi'ye bırakalım: "...Bu emir İslam hayatının ahlaki, hukuki, siyasi ve idari tüm yönlerini kapsar. Ve bilim, sanat ve eğitim için de geçerlidir. Bu emir, toplumun insan hayatında 'bilgi yerine tahmine, uymanın ortaya çıkardığı birçok meseleden korur. ' İslam ahlakı şunları gerektirir: Şüpheden kaçın ve araştırmaksızın hiçbir ferdi veya grubu suçlama! Kanunda hiç kimsenin aleyhinde yeterli araştırma yapılmaksızın işlem yürütülemeyeceği şeklinde sürekli bir ilke vardır. Soruşturma sırasında sadece şüphe nedeniyle bir kimseyi tutuklamak dövmek veya hapsetmek yasaktır. Dış ilişkilerde de soruşturma ve araştırma yapmaksızın hiçbir harekete girişilmeyeceği ve söylentilerin ortalıkta dolaşmasına izin verilmeyeceği şeklinde belirlenmiş dengeli bir politika izlenmelidir. Aynı şekilde eği-

[75] Bkz: 49/6

timde de sadece tahmin, varsayım ve akıl dışı teorilere dayanan bilimler kabul edilmez. Her şeyin ötesinde bu cümle hurafe ve batıl inançları kökten kesip atmaktadır. Çünkü bu emir müminlere sadece Allah ve peygamberi tarafından öğretilen "bilgi"ye dayanan şeyleri kabul etmeleri gerektiğini bildirmektedir." [76]

❀ ❀ ❀

وَلاَ تَمْشِ فِي الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً ﴿٣٧﴾

17:37 Yer (yüzün) **de kibir ve azametle yürüme. Çünkü** (ne kadar bassan) **arzı cidden yaramazsın, boyca da asla dağlara eremezsin!.**

Allah Teala kullarını kibir, gösteriş ve riya gibi ucube şeylerden sakındırıyor. Bu tür tavırlar şuuraltı aşağılık kompleksinden kaynaklandığı gibi, cahil kimselerin içerisine düşebileceği bir durumdur. Yoksa insan, elbette güzeli sever ve güzel olanları görür, beğenir, Rabbine hamd eder. Fakat ilahî lütfü görmeyip her şeyi kendinden bilen, fiziğiyle, kariyeriyle, servetiyle öğünüp kendi gibi olmayanları ikinci, üçüncü sınıf görüp öyle davrananlar hindi ve tavus kuşu gibidirler. Sonuçta ne olursa olsun hayvandırlar. O hayvanların insanlar yanında yeri ne ki, bu insanların da Allah indinde yeri ne olsun. " Allah da anılmaya değer bir şey değilken böyle kendini beğenip böbürlenen kimseleri sevmez."[77]

Allah Teala mütekebbirlere "Sen ne yeri yarabilirsin ne de boyca dağlara ulaşabilirsin." diyerek acziyetlerine dikkatlerini

---

[76] Tefhimu'l-Kur'an

[77] Bkz: 4/36, 28/76-79, 31/18, 19

çekerek yarattığı şeylerle boy ölçüşemeyeceklerini, dolayısıyla hakka tevazu ile boyun eğmeleri gerektiğini ve sahip oldukları her şeyin Allah'ın inayetiyle olduğunu en çarpıcı metotla hatırlatıyor. Buna binaen Kütubi Sitte de 5/81. hadiste: Resulü Ekrem: "Kalbinde zerre miktarı kibir bulunan kimse cennete girmeyecektir!" buyurunca Resulullah'a (a.s.) bir adam: "Kişi elbisesinin, ayakkabısının güzel olmasını severse de mi deyince Resullullah (a.s.) "Allah Teala hazretleri güzeldir, güzelliği sever! Kibir ise hakkı kabul etmemek ve insanları hor görmektir." 5185. hadiste ise "Kişi kendisini (halktan büyük görüp) uzak tuta tuta cebbarlar arasına kaydedilir de onların başına gelen musibete düçar olur." diye buyurmuştur.

İnsanlar, gerçekten çok hayrete şayan bir varlıktır. Hem dağlarla güreşir hem fezalara tırmanır hem de yerin derinliklerine inerler. Allah'ın verdiği akıl, meleke ve imkânlarla bu kadar güçlü iken yer yer ufacık bakterilere mağlup olur, onların vereceği zarardan beri olamazlar. Akıllı, idrak sahibi kimseler bu iki durumu değerlendirirlerse her şeyin yaratıcı güç tarafından idare edildiğini anlar ve sahip oldukları güçle böbürlenmez, Rablerine hamdederek yüce hedeflere tırmandıracak salih amelleri yapmaya çalışırlar.

Şahsiyeti oturmuş, akli kapasitesi geniş olan inançlı fertlerden oluşan bir toplumda güzel bir medeniyetin inşası tesis edilir ve ancak o toplum ayakta durur. Onları ayakta tutan güzel ahlakları ve insanlar arasında kurdukları itidalli iletişimleridir. Nitekim onlar: "Rahmanın (has) kulları ki yeryüzünde tevazu ile yürürler ve cahiller kendilerine laf attığında "Selam der (geçerler)." "Af yolunu tutar, iyiliği emreder ve cahillerden yüz çevir." emri ilahîsiyle hareket etmeye çalışırlar.[78]

[78] Bkz: 25/63, 7/199

"O ahiret yurdunu yeryüzünde kendilerini büyük görmek ve fesat çıkarmak istemeyenlere tahsis ederiz. Son kazanç muttakilerindir."(28/83)

❁ ❁ ❁

كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِندَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾

17:38 Kötü olan bütün bunlar Rabbinin indinde sevilmeyen (şeyler) **dir.**

Allah, müspet-menfi, hayırlı-zararlı, erdemli-mütekebbir yaklaşım boyutlarını açıklayarak itidalli ve vasat bir ümmeti oluşturacak özellikleri bir bir açıklıyor 22. ayetten buraya kadar olan bölümde. Bu açıklamalara rağmen fıkıhsızlar uyarılardan habersiz oldukları için bahsedilen sevimsiz, itici, ikrah edici haram olan işleri işlerler. Haram ise Allah'ın yasakladığı, yaklaşılmaması gereken sınırlardır. Bunlara riayet etmeyen veya gafleti sonucu işleyip de farkına vardığında rahatsızlık duymayıp devam edenler imandan uzak, küfre yakın kimselerdir.

❁ ❁ ❁

ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ۗ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾

17:39 Bunlar Rabbinin sana vahyettiği hikmet(ler) **dendir. Allah ile beraber diğer bir tanrı edinme ki sonra yerinmiş, kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.**

Evet, Allah, iman edip istikamet üzere yürümeye azmedenlere hikmetler içeren ayetlerini bir bir açıklamıştır. İlahî ve kâinat kitabında, olayların seyrinde kötüyü, iyiyi, doğruyu yan-

lışı ayırt edici güzellikleri sergileyen binlerce ayet vardır. Tek olan Allah'ı Rab edinenler hikmetli şeyleri görürler ve hikmetli işleri yapmaya gayret ederler. Her yaptığı ve yapacağı işte Allah'ın rızasını ilmi çerçevede arayarak O'nun kınayacağı işlerden sakınırlar çünkü takdir edilmenin tek yolu tevhidî bilinçten geçer. Tevhitten uzak kalan, şirk pisliğine bulaşmış hiçbir amelin Allah yanında bir değeri yoktur. İsterse İslami motiflerden müteşekkil çok güzel amelleri işlemiş olsunlar. [79]

Tevhit, Allah'ı zatında, fiillerinde ve nizamında tek bilmek ve Ona itaat etmektir.

Şirk ise Allah'ı zatında, fiilinde kabul etmekle beraber nizamına ilaveler yaparak inanmaktır. Yani diğer bir anlam ile Allah'ın emirlerine rağmen başka varlıkların önünde eğilip onlara itaat etmektir.[80]

❀ ❀ ❀

أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

17:40 Ya! Rabbiniz size oğulları beğenip seçti de kendisi meleklerden dişiler mi edindi?! Hakikaten siz büyük söz söylüyorsunuz!

Ayetten de anlıyoruz ki burada ekâbirler gerek hor gördükleri şeyi Allah'a atfedip gerek O'na ait özellikleri yaratıklarına vererek gerek O'nda olmayan bir vasıfla O'nu niteleyerek çok çirkin iftirada bulunmuş ve büyük bir zulme düşmüşlerdir.

---

[79] Bkz:17/22, 39/65
[80] Bkz: 4/60, 76, not

Allah bütün nitelemelerden uzaktır. O, kendine münhasır, eşi ve benzeri olmayan "Kûn" vasfıyla her şeyi meydana getirendir.[81]

❁ ❁ ❁

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلاَّ نُفُورًا ﴿٤١﴾

17:41 Andolsun, bu (ihtarı) **şu Kur'an'da türlü türlü şekillerde açıklamışızdır. Ta ki iyice düşünüp ibret alsınlar. Hâlbuki bu, onların** (haktan) **nefret etmelerinden başka, bir şeyi artırmıyor.**

Allah, ilk insan, ilk peygamber ile başlayan imtihan sürecinde tek kendisine kulluk edilmesini ve şeytanın bu hususta ayaklarını kaydırıcı düşman olduğunu türlü misallerle açıklamıştır. Ondan sonra yine haktan sapıp tağutlara kulluk edenleri yer yer peygamberler göndererek uyarmıştır. Ne yazık ki aklını hevasına takanlar bu gerçeği akletmek istemediklerinden gerek peygamberlere itiraz ederek gerek Allah'a olmadık vasıflar atfederek hep hak davetten yüz çevirmeye bahane aramışlardır. Çünkü onlar aklını putlaştırıp hevasına kul olup imanı akla sığdırmak istemeyen kimselerdir. Şeytanda onları tutku ve zaaflarından yakalayıp arkasından sürüklemektedir. O nereye derse, münkirler de oraya gitmektedirler. İşte bu nedenle öğüt ve uyarıdan rahatsız olup kaçıyorlar. [82]

❁ ❁ ❁

---

[81] Bkz: 6/100, 101, 16/57, 58

[82] Bkz: 5/64, 25/60, 39/45, 7/193, 198, 71/7, 193, 198, 74/50, 51

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَغَوْا إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾

17:42 De ki: Allah ile beraber, söyledikleri gibi, (başkaca) **ilahlar bulunsaydı o takdirde onlar arşın sahibine elbet bir yol ararlardı.**

Elbette düşünen her akıl sahibi Allah'ın kudretini ve kendisinin aczini düşünerek hareketlerini ıslah ederek ve hakka itaat ederdi. Ama onlar çeşitli ilahlarla işlerini sürdürme yolunu tercih ettiklerinden güya edindikleri ilahlarla Allah'a yaklaşılacağını iddia ederek Allah'a iman ediyorlar.

Elmalı Hamdi Yazır: Bu ayete iki mana vermiştir: Birisi, "Her biri, o bütün mülkün gerçek sahibi olan Allah'a galip gelip gelme çaresini arardı. Çünkü galip olmadan ilah olamazdı. İkincisi de biri, Allah'ın tek zatından kuvvet ve kudret elde etmeksizin bir şey yapamayacaklarını, bir cumhuriyetin başkansız olamayacağını bildiklerinden hepsi ona yaklaşmak, itibar sahibi olmak için bir yol ararlardı. Bu şekilde hiçbiri ilah olamaz, Allah'ın ilah olduğunu kabul etmiş olurlardı." [83]

Eğer, gerçekten Allah'tan başka tanrıları olsaydı onlarla her şeyi istedikleri gibi idare ederlerdi. Ama ne yazık ki kendilerini tanrı yerine koyanlar her şeyi yapamıyorlar hatta bir küçük bakteriye mahkûm olup yok olup gidiyorlar. Onları ilah edinenlerin de onlara bir yardımları olamıyor. İlahlar da, kullar da âcizdirler. Tek olan Allah'a boyun eğmek zorundadırlar. Ondan gelecek herhangi bir şeye asla karşı koyamazlar.

---

[83] Hak Dini Kur'an Dili.

Eğer mülkünde ortağı olsa idi, elbette umum kâinat idareciliğine el uzatıp müdahale eseri görecek ve intizamsızlık olacaktı. Ama her şey O'nun birliğine ve idarede tekliğine şehadet eder. [84]

❁ ❁ ❁

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

17:43 O, bunların söylemekte oldukları şeylerden tamamıyla münezzehtir, yücedir, büyüktür.

Allah beşerî vasıflardan ve beşerin benzetmelerinden beridir. O'nu gözler görmediği gibi vahyî verilerin dışında O'nu tasavvur etmek O'na bir misyon ve vasıf biçmek akıllı delilerin işidir. Bir deli, taş atar kuyuya bin deli çıkaramaz. Müşrikler de iman etmeyi herhangi bir nedenden dolayı gururlarına yediremediklerinden abuk sabuk söylemlerle gündemi saptırarak küfürlerini gizlerler.

O Allah, hiçbir şeyle kıyaslanamayacak, hiçbir şeyle denk tutulamayacak kadar "ulven" yücedir, üstündür. "kebiren" büyüktür. "Çünkü Allah hakkın ta kendisidir. Ondan başka tapılanlar ise bizatihi batıldır..."(22/62)

❁ ❁ ❁

[84] Bkz: 21/22

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لاَ تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

17:44 Yedi gökle yer ve bunların içinde bulunan (melekler, cinler, insan) **lar onu tespih** (ve tenzih) **eder**(ler). **Hiçbir şey hariç değil, hepsi O'na hamd ile tespih eder. Fakat siz, onların tespihini iyi anlamazsınız. O, hakikaten halimdir, gerçekten yarlığayıcıdır.**

İnsanlar mevcudatta var olan şeylerin tesbihini anlamasalar da her şey hâl dili ile Allah'ı tesbih eder. Yani ilahî kanunlara göre hareketleridir onların tesbihleri. Varlığı itibariyle insan da böyledir. Fakat inananların Allah'a kulluk babında tespihleri çok önemlidir. Onlar tespih ve tazimleriyle emirlere ittiba (tabi) ederek hayatlarına anlam ve değer katarlar. İmanın şükrünü, Allah'ın şanının yüceliğini izhar ederler.

Her şey Allah'ın eşsizliğini, yüceliğini, kudretinin sonsuzluluğunu göstermektedir. Tespih de Allah'ın bu eşsiz, akıllara durgunluk veren sanat eserinin karşısında hayret ve hayranlığın ifadesini dillendirmektir.

"İki cümle vardır ki, (onu şuurluca söyleyenler) Allah Teala'ya sevgili, dilde hafif ve mizanda ağırdır. Bu cümleler "Süphanallahi ve bi-hamdihi. Süphanallahil –azim= Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ve kemal sıfatlarıyla O'na hamd ederim. Yine yüce olan Allah'ı tekrar tesbih ederim" dir. "Allah'ı tespih, layık olmayan sıfatlardan tenzih ve O'nu, kemal sıfatıyla hamd ve sena etmekliğim, bence üzerine güneş doğan yerlerden (dünyadan) daha sevgilidir." O'nu gerek inanç gerek söz ve kalp

ile noksan sıfatlardan tenzih ederek yani yaratılmışlara ait özellikleri Allah'a, Allah'a ait özellikleri de yaratılmışlara yakıştırmaktan sakınarak tespih edenler bu müjdeye mazhar olurlar.[85]

"Tespih", "sebh' fiilinden türemiş bir kelimedir. "Sebh' sözlükte; havada ve suda hızlı hareket etmek, geçip gitmek, yüzerek uzaklara gitmek demektir. Bu anlamda bazı görüşlere göre canlı, cansız sanılan her şeyde, insanların fark edip, edemedikleri bir canlılık vardır. Bütün eşya, atomlardan meydana gelmiştir. Atomun çekirdeği etrafındaki elektronlar, akla şaşkınlık verecek bir hızla dönmektedir.

İbn Kesir'in şu güzel alıntılarına özetle bakalım. "...İşte atomlar, işte moleküller, işte elektronlar, işte radyoaktif maddeler, işte yerler, işte gökler, işte yıldızlar, işte Kehkeşanlar (Samanyolu), işte nebulalar (semada sise benzer yıldızların oluşumunu sağlayan maddeler) ve işte daha nice bilmediğimiz büyük ve küçük varlıklar. Hepsi de birer lisanı hâl ile kendi yaratıcılarının kudsi sanatını izhar etmek için durmadan dinlenmeden zikr-i ilahî ile dönüyor. Bunlardan sonra bize söylenecek söz var mı? İnsan bunca delili gördükten sonra başını eğerek Allah'ın huzuruna gelmezse divanda diz çöküp dergâha yüz sürmezse ne kadar bedbahtır. Ne kadar acınacak hâldedir.

Yirminci asrın insanı her ne kadar maddi sahada başarılar elde etmiş, küçük âlemde atomu parçalamış, büyük âlemde 500 milyon ışık senesi mesafedeki merhaleyi gözetimi altına almış ise de, İslam gibi ulvi bir nizamın potasında erimediği, Kur'an gibi sonsuz kaynaktan sulanmadığı, Hz. Peygamber gibi büyük bir ebedi kurtarıcının peşine düşmediği için aynı rakamlarla ters orantıda tepe taklak geriye doğru esfel-i safilin'in dibine kadar yuvarlanmış. Bunca icadlar ve keşifler, dünyanın başına çeyrek

[85] Riyazüs-Salihin.1437.1448 Hadis Bkz: 37/180

asırda iki büyük harbi musallat etmiş, bir üçüncüsünün de- yani atom harbinin- eşiğine kadar getirmiştir. Eğer bu kaynağa dönülmezse beşeriyet İslam'ın rotasına girmezse yakın bir gelecekte bilmem kaç gram uranyum hepimizin mahfına sebep olabilir, ne korkunç netice ya Rabbi?..."

Ayetin orijinalinde geçen "halim" kelimesi, "sabırlı, temkinli, yumuşak huylu, akıllı" demektir. Allah için kullanıldığında " kullarının günah ve isyanları karşısında gücü yettiği hâlde sabredip hemen ceza vermeyip mühlet veren ama eğer onlar, küfür ve inatlarında devam ederlerse karşı koyulamayacak kudretiyle öyle bir yakalar ki, artık elim azaptan kurtulmaları mümkün değildir. "Gafurdur", tövbe edilen bütün günahları bağışlar. [86]

❀ ❀ ❀

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾

17:45 Sen Kur'an'ı okuduğun zaman seninle ahirete inanmazların arasına gizli bir perde çekeriz.

17:46 (Evet), **onların kalpleri üzerine, onu** (Kur'an'ı) **iyice anlamalarına** (engel) **perdeler gerer, kulaklarına bir**

[86] Bkz: 11/102, 22/48, 39/53-55

ağırlık veririz. Sen Kur'an'da Rabbini bir tek olarak andığın vakit onlar ürkek ürkek arkalarını çevirirler.

Her türlü misal, ikaz, öğüt ve iknaya rağmen hevalarını aklın önene çıkararak inkârda inat edenler kendi elleriyle hidayete giden yolu tıkamış olurlar. Yoksa haşa bu Allah'ın onlara dilemiş olduğu bir ceza değildir. Onlar bunu istemiş, Allah'ta bu hususta imkân ve hürriyet vermiştir. Allah adildir, insanların hakikati görmelerine, bunun üzerinde düşünmelerine asla engel olmaz.

Fazlurrahman kalplerin mühürlenmesi hususunu şöyle açıklamış: "Bir kimse bir defa iyi ya da kötü bir amel işlerse bu tür davranışı tekrar işleme ihtimali artarken onun tersi olan davranışı işleme ihtimali ona orantılı olarak azalır. Dolayısı ile iyi işler veya kötü işlerin yapılması o kadar tekrar edilir ki, kişi için zıddını yapmak veya düşünmek bile imkânsız hâle gelir. Öyle ki insanlar kötülük işlerse onların kalpleri "mühürlenir" ve gözleri "körleştirilir" ve onların sürekli iyi işler yapmaları ise öyle bir ruh hâli meydana getirir ki, şeytan bile bu konuda bir şey yapamaz. Bununla beraber psikolojik alışkanlık doğuran hareketler, etkileri ne kadar güçlü olursa olsun, (o hareketi yaptıran) mutlak zorlayıcı olarak yorumlanamazlar. Çünkü insan davranışı için, hiçbir zaman "dönüş noktası yoktur" diye bir şey olamaz. Gerçek tövbe, tamamen günahkâr olarak görünen bir kimseyi fazilet timsaline çevirebilir. Diğer taraftan, ne kadar az da olsa yine de fazilet timsali gibi görünen bir kimse nefsani arzuların ağları ile sarılmış zavallı bir kimse durumuna düşebilir.

İnsanın iradesini inkâr ederek Kur'an'ın mutlak olarak insan davranışının cebrini savunduğunu ileri sürmek, yalnız Kur'an'ın tümünü reddetmek değil, aynı zamanda bizzat temeli-

ni yok etmek demektir. Kur'an, kendi tabiriyle, insanı doğru yola çağıran bir davetiyedir."[87]

Hidayet rehberi olan Kur'an, bütün ön yargı, tutku, taassup ve çıkarlardan uzak, iman edip yaşamak için okuduğunda hidayet eder. Hevalarına, çıkarlarına dokunan ayetlerden rahatsız olanlar, Kur'an'la kendi aralarına perde çekmişlerdir. Güneşe nasıl siyah, kalın perde çekerseniz içeri girmesini engellenmiş olursanız işte bunlar da hidayetle kendi aralarına böyle bir perde çektiklerinden hidayetin nuru içlerine sızmıyor. Hiçbir perde güneşin doğuşunu engelleyemediği gibi bunlar da Kur'an'ın nurunu ebediyete kadar engelleyemeyecklerdir. O nura kapısını açanları aydınlatacaktır. O nurla dünyada anlamlı, nitelikli, erdemli bir hayat, ahirette de sonsuz saadete ereceklerdir.

İnsanlara yön veren ahirete imandır; ahireti inkâr ise bütün inançların üstüne çekilen perdedir. Orayı inkâr edenin ne hesap vereceği bir merci ne de alacağı bir karşılık olmayacağından onu bağlayan sınırlar da yoktur. Bu bir nevi Allah'ı ve hükmünü inkârdır. Bu insanların yanında Kur'an davetinin hiçbir zaman etkisi olmayacaktır. Aksine eliyle tuttuğu, gözüyle gördüğü dünya arzu ve zevklerinin peşinden koşarlar. Çünkü Kur'an onların hevalarına göre konuşmuyor. Bilakis engel teşkil ettiğinden hoşlanmıyorlar. Sanki bu hâlleriyle "Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır. Kulaklarımızda da ağırlık vardır. Bizimle senin aranda bir perde bulunmaktadır. Onun için sen (istediğini) yap, biz de yapmaktayız." edalarından dolayı

[87] Ana konularıyla Kur'an. Çev Mehmed Aydın. Ankara . Okulu yay 1997

ceza olarak onların önlerinden bir set ve arkalarından bir set çekilmiştir.[88]

❀ ❀ ❀

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلاَّ رَجُلاً مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾ انظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً ﴿٤٨﴾

17:47 Onlar seni dinleyecekleri zaman (hakikaten) **neyi dinleyeceklerini, gizli** (ve sinsi) **konuşurlarken o zalimlerin** (nasıl) **"Siz büyülenmiş bir kimseden başkasına tabi olmuyorsunuz" diyeceğini biz pek iyi bileniz.**

17:48 Bak, sana nasıl misaller getirip saptılar. Artık onlar bir yol (bulmay)**a güç yetiremeyeceklerdir.**

Hz. Peygamber, kendisine ayetler geldikçe onları insanlara okuyup açıklarmış. Fakat putperestlerin ileri gelenleri, kendilerinin Peygambere itibar ettiği, değer verdiği gibi bir anlam çıkarılmasın diye genellikle açıktan dinlemekten kaçınır gizlice onu dinlerlermiş. Yer yer Kur'an'dan etkilendiklerinde hem birbirlerine iğneleyici, tahkir edici söz ve davranışlarda bulunarak hem Resule büyülenmiş, kâhin, mecnun gibi söylemler atfederek hem kendilerini bu etkiden kurtarmaya çalışarak hem de insanların ondan etkilenmesini engellemeye çalışarak inkârlerını göstermişlerdir. İnkârda bu kadar diretenler, Kur'an'dan etkilenseler bile o inat perdesini kaldırmadıkları için hidayete ermeleri elbette çok zordur.

---

[88] Bkz: 36/9, 41/5

Oysa fıtratları kendilerini Kur'an'a doğru itiyor ama kibirleri, kaybetmek istemedikleri mevkileri için basiretlerini örttüklerinden onu anlama, düşünme melekeleri yanlış yönde işliyor ve haktan uzaklaşıyorlar.

Küfrün zihniyeti hep aynıdır. Günümüz misyonerleri de Kur'an'ı öylesine inceliyorlar ki insanların kafasında istifham yaratacak bir açık nokta bulsunlar da onunla insanları İslam hakkında şüpheye düşürsünler. Mesela kendi gayrimeşru ilişkilerini göremeyip taaddüdü zevcatı gündeme getirerek, insanların emek ve haklarını sömürürken miras ve şahitlik gibi konuları ele alarak Allah'ın adaletsiz olduğuna dair iddialarla din bilmezleri Allah hakkında şüpheye düşürürler. Ama bilinsin ki onların komploları ve tezgâhları daha çok, dikkatleri Kur'an üzerine çekecek ve üzerinde düşünenlerin hidayetine vesile olacaktır. Dün de bu böyle olmuştu, bugün de, yarın da böyle olacaktır. Allah'ın nurunu kimse söndüremez. Hidayete ermek isteyene de kimse engel olamaz.

وَقَالُوا أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾ قُلْ
كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾ أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ
فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ
إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥١﴾

17:49 Dediler ki: "Biz bir sürü kemik, kırıntı ve döküntü (hâlinde bir toprak) **olduğumuz vakit mi, hakikat biz mi yeni bir yaratılışla diriltileceğiz?".**

17:50 Söyle: "Gerek bir taş (gibi çetin)**, gerek bir demir** (gibi kuvvetli) **olun,**

17:51 Yahut göğüslerinizde (akıllarınızca) **büyüyen herhangi bir halk** (olun, mutlaka diriltileceksiniz). **"O hâlde bizi kim** (diriltecek) **geri çevirecek?" diyecekler. Sen de de ki: "Sizi ilk defa yaratmış olan** (kudret sahibi diriltecektir.)". **O vakit sana başlarını sallayacaklar da: "**(İstihza ile) **Ne vakit o?" diyecekler. Söyle ki: "Yakın olması memuldür."**

Müşrikler, Hz. Peygamber (s.a.)'i kendisine sihir yapılmış bir kişi olarak görüyorlardı ve bu dünya hayatından başka bir hayatın olmadığını ileri sürüyorlardı. Oysaki bu ifadeler, hayvanların doğasında ve karakterinde olan şeylerdir. Zira hayvanlar ne uzak ne yakın hiçbir geleceği düşünmezler. Onlar sadece bugünleri için yaşarlar ve kendilerini kuşatan çevreye mahkûmdurlar. İşte müşrikler de aynen böyledirler. Ne dünden ne de olaylardan ve ne de hayatın seyrinden ibret alırlar. Ufukları dardır, geleceklerini düşünmezler.

Ey hakkı dinlememeye şartlanmış insanlar! Aklın hayalin alamayacağı küçücük varlıkları hayatını idame ettirecek donanımda yaratan ve birçokları mevsimlik olan, vakti gelince yeniden hayat bulan sayısız canlıların her daim devri devran ettiğini gördüğünüz hâlde nasıl olur da kendi dirilişinizi aklınız almaz. Bu hâlinizle hayat bulmamış ceninden farkınız yoktur. Bu kadar donanımlı ve mükemmel yaratılan insan basit, geçici bir âlem için mi yaratıldı? Böyle bir düşünce hem halife olarak yaratılan insanı küçültmektir hem de Allah'ın her şeye kadir gücünü yalanlamaktır.[89]

İnsan, ilk yaratılışını nasıl inkâr edemiyorsa ikinci yaratılışını da akleder-düşünürse inkâr etmez. İsterse inkâr etsin! Tek başına, daracık bir mekânda tek bir gıda ile beslenip dünyaya gelen bir bebek gibi her ölen de bir yerlerde böyle bir evre geçirdikten sonra ahirette gözlerini açacaktır.[90]

Bütün bunları düşünüp iman edip salih amel işleyeceklerine, ahireti inkâr etme yolunu seçerek ihtiraslarını tatmin ediyorlar.

Ölüm, insana ne ise kıyamet de odur. Ölüm, insana ne kadar yakınsa, kıyamet de o kadar yakındır.

Ölüm bizlere hayata değer vermeyi, ahiret ise hesaplı yaşamayı öğretir.

❁ ❁ ❁

[89] Bkz: 19/67, 50/15
[90] Bkz: 7/25, 20/55

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً ﴿٥٢﴾

17: 52 (Allah) **sizi çağıracağı gün hemen** (kabirlerinizden kalkıp) **O'nun emrine icabet edeceksiniz ve sanacaksınız ki** (kabirlerinizde) **ancak pek az bir müddet kalmışsınızdır.**

Bu kadar akli ve delilli olayları seyretmelerine rağmen hâlâ öldükten sonra dirilmeyi inkâr eden kısır akıllılar, kör bakışlılar bu iddiaları öne sürüp emellerinin arkasında sürüklenirken, ölüm onları yakalar. O gün çok dehşetli ve muhteşem bir gün olacaktır. Ona muhalefet edip karşı çıkan olamayacaktır. Her şey bir göz açık kapamak kadar kısa bir sürede olacaktır. [91]

Kıyamet vuku bulduğunda dünyada çok az kalmış olduğunuzu zannedersiniz. İnsanın gece uyuması veya rüya görmesi de böyle değil midir? Bazen bir ömre sığan hayatı bir rüya aleminde bir dakika veya saniyede görebiliyoruz. Kısaca anlayacağımız odur ki Allah kıyamete dair neyi haber vermişse bir benzerini yaşadığımız bu âlemde mutlak göstermiştir. Ölümden sonra dirilmek mi? Evet, küçük ölüm uyku! Bedeniniz yatakta olmasına, nefes alıp vermenize rağmen ruhunuz nerelerde nasıl gezmekte? Kapalı gözlerimiz/niz neler seyretmekte? Bu oluşlara ne derseniz deyin, hangi bilimsel açıklamayı yaparsanız yapın, ilahî gücün programladığı kanunla oluşmakta. Bunlara kısmi beşerî müdahaleler olsa da hepten karşı konulması mümkün olmaz! Mümkünse uyumayın! Mümkünse rüya görmeyin! Mümkünse rüyanızda zamanı durdurun veya uzatın! O hâlde inkâr niye? O hâlde dünyayı ahiretin önüne geçirip o günü ciddiye almamak niye?[92]

---

[91] Bkz: 16/40, 54/50, 79/13, 14
[92] Bkz: 10/45, 20/103, 104

Ey iman edenler! İmanı ciddiye alıp o gün için ciddi ciddi hazırlık yapın! O günle bugünün arasını ayırarak hayata bakanlar hep aldanmışlardır. Mahşer günü "Bu da nereden çıktı." dememek ve hamd ile Rabbin huzurunda bulunmak için bugünü iyi değerlendirin! Dinini, dünyasını anlamayanlar hep aldanmışlardır.

❀ ❀ ❀

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلإِنسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿٥٣﴾

17:53 (Mümin) **kullarıma söyle: "**(Kâfirlere) **en güzel** (söz) **ne ise, onu söylesinler.". Çünkü şeytan aralarına fesat sokar. Zira şeytan insanın apaçık bir düşmanıdır.**

Eğitimde en etkili metot hak sözü güler yüz ve tatlı dille söylemektir.

Mümin, kendilerine zulmedenler olsa dahi alaycı, suçlayıcı, kaba, katı, kibirli ve argo tavırlardan sakınmalıdır.[93] Müminler konuşmalarında eğitici, öğretici, uyarıcı ve müşfik bir eda sergileyerek kalplere nüfuz etmeye çalışmalıdır. "Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır." atasözü bundan söylenmiş olsa gerektir. "Arının yuvasını çomaklayanlar sokulmayı, kedinin kuyruğuna basanlar tırmalanmayı hak ederler. Kötü söz, davranış insanın asli fıtratına aykırı olduğu için genellikle bu tür olumsuzluklar insanları tepkiselliğe iter. Dolayısı ile şeytan araya girer ve ara bozmada fırsatı yakalamış olur. Müslüman, mümkün olduğu kadar zaaflarına, öfkelerine mağlup olmadan hilm sahibi, ağır-

[93] Bkz: 3/64, 6/108, 16/125, 29/46

başlı, sabırlı, anlayışlı olmaya çalışmalıdır. Kızdığında "Allah sana hidayet versin, Allah sana merhamet etsin." demelidirler. Bu demek değildir ki Müslüman hiç kızmayacak, darılmayacak, incitmeyecek. Hepsi olabilir ama sürgit olmamalı, hemen toparlanmalıdır. Özellikle kendi aralarında bunu sağlamaya azami gayret göstermelidirler. "Onlar kendi aralarında merhameti geliştirmeye çalışmalılar. Çekişmekten, boş sözden sakınmalı, cahillere selam deyip hemen Allah'a sığınmalılar.[94]

Ruhi asaletin temel taşlarından olan sabır ve iyi niyet, yumuşak bir ses tonuyla işbirliği yapıldığı zaman aşılmayacak engel, yenilmeyecek zorluk azdır. Zavallı aciz, sığ ve hasta ruhlu insanlara önce acıyalım, sonra yeryüzündeki insani, kutsal (tebliğ) görevimizi hatırlayalım. Sabır ve iyi niyetle bu hasta insanlara hayırlı yüzümüzü gösterelim.

Şeytan, daima pusuda bekler. Sert sözleri vasıta yaparak insanların arasını açar. Sarf edilen sert sözlere verilen cevaplar da sert ve kırıcı olursa aradaki sevgi ve muhabbet ve iyi münasebetler yerini çekişmeye terk eder. Çekişmeler soğukluğu, soğukluk da düşmanlığı getirir. İyilik, gülümseme ruh güzelliğinin en çekici belirtisidir. Her zaman sizi gülümseten şeyler olmayabilir. Daha kötüsü, düşünerek içindeki hâli görüp gülümsemeyi bilmelidir. Somurtmak, bağırmak, isyan etmek meseleyi değiştirmediği gibi sahibini de kahreder. [95] Muhaliflere karşı söylenecek söz ve sergilenecek tavrı 54.ayet açıklıyor.

❀ ❀ ❀

[94] Bkz: 7/199, 200, 20/43, 44, 23/97, 98, 25/63, 28/55, 48/29
[95] Bkz: 8/46, 14/24-26

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلاً ﴿٥٤﴾

17:54 "Rabbiniz sizi çok iyi bilendir. Eğer dilerse sizi esirger yahut şayet dilerse sizi azaplandırır." Biz seni onların üstüne bir vekil göndermedik.

Elbette mutlak bilgi Allah'a aittir. Dolayısı ile insan, diğer insanlar hakkında kesin bir yargıda bulunamaz. Hiçbir kimse bir diğerinin kaderini bilemez ve değiştiremez ama peygamber ve müminlere düşen görev, insanları sınıflandırmadan tebliğlerini Allah'ın rahmetini müjdeleyici ve azabından sakındırıcı uyarılarda bulunmakla sorumludurlar. Fakat hiçbir zaman kâfiri iman etmeye zorlayamazlar. Allah kimin hidayete layık olup olmadığını, kimin hidayete erdirmede nasıl davrandığını bilendir. Allah'ın bildirdiği bir gerçek var ki hidayete erenler rahmete, mağfirete mazhar iken hidayetten yüz çevirenler ise azabı hak ederler. Fakat kimin ne kadar azap, kimin ne kadar mükâfata nail olacağını yine Allah bilir. Allah herkese hak ettiği karşılığı verecektir.[96]

❁ ❁ ❁

[96] Bkz: 2/281, 6/3, 35/38

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

17:55 Rabbin göklerde ve yerde olanları en iyi bilendir. Andolsun ki biz peygamberlerin kimine kiminden (farklı olarak) **üstün nitelikler vermiştir. Davud'a da Zebur verdik.**

Şu kâinatta olup bitenler hep Allah'ın izni dairesinde olmaktadır. Şu hâlde Allah'ın hükümlerinde, yaptıklarında bir eksiklik, yanlışlık, haksızlık olmaz ve aranmaz. Bu anlamda seçmiş olduğu elçiler arasında ayrım yapılmaz. Hepsine iman edilir. Her peygamber geldiği kavmin diliyle gönderilmiş ve o kavimde önde olan sorunlar ele alınarak uyarılarını, davetlerini tevhidî düzlemde sürdürmüşlerdir.

"Peygamberleri seçen Allah'tır. Onları değerlendiren de görevlendiren de O'dur. Nitekim İbrahim'i kendisine dost, veli edinmişti. (4/125) Hz. Musa ile konuşmuş (29/30) Hz İsa'yı babasız yarattığını ve kendisine mucizeler verildiğini (3/45-49) Hz. Süleyman'a ihtişamlı bir hükümranlık verdiğini (27/15-16,34/12,38/35-38)belirtmiştir. Burada özellikle Hz. Davut'u anmanın tercih edilmesi, İslam ümmetinin kıyamete kadar baki kalacağını ve risaletinin sürekli olacağına, elçilerin rahmetle anılacağına işarettir. Allah, peygamberleri tek tip olarak değil, hepsi hayrın taşıyıcılığında görevlidir. Her birinin kendilerine özgü farklılıkları vardır. [97]

❀ ❀ ❀

[97] Bkz: 2/253.21/105. Muhammed Gazali Kur'an Konulu Tefsir

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلاَ يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنكُمْ وَلاَ تَحْوِيلاً ﴿٥٦﴾ أُوْلَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾

17:56 De ki: "Onu (Allah'ı) **bırakıp boş yere** (tanrı diye) **söylediklerinizi çağırın. Onlar sizden herhangi bir sıkıntı gideremeyecekleri gibi değiştiremezler de.**

17:57 Onların taptıkları da- hangisi Rablerine daha yakın (olacak) **diye-** (bizzat) (vesile) **arayıp duruyorlar, Onun rahmetini umuyorlar, Onun azabından korkuyorlar. Çünkü Rabbinin azabı korkunçtur.**

Hz. Âdem'le başlayan tevhit akidesi ebediyete kadar sürdürülmüş, sürdürülecek bir gerçektir. Tüm peygamberler sapıtan toplumları bu gerçeğe davet etmişlerdir. Allah'tan başka mutlak manada idare eden, rızk veren, himaye eden, yardım eden ve kendisine kulluk edilen başka bir ilah yoktur. Fakat buna rağmen hevalarına göre ilah arayanlar, icat ettikleri ilahlara kul olmuşlar, onlara yalvarıp onlardan yardım istemişler. Onların koydukları yasalara boyun eğmişlerdir. Oysa kim olursa olsun Allah'a en yakın melekler de dâhil olmak üzere Allah'tan başka hiçbir varlık Allah'ın yardımı olmadan kendisini zarardan koruma imkânına sahip değildir. O yüceltikleri de Allah'a yakınlaşıp, Allah'ın rahmetine layık olmaya çalışırlar. Bütün bu uyarılara rağmen hâlâ Allah'a yaklaşmak için ilahî emirleri yerine getirmede gereken gayreti göstermeyip Rabden uzaklaşanlar Rabbimizin de belirttiği gibi, bağlandıkları güçler değil başkala-

rına kendilerini dahi başlarına gelen sıkıntılardan kurtaramazlar. Dünyada da ahirette de durum budur. İnsanlar sadece Rabbine kulluk ederek dünyada gayri ahlaki şeylerden, ahirette de elim azaptan kurtaran rahmete ereceklerdir.[98]

❀ ❀ ❀

وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلاَّ نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

17:58 Hiçbir memleket hariç olmamak üzere biz onları kıyamet gününden evvel ya helak edeceğiz yahut şiddetli bir azap ile azaplandıracağız. Bu, o kitapta (böylece) **yazılıdır.**

Kâinatta her şey Allah'ın yasasına göre işler. Bir kavim helaki hak ederse Allah onlara gereken cezayı verir. "Rabbin, kendilerine ayetlerimizi okuyan bir peygamberi memleketlerin ana merkezine göndermedikçe o memleketleri helak edici değildir. Zaten biz ancak halkı zalim olan memleketleri helak etmişizdir." [99]

Öyle veya böyle dünya hayatı geçici ve yok olmaya mahkûmdur. Ölüm gerçeğini gören insan iman eder. Dünyayı ona göre değerlendirirse hem dünyasını hem de ukbasını mamur eder.

❀ ❀ ❀

---

[98] Bkz: 5/35, 17/42
[99] Bkz: 17/15, 26/208, 28/59

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلاَّ أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلاَّ تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾

17:59 Bizi ayetler (mucizeler) **göndermekten alıkoyan, ancak evvel gelenlerin onları yalan saymalarıdır. Biz, Semud'a gözleri göre göre o dişi deveyi** (verdik, onu öldürerek) **zulmettiler. Biz ayetleri ancak** (insanları) **korkutmak için göndeririz.**

Bu ve benzeri ayetlerde geçmiş asi kavimlerin helaki örnek verilerek iman etmeyenler ikaz ediliyor. Çünkü Allah, iman etmek için mucize isteyenlere yer yer elçileri aracılığı ile mucizeler göstermiş ama yine de onlar iman etmemişler ve helak olmuşlardır. [100]

Bu nedenle Mekke müşrikleri Hz. Muhammed'e "Rabbine dua et de bize Safa tepesini altın yapsın sana inanalım." demişler. Aslında onlar iman etmek için değil Peygamberi köşeye sıkıştırmak için böylesi garip, yasalara aykırı taleplerde bulunurlar. Nitekim İsra ve Miraç hadisesi, Kur'an'ın mucizevi belağatını takdir etmelerine rağmen iman etmemişlerdir. Allah da onların bu şartlı taleplerini yerine getirmiyor ve isteklerini gerçekleştirmeyişinin nedenini açıklıyor. Çünkü istenilen mucizenin gelmemesi kendi lehlerinedir.

Allah ayetlerini insanların taleplerine, keyiflerine göre değil, hakikat üzere bir hikmetle indirir. İnanmak isteyenler için yeryüzünde her daim aklı hayrette bırakacak işler dönüp dur-

[100] Bkz:7/73-79, 11/61-68

maktadır. Düşünenler bunların ilahî kudret dâhilinde olduğunu anlar ve iman ederler. Talepli, pazarlığa dayanan iman makbul değildir. Aklıselim ile düşünenler iman eder, iman etmemek için bahane arayanlar da Nasrettin Hoca gibi ipe un sermeye çalışır dururlar.

❀ ❀ ❀

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلاَّ طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

17:60 Sana: "Şüphesiz Rabbin insanları çepeçevre kuşatmıştır." demiştik, hatırla. (Geceleyin) **sana gösterdiğimiz o temaşayı ve Kur'an'da lanet edilen ağacı biz** (başka değil) **ancak insanlara bir fitne** (ve imtihan) **yaptık. Biz onları korkutuyoruz. Fakat bu, onlarda büyük bir taşkınlıktan başka bir şey artırmıyor.**

Elbette hiçbir varlık Allah'ın kudreti dışına çıkamaz. Hidayette, dalalette kulun tercihiyle hüküm ve hikmet üzere seyreder. Hayat, ölüm ve ara süreç O'nun kuşatması altında seyrine devam eder.

Ayetin orijinalinde geçen "ru'yen" İsra ve Miraç'ta Resulullah'ın gördüklerini, yaşadıklarını anlatınca inancında henüz yeterince sebat ve kararlılık kazanmamış kişilerin olayı imkânsız görerek İslam'dan dönmeleri anlatılıyor. Böylece Resulullah'ın anlattıkları onlar için bir fitne (sınav)olmuş ve bu sınavı kaybetmişlerdir.

"Şecerete Melunete" Lanetlenmiş ağaç: Allah Teala'nın nefret verici, iğrenç sıfatlarla vasıflandırdığı, yendiğinde yürekleri tırmalayan cehennemliklere sunulacak olan zehirli bir ikramdır. Bu ağaçla ilgili olarak Kur'an'da verilen bilgi bir imtihandır. Mümin bu bilgiye inanmakla imtihanı kazanmış, kâfir de inkâr etmekle imtihanı kaybetmiş olur.

"Melun ağaç, zakkum ağacıdır. Resulü Ekrem'in miracı, İslam'ın zaferini ifade ediyor, İslamiyet'in atide kazanacağı büyük muvaffakiyetleri gösteriyordu. Günahkârların taamı olan zakkum ağacı da, İslam düşmanlarının mağlup olacaklarını remzediyordu. (Meramı, gizliden işaretle anlatma) İslamiyet'in zaferi müjdesi ile müşriklerin mağlubiyeti ve helak müjdesi birlikte haber verilmiş, iki taraf da bunların tahakkukunu beklemeye başlamışlardı".[101]

Fitne, "sınav, deneme" demektir. Kur'an'da daha çok müminin inancını tehlikeye sokan bu nedenle bir yönüyle onun imanındaki kararlılığını kanıtlamasına imkân veren, sıkıntılı durumlar ve olaylar için kullanılır.

❁ ❁ ❁

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦١﴾

17:61 (Şunu da) **hatırla ki biz meleklere "Âdem için secde edin." demiştik ve onlar da secde etmişlerdi de iblis etmemiş, "Ben bir çamur olarak yarattığın kişiye secde eder miyim?" demişti.**

[101] Tanrı Buyruğu, Ter.Ömer Rıza Doğrul, Halit Kitabevi, 1947

Bu kıssa Kur'an'ı Kerim'de değişik şekillerde farklı bir hatırlatma, farklı bir tekrarla şeytanın Cenabı Hakk'a karşı göstermiş olduğu ukalalık ve dikbaşlılığını -belki öğüt alırlar diye- açıklıyor.

Şeytan gibi değeri maddede arayanların kibir ve gururları nedeniyle kilitledikleri akılları onları da haset ve çekememezlik hastalığında en korkunç akıbete sürüklüyor. "Ateşin odunu yediği gibi haset de sahibinin başını yer. İşte şeytan ve şeytandan gelen fitne bu hastalığa müptela olanları hem dünyada hem de ahirette kahrı perişan eder. [102]

Yaratılmışı hoş gör, yaratandan ötürü; hiçbir varlığı küçük görme hikmetini düşün ancak Yaratana isyan edenden başka. Herhangi bir varlığı küçük ve hor görmek o yaratılmışı değil de Mevla'nın yarattığını beğenmeyip, küçümsemektir.

❀ ❀ ❀

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلاَّ قَلِيلاً ﴿٦٢﴾ قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا ﴿٦٣﴾

17:62 (Yine) **dedi ki: "Benden şerefli kıldığın bu** (adam da) **kim oluyormuş, bana haber ver! Eğer beni kıyamet gününe kadar geciktirirsen, andolsun ki, onun zürriyetini, birazı müstesna olmak üzere, behemehâl kendime bende derim."**

---

[102] Bkz: 2/30-39, 7/11-25, 15/26-42. not.

17:63 (Allah da): **"Defol git, dedi, artık onlardan kim sana uyarsa şüphesiz ki cehennem hepinizin cezasıdır, tastamam bir ceza."**

Allah'ın hükmüne karşı gelerek lanetlenen iblis, kendindeki küfrü, inadı görmeyip cezaya çarptırılışına insanı sebep göstererek ona düşmanlığını ilan ediyor. O insan ki mahlukatın en şereflisi ve seçilmişidir. Bu kadar önemli ve üstün vasıflarla yaratılan insandan -sinesinde sakladığı kibir ve haset duygusuyla- intikam almak için kendisine mühlet verilmesini istiyor. Allah da bir imtihan gereği bu mühleti veriyor ve insanı şeytanla sürecek imtihanda, ahseni takvimde yüceltmek istemiştir. Çünkü şeytanın, inananlar üzerinde bir nüfuzu olmayacaktır.[103]

Ahseni takvimde yücelip, fıtratının sesine kulak verenler, iman, ilim ve irade gücünü kullananlar şeytanı mağlup ederken gurur ve inadından dolayı haktan yüz çevirip hevasının peşine düşenler ise şeytana mağlup olup onun uğradığı akıbete maruz kalacaklardır.

❁ ❁ ❁

[103] Bkz: 15/42,16/99

وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدْهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾

17:64 "Onların içinden gücünün yettiği kimseleri sesinle yerinden oynat, onlara karşı süvarilerinle, piyadelerinle yaygara çıkar, mallarına, evlatlarına ortak ol. Onlara vadet.". Şeytan (bu)**! Onlara bir aldatıştan başka ne vadeder o?**

Şeytan, insanların zaaflarından, tutku, kapris ve emellerinden sokularak onları esir alır. Yalan, hile, zulüm, sömürü, faiz, rüşvet, adam öldürme, hak yeme, küfür, şirk, gayri meşru yoluyla evlenme ve boşanma ve benzeri hukuksuz, kuralsız işler şeytanın süvarileridir. Yahut mallarını haram yollardan kazanıp harcatmakla çocuklarını İslam ahlakından yoksun yetiştirmekle mallarına ve evlatlarına ortak olur vs. sebeplerle yoldan çıkarmak için elinden geleni yapar.

Onun en sinsi süvarilerinden olan bir günah da yapılan hatadan sonra affedilme ihtiyacını gidermesidir. Şeytan yapılan günahları ilerde tövbe edersiniz. Allah affedicidir telkiniyle ve tövbe etmelerine gerek duymayacakları bidat ve hurafelerle, kalplere rahatça girip insanlar üzerine hâkimiyet kurar. [104]

❁ ❁ ❁

[104] Bkz: 7/16-18, 22/221, 222

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى بِرَبِّكَ وَكِيلاً ﴿٦٥﴾

17:65 "Benim gerçek kullarım (var ya)**. Senin onlar üzerinde hiçbir hâkimiyetin yoktur.** (Onlara) **vekil olarak Rabbin yeter."**

Sağduyu ile düşünen, fıtratındaki güzellikleri koruyan ve ilahî davetle uyarıldığında iman edip Allah'a kulluk vecibelerini yerine getirenlere şeytanın öyle kolay kolay etkisi olmaz. Bu, Allah'ın abid kulları ki gafleti sonucu herhangi bir günah işleseler bile kulluk vecibelerini aksatmadan yerine getirdikleri için hemen toparlanıp hâllerini düzeltirler. Onlar bu teslimiyetleriyle Allah'ı vekil edinmişlerdir, bu teslimiyetlerinden dolayı da Allah onlara vekil olmuştur. Karşılıklı antlaşma, karşılıklı ülfet.[105]

Şeytani şerlerden korunmanın yolu dosdoğru iman ve ameli salihtir. Kul kendini tevhidin içine alınca şeytanın tesir alanı daralır. İlme dayalı iman ve ameller sahibini koruyan güçlü bir kalkandır.

Kur'an, bu önemli noktaya işarette bulunarak insanlara yol gösteriyor. Allah'a güvenen onun yardımına inanan kimseler, şeytanla imtihan edildiklerinde başka bir desteğe ihtiyaç duymayacaklardır. Fakat Allah'la beraber kendi güçlerine veya başka güçlere güvenenlerin Allah ile aralarındaki bağ kopar dolayısıyla şeytani oyunlara maruz olup mağlup olurlar.

❁ ❁ ❁

[105] Bkz: 2/257, 5/55, 98/8

رَبُّكُمُ الَّذِي يُزْجِي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾

17:66 Rabbiniz, fazl(-u kerem) inden (nasip) arayasınız diye, sizin için denizde gemileri yürütendir. Şüphe yok ki O, sizi çok esirgeyicidir.

Deniz yolculukları ile sağlanan ekonomik, sosyal, eğitsel ve zihnî faydalardan yararlanma yollarını bahşeden Allah'tır. Denizler her bakımdan geniş nimet kaynağı. O'nun nimetlerine eriştikçe O'na şükretmemiz gerektiğini hatırlatıyor. Eğer insanoğlu akleder, düşünürse içerisinde bulunduğu sayısız nimetleri görür ve bunların kendisini yaratanın verdiği bir lütfu ilahî olduğunu anlar ve şükreder Rabbine. Bu edeptendir, saygıdandır, vefadandır. Şükür, yaratana imandır ve verilenleri Onun rızası doğrultusunda kullanmaktır.

❀ ❀ ❀

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلاَّ إِيَّاهُ فَلَمَّا نَجَّاكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

17:67 Denizde size bir sıkıntı değdiği zaman O'ndan (Allah'tan) **başka** (bütün) **taptığınız kişiler gaip olur** (gider. Yalnız Allah'tan yardım istersiniz.). **Fakat O, sizi kurtarıp karaya çıkarınca yine yüz çevirirsiniz. İnsan çok nankördür.**

Bu ayeti kerime insan fıtratında var olan Allah inancının dar zamanlarda ortaya çıktığını haber veriyor. Ancak imanını takva ile beslemeyen insanlardan çoğunun dönekliği söz konusu

edilerek fıtratımızda taşıdığımız Allah ve din duygusu üzerinde iyice düşünmemiz ilham ediliyor. [106]

❀ ❀ ❀

أَفَأَمِنتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ﴿٦٨﴾ أَمْ أَمِنتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ﴿٦٩﴾

17:68 Onun kara tarafında sizi yere geçirmesinden yahut üzerinize çakıllı bir (kasırga) **göndermesinden** (selametinize) **emin mi oldunuz?** (Olmayın). **Sonra kendinize hiçbir vekil bulamazsınız.**

17:69 Yoksa O'nun, sizi tekrar oraya (denize) **döndürüp de üstünüze kırıp büken bir fırtına yollamasına ve nihayet yaptığınız nankörlük sebebiyle sizi boğmasına karşı emniyete mi girdiniz?** (Bu surette de) **yine bize karşı onun öcünü alacak bulamazsınız.**

Bu, birçok insanın haktan ne kadar gafil olduğunu dillendiriyor. Kimi insanların Allah'ı tamamen unuttuklarını, O'nu âdeta hayatlarından silip yokmuş gibi davrandıklarını fakat çaresiz kaldıklarında O'na sığındıklarını, normal şartlara dönünce yine unuttuklarını belirterek, bunun Allah'a karşı bir nankörlük olduğunu nitelenmektedir.

---

[106] Bkz: 6/41,10/22

Beşeriyet, her yerde, Allah'ın kudreti elindedir. Denizden kurtulup da O'nu unutanlar, karada da felaketle karşı karşıya gelmekten nasıl emin olabilirler? Allah, dilediği takdirde volkanlar veya başka türlü afetlerle onları yok etmeye kadir değil midir? Veya ikinci kez deniz araçlarına binmeniz için gerekli sebepleri hazırlamasından emin misiniz?

Bütün bu duruma sebep düşünememe hastalığı ve Rablerine karşı nankörlüğe sevk edip O'ndan yüz çeviren gafletleridir. Bu tipler sadece felaket anlarında Allah'a yönelirler.

Olaylardan ders alanlar için musibetlerde rahmet vardır. Bu rahmetle yaratanı ve gücünü idrak eder kendinin ne olduğunu, neye güç yetirebileceğini anlayarak kesintisiz bir kulluk şuuruna varır.

❁ ❁ ❁

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً ﴿٧٠﴾

17:70 Andolsun ki biz âdemoğullarını üstün bir izzet ve şerefe mazhar kılmışızdır. Onlara karada, denizde taşıyacak (vasıtalar) **verdik, onlara güzel güzel rızıklar verdik, onları yarattığımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.**

Aslında insanoğlu kara ve denizdeki tabiat kanunları karşısında çok zayıf ve âcizdir. Meydana gelen afetlere karşı koyamamakla beraber, kendisine verilen kudret ve kabiliyetler sayesinde kâinattaki her şeyden faydalanmakta ve her şey insanoğlunun hizmetine sunulmaktadır. Ona dünya mülkünden halifelik gibi üstün bir meziyet verilmiş. Düşünme ve akletme gibi yüce bir vasıfla donatılmış insanoğlu bu melekelerini kullandığı

ölçüde bütün canlıların hatta meleklerden üstün olabilme niteliğine sahiptir. Ancak bu melekelerini kullanmadığı zaman en aşağı seviyelere inebilmektedir. [107]

Cenabı Hak diyor ki: "Kerremnâ beni âdem." Yani Allah insanoğlunu vehbi olarak birçok ikrama sahip kılarak yaratmıştır. Bu ikram onu diğer yaratılmışlardan ayıran akıl, akla dayalı düşünme, iradesini istediği alanda kullanma melekesine sahip olmasıdır. Onlar, sahip oldukları melekeleri kullanarak hayatlarını idame ettirmede araç ve gereçleri çalıştığı, aklını kullandığı oranda en güzel şekilde kullanma şansına sahiptirler. Ona verilen ve her şey onunla anlam bulan en güzel ikram ise Rabbini bilmesi ve istikamet üzere yürüyeceği yolun gösterilmesidir. İşte bu yolda sabr u sebatla yürümek en büyük keramettir.

"Güzel rızıklar"dan maksat, hem helal hem de hoşa giden rızıklardır. İnsanın ihtiyaç duyduğu şeylerin helalini araması yanında, sağlık yönünden daha kaliteli, dâha temiz, estetik yönünden daha güzel olmasına özen gösterilmesine de işaret vardır. Allah her nimeti orijinal lezizlikte ambalajlayarak en güzel şekilde sunmuştur. Medeni insanlar da onu sofralarına şükürlerini artıracak şekilde sunarlar. Aksi hâlde sahip olduğunuz nimetler helal ve leziz de olsa onları güzel servislerle, güzel sunmayanlar karşılarındaki medeni insanları nimeti küfrana bile sürükleyeceklerinden vebale girerler. O hâlde şükrünüze şükür katacak şekilde nimetlerden istifade edilmelidir.

❀ ❀ ❀

[107] Bkz: 95/4,5

يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُوْلَئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ وَلاَ يُظْلَمُونَ فَتِيلاً ﴿٧١﴾

17:71 (Hatırla) **o gün** (ü) **ki insan sınıflarından her birini biz imamlarıyla çağıracağız. Artık kimin kitabı sağından verilirse onlar kitaplarını, en küçük haksızlığa uğratılmaksızın** (kendileri) **okuyacaklardır.**

Bu ilahî haber, şerefli kılınan, çeşitli nimetlerle donatılan insanoğluna nimete şükür de mi bulunacağı küfür de mi bulunacağının bir gün elbette kendisine sorulacağını haber veriyor ve davranışlarını iyi yönlendirip motive ederek eğilimlerinde bilinçli hareket etmeleri için onları teşvik ediyor. Çünkü iyi veya kötü herkes tercihlerinin sonucuyla karşılaşacaktır.

Ayette de belirtildiği gibi her fert dünya hayatında iken tabi olduğu imamlar önderliğinde huzura alınır. İmamları peygamberler ise amel defterleri sağdan verilir. Bu onların kurtuluşlarını müjdeler.[108]

Kitle psikolojisinde liderlerin toplum üzerindeki tesirlerinin inkâr edilemeyecek kadar çok olduğu bir gerçektir. Hakkı idrakten uzak liderler, öylesine edebiyatlar, öylesine demagojiler yaparlar ki etrafındaki basiretsizler tam bir gönül yatkınlığı içinde onlara teslimiyet gösterirler. Allah ise bu önderlerin şerrinden kurtarıp iyi akıbete nail olmaları için onlara yol gösteren önderler göndermiştir. Allah, akıl, düşünce, anlayış gibi melekelerini bu önderlerin daveti üzerinde kullanmayıp hevalarına

[108] Bkz: 16/84, 89, 39/69, 84/7-9

hitap eden, işine gelen sese kulak veren zihniyetler de önderlerinin uğrayacağı akıbete maruz kalacaklardır.[109]

❁ ❁ ❁

وَمَنْ كَانَ فِي هَٰذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

17:72 Kim bu (dünya) **da kör olursa o, ahirette de kördür, yolca da daha şaşkındır.**

Allah'ın bahsetmiş olduğu melekeleri kullanmayıp da elçilerin sesine kulak tıkayanlar hakkı, gerçeği ve faziletleri görmekte kördürler. Önyargılarının tesiri altında hüküm verirler. Uyanıp doğru yolu seçmeleri çok zordur. Kur'an, bu gibilerin ahirette kör olarak haşrolacaklarını haber veriyor.[110]

Dünyada iken hidayeti görmeyecek kadar kör olanlar, ahirette de cennetin yolunu göremeyecek olan körlerdir. Mahşer gününün o izdihamında ne elinden tutan ne de kendisinin tutunabileceği bir kimse bulabiliyor. Yolunu şaşırmış, önünde ateş olan kör bir insanın düşe kalka yürümeye çalışması ne ürpertici ve ne vahim bir durumdur.

❁ ❁ ❁

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذًا لَاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿٧٣﴾

17:73 (Akıllarınca) **onlar sana vahyettiğimizden başkasını uydurup bize** (atıf ve) **iftira edesin diye seni bile hemen**

---

[109] Bkz: 4/41, 10/47, 17/13-15, 18/49, 45/28, 29

[110] Bkz: 7/179, 20/124-126, 17/45, not

hemen fitneye düşürecekler, o takdirde seni (candan) **dost edineceklerdi.**

Hakikate karşı kör olanlar, düşmanlıklarını içlerinde gizleyerek yüzlerine taktıkları maskenin arkasına saklanarak kendilerinin de Müslüman olduklarını, atalarının, dedelerinin hacı hoca olduğunu, İslam'a değil, radikal teröristlere karşı olduklarını ileri sürerek, cazip ve demogojik söylemlerle Müslümanları aldatıp hedefledikleri yolda emellerine ulaşmak için her türlü sinsi plan ve komployu çevirirler. Hiçbir vicdan duygusu taşımadan akıllarını, olanca güç ve imkânlarını bu uğurda kullanırlar. Gerekirse mal, makam teklifleriyle zaaf sahiplerinin ruhlarını okşayarak onları istikametinden saptırmaya çalışırlar.

Davayı yüklenmiş olanlardan bazıları ise karşı taraftan gelen tekliflerin cazibesine kapılarak bir yerlere gelip de İslam'a hizmet ederim felsefesiyle oralara teşne olurlar. Çünkü kendilerine imanlarını bırakmayı değil, hoş görü, maslahat ve barış adına orta bir yolda dostça birleşme teklifiyle gelinmiştir(!) Şeytan çok defa dava sahiplerini bu noktadan avlar, onlar da ufak tefek tavizlerle hem onları kazanacağını hem de davaya hizmet etmiş olacaklarını sanarak aldanırlar. Bilinmeli ki bir yerlere tavizler vererek gelmek, mağlup olmak demektir.

Çünkü böyle bir felsefeyle yola çıkanların verdiği tavizlerle kalması mümkün değildir. Geriye doğru attığı her adım arkasından bir adım daha gerilemesine sebep olur. Tavizler vererek okumayı bir yerlere gelmeyi, mecliste kalıp hizmet vermeyi zannederek hareket edenler ancak kendilerini avuturlar.

İnanç bir idealdir, dava bir bütün olarak korunmalıdır. İtaat de tavizsiz, davayı koruma da koalisyonsuz olmalıdır. Değerlerinden tavizler vererek veya herhangi bir maslahat adına hakkı göz ardı etmek; şu bir kısmı değerli, bir kısmı o kadar da önemli

ve zaruri değildir gibi düşünülemez. Bu İslam'ı bilmemektir. İslam'ın bir tek cüzünü dahi önemsemeyip feda edenlerin vakar ve heybetleri gider. O zaman da karşı taraf onları kavlî ve maddi yönden taltif ederek emelleri uğrunda kullanır.

Müminler, tavizsiz bir biçimde yaşama azmiyle sadece Allah'a güvenip O'na dayanmalıdır. Birileriyle uzlaşarak, koalisyon yaparak davayı ayakta tutacağı zannından uzak olunmalı. [111]

O müşrikler, Resulümüzü de mal, makam, rütbe vaadi ile oyuna getirmek istemekle kalmamışlar. "Biraz bize uy, biz de sana uyalım. Bize özel ilgi göster, bizi fakir ve mustazaflarla aynı muameleden uzak tut." gibi bazı teklifler ileri sürmüşlerdir. Bunun karşısında kendilerini dinleme, liderlerine meclislerinde yer açma gibi onların gönüllerini kazanarak dini yaymaya yarayacak bir eğilim doğmuş. Bu durum en azından görünüşte Müslümanlara bir zarar doğurmayacaktı. Böylece müşrikler kendilerince Müslümanların hem haktan ayaklarını kaydıracak hem de İslam'ın temeline su katıp onu içerden yıkacaklardı. Bu iyi niyete dayalı gibi görünen ama Kur'an'ın hükmüne aykırı böylesi yaklaşımlardan Allah Resulü ve onun şahsında müminlerinin sakınmalarını tembihlenmektedir.

❁ ❁ ❁

[111] Bkz: 2/120, 4/89, 113, 5/67, 13/37

وَلَوْلاَ أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَّ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلاً ﴿٧٤﴾ إِذًا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لاَ تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

17:74 Eğer sana sebat vermiş olmasaydık andolsun ki, sen onlara (belki) **biraz meyledecektin.**

17:75 O takdirde ise biz dirimin de, ölümün de katmerli (acısını) **sana tattıracaktık muhakkak. Sonra bize karşı kendin için hiçbir yardımcı da bulamayacaktın.**

İman gibi bir güçle, ilmî bir haysiyetle ayaklar yere sağlam basmadıkça insanlar ehveni şer, maslahat ve hoşgörü adına üzerlerinde oynanan oyunların farkına varamadıkları için cazip tekliflere kolaylıkla meyledebiliyorlar.

Bu iki ayeti üç başlıkta işleyebiliriz. 1. İslam'ın bütünlüğü, 2. Şirkle koalisyon. 3. Liderin önemi.

1- İslam bir bütündür Ne müşriklerden gelen zarar ve eza sebebiyle ne de Müslümanların maslahatı düşünülerek hareket edilmez. Müslümanlar, putperestlik gibi asla üzerinde uzlaşılması mümkün olmayan sapkın inanç sahibi gruplar karşısında inanç değerlerinin vazgeçilmez olduğunu bilip değerlerini, kişiliklerini korumaya çalışmalı ve tevhidin hâkimiyeti için bütün güçlerini seferber etmelidirler. Onlardan gelecek tekliflere şu veya bu sebeple rağbet etmemelidirler. Çünkü onlar böylesi teklifleri İslam'ın önünü almak, sultalarını sağlamlaştırıp çıkarlarını korumak için yaparlar. Onlar ne Müslümanların maslahatlarını ne de ilerlemelerini asla istemezler.[112] Çünkü İslam'ın

[112] Bkz: 2/204, 4/141, 142, 5/82, 60/1

anlaşılması, gelişmesi, yayılması onların batıl yüzlerinin ortaya çıkıp batmaları demektir. Müslümanların Allah'ın yardımına güvenmeleri değerlerine sıkı sıkı sarılmaları, dünyevi kaygılar nedeniyle taviz vermemelerine bağlıdır.[113]

2- Hakkı bildikten sonra küfürle uzlaşma yapmak ancak o topluluğun işine yarar ve bu onları hoşnut etmektir. Çünkü bu dinin dayanağı tevhittir. Tevhit bozulduktan sonra dinin hiçbir kurtarıcı değeri yoktur. Bu nizam birbirine bağlı, kopmaması kayda bağlanmış manzumeler zinciridir. Zincirin bir halkası kopsa tevhit sistemi işlevini yitirir. Onun için tavizsiz bir yönelişle dine sarılıp Allah'ın yardımı ile istenilen neticeye varılır. Sebat ve sabır bu davanın olmazsa olmazıdır.

3- Liderin önemi: Liderler kompartımanı çeken lokomotif işlevini görürler. Dolayısıyla ya halklarını hakikate ya da batıla sürükleme gücüne sahiptirler. Dolayısıyla çok büyük bir sorumluluk altındadırlar. Halklarının ateşe veya saadete gitmelerine öncülük ederler.[114]

Her ne kadar önderlere insan ve cin şeytanlar musallat olup maslahat ve ehveni şer felsefesiyle (vesvesesiyle) onları aldatmaya çalışsalar da, onlar ilmi bir haysiyetle değerlerine sımsıkı sarılır, değerleri uğrunda gereken samimi gayretlerde bulunurlarsa haktan saptıramazlar.[115]

Kur'an değeri ve önemi hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gereken doğrulardır. Bu doğruları sahiplenmek, yaymak ve hâkim kılmak için her türlü fedakârlığa katlanmak gerekir. Hoşgörü ve maslahat adına iyi, doğru ve gerekli olduğuna inanmadığı şeyleri tasvip edip ona göre hareket etmek İslam ahlakıyla bağ-

[113] Bkz: 11/3, 24/55
[114] Bkz: 21/73, 28/41
[115] Bkz: 6/112, 22/52

daşmadığı gibi insan haysiyetiyle de çelişen küçültücü bir durumdur.

Medine Sözleşmesi diye adlandırılan uygulamanın toplumsal sulhu temin maksadıyla günümüze uyarlanabileceği iddia ediliyor.

Bu iddiayı ortaya atanlar elbette art niyetli değil, anlaşılan o ki, kâfirlerle kavgasız yaşamayı temine çalışıyorlar. Fakat bu pembe hayalin ne realiteye ne şaşmaz ilahî kıstaslara uymadığı, hatta uymak bir yana bunlarla zıtlaştığı göz ardı ediliyor. Dünyada yaşananlara ve ilahî vahye basiretsiz bakmayan herkesin görebileceği bir şeydir bu.

Müminlerle kâfirlerin bir arada ve sulh içinde yaşamaları, ancak İslam'ın egemenliğinin sağladığı bir cemiyette mümkündür. Bunun böyle olduğunu anlamak için salim bir akıl ve gören bir gözle gerek yakın, gerek uzak çevremizde olup bitenlere bakmamız yeterlidir.

Ülke içinde ve dışında Müslümanlara reva görülenleri bilerek hâlâ uzlaşmadan bahsetmek safdillik olur. Zulmün bütün şiddetiyle hüküm sürdüğü bir dünyada, toplumsal barış çabaları beyhudedir.

Asırlardır küfürden gelen zulmü engellemek için onlara şirin görünmeye çalışan hoşgörü safsatasıyla İslam âleminin düşmediği zillet kalmadı. Küfür milletinin göz göre göre yapmış oldukları herkesin malumu. Ayrıca yine asırlardır sağ görülen cenahın şirkle koalisyonu insana ciddi bir şey kazandırmadığı gibi Müslümanları maslahat, ehvenişer adına oyalayıp durdu. Siz onların dinine uysanız ve onlara benzeseniz bile onlar sizden asla hoşnut olmazlar. Çünkü suçunuz adınızda saklıdır.[116]

---

[116] Bkz: 2/100, 120, 3/111, 5/51, 9/7, 8

Bazı sebeplerle küfredenlere meyletmek ve onlardan yardım beklemek, ayette de belirtildiği gibi "Hayat ve ölümün sıkıntılarını kat kat tatmak" olacaktır.[117]

Onlarla bir arada yaşamaya, bir imtihanı gerçekleştirmek üzere Allah bizi mahkûm etmiştir. Fakat imtihanı başarmanın yolu da gücünüz varken kâfirlerle sulh temin etmek değil, onlarla mücadele etmektir.[118]

Bunlar, Kur'an'da önemi hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gereken uyarılardır. Büyük bir azimle, ilmî bir haysiyetle dinlerini ve değerlerini korumaktan herhangi bir dünyevi kaygı sebebi ile mücadeleden kaçmak, dinî değerlerinden tavizler vermek İslam ahlakıyla bağdaşmadığı gibi insan haysiyetiyle de çelişen küçültücü bir durumdur. İlahî bizleri göz açıp kapayıncaya kadar dahi olsa hevamızın eline bırakma! Zikrinle uyanık, zikrinle mutmain, zikrinle sekinete erdirecek teslimiyet ve tevekkül göstermek için bizlere yardım et!

❁ ❁ ❁

[117] Bkz: 3/142, 10/15, 29/2, 3
[118] Bkz: 25/52, 18/28

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لاَ يَلْبَثُونَ خِلاَفَكَ إِلاَّ قَلِيلاً ﴿٧٦﴾ سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلاَ تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلاً ﴿٧٧﴾

17:76 Yakında seni, neredeyse, bu yerden çıkarmak için her hâlde rahatsız edecekler, (fakat) **o takdirde kendileri de arkandan pek az kalacaklardır**

17:77 (Biz bunu) **senden evvel gönderdiğimiz peygamberler için de sünnet** (ve kaide yapmışızdır). **Sen bizim sünnetimizde** (Habibim) **hiçbir değişiklik bulmazsın.**

Rivayetlere göre kâfirler yapmış oldukları işkence ve eziyetle Müslümanları yıldıramayınca diğer kâfirlerle birleşerek Hz. Peygamber'i Arap topraklarından çıkartmak istedikleri hatta onu öldürmeye kastettikleri hâlde bir şey başaramıyorlardı. Çünkü Allah onu koruyordu. Eğer o Arap toraklarını terk etseydi onlara hiçbir şekilde mühlet verilmezdi. O ise Medine'ye hicret etmişti. Bu hicret bile zalimlere Mekke'de hâkimiyetlerini bir müddet sonra sona erdirdi. Ebediyen orada saltanat kurup tahakküm edemediler. Çünkü Kureyşli liderlerin birçoğu Bedir Savaşı'nda ölmüştü. Daha sonra da Mekke'nin Fethi müyesser oldu. "...o takdirde kendileri de pek az kalacaklar." buyruğunun anlamı budur. Allah'ın önceki peygamberler hakkında uyguladığı, bir şekilde gerçekleşmiş oldu.[119]

❀ ❀ ❀

[119] Bkz: 35/43, 48/23

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾

17:78 Güneşin (zeval vaktinde) **kayması anından gecenin kararmasına kadar güzelce namaz kıl. Sabah namazını da** (öylece eda et)**. Çünkü sabah namazı şahitlidir.**

Müfessirlere göre bu ayet, beş vakit namazı ifade etmektedir. Güneşin dönmesi, yani zeval vaktinden sonra öyle ve ikindi namazı, güneşin batmasından sonra akşam ve yatsı namazları vardır.[120]

Beş vakit namaz, Resullulah'ın (a.s.) haber vermesi ve bizzat kılmasıyla tespit edilmiştir.

Namaz ve Kur'an fecir vaktinde -içinde anlama çabasını barındıran duruş ve okuyuşta- ayrı bir letafet, huzur ve sükûn ile idrakin uyanışını, ruhun dirilişini bahşeder.[121]

"Namazı dosdoğru kıl" vakitlerine dikkat ederek tadili erkân üzere ölüm gelinceye kadar devamlı (aksatmadan), hatta mümkün mertebe cemaatle kılmaktır.[122]

Burada, sabah namazına özel dikkatlerin çekildiğini görüyoruz. Onu fecir doğmadan kılmaktır efdal olan. Tefsircilerin beyanına göre, gece ve gündüz melekleri buluşur, o kula hep birlikte dua edip onun hakkında şahitlik edecekleri rivayet olunmuştur.[123] O saatler vücut dinlenmiştir. Kâinat sükûn bulmuş bir zaman dilimidir. İnsanlar, günün telaşına başlamadan

---

[120] Bkz: 2/238, 30/17, 18
[121] Bkz: 73/2-4,6
[122] Bkz: 2/3, 20/132, 31/17
[123] Tirmizi. Tefsir17. Sûre 5.

güne dingin ve zinde bir kafayla -Rable buluşarak- başlarlarsa bu durum, o günü şuurla günahtan gaflet etmeden geçirmeye geçiş olabilir. Nitekim ezanda bile "Essalatu hayrun minen'nevm" "Namaz uykudan hayırlıdır." ikazıyla uyku gafletini üzerimizden atıp o saatlerde en çok sıhhat bahşeden temiz havayı uyanık teneffüs ederken kuşlar tespihinize ufak ufak eşlik ediyor ve uyanışınızı alkışlıyor! Kim kaçırmak ister bu anı? Ama gel gör ki teknoloji azizliğine uğrayan insanlık geç yattığı için bu fırsatı iyi değerlendiremiyor veya uyuklayarak namazını eda edip hemen yatağa atıyor kendini. Tabii gene hasıl olan rahmetten gereği gibi istifade edilemiyor.

Mümin, mümkün mertebe işlerini namaz vakitlerini kaçırmayacak şekilde düzenlemeli. Sabah namazını kaçırmayacak şekilde önlemler almalıdır. Uykusuzluğu, yorgunluğu bahane ederek namazı kaçıranlara şunu sorabiliriz. Okul, uçak, sınav veya herhangi bir seyahat saati hangi zaman dilimi olursa olsun kaçırılıyor mu? Bu işlerin aksamadan yürümesi için gereken tedbirler alınmıyor mu?

Dünya işlerini ciddiye alıp tavizsiz yaşam mücadelesi verip de ibadetlerine bundan daha çok önem vermeyenlerin vicdanlarını sorgulamaları gerekir. Mesele işi ciddiye alıp almama diye değerlendirilirse kimin neye ne kadar önem verdiği de belli olur. Belki de güneş doğduktan sonra kılma ruhsatıyla uyanmama gafleti ağır basıyor veya Allah'ın affına sığınarak o seherin rahmetinden Müslümanlar mahrum kalabiliyorlar.

İmani ve ahlaki değerleri korumada bir kalkan olan namaz çok ciddiye alınmalıdır. Müslüman'ım dedikleri hâlde dinini öğrenip Allah'a karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen secdesizler hakkında birçok ikaz ve ihtar edeci ayet vardır. [124]

---

[124] Bkz: 15/98, 59/62

Allah'ım, gaflet ve zaaflarımızdan kaynaklanan günahlarımızı bağışla. Bizleri, rızana eriştirecek huşu, haşyet ve şuurla donanmak için yardım et. Kulluktaki miraca ve Makam-ı Mahmut'a eriştir.

❀ ❀ ❀

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ﴿٧٩﴾

17:79 Gecenin bir kısmında da uyanıp, sırf sana mahsus fazla (bir ibadet) **olmak üzere onunla** (Kur'an ile) **gece namazı kıl. Ümit edebilirsin, Rabbin seni bir Makam-ı Mahmud'a gönderecektir.**

Bu ayet, peygamberimize (a.s.) mahsus olan, gece kalkıp Allah'a karşı bir duruş vücubiyetinden bahsediyor. Diğer bir ifadeyle "Teheccüt" namazından.Teheccüt, Allah'ı zikir için gece uyanıp kalkmaktır. Övgüye mazhar olan bir iştir.

Gece, Allah'ın üzerine yemin ettiği vakitlerden biridir. Elbette tüm vakitler Allah'ındır. Ancak iç zenginliğinin ve halvet bulup Rable hemhâl olmanın en müsait zaman diliminden biri de seher vaktinden sonra gecedir. Bu bakımdan, zaruri mecburiyetler olmadıkça mümin, geç saatlere kadar oturmamalı, güneşi de üzerine doğdurmamaya çalışmalıdır ki bu iki vaktin maddi-manevi feyzinden istifade edebilsin. [125]

Bu şuur ve iştiyakla müminlik şerefine nail olan müminler İslam'ın tüm yükünü taşıyacak iradeli şahsiyetlerdir. Geceyi veya günü iyi değerlendirerek sahip oldukları şuur, huşu ve

[125] Bkz: 3/191, 20/130, 50/40

haşyet duygusuyla insanları eğitir, uyanıp imani değerlere ermeleri için gayret ederler.

Kulun, farzları edadan sonra yaptıkları nafileler Allah'ın hoşnutluğunu aramasını sağladığı gibi, günahlar için kefaret ve farzlarda meydana gelen bir takım kusurları telafi eder. Gündüz istemesek de cahiliyenin kirlettiği ruhlarımızı gecenin rahmetiyle nurlandırmış oluruz, inşallah.

"Nafile" bağış, hibe, zorunlu olmaksızın Allah rızasını kazanmak için yapılan işlerdir. Allah'a kulluk bilinciyle yönelmek, üstün bir ahlaka erişmek olacağından hem dünyevi hem de uhrevi bir üstünlük ve övgüye mazhar olmaktır. O Resul, kullukta Makam-ı Mahmud'a yani makamların en yücesine ermiştir.

"Makam-ı Mahmud: (Hamd'den) övülmüş, övülmeye değer. İyi ahlak sahibi. Makam, insanın üstün işleri görmek üzere duracağı yer demektir. Allah Resülü hidayet rehberi olan vahyi yaşayıp, yaşatarak bu makama layık olmuştur. Bizler de o makama ermek için onu rehber edinerek bu makama, nimet verilenlerin arasına dahil olabiliriz

Ey bu eksiksiz çağrının Rabbi olan Allah'ım, Muhammed (a.s.)'i nasıl Makamı Mahmud'a erdirdiysen bizleri de eriştir. Bizlere de fazileti ihsan et. Kullukta şuura, ibadetlerde huşua erecek gayreti ver. Bir lahza dahi hevamızın eline bırakma bizleri. Âmin!

❁ ❁ ❁

وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ﴿٨٠﴾

17:80 Ve şöyle de: "Rabbim, beni sıdk (ve selamet) **girdirilişi ile girdir. Sıdk** (ve selamet) **çıkarışı ile çıkar ve tarafından bana hakkıyla yardım edici bir hüccet** (-i kaahire ve kudret-i kâmile) **ver."**

Bu ayeti kerimeden anlıyoruz ki, Müslümanların şuurla Allah'ın ilkeleri doğrultusunda hareket etmeleri için her işlerinde zikir uyanıklığı içerisinde dürüst olmaya özen göstermeleri; niyetlerinin ve gönüllerinin bu yönde olması; işlerinin sonucunun hayır doğurması için dua edip Allah'tan yardım dilenmeleri gerekmektedir.

Amelinde ilmî, niyetinde samimi olmalı. İkiyüzlü davranmaktan sakınmalıdır. Hayatın bazı kuşatıcılığı, heva ve hevesin dürtüleri ve şeytanın vereceği vesveseden insanlar beri değildir. Bunlardan sakınmak için Rabbe sığınıp O'nun yardımını istemek gerekir. Bu yardım, gün içerisinde şuurlu, huşulu kılınan namazlar, herhangi bir işe başlarken çekilen besmele ile günü doğru geçirip zaferle bitirince nasip olur.

"Sultanen Nesira": Ferdi anlamda bu dürüstlüğü sağlamakla kalmayıp sosyal hayatta da siyasi gücü sağlayıp adaleti tesis etmek için gayret gösterilmelidir. Sultan, "güç" "otorite" " delil, belge" anlamlarına gelir. Kötülüklerin ve zulmün önünün alınması güç sahibi olmayı ve Allah'ın yardımını gerektirir. Ya Rabbi bize tarafından güç ver, yardım et ki tebliği hakça metoduna uygun şekilde yapalım. Kâfirlere karşı azim ve sebat ile mücadeleyi sürdürelim. Ya Rabbi, bizlere yardım et ki, şu imti-

hanı başarıyla bitirip doğrulukla kabre girip doğrulukla huzuruna çıkalım.

Rabbim! Namaza başlarken de namazı bitirirken de daima samimi, şuurlu, huşulu olmamızı, sana şükür için gereken görevlerimizi yerine getirmemiz için bizlere yardım et. Razı olacağın işleri gönlümüze getirmeni "Vecealni" ve bizleri salihler arasına katmanı diliyoruz.

❁ ❁ ❁

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾

17:81 De ki: "Hak geldi, batıl zeval buldu. Şüphesiz ki batıl daim zeval bulucudur".

Mekke fethi esnasında putlar kırılırken Resulü Ekrem bu sözü söylemiştir. Haktan maksat İslamiyet, batıldan maksat ise şirktir veya hakka ters düşen her şeydir.

"Hak gerçek, sabit ve doğru olan şey demektir. Hiçbir bozulmaya uğramadan asli hüviyetini koruyan hak din İslam'dır. Batıl da asılsız, gerçeğe uymayan inanç veya ilahî kaynaklı olmakla birlikte belirtilen özelliğini kısmen ya da tamamen kaybetmiş dinleri ve mezhepleri ifade eden bir terimdir.

Batıl, yapısı itibariyle yaşama gücünü zulüm, yalan, hile gibi amillerden alır. İlk bakışta güçlü ve azametli görünürse de ateşin alevi gibidir. Yükseklerde bir an için parlayıp kaybolur; kül dahi olamaz. O hâlde hakkı getirmek için enerjinizi harcayın ki batıl zail olsun.

İlmin olduğu yerde cehaletin, adaletin bulunduğu yerde zulmün tutunamadığı gibi hakkın olduğu yerde de batıl tutunamaz.

Bir yerde batıl hâkimse orada cehalet var demektir ki bu da zulmün varlığını ve batılın hâkimiyetini sağlar.

Batılın yok olmasını isteyenler cehaletten kurtulmaya, Kur'an'daki hakikati anlamaya baksınlar. Aksi hâlde batılın zulmünden kurtulamazlar.

❁ ❁ ❁

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلاَ يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلاَّ خَسَارًا ﴿٨٢﴾

17:82 Biz Kur'an'dan peyderpey onu indiriyoruz ki (her biri) **müminler için şifa ve rahmettir o. Zalimlerin ise o,** (maddi ve manevi) **ziyanından başkasını artırmaz.**

Evet Resulü Ekrem'in gelişiyle bütün hakikatler iman edenlerin ruhunu irşat ederken onlar eliyle de batıl yok oldu. İşte hakkın kaynağı olan Kur'an, müminlere böyle şifa oldu. Bir toplumun adalet içerisinde yaşamasını temin eden şifa kaynağıdır Kur'an.

Kur'an'da ferdî, içtimai, maddi, manevi hastalıkların devası mevcuttur. Onu, yaşamak için şuurla okuyanlar, bedenlerine, ruhlarına, zarar ve fayda verecek düsturları görürler.

Kur'an, hakkı ve hakikati görebilme kabiliyetini yitirmiş gönülleri içerisinde bulundukları depresyondan kurtarma tedavileri önerir. Cemiyetlere musallat olup temellerini sarsan, onlardaki huzur, güven ve emniyeti yok eden hastalıklar Kur'an nizamıyla ortadan kalkar. O zaman cemiyetler Kur'an'ın sağladığı içtimai huzur ve emniyet içinde yaşarlar.

Fert bazında ise heva ve hevesin, kötülüğün, hasedin ve şeytan iğvalarını defedecek düsturları ve kalbe arız olan afetleri belirterek şifa sunar. Böylece aklın sağlam bir program içinde çalışmasını ister. Onu ifrat ve tefritten alıkoyarak semere verecek bir çalışmaya sevk eder. Dolayısıyla kul enerjisini faydasız istikametlerde değil, verimli istikametlerde harcar. İşte Kur'an böylece ruhi ve bedenî, dünyevi, uhrevi huzur ve saadet iksiri sunan bir kitaptır. Onun belirlediği hedefi takip etmeden ondan medet umanlar aldanırlar. [126]

"Bir sure indirilince, onlardan kimi: Bu hanginizin imanını artırdı? der. İman etmiş olanlara gelince onların imanını artırmıştır ve onlar birbirleriyle müjdeleşirler. Kalplerinde hastalık bulunanların ise murdarlıklarına murdarlık katmıştır."[127]

Kur'an'la karşılaşıp muhatap oldukları hâlde ona kulak asmayıp sırt çevirenler önceki durumlarından daha vahim bir duruma düşerler. Çünkü Kur'an'a ulaşmadan önce onlar sadece cehaletten çekiyorlardı. Fakat Kur'an'la muhatap olunca hakla batılı birbirinden ayıracak unsurları reddedip hakkın zıttı olan zulmün uygulayıcıları olduklarından başlarına gelecek belalardan kurtulmaları için hiçbir özürleri olmaz.[128]

❁ ❁ ❁

[126] Bkz:9/124, 125
[127] Bkz: 21/83-85, 26-78-83
[128] Bkz: 5/68, 10/57.Not

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الإِنسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَى بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا ﴿٨٣﴾

17:83 İnsana nimet verdiğimiz zaman (zikrullahtan) **yüz çevirip yan çizer. Ona şer dokununca da pek ümitsiz olur.**

Bu ayeti kerime Allah'ın zikrinden gafil insanların karakterlerini belirliyor. Nimet ve refaha erince dinî değerlerini unutmaya, ibadetlerini gevşetmeye, giderek terke kadar götürür. Serveti en büyük güç ve dayanak kabul eder. Sıkıntı ve felaket baş gösterince sarsılır ve ümitsizliğe düşerler.[129]

İmanın kişiye bahşetmiş olduğu bir teslimiyetle yakaladığı huzuru ile bedbaht olanların durumu arasındaki farkı dile getiriyor.

❁ ❁ ❁

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلاً ﴿٨٤﴾

17:84 De ki: "Her biri kendi asli tabiatına göre hareket eder. O hâlde kimin daha doğru yolda bulunduğunu Rabbin daha iyi bilicidir.

Bu ayet üstteki karaktere sahip olanların durumunu açıklıyor ve Allah'a giden hidayet yoluna yönelmeleri tembihliyor. "Dinî inanç ve telakkilerle ahlaki erdemler yahut erdemsizlikler psikolojik eğilimlerin oluşması ve gelişmesinde iyi veya kötü yönde tesir eder. Bu durumda doğru yol, Allah'ın hükümleri

---

[129] Bkz: 11/9,10.Not

çerçevesinde doğru bir eğitimden geçmiş; ruhi ve ahlaki melekeleri, duygu ve düşünceleri, inanç, irade ve ahlakı Allah'ın rızasına uygun bir çizgide oluşmuş insanların tuttuğu yoldur. Sonuçta kullarının durumunu, yani -özellikle ebedî kurtuluş bakımından-kimin iyi yolda, kimin kötü yolda olduğunu en iyi Allah bilir. Onun için insanın temel kaygısı Allah'ın rızasına uygun yaşamak, O'nun doğru diye tanımladığı yoldan gitmek olmalıdır." [130]

Yani herkes kendi hoşuna giden yolu tutmakla doğru yolu tutmuş olmaz. Bir din veya mezhep herhangi bir ferdin veya kavmin mizaç ve hissiyatına uygun gelmekle doğru oluvermez. Hak din, Allah'ın kitap ve Resulü ile bildirdiğidir.

❁ ❁ ❁

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلاَّ قَلِيلاً ﴿٨٥﴾

17:85 Sara "ruh"u sorarlar. De ki: "Ruh, Rabbimin emri (cümlesi)**ndendir.** (Zaten) **size az bir ilimden başkası verilmemiştir."**

Bazı tefsir âlimleri bu ayette geçen ruh ifadesinin Kur'an'a (vahye) işaret ettiğini, zira ayetin öncesi ve sonrasında Kur'an'dan bahsedildiğini, yani ruh ile Kur'an'ın murat edilmiş olması gerektiğini vurgulamışlardır.[131]

Kur'an'ı Kerim'in takip ettiği prensip insanlar için lüzumlu olan şeylere cevap vermek, anlayacağı şeyleri onlara açmak-

[130] Kur'an Yolu Diyanet Meali, Kalkan mat.Ankara-2003.
[131] Bkz: 16/2, 42/51, 52

tır. Kur'an, Allah'ın insana lütfettiği aklı üstüne lazım olamayan ve kavrayamayacağı şeylerle meşgul etmez. Onu hayra nail kılıp şerden sakındıracak şeyleri açıklar. Biliş, buluş ve keşfe ulaştıracak hususlara işaret eder. İnsan, melekelerini geliştirdikçe ilerlemektedir. Bunun için Kur'an iyi anlayıp kavranmak için ve arı- duru bir zihinle yaşanmak için okunmalıdırlar.

Ruh. Can, nefes, güç gibi anlamlarına gelir. Cebrail, ismini taşıyan özel bir melek ve vahiy anlamında olduğu gibi insanı insan yapan asıl ve özdür de.

Mustafa İslamoğlu da düşmüş olduğu notta: "...İlahî bir insan projesi olan vahiy, hayata yön, ruh katan bir mesajdır. Nasıl ki ruhunu yitiren bir insan ceset hâline geliyorsa vahiysiz bir hayat da odur.[132] Allah tarafından insana "üflenen ruh" doğal bir sonucu olarak Allah'la insan, ilahî kelam ile insani kelam, ilahî irade ile insani irade, vahiy ile akıl, ilahî ahkam ile beşeri hüküm ve muhakeme arasındaki kopmaz bağlantıyı ifade eder. Yeryüzünde yaratılış amacına uygun bir hayat inşa etmek amacıyla yaratılan insan, hayatın özüne/ruhuna sadık kalacaksa bunu ancak kendi özünü/ruhunu vahyin özü/ruhu olan anlamıyla inşa ederek gerçekleştirebilir. Sözün özü ruh, varlıkların anlamını temsil eder. Ona üflemek, varlığa anlam vermektir. Elbette Allah en doğrusunu bilir."[133]

❀ ❀ ❀

[132] Bkz: 8/24.Not

[133] Hayat Kitabı Kur'an 6-2008, İst.

وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

17:86 Andolsun sana vahyettiğimizi de, dilersek, muhakkak gideriveririz. Sonra bize karşı onu (geri getirmek için) **kendine bir vekil de bulamazsın.**

Allahu Teala, Kur'an'ı vahyetmekle hem şerefli Resulüne hem de ümmetine büyük lütuf ve ihsanda bulunmuştur. Nitekim Kur'an'dan önceki kitapların büyük bir kısmı tamamen, bazısı da kısmen unutulmuş ve insanlar eliyle değiştirilmiştir. Bu ise başka yollara sapmaya sebep olmuştur. Allah, Kur'an'ı koruma altına almasa idi insanlar ona da hevalarını, zanlarını katarak, emellerine ulaşma uğruna onu tevil eder, tahrif ederlerdi.

Bu gerçeği dikkate alırsak Kur'an sayesinde rahmet, hidayet ve nimete ulaşan insanların nesiller boyunca Allah'a karşı çok daha fazla şükran ve minnet duymaları gerekir.

❁ ❁ ❁

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾

17:87 Ancak Rabbindeb olan bir rahmettir (ki onu ibka etmiştir). **Hakikat, O'nun, senin üzerindeki fazl** (-u keremi) **büyüktür.**

Allah, bu kitabı gönderip koruma altına almasıyla büyük lütufta bulunmuştur. İnsana doğru yolu bulması için Kur'an yeterlidir. Vahiy anlaşılıp yaşandıkça sahibinde kalıcı etkiler bırakır. Onu yaşamın dışına atmak ise unutmaktır. Nitekim: "...Ey Rabbim! Kavmim bu Kur'an'ı büsbütün terk ettiler."

"Kitaba varis oldukları hâlde zulme düşülmesi veya ondan etkilenmemeleri hâlinde Kitap unutulmuş olarak düşünülür. Yoksa Kur'an-ı Kerim, artık tamamlanmıştır. Bir hükmü dahi olsa değiştirilemez. Bir ayetini dahi kimse kaldıramaz.[134]

Evet, Allah'ın lütfu kerimi ile doğru yolu bulmak için vahyin gelmesi, ahlakın belirlenmesi, vahyin tek kanaldan olup korunmuş olması hep Allah'ın kullarına rahmetidir. Vahiy korunmuş olmasa idi Müslümanlar neye göre hareket edecekti. Amel ve ahlakta ölçüyü nasıl bulacaklardı.

❁ ❁ ❁

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لاَ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾

17:88 De ki: "Andolsun, insü cin şu Kur'an'ın benzerini (meydana) **getirmeleri için bir araya toplansa yekdiğerine yardımcı da olsalar, yine onun benzerini getiremezler."**

İşte bu eşsiz ve tek olan kitabın benzerini bütün mahlûkat bir araya gelse meydana getiremez. Çünkü bütün yaratılmışlara yön ve kanun tayin belirleyen yaratıcının vahyidir. Bu nedenle her kelime ve cümlesiyle beşer sözünden ayrılmaktadır. Kur'an Allah sözü olduğundan taşıdığı yüksek düzeydeki mana ve hikmetiyle tertip ve düzeniyle bir benzerinin yazılmayacağını, aksini iddia edenleri ispata çağırıyor.[135]

---

[134] Bkz: 25/30, 35/32, 57/16
[135] 2/23, 24, 10/38, 39, 13714

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلاَّ كُفُورًا ﴿٨٩﴾

17:89 Şanıma andolsun ki biz bu Kur'an'da insanlar için her manadan nice türlüsünü açıklamışızdır. İnsanlardan pek çoğu ise ille gâvurlukta ayak dirediler.

Kur'an-ı Kerim, çok yönlü bir Kitap'tır. Kur'an, fıtratla bağdaşan kanunlarıyla hem fertleri hem cemiyetleri tedavi eder.

İnsana saadet yolunu gösteren, hem ahlak hem terbiye sistemidir. Kur'an bir hukuk sistemi, mükemmel bir aile mecmuasıdır. İlim adamlarına ana fikirler sunan bir anahtardır.

Ruhlara gıda, hayata yön ve düzen veren öğütler, ibretler, misaller, kurallar dergisidir. Dünya ile ahireti birbirine bağlayan, insanla Allah arasındaki ilişkiyi aracısız sağlayan bilimler hazinesidir.

Kur'an'daki bu ebedî mucizeyi görmekten âciz ve gafiller, elbette ondaki hakikati görüp faydalanamazlar.[136]

❁ ❁ ❁

[136] Bkz:17/41.not.18/50.25/60

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الأَرْضِ يَنْبُوعًا ﴿٩٠﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الأَنْهَارَ خِلاَلَهَا تَفْجِيرًا ﴿٩١﴾ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسَفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ قَبِيلاً ﴿٩٢﴾ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرَؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنتُ إِلاَّ بَشَرًا رَسُولاً ﴿٩٣﴾

17:90 "Biz, dediler, sana katiyen inanmayız. Ta ki bizim için şu yerden bir pınar akıtasın."

17:91 "Yahut senin hurmalık (lar) **dan, üzümlük (ler) den bir bahçen olsun da aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtasın."**

17:92 "Yahut iddia ettiğin gibi gökyüzünü üstümüze parça parça düşüresin veya Allah'ı ve melekleri kefil getiresin."

17:93 "Yahut altından bir evin olsun yahut semaya çıkasın. Ona çıktığına da asla inanmayız a! Ta ki üstümüze okuyacağımız bir kitap indiresin!" . (Şöyle) **de: "Rabbimin şanı yücedir. Ben** (Allah'ın) **resul** (ü) **bir beşerden başkası mıyım ki?"**

Resuller beşerdirler kendiliklerinden değil bir mucize, insanlığın istikametine bir yön bile tayin etmeye kadir değillerdir. İnkârda inatlaşanlar bu ve benzeri itirazları öne sürerek akıllarınca peygamberi köşeye sıkıştırıp halk içerisinde itibarını sars-

maya, davetin önünü kesmeye çalışmışlardır. Oysa böylesi olmayacak şeyleri değil bir beşerin meydana getirmesi, âlemler bir araya gelse yine yapamazlar.

Manadaki derinliği, insaniliği, erdemi, onuru görmeyip madde ile emellerine ulaşacağını sanan nice aklı küt kimseler, imandan yüz çevirerek neler kaybettiklerini görmeyip böylesi absürt (saçma sapan) laflar ederler. Düşünmez, ibret almaz, basireti körelmiş Mekke müşrikleri Müslümanlara vermiş oldukları sıkıntı ve zulümden kurtulmaları için birçok teklif ve tehdit yapmalarına rağmen onlar yine imandan yüz çevirmiyorlardı. Resulullah'ın müjdelediği cenneti arzuluyorlardı. Bu durumları görmelerine rağmen hâlâ azgınca İslam'a ve Müslümanlara saldırarak inkârda ne kadar inatçı olduklarını ortaya koymaktadırlar.

Hz. Peygamber ise en açık ve edebî bir üslupla onların isteklerini bir beşer olarak yerine getiremeyeceğini, kendisine yakıştırdıkları vasıfların doğru olmadığını, aksine Allah'ın kendisini bir elçi olarak seçtiğini, kendisine bir kitap indirdiğini, bu nedenle onlara Allah'ın mesajlarını tebliğ ettiğini açıklıyor. İman edip gereğince amel ederlerse dünya ve ahirette kârlı çıkacaklarını ama reddederlerse artık kendisi için sabredip Allah'ın hükmünü bekleyeceğini beyan ediyor.

❀ ❀ ❀

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى إِلاَّ أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولاً ﴿٩٤﴾

17:94 İnsanların- kendilerine hidayet (rehberi) **geldiği zaman- iman etmelerini "Allah bir beşeri mi peygamber gönderdi?" demelerinden başka bir şey men- etmedi.**

İnsanın, ahseni takvim üzere oluşunu ve Allah nezdindeki şerefini idrak edemeyenler nasıl peygamberin yüce değerini tartabilirler ki! Ondaki doğruluk, metanet (dayanma, kuvvetli, sağlam) şecaat (yiğitlik, yüreklilik) fazilet (bilgi, hüner, ahlakta kemale ermiş) erdemli ve mütevazılığıyla olduğu davet üzerinde düşünsünler. Onlar hâlâ gururla örttükleri işlemez akıllarıyla onun Kureyş'ten yoksul yetim bir aileden gelmiş olmasını hazmedemeyerek haktan yüz çevirip, hevalarının arkasında sürüklenerek cehenneme doğru yol alırlar...

Peygamber insanlar arsından seçilmese idi o zaman da, onlar başka bir varlık, biz başka bir varlığız onların yaptıklarını yapamayız der yine yüz çevirirlerdi ve itirazlarında haklı da olabilirlerdi. Ne var ki onların derdi iman etmek değil, bağcıyı dövmektir. Yani Resullullah'ı gözden düşürmektir.

Bir beşere beşerden başkası nasıl rehberlik edebilir ki. Bir kuşun, bir kurdun, cinin, meleğin rehberliğini bir düşünsenize. İnsanlığa ne kadar rehber olabilirler veya bir insan onların yaptıklarından hangisini yapmak ister veya yapabilir. İnsanlara ancak kendi cinsinden peygamber gönderilmesi değişmeyen bir kanun olarak, bütün kitaplarda açıklanmıştır. Peygamberlik Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed'le tamamlanmıştır. İnanların Kur'an'da okuduğu, bildiği gibi onlar da bu gerçeği biliyorlardı. Fakat buna rağmen inkârda diretiyorlardı.[137]

İman, itirazsız, şeksiz şüphesiz hiçbir ayrıma tabi tutmadan inanmayı gerektirir. Dileyen iman etsin, dileyen inkâr. Dileyen şerli, itirazlı imana talip olsun. Bu iman onlardan kabul edilmeyecektir.

---

[137] Bkz: 6/111, 7/146. not

Değeri hep maddi şeylerde arayıp da asıl cevheri göremeyen insanların ne kadar kıt ve küt düşündüklerini ortaya koyuyor.

❁ ❁ ❁

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الأَرْضِ مَلاَئِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولاً ﴿٩٥﴾

17:95 De ki: "Eğer yer (yüzün)**de** (insanlar gibi) **sakin sakin yürüyen melekler olsaydı biz ancak onlara gökten melek bir peygamber gönderirdik."**

Bu müşriklerin isteklerine bir cevaptır. Allah'ın kanunudur ki yaratıklarına kendi cinsinden örneklerle yaşamlarında takip edilecek yolu göstermiştir. Şayet Allah, insanlara meleklerden bir elçi göndermiş olsaydı onunla karşılaşmaya ve onları model almaya güç yetiremezlerdi. Melekler, varlığı bilinmeyen ve her an Allah'a itaat içerisinde olup birtakım görevler yüklenen varlıklardır. İnsanüstü görevleri vardır. O hâlde insanın bilmediği, anlaşmak için aralarında ülfet (kaynaşma, görüşme) ve bağlantının ve hiçbir benzerliğinin olmadığı bir şeye uyması, onu model alması nasıl mümkün olurdu.[138]

❁ ❁ ❁

[138] Bkz: 3/154, 9/128

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾

17:96 De ki: "Benimle sizin aranızda hakiki şahit olarak Allah yeter. Çünkü O, kullarının (her şeyinden) **cidden haberdardır, kemaliyle görendir."**

Hiçbir uyarı ve ikazdan öğüt almayıp küfründe diretip duranlara karşı Allah'ı şahit tutmaktan başka ne denir ki. Allah bütün kullarının hâlini bilicidir.

Allah, benim size getirdiğimi bilendir. Ben yalan söylüyorsam O, benden en ağır biçimde intikamını alırdı.[139]

❀ ❀ ❀

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾

17:97 Kim Allah'ın davetine tabi olursa hidayet (ona nasip) **olur. İşte o, doğru yolu bulmuştur. Kimi de** (haktan yüz çevirirse ceza olarak) **o da dalalete düşer. Artık bunlar için O'ndan başka asla yardımcılar bulamazsın. Biz onları kıyamet günü körler, dilsizler, sağırlar olarak yüzükoyun haşredeceğiz. Onların varacağı yer cehennemdir ki ateşi yavaşladıkça biz onun alevini artırırız.**

Allah, hidayetin de, sapıklığın da yollarını göstermiş ve yollardan birini seçmeleri için insanları serbest bırakmıştır.

---

[139] Bkz: 17/73, 69/44-46

İnsanoğlu yaratılışı itibariyle her iki yolda gitmek istidadına sahiptir. Akıl ve iradesini ilahî davet yolunda kullanıp ona yönelenleri Allah hidayete erdirir. Birçok uyarı ve ikaza rağmen hâlâ inadında diretip hakkı tasdik etmeyenlere artık imansızlık bir hak ceza olarak verilir.

"Allah adaletsize doğru yolu göstermez.", "Allah haddi aşanları hidayete erdirmez.", "Allah takva sahibi olanları, dinleyen ve ihlâslı olanları doğru yola iletir."

İlahî davet bunların hevalarının önünü tıkadığından ona hiç kulak vermek istemezler. Bu nedenden dolayı algılama melekeleri köreldiğinden hakikati düşünüp bulmaya, dinleyip işitmeye istidatları kalmamıştır. [140]

❀ ❀ ❀

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾

17:98 Bu, onların cezasıdır. Çünkü onlar ayetlerimizi tanımayarak kâfir oldular, "Bir yığın kemik ve kırıntı olunca mı, hakikaten biz mi yeni bir yaratılışla diriltilecekmişiz?" dediler.

17:99 Onlar gökleri ve yeri yaratan Allah'ın kendileri gibilerini de yaratmaya kadir olduğunu görmediler mi?

---

[140] Bkz: 17/45, 72, 20/124

(Allah) **onlar için bir ecel tayin etti ki onda hiç şüphe yoktur. Böyle iken zalimler ancak gâvurlukta ayak dayamışlardır.**

İşte bütün aza ve cihazlarını kötürüm hâline getiren sebep "Ufalanıp toprak olduğumuzda mı dirileceğiz" demeleri, yani yeniden vücut bulup dirileceklerine inanmamalarıdır. Oysa Cenabı Hak yeniden dirilme olayına delil olabilecek bir hakikati gözler önüne seriyor. Her şeye gücünün yettiğine dikkatleri çekerek göklerin ve yerin yaratanı olduğuna ve yeniden diriltmeye kadir olduğuna delalet ediyor.

İnsan ruh ve bedenden meydana gelen varlıktır. Onu ayakta tutan ruhtur. Ruh bedenden ayrılınca, beden bozulmaya, çürümeye başlar ama ruh hiç bozulmayarak saklanır. Şu hâlde Allah onu diriltmek isteyerek ruhu tekrar verince hayat geri gelecektir. Bedenin çürümesi buna engel değildir.[141]

İlim ve hikmet sahibi olan yüce yaratıcı, insanları tekrar diriltip ahiret âlemine sevk edip amellerine göre onlara muamele edecektir. İsterse buna aklı küt olanlar inanmasın. Vara yok demekle var yok olmaz ki.

❁ ❁ ❁

قُلْ لَوْ أَنتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنفَاقِ وَكَانَ الْإِنسَانُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾

17:100 (O gafillere) **De ki: "Rabbimin rahmet hazinelerine siz malik olsaydınız o zaman harcama** (ktan tükenir) **korkusuyla muhakkak cimrilik ederdiniz." Çok cimridir insan!**

---

[141] Bkz: 17/49, 89

Ayette geçen "gatere" çok cimri, cimrilik ruhuna işlemiş; "meseke" tutmak, sarılmak; "haşeye" korkmak sakınmak anlamlarına gelmektedir. Bu gözünü mal hırsı bürümüş insanlar, cimri tutumları yüzünden kınanarak uyarılıyorlar.

İnsanda var olan bu duyguyu kontrol altına alması için Cenabı Hak, kendine iman edenleri zekât, infak ve sadaka gibi hayırları yapmaya teşvik etmiştir. Din ve ilim müminin duygularını her hususta yönlendirir, yapacakları işleri yararlı düzeye getirir.

Onlar da ilmî bir duyarlılıkla bu ve benzeri emirlerini yerine getirerek Rableri katında vadedilen izzet ve şerefe nail olmaya çalışırlar. Bu terbiyeden yoksun olanlar eğer vicdani duyarlılıklarını da yitirmişlerse servet üzerine servet yığar da yine kimseye bir şey vermezler. [142]

Hayırsever müminler eliyle yeryüzünde ilmî, idari, içtimai, siyasi ve cihadi donanımlar sağlanır. Yeryüzünde güven, kardeşlik ve sevgi bağları kuvvetlenir. Allah'a kul olanlarla şeytana tabi olanların durumu budur. Ne mutludur o kimselere ki hakka gönül verip istikamet üzere yaşamışlardır.

❀ ❀ ❀

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَاسْأَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَامُوسَى مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾

17:101 Andolsun ki biz Musa'ya açık açık dokuz ayet verdik. İşte İsrail- oğullarına sor: O, bunlara geldiği vakit

[142] Bkz: 2/261, 70/21-25

Firavun ona: "Musa, ben seni her hâlde büyülenmiş sanıyorum." demişti.

Bu ayet, Mekkelilerin mucize isteklerine verilen bir cevaptır. "Bazı müfessirler bu "dokuz ayetin Hz. Musa'nın eliyle gerçekleştirilen mucizelere işaret ettiğini; ikinci yoruma göre, başta tevhit ilkesi olmak üzere, Hz. Musa'ya yöneltilen dokuz özel emre ya da ahlaki prensibe delalet ettiğini ileri sürmüşlerdir. Kur'an'ın bu konuda anlattıklarını onlara sor. Kendi kitaplarına bakacak olurlarsa bu anlatılanları doğrulamak zorunda kalacaklardır."(Kur'an Mesajı, M. Esed) Bütün bu haberler peygamberin şahsında, bu hususta tereddüdü olan diğer insanlara uyarıdır.

Hak ve batıl arasında geçen mücadele hep aynıdır. Arada metot, şekil, taktik farkı vardır.

❀ ❀ ❀

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾

17:102 O da: "Andolsun, dedi, bunları (her biri basiretle görülecek) **birer ibret olmak üzere göklerin ve yerin Rabbinden başkasının indirmediğini bilmişsindir. Ben de, Firavun, seni her hâlde helak edilmiş sanıyorum."**

17:103 Derken onları o yerden sürüp çıkarmak istedi. Biz de hem kendisini, hem maiyetindekileri, toptan suda boğuverdik.

Bu ayetlerde, peygamber (a.s.)e karşı çıkan müşriklerin isyancı tutumları ve geçmiş kavimlerin helaki anlatılarak korkutulmaları ifade ediliyor. Mucize isteyip de, sonra inanmayanlar elbette cezayı hak etmişlerdir.

❀ ❀ ❀

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾

17:104 Arkasından da İsrailoğulları'na (şöyle) **dedik:** (Haydin), **o yerde siz oturun. Sonra ahiret vaadi geldiği vakit onları da, sizi de bir araya getireceğiz."**

Bu ayeti kerimede masum insanlara zulmedenlere yaptıkları zulmün bedelini çok ağır bir şekilde Cenabı Hak onlara azap ederek ödetir. Böylece Allah, yeryüzünde zayıf kabul edilen fakat doğru yolda yürüyen mustazaf mazlumları oralara hâkim kılar.[143]

❀ ❀ ❀

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٠٥﴾

17:105 Biz o (Kur'an'ı) **hak olarak indirdik ve o, hak olarak indi. Seni de** (sevabın) **bir müjdeci** (sin) **den,** (azabın) **bir haberci** (sin) **den başka bir** (sıfatla) **göndermedik.**

Tüm peygamberlere verilen mucizelere karşın Kur'an'ın mucizeliği ortaya koyuluyor. İlim ne kadar ilerlerse ilerlesin, ancak Kur'an'ı tasdik eder. Koyduğu ana fikirler ahlaki, sosyal

[143] Bkz:28/5, 6

formüller sergilediği hukuki ölçüler kıyamete kadar tazeliğini koruyacak niteliktedir.

Hakla batıl arasında düşünerek karar vermeyen topluluğu ikna etmek için olağanüstü mucizeler göstermek senin görevin ve sorumluluğun değil. Kur'an hakla gönderildiğine göre, onu insanlara sunmalı ve onlara açıkça, inananının kendi iyiliği için inandığı, inkâr edenin de kendi aleyhine inkâr ettiği söylenmeli.

❁ ❁ ❁

وَقُرْآناً فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنزِيلاً ﴿١٠٦﴾

17:106 Biz onu bir Kur'an, olmak üzere (ayet ayet) **ayırdık ki insanlara karşı, dura dura** (ağır ağır, tane tane) **okuyasın. Biz onu tedricen indirdik.**

Bundan maksat Kur'an, üzerinde anlamak için düşünerek okunsun diyedir. O gün Kur'an toplumun ihtiyacına göre şartlar oluştuğunda parça parça indiriliyordu.

"Kur'an ayetlerinin bu şekilde indirilmesi, Kur'an'ı vahyeden Allah'ın sadece buyuran, yasaklayan ve cezalandıran olmadığını O'nun, hazır olmadıkları, güç yetiremedikleri takdirde insanları hiçbir şeyle yükümlü kılmayacağını ve onları ıslah, terbiye edici teşviklerle müjdeleyici olduğunu gösteriyordu.

Onun, ayet ayet indirilmesinin sebepleri şunlar da olabilir: Kolaylıkla ezberlenmesi, yazıyla kaydedilmesidir. Ayetler indirildikçe Hz. Peygamber, Cebrail'in talimatı üzerine onların hangi surenin neresine konulacağını söylüyordu ve vahiy kâtipleri de öylece yazıyorlardı. Bir rivayete göre Hz. Peygamberimizin

kırk civarında da vahiy kâtibi görevlendirdiği belirtilmektedir."[144]

Bunları isabetli bir görüş olarak değerlendirebiliriz. Her şeyin hikmetini en iyi bilen Allah böyle murat etmiş. İnanmak isteyene, sorgulamak değil, iman edip itaat etmek düşer. Kitabın indirilmesinde ileri geri konuşanlar kalplerinde maraz olanlardır. [145]

❀ ❀ ❀

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لاَ تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولاً ﴿١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾

17:107 De ki: "Ona ister iman edin ister etmeyin. Çünkü bundan evvel ilim verilmiş olanlar bile kendilerine karşı o tilavet olununca çenelerinin üstüne (yüzükoyun) **kapanarak secde ediyorlar."**

17:108 Ve: "Rabbimizi tenzih ederiz. Hakikat, Rabbimizin vaadi katiyen yerine getirilir." diyorlar.

17:109 Ağlayarak çeneleri üstüne (yüzükoyun) **kapanıyorlar ve bu, onlara derin saygısını artırıyor.**

---

[144] Tefsir Usuü. Alis Albayrak, Şule yay. s.25. 1998

[145] Bkz: 2/121, 17/82, 87-89, 20/114, 25/32, 73/2-4

Bu ayetler, inkâr edenlere meydan okumakta ve Kur' an'dan etkilenen müminlerin Rablerine gösterdikleri teveccühü ve teslimiyeti, vecd içerisinde itaatkârlıklarını anlatıyor. Rableri onların şehadetine, onlarda Allah'a şahittirler.[146] Ve her indirilen ayet onların imanını artırır.[147]

İlim elde etme lütfuna sahip olan, yani Kur'an'ı yaşamak için fıkhetmeye çalışan herkes bu mertebeye ulaşabilir. Kur'an-ı Kerim'i işittiği vakit kalbi huşu ile dolup büyük bir iştiyakla Rabbine teveccüh edecektir. İtaat hususunda hiçbir tereddüt göstermeksizin uğrunda gereken bedeli öderler. "Ağlayarak yüzleri üzerine secdeye varırlar." dan bunu anlıyoruz.[148]

❀ ❀ ❀

قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَانَ أَيًّامَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾

17:110 De ki: "Gerek Allah diye (ad verip) **çağırın, gerek Rahman diye** (habibim) (ad verip) **çağırın, hangisi ile çağırırsanız nihayet en güzel isimler O'nundur." Namazında pek bağırma, sesini o kadar kısma da. İkisinin arası bir yol tut.**

Resullullah bir gün Mekke'de "Ey Allah, ey Rahman" diye dua ederken müşrikler işitmişler ve "Muhammed bir ilaha davet ediyordu. Hâlbuki kendisi iki ilaha dua ediyor" demişler.

---

[146] Bkz: 3/18, 4/166
[147] Bkz:8/2, 9/124, 22/35, 32/15
[148] Bkz: 2/30, 13/13, 17/44

Onlara cevap olarak bu ayet inmiştir. Yüce Allah'ın birçok güzel isimleri vardır. O'nun isminin çok olması birkaç tane olmasını gerektirmez. Size verilen isim, soy isim, unvan sizi birkaç tane kılıyor mu? Hayır, onlar bunu bile bile azgınlıklarından, taşkınlıklarından dolayı söylüyorlar.[149]

"Vela techer": Namazda sesini fazla yükseltme." Sesiniz duymayan birine bağırıyor, kızıyormuş gibi veya kendin işitmeyecek kadar da gizli olmasın. Diğer bir yorum ile namazı açıktan kılarken güzel, gizli kılarken de gelişigüzel kılma"[150]

Şuur, huşu ve haşyet ile Rabbe tazim, namaz ve niyazınızla miraca ermeye çalışın. Rabbin yolunda istikametten şaşmayın! Rızasına ermek için, uğrunda gerekeni yapın!

Günde beş kere semada yankılanan "Allahu Ekberi" büyük bilip şanına yaraşır kul olun! Geçici şeyleri bir güç olarak değil, büyük olan zatın huzurunda durmanın yüceliğini idrakle durun! Bu imana, bu şerefe nail olmak ne büyük bir rahmet Allah'ım! Bu rahmeti yüreklerimizde hissetmeyi gafillere de duyurmayı nasip et Allah'ım.

❀ ❀ ❀

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

17:111 (Şöyle) **de: "Evlat edinmeyen, mülk** (ün) **de hiçbir ortağı olamayan, züll** (-ü âciz) **den naşi** (dolayı) **yardımcıya da yardımcıya da** (ihtiyacı) **bulunmayan Allah'a**

[149] Bkz: 7/180, 20/8
[150] Bkz: 49/4

hamd olsun." O'nun büyüklüğünü bil, büyüklü (günü bilerek ve bildirerek) **an.**

Hamd ortağı, yardımcısı olmayan, İslam'la kullarını şereflendirip aziz etmek isteyen Allah'a olsun. Mülkün tek sahibi hakimler hakimi olan O'dur. Üstünlük ve rahmetiyle sevdiklerini veli, sevenlerine veli olan O'dur.[151]

Rabbim irademizi iradene rameyle, imanda şahadete erdir bizleri. Şükrünle şad eyle gönüllerimizi! Hamdinle miraca erdir!

İlminde derinleştir, fikirde zenginleştir, amellerimizde salih kıl! Rabbim, bizleri ihlas ve ihsan mertebesine yücelt, birri takvaya erdir! Hüküm ve hikmet ver.

Bu sureyi de tamamlama fırsatı veren Rabbime hamdolsun. Doğrular Allah'tan, yanlışlar ve yanılmalar bizdendir. Rabbim, kusurlarımdan dolayı af diliyorum. Siz okuyuculardan da uyarı ve dualarınızı bekliyoruz.

[151] Bkz:5/55, 35/10

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

KEHF SÛRESİ

Giriş

Bu sure ismini 13-20. ayetlerde konusu edilen ve "mağara arkadaşları" demek olan "Ashab-ı Kehf"ten alır.

İbni İshak'ın naklettiğine göre, bu surede anlatılan Ashab-ı Kehf, İsa (a.s.)'nın dini İslam üzere amel eden birkaç genci zalim Roma valisi geri eski dinlerine döndürüp putlarına taptırmak veya öldürmek için takip ettiriyormuş. Onlar da yeterli savunma gücüne sahip olamadıklarından dinlerini muhafaza için mağaraya gizlenmiş gençlerdir. Sure bu gençlerin şahsında, inanç uğruna verilen mücadelenin hikâyesidir.

Bu sure dünya hayatına ölçüsüz bağlanmanın getireceği felaketi ortaya koyup Allah'a bağlanma teması çerçevesinde örülen meseller ve temsiller serisine ayrılmıştır.

İnsanın bu dünyaya yönelik tüm uğraş ve didinmelerinin geçici olduğunu unutmadığımız, Allah'a karşı nihai sorumluluğumuzun bilincinde olduğumuz sürece dünyevi hayat ve iktidarın manevi selametle çatışmak zorun da olmadığı anlatılmaktadır.

Mekke'de işkence altında olan müminlere geçmişteki müminlerin başına gelenler ve bunların nasıl korundukları anlatılarak hem teselli hem moral verilip imani değerleri korumada sebatkâr, cesaretli olmaları teşvik ve tembih ediliyordu. Ayrıca İslam düşmanlarının acımasız ve lanetli durumları âleme ibret olsun diye anlatılmaktadır.

Kendisinin Allah katından gönderilmiş olduğunda şüphe olmayan bu Kitap'ta her ne haber varit olmuşsa mutlak bir hikmet üzere meydana geldiğine, kavli ve fiili deliller verilerek insanlık uyarılıp imana ikna ediliyor. Bazen olaylar insanlara ters gelse de gerçek şu ki görünmeyenin (gayp) perdesi kaldırılsa sizin için kötü olduğu izlenimini veren bir şeyin, sizin için iyi sonuçlara yol açtığını görürsünüz.

Tevhit ve ahiret haktır, gerçektir. Ve sizin iyiliğiniz içindir. Bunları kabul etmeli, buna göre gidişatınızı düzeltmeli ve bu dünyada, ahirette Allah'a hesap vereceğinizin farkında olarak yaşamalısınız. Aksi takdirde hayatınızı mahvedersiniz mesajı Kur'an'ın bütünlüğü içerisinde yer almaktadır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَل لَّهُ عِوَجَا ﴿١﴾ قَيِّمًا لِّيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّن لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ مَّاكِثِينَ فِيهِ أَبَدًا ﴿٣﴾ وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾

18:1 Bütün övgüler Allah'a mahsustur. O Allahki, kuluna bu ilahî kelamı indirmiş ve onun anlaşılmasını güçleştirecek hiçbir çarpıklığa yer vermemiştir.

18:2 (Bu) **tutarlı ve dosdoğru** (kitap, inkârcıları) **O'nun katından zorlu bir cezayla uyarmak ve dürüst, erdemli davranışlarda bulunan müminlere hak ettikleri güzel karşılığı müjdelemek içindir.**

18:3 İçinde sonsuza kadar kalacakları (bir mutluluk esenlik hâlini müjdelemek için).

18:4 Ayrıca (bu ilahî kelam,) **"Allah kendine bir oğul edindi" iddiasında bulunanları uyarmak için**(dir).

Kullarına dünya ve ahiret hayatın da selamet ve saadet yolunu gösteren, kılavuz kitabı göndererek rahmet kapısını açan Allah'a sonsuz hamd u senalar olsun. Muhakkak ki bu Allah'ın yeryüzü halkına ihsan ettiği en büyük ikramıdır. Çünkü bu değerli kitabı, o şerefli resul eliyle indirerek insanları cehaletin sürüklediği karanlıktan aydınlığa çıkartmıştır. İnanlarını batıl, hurafe, bidat anaforunun çıkmazlarından kurtarıp istikamet üzere saadet diyarına götüren adresi göstermiştir.[1]

[1] Bkz: 1/1. not

"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol." ifadesi ilahî vahye hiçbir katma ve çıkarma yapmadan bir bütün olarak kabul edip yaşamaktır. Bu şekilde uygulamanın diğer bir adı da salih amel-dir.

İman ve salih amel sağlam ve katışıksız olduğu müddetçe sahibini kötü sondan koruyucudur. İsrailoğulları'nın helakı imansızlık değil, dinlerini tahrif etmeleri idi. Bu açıdan Kur'an'i doğrultuda hareket etme zarureti önemle vurgulanmaktadır. Zan, iyi niyet, ilham ve rüyalarla doğrulara erişilmeyeceğinden Kur'an'ı doğru anlama ve amel noktasında ciddi birer okuyucu olmak zorundayız. Kur'an'ı anlama hususunda gereken gayret ve ciddiyet samimiyetle sürdürülmediği müddetçe zaaflar, tefrika ve tahrifat baş gösterecek; derken güç elden gittiği gibi Allah'ın yardımına da mazhar olunamayacaktır. Bu ciddiyetle, hayatını idame ettirenler, içinde sonsuz tadacakları saadet muştusu haber verilmektedir.

Allah, bu Kur'an'la bütün sapık inanış ve anlayışları düzetmiş yerine tevhit inancının temelini atmıştır.

Bundan önceki surenin sonunda ve bu surenin başında 'Allah bir oğul edindi.' diyenlerin ne kadar yanlış, batıl bir inanış içerisinde olduklarını; böylesi indi iddialarla Allah'a beşerilik izafe edenlerin, O'na ait vasıfları beşere yakıştıranların, ilahî kelamı tahrif edenlerin Allah ile aralarındaki münasebet koptuğundan, elim bir azaba maruz kalacaklardır.

❁ ❁ ❁

مَّا لَهُم بِهِۦ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِأَبَآئِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَٰهِهِمْ إِن يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴿٥﴾

18:5 Ne onların, ne atalarının buna dair hiçbir bilgisi yoktur. Ağızlarından çıkan o söz ne büyük! Onlar yalandan başkasını söylemezler.

Allah Kur'an-ı Kerim'de bir şey hakkında bir delile dayanmadan konuşanların zanna dayalı veya atalarından duydukları yalan sözler olacağını, bunun da büyük zulüm olduğunu defaatle bildirmesine rağmen hâla din adına ahkâm kesenlerin elim bir azaba maruz kalacaklarını söyleyerek uyarıyor.[2]

❀ ❀ ❀

فَلَعَلَّكَ بَٰخِعٌ نَّفْسَكَ عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِمْ إِن لَّمْ يُؤْمِنُوا۟ بِهَٰذَا ٱلْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿٦﴾

18:6 Demek, bu söze (Kur'an'a) **inanmazlarsa bir üzüntü duyarak arkalarından kendini âdeta tüketeceksin**

Bu birinci ve ikinci ayete göre salih amel işleyen müminlere güzel bir mükâfat olduğu müjdelenmesine rağmen hâlâ Kur'an'a kulak vermeyip kendi indi zanlarıyla haktan yüz çevirenleri hidayete erdirecek hiçbir güç yoktur. Ancak kendileri düşünür de hidayete talip olurlarsa hidayete ererler. Onlar için üzülmenin bir manası yoktur. Önemli olan, müminlerin resulleri gibi kendilerini insanlara, kerametli ve şerefli oluşlarını, haktan inen gerçeğe talip olurlarsa hep beraber Allah'ın bahşedeceği şerefli makama yükseleceklerini anlatarak uyarmaya çalışmala-

[2] Bkz: 3/94, 4/50, 7/33, 10/17, 69, 11/18, 16/116. Not

rıdır. Hedefleri bu olmalı ve hayatlarını bu uğurda vakfedebilmeliler.

Müminin vazifesi Kur'an'ı tebliğ edip doğru yolu göstermektir. Hidayete ermedikleri için ne üzülsünler ne de zorlasınlar. Hidayet hidayete talip olanlara nasip olur

❀ ❀ ❀

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً ﴿٧﴾

18:7 Biz yer üzerinde ne varsa ona bir ziynet verdik, (insanların) **hangisinin daha güzel amel** (ve hareket) **edeceğini imtihan** (kendilerine kendilerini tanıtalım)**diye**

Dünyanın geçici olmasına rağmen -bu kadar süslü yaratılması, insanları denemek, hangisinin aracı amaç yapmadığını ortaya koymak, Allah için daha güzel amelde bulunduğunu belirlemek içindir.

"Daha güzel amel" imani değerleri her şeyin üstünde tutup mütevazi yaşamaktır.

Fakat tul-i emeli çok, doyumsuz, heva düşkünü birçok mağrur kimsenin sahip oldukları metalara hırsla bağlılık duymaları, bunun yanında bir de sahip olduklarını kendi başarıları görmeleri nedeniyle boş ve anlamsız bir gurura kapılmaları onları hakikati görüp doğru yolu seçmekten mahrum bırakmıştır. Allah'ın zikrinden gafil olanlar ekseriyetle servet ve şöhretin verdiği sarhoşlukta boğulduklarından sonları sefahet ve hüsran oluyor. Sonraki ayet de bunu ifade ediyor.[3]

❀ ❀ ❀

[3] Bkz:28/76, 80

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿٨﴾

18:8 Bununla beraber biz onun üstünde olan her şeyi elbet kupkuru bir toprak yapanlarız.

Bu ihtişamlı yeryüzünde hiçbir canlı kalmayacağı, yerin kupkuru dümdüz bir hâle geleceği hatırlatılıyor. İnsanlara daha mutlu ve güzel bir hayatın kendilerini beklediği müjdelenirken dünyaya taparcasına bağlanan kullar uyarıyor.

Dünyada sürekli olan hiçbir şey yoktur. Her şey sürekli yer değiştiriyor. Kıyamet gününde dünya da değişecektir. Kalıcı olan Allah'tır.[4]

Şu fani hayatın güzel ve fani ziynetlerine kapılmak değil, onu baki olan halikın razı olacağı şekilde kullanmaktır.

Her ölen kimse için de yeryüzü nimetleri bir anda fani olmuyor mu? İnsan yanında dünyaya ait ne götürebiliyor?

❀ ❀ ❀

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾

18:9 (Habibim) **sen, bizim ayetlerimiz içinde** (yalnız) **Kehf ve Rakîm yaranının ibrete şayan olduklarını mı sandın?** (Hayır öyle değil)

"Kehf" büyük ve geniş mağara demektir. "Ragiym" yazılmış, yazısı açık olan, belli, bilinir, mühür gibi eskimez, yazılı levha anlamlarına gelse de, mağaranın kapısı üzerinde, içerisinde Ashab-ı Kehf'in isimleri yahut kıssalarını yazılı olduğu levha. Yahut Filistin'in aşağısında, Eyla'ye yakın bir vadinin adı ki, mağara bu vadidedir.

---

[4] Bkz: 14/48

İnananlar için gezip görüp ibret almaktan başka yer ve isimlerin pek de bir önemi yoktur. Önemli olan, ayetlerden, olaylardan dersler çıkarıp hisse almak için üzerinde düşünmektir.

Ashab-ı Kehf'in olayında bahsi geçen kimselerin herhangi bir zarara maruz kalmaksızın üç yüz dokuz yıl uykuda kalmaları hususu tartışma mevzusu yapılacağına Allahualem demelidir.

Ama bu hususta düşününce birçok anlayış kapısı aralanır. Tarih kaydetmiştir ki nice zalim hükümdarın elinden kurtulmak için insanlar bulundukları semtlerden uzak yerlere, mağaralara veya yeraltı köylerine taşınmışlardır. Zaruri ihtiyaçları temin etmek için gereken tedbirleri alarak çıkanlar olsa da yakalanma korkusuyla herkes buna cesaret etmemiş/edememiştir de.

Mesela, Anadolu'da Kayseri yakınında Ürgüp'te birçok peribacası; Batman'da Hasankeyf; Karadeniz'de Sümela Manastırı; Malatya'da Aslantepe Höyüğü. Bir dönem MS 64-380 tarihlerine tekabül eden Roma'nın şiddetli baskıları nedeniyle İsevilerin (Hristiyanlar) dinlerini, hayatlarını mağara evlerde, yeraltlarında ve kuytu mekanlarda birkaç kuşak insanın yaşamış olduğunu tarihî kaynaklardan öğreniyoruz . Bunların genellikle dış dünyayla bağlantıları kopuktur. Köyünden, vatanından hiçbir yere gitmemiş biri, bir yerlere gittiğinde cebindeki paranın oralarda geçmeyeceğini bilmeyebilir, o hayata yabancı olduğundan şaşkın tavırlar sergileyebilir. Hayatta olmayacak işler olur.

Kur'an-ı Kerim'de birçok aklın hayrete düşeceği benzer birçok kıssa geçer. Bunların perde arkasını kavramak o günlerin tarihini bilmekle anlaşılır. [5] Bu kıssalar her ne kadar olağanüstü meseleler olarak görünse de şu kâinatta öyle hadiseler cereyan

[5] Bkz:2/72, 73. Not

ediyor ki akıl hayrette kalıyor. Mesela, çok eskilerde insanlar gökyüzünde uçacaklar, dünyanın bir ucundaki olayı anında diğer bir ucundaki seyredecek dense idi buna kimse inanmazdı. Ama şimdi teknolojik icatlarla gözden uzak gök derinliklerinde uçuluyor ve âlemde olanlar seyrediliyor vs.. Olaylar zamanın gelişmesine göre algılanır. Geçmiş kıssaların arka perdesi bugün nasıl hakkıyla bilinemiyorsa birçok asır sonra yaşananlar, anlatılanlar akılları hayrette bırakabilecektir.

Kur'an-ı Kerim bu kıssaları kısa bir anı olarak anlatır. Olayın özünü verir, ayrıntılara girmez.

Bu kıssanın verdiği mesaj iman hiçbir dünyevi değer karşısında vazgeçilemez paha biçilemez değerdir. Mümin, inancı uğruna her şeyi göze alır. Dinini yaşayamadığı, zulme maruz kaldığında dağlara çekilebilir, hicret edebilir çünkü inananların küfrün zulmünden kurtularak hayatlarını idame ettirmeleri tebliği sürdürmeleri açısından insanlık için bir rahmettir. Kendilerini akamete uğratacak tehlikelere karşı gereken tedbirlerin alınması gerekir. Takdir değişmez deyip tehlikelerden sakınmamak, tedbiri bırakmak olacağından hesap sorulur. Tedbir kuldan, takdir Allah'tandır. Mümine düşen, vahyî verilere -aklı alsa da almasa da- iman edip anlatılan kıssadan ders almaya çalışmaktır. "Kim, Allah'a ittika (sakınma) ederse; ona bir çıkış yaratır. Ve onu ummadığı yerden rızklandırır. Kim de tevekkül ederse, Allah ona yeter."

İman ve takva ile yaşamına yön verenler böyle bir huzura nail olacaklardır. İman bütün batıl ve yanlış inançlardan sıyrılarak Allah'a yönelmek, takva ise her türlü sapık ve kötü yollardan başıboş yaşama tarzından arınarak kalbi Allah'a teslim etmenin, hayatı, O'nun kanunlarına göre düzenlemenin, ahlak disiplinine girmenin adıdır.

Kul taat ve ihlasıyla Allahu Teala'ya, Allahu Teala da rahmet, iyilik inayet ve nimetiyle kula yaklaşır. Böylece karşılıklı bir muhabbet bağı oluşur.[6]

❀ ❀ ❀

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿١٠﴾

18:10 O zaman o genç yiğitler mağaraya sığınmış (lar) dı da: "Ey Rabbimiz, bize tarafından bir rahmet ver ve işimizden bizim için bir muvaffakiyet hazırla" demişlerdi.

Bu ayetten anlıyoruz ki kul, tehlikeler karşısında elinden gelen tedbirleri alır, yerine getirilmesi gerekenleri yapar Allah'a tevekkül ederek hakkında hayırlı olana muvaffak etmesini ister. İnananın yegâne sığınacağı yer Allah'ın himayesidir. O, ne güzel Mevla, ne güzel vekildir.

Sinirlerimiz gergin, ruhumuz ızdırap içinde olduğu veya bir özlem ve isteğimizin bulunduğu demlerde derdimizi söyleyerek rahatlamak isteriz. Öyle demler olur ki bu oluşlara "sabret" demekten başka bir kelime bulunmaz olur. Hem öyle demler olur ki kimseye söyleyemeyeceğimiz dertlere maruz kalabiliriz. Bütün bunlar bir sınama, bir imtihandır. Bizler bu demlerde hâlimizi ancak her şeyi duyan, her şeye gücü yeten Allah'a arz ederiz.

Sırlarımızı sadece ona açar ve yalnız ondan yardım dileriz. Bu yönelişten mahrum olan insan, ne kendisinde, ne de ken-

[6] Bkz: 3/31, 5/54

di dışında hakikati ve saadeti bulamaz. Bu sığınma ve dua inanmayan kimselerde bir teselli ve avunma kaynağıdır. [7]

❀ ❀ ❀

فَضَرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ
لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ﴿١٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ
نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٣﴾

18:11 Bunun üzerine biz nice yıllar mağarada onların kulaklarına (perde) **vurduk.**

18:12 Sonra da onları uyandırdık, iki zümreden hangisi bekledikleri gayeyi daha iyi (zabt ve) **hesap edicidir, ayırt edelim diye.**

18:13 (Şimdi) **sana onların kıssasını, hakikati vech ile, anlatalım: Doğrusu onlar Rablerine iman eden genç yiğitlerdi. Biz de onların hidayetini arttırmıştık.**

Bu ayetlerden de şunu anlıyoruz eğer bir yerde zulüm, ahlaksızlık varsa buna müdahale etmeye güçleri de yoksa oralardan uzaklaşılmalıdır. İşte bu gençler de dinlerini yaşamak ve zulme maruz kalmamak için sığındıkları mağarada yıllarca zor şartlarda da olsa temiz bir hayat sürüyorlar. Bir nevi inzivaya çekilip ilim ve ibadetle manevi güçle donanıp daha diri daha aktif uyarıcı bir hayata dönüş olarak düşünsek de bizler için müteşabih olan bu durumun perde arkasını Allah'a havale eder iman ederiz.

---

[7] Bkz: 7/55, 10/12. Not

Allah'a kulluk şüphesiz, itirazsız, aracısız, tavizsiz olduğunda Allah onlara çok yakın olur ve dualarına icabet eder ve hidayetlerini artırır. Bu ayeti delil getirerek Buhari ve benzeri diğer imamlar imanın eksilip arttığını söylemişler. Kim Allah'a itaati her şeyin üzerinde tutarsa amelleri işlemek kendisine kolaylaşır, batıla boyun eğmeme uğrunda sabır ve sebat etme gücü verilir. "Hidayetini arttırdık." buyruğu bu olsa gerek. [8]

❁ ❁ ❁

وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا ﴿١٤﴾

18:14 Ve (zalim hükümdarın önünde) **dikilip de: "Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir. Biz ondan başkasına ilah demeyiz.** (Dersek) **o hâlde, andolsun ki, hakikatten uzaklaşmış oluruz.**

İman etmeden, bir inanca teslim olmadan cesur olmak mümkün değildir. Sağlam, saf bir idrake sahip olunan imanla ancak kıyama kalkılır ve karşılarındaki zalim sultanda olsa hakkı söyletir. Bu şuur, bu şevkle kıyama kalkanlar takiye olmadıkça asla zalimin önünde eğilip boyun eğmezler. İslam sancağının dalgalanması için uğrunda gerekeni yaparlar. İmanına, imani değerlerine zarar verecek işlerden sakınır, azimle, taviz vermeden yaşamaya gayret ederler. Çünkü kayıtsız, şartsız, itirazsız itaatle iman muhafaza olur ve sahibine güç verir. Ehvenişer, maslahat ve dünyevi kaygılar adına verilen her taviz değerlerden giderek uzaklaştırdığı gibi dava ruhunu da zayıflatır.

---

[8] Bkz: 47/17, 2/259. Not

هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٥﴾

18:15 Şunlar, şu bizim kavmimiz O'ndan (Allah'tan) **başka ilahlar edindiler. Bunların üzerine bari açık bir bürhan getirselerdi ya. Artık Allah'a karşı yalan yere iftira edenlerden daha zalim kimdir?" dedikleri zaman onların kalplerini** (sabır ve sebat ile tamamen Hakk'a) **bağlamıştık.**

İmanı idrak eden müminler müşriklerin dayanaksız, hakkında kesin delil olmayan şeyleri ilah edindiklerini gördüklerinde hak üzere olduklarını anlar ve Allah'a büyük bir tazimle sarılırlar. Teşrik-i mesainin dışında müşriklerle din ve idare hususunda herhangi bir anlaşma masasına oturmazlar. Zira hak ile batılın uzlaşması hâlinde hak, hak olmaktan çıkar, başka bir ideolojiye dönüşür. Değil maslahat ve ehvenişer adına onlarla uzlaşmak, gerektiği zaman inanç uğruna uzlete veya başka yerlere göç ederler. Ancak Müslümanların inançları uğrunda yapacak hiçbir etkinlikleri kalmadığı zamanlar zulmün öldürücü darbesinden kurtulmak için uzlete çekilmesi meşru olur. İşte bu gençlerin de inandıkları din uğruna firar etmekten başka yapacakları bir şey yoktu. Onlar maslahat ve ehvenişer adına dünya hayatının rahat yaşamı yerine mağarada yaşamayı tercih etmişlerdir. Yoksa İslam'da asıl olan bir ümit kapısı varsa gücünce zalimlere karşı cihat etmektir.

Burada şu hadisleri hatırlamak hadiseyi iyi kavramamıza yarayacaktır. "Halk arasına karışıp onların ezalarına sabrederek onları hayır ve fazilete irşat eden mümin, onlarla karışıp görüşmeyenlerden daha hayırlıdır "Ya kemali ciddiyetle iyiliği emir

kötülüğü nehyedersiniz yahut Allah içinizden en şerlilerinizi mutlak tepenize musallat eder". R.s. C.1.s.179

İşte bu gayreti taşımayan Müslümanlar her zaman ezilmeye aşağılanmaya mahkûm olurlar. O hâlde Müslümanlar imanı bir rozet olarak taşımaktansa iman ve fazilet mücadelesinde üstün cesaret göstermelidirler.

❀ ❀ ❀

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلاَّ اللَّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا ﴿١٦﴾

18:16 (Birbirlerine şöyle demişlerdi:) **Madem ki siz onlardan ve Allah'tan başka tapmakta olduklarından ayrıldınız,o hâlde mağaraya** (çekilip) **sığının ki Rabbiniz size rahmetinden genişlik versin,işinizde size fayda hazırlasın".**

Bu ayeti kerimeden anladığımız da müminler münkirlerden tamamen saflarını ayırmaları hâlinde "Yenşur" inşirah bulur. "Mirfak" ondan gereği gibi yararlanır. Kendisine imanın sağladığı nitelikten dolayı maddi-manevi destek ve donanıma sahip olunur.

İşte (Dekyanus'un) katliamlarının en dehşetli olduğu zamanlarda bir aileye mensup bu yedi kardeş, zulüm ve tehditlere şecaatle mukavemet ettikten sonra hem canlarını hem da imanlarını şirkin pisliğinden korumak için mağaraya sığınarak uzlete çekilmişlerdi. Allah da onları takdir ettiği bir rahmetle muhafaza etmiştir. Zira her hâlükârda imanın insanı rahmeti rahmana kavuşturacağı muhakkaktır. Bu nedenle idrak edilmiş bir iman, sahibine hem güç hem şecaat ve hem de huzur bahşedecektir.

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَت تَّزَاوَرُ عَن كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَت تَّقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِّنْهُ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَن يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَن يُضْلِلْ فَلَن تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُّرْشِدًا ﴿١٧﴾

18:17 (Onlara baksaydın) **görürdün kü güneş doğduğu zaman mağaranın sağ tarafına yönelir, battığı vakitte onların sol yanını kesip giderdi. Kendileri ise oranın geniş bir yerinde idiler. Bu Allah'ın ayetlerindendir. Allah kime hidayet ederse o, doğru yola erdirilmiş, kimi de** (hidayetten yüz çevirdiği için ceza olarak)**şaşırtırsa artık onun için hiçbir zaman irşat edici bir yar bulamazsın.**

M. Esed'in bu hususiaki kanaati: "... "ebedi gölge" imajı ile simgelenen, dürüst ve erdemli olanların cennete ulaşacakları mutluluk-esenlik hâlini belirtmek için Kur'an'da sıkça yapılan bir atfın uzantısı durumundadır."[9]

Bu kıssada verilen mesaj, gençlerin iman uğrunda vermiş oldukları mücadeleden ders almaktır. Yoksa mağaranın nerede olduğu güneşin doğuşu, gençlerin sayısını bilmemizin -bizim onlara duamızdan başka- faydası yoktur.

Tüm bu olaylar Allah'ın ilmi ve kudretinin eksizliğine işaret eden ayetlerindendir. Kim Allah'ın ayetleri üzerinde düşünürse hidayet yolunu bulur. Ne güneşler doğup batar da düşünmeyen gafiller uyanmazlar.

Hidayetin de, dalaletin de bir kanunu vardır. Kim Allah'ın ayetlerini görür de hidayete yönelirse Allah da kanunu gereğin-

[9] Bkz: 4/57

ce onu hidayete erdirir. Kim de aklını örter ve hidayet delillerini görmezden gelirse dalalette kalmaya müstahak olur.

❀ ❀ ❀

وَتَحْسَبُهُمْ أَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا ﴿١٨﴾

18:18 Sen onları uyanık kimseler sanırsın. Hâl bu ki onlar uyuyanlardır. Biz onları (gâh) **sağ yanına, (gâh) sol yanına çeviriyorduk. Köpekleri de** (Mağaranın) **giriş yerinde iki kolunu** (ayağını) **uzatıp yatmakta idi. Üzerlerine tırmanıp da** (hâllerini bir) **görseydin mutlaka onlardan yüz çevirir, kaçardın ve herhâlde için onlardan korku ile dolardı.**

Derin bir uyku aynen ölüm gibidir. Dış dünyayla bağlantı tamamen kesilir ama çoğu zaman ağzı, gözü açık- kapalı sağa sola dönülür. Bu uyku da ilahî kudretin bir eseridir. Uyku geldiği, yoğunlaştığı vakit hiçbir manzara hiçbir gürültü, hiçbir görüntü kişiyi uykudan alıkoymaz.

Zulümden kaçıp mağaraya sığınan gençler orada köpekleriyle birlikte bir müddet uyumuşlardı. Manzara heybet verici idi. Yerleşim bölgesinden uzakça karanlık bir mağara... İçerde birkaç adam uyuyor, kapıda da bir köpek... Bu manzara, onu seyredene korku verirdi.

Ayeti kerimede "rukud" yani uykudalar kelimesi, faaliyetten mahrum, atıl bir hâldeler manasını da ifade eder. Sağa-sola dönmek onun uyku esnasında rahatsızlığını veya bir fert-milletin faaliyetini remzeder (işaret). Belki bu ayeti kerime,

Hristiyanlığın ilk önce intişar (yayılma) edemediğine, atıl bir hâlde kalmasına, sonra sağda solda ve her tarafta intişara (yayılmaya)başlamasına işaret ediyor.[10]

İnsanlar ve devletler, milletler de zaman zaman uyur, atıl verimsiz hâle gelir ve çökerler, bilahare uyanıp toparlanarak yeniden kalkınıp medeniyetlerini kurarlar.

Nice insanlar vardır ki şerlerinden emin olmak için uyumaları uyanık olmalarından daha hayırlıdır. Nice hayra vesile olacak kimseler de var ki uykuda çok zaman geçirmeleri kayıptır. İman edip akleden insanlar kabirde daha çok yatacaklarını düşünerek fırsat olarak verilen zamanı en güzel şekilde değerlendirirler. Hayatın, dünyanın ve ahiretin mamur olması hayatın iman doğrultusunda geçirilmesine bağlıdır.

Bu kıssa ve olaylar öldükten sonra dirilmenin gerçek olduğuna delalet etmektedir. [11]

❀ ❀ ❀

وَكَذَٰلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَٰذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُم بِرِزْقٍ مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٩﴾

18:19 Bunun gibi onları aralarında soruşsunlar diye uyandırdık da içlerinden bir sözcü dedi ki: Ne kadar eğleş-

[10] Tanrı Buyruğu, Ter. Ömer Rıza Doğrul. Ahmet Halit Kitabevi, İst.1947.
[11] Bkz: 3/27, 6/95

tiniz?" (Bazıları) "Bir gün, yahut bir günün bir parçasında eğleştik." dediler. (Diğerleri de) **"Ne kadar eğlendiğinizi Rabbiniz daha iyi bilendir. Şimdi siz birinizi bu gümüş para ile şehre gönderin de baksın, onun hangi yiyeceği daha temizse ondan size bir rızık getirsin. Çok nazik hareket etsin, sizi hiç kimseye sakın hissettirmesin." dediler.**

Uyandıktan sonra gençlerin uykuda geçirdikleri süre hakkında tartışmaları kıyamet günündeki uyanışa ve birbirlerine aynı şekilde soracaklarına dair bir hatırlatmadır.

Uyuma ve uyanma hadisesi çok enteresan bir olay. Ne uyumamaya ne de uyanmamaya kimse karşı koyamıyor. Biri atıl diğeri verimli, biri ölümü diğeri dirilmeyi temsil ediyor. Dünya hayatı da ahirete nispeten uykuda geçen zaman kadar kısadır. Uykuda görülen bir anlık rüyada senelere sığmayan hayat yaşanır. Ruhlar cismani olmadığı için engelsiz hareket eder. Kabir hayatı da bir rüya gibidir. [12]

Her hâlükârda ölümün hak olduğunu ve geçirilen hayatın hesabının sorulacağını ve ahirette küfredenler için azabın ebedî olacağını ve ne olursa olsun temiz bir hayat sürdürülmesi gereğini vurgular.

İşte iman eri olanlar hangi vahim durumda olursa olsunlar İslam'a uygun bir hayat yaşamaya gayret etmelidirler. Helal rızık ve nezaket sahibi olmalıdırlar.

[12] Bkz: 10/45, 20/103, 104

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٢٠﴾

18:20 Çünkü onlar size galebe ederlerse sizi taşla öldürürler yahut sizi (zorla) **kendi dinlerine döndürürler. Bu takdirde ise ebedî felah bulamazsınız".**

Buradan da çıkaracağımız o ki, düşmanın zulmüne maruz kalmayacak bir uyanıklık içerisinde olmak gerekir. Zulmün altında yaşayan Müslümanlar çok ciddi tedbirler alarak yaşamalılar. Her şeye rağmen düşmanın eline düşen biri diğer kardeşlerini ele vererek içine düştüğü bu zor duruma onları da düşürmesin çünkü zalimin zulmüne maruz kalmak çok elem vericidir. Bir kişinin diğerlerini ele vermesi daha çok kişinin canını yaktığı gibi o bir kişiyi de azaptan kurtaramayacaktır. Bu nedenle iş taksiminde tehlike arz eden işler cesur, ferasetli kişilere verilmelidir.

Ey zalimlerin zulmüne maruz kalmaktan korkup da irtidat edip ihanette bulunanlar! Biliniz ki, şirke düşmek veya tağuta boyun eğmek ebedî iyilikten mahrum kalmaktır. Bu ise taşlanıp ölmekten daha korkunçtur. Çünkü biri maddi ölümü getirip zulümden kurtulmayı sağlarken diğeri ebedî zulmü getirir. İşte ebedî felah bulmazsınızın izahı budur.

Bir parentez açarak böylesi zulme maruz kalındığında insan ikraha müracaat etme ruhsatını kullanamaz mı? Bu gençlerde kalplerindeki imanı bozmadan ikrah ile zahiren dönmüş olsalardı helakten kurtulamazlar mıydı? O hâlde ebeden felah bulamazsınız demeleri neden? Bunun birkaç cevabı vardır.

Bu yiğitler ruhsatı değil azimeti seçip, ikrah derecesine düşmekten son derece kaçınmış olmalılar.

Amelî küfre devamlı boyun eğildiği müddetçe kalbî imana zararı söz konusu olduğundan dolayı kaçınılması lazımdır demeleri.

Veya bu ruhsatı imanın verdiği coşkuyla kullanmayı düşünememiş olmaları.

Mesela birçok insanın bizim kalbimiz iman doludur deyip meslek ve kariyer sahibi olayım, mecliste bir yerim olsun, ekonomik güce sahip olayım diyenlerin ve evet efendimci bir hâletiruhiye ile başını açanların, namazı terk edenlerin zamanla kalplerindeki imanı tehlikeye düşürecektir. Bu birtakım maslahatlar adına, ilahî umdelerden tavizler verme aldanışının ta kendisidir.[13]

Evet, imani bilgiyi edinmeyen veya samimi olmayan insanlar imtihanları sonucu ortaya çıkarlar. Allah insanları genişlik, darlık ve sıkıntı ile deneyecektir. Böylece itaat eden ve etmeyenleri ayıracaktır. Buna "eleme operasyonu" denir.

❁ ❁ ❁

وَكَذَٰلِكَ أَعْثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ﴿٢١﴾

18:21 Böylece (kullarımızı ve müminleri) **onlar** (ın ahaline) **mutalli kıldık ki Allah'ın** (tekrar dirilteceğine dair olan) **vaadinin şüphesiz bir hak olduğunu, kıyamet** (in vukuunda)

[13] Bkz: 3/28, 16/106, 107. Not

hiçbir şüphe bulunmadığını bilmiş olsunlar. O sırada onlar, bunların işini aralarında nizalaşıyorlardı. Bunun üzerine "Onların etrafına bir bina yapın." dediler. Rableri onları daha iyi bilendir. Onların işine galip (ve vakıf) **olanlar ise: "Mutlaka yanlarında bir mescit edineceğiz." dediler.**

Beyzavi'nin naklettiğine göre şehre gönderilen genç, elindeki parayı harcamak üzere çıkarınca şehir halkı, paranın üstündeki Kral Dekyanus'un resmini görür ve gencin bir hazine bulduğunu sanarak kendisini devrin hükümdarına götürürler. Aradan uzun zaman geçmiştir. Artık bu hükümdar, tevhit akidesine bağlıdır. Genç krala başlarından geçeni anlatır. Hep birlikte mağaraya giderler gencin anlattıklarının doğruluğunu hayretler içinde görürler. Yeniden dirilmenin ispatını müşahededen sonra Allah bu gençleri tekrar ebediyet uykusuna daldırır.

Bu olaya sadagallahül azim dedikten sonra ayrıca her birimiz için uyku, rüya ve ölüm bu hakiki gerçeği anlatmıyor mu? Bu kıssayla Allah, ölümden sonra diriliş konusundaki vaadinin hak olduğunu ve kıyametin şeksiz şüphesiz geleceğini vurgulamaktadır.

Ayrıca burada salih kimselere önem verme ve onların anısını yaşatmada insanların bakış açılarını da değerlendiriyor. Bir kısmı mağaranın kapısı üzerine bir bina yapılması ve onlar için bir alamet olmasını isterken çoğunluğu teşkil eden diğer grup ise mutlaka Allah'a ibadet edilecek bir mescit yapılmasını istemişlerdir. Cahil bir yaklaşım içerisinde olanlar azizlerin kabirleri üzerine mabetler inşa ederek oralarda Allah'a yaklaşma düşüncesiyle ibadet ederler. "Tazim ve ibadet yalnız Allah'a mahsustur. Kabir ziyaretlerinde farkında olmayarak böyle eğilimlere gidileceğinden çok korkulur. Kabirleri ziyaret ve kabirleri secdegâh edinen, kabirlere kandil yakanlara lanet olsun." Yahu-

di ve Hristiyanlardan kalma bu batıl anlayış günümüzde birtakım Müslümanlar arasında da peygamberin sünnetine aykırı olmasına rağmen işlevini sürdürmektedir.

İşte bu nedenle Resul (as) cahiliye alışkanlıklarının devam ettiği dönemde kabir ziyaretini yasaklamıştı. Kabir ziyaretinin adabı öğrenilince kabirleri ziyarete teşvik etmiştir. "Kabirleri ziyaret ediniz. Çünkü kabir ziyareti ahireti hatırlatmaktadır.". Ancak kabirde yatan kim olursa olsun, orayı dilek-dua yeri ve ibadetgâh edimeden ayrıca acıyı körükleyip ağlamamak saç baş yolup dövünmemek şartıyla. Çünkü birisi putperestliği, diğeri de Allah'a isyanı mucip kıldığı için yasaklanmıştır.

Kabir ziyareti adabı şöyledir: "Ey müminler ve Müslümanlar diyarının ahalisi sizlere selam olsun. İnşallah biz de sizlere katılacağız. Allah'tan bize ve size afiyet dilerim." demesi ve benzeri şekilde dualar tavsiye edilmiştir.

Kabir ziyareti sırasında kabre karşı namaz kılmak mekruhtur. Kabirler asla mescit edinilemez. Kabir yanında kurban kesmek, Allah için kesilse bile mekruhtur. Hele ölünün rızasını kazanmak ve yardımını elde etmek için kesilmesi kesinlikle haramdır. Bunun şirk olduğunu söyleyenler vardır. Çünkü kurban kesmek ibadettir. İbadet ise yalnızca Allah'a mahsustur. Kabirler tavaf edilmez. Mum yakılıp bez bağlanmaz, ziyaretlerde dileklerin kabulü ve hastalıklara şifa olduğuna inanmak İslam'ın tevhit akidesiyle asla bağdaşmaz. Kabirde kişinin başkasına fayda vermeye veya bir zararı gidermeye gücü yetmez. İbni Teymiye'ye göre; Allah'tan bir şey isterken peygamber bile olsa salih kulları aracı kılmak haram, hatta şirktir.

Maide 3. ayeti kerimesi buna delalet etmektedir. Bu konu üzerinde ciddiyetle durulmalıdır.[14]

❀ ❀ ❀

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِم مَّا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِم مِّنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾

18:22 "(Sayıları) üçtür, dördüncüleri köpeklerdir" diyecekler, "Beştir, altıncıları köpeklerdir." diyecekler. (ikisi de) gaybı taşlamaktır. "Yedidir, sekizincileri köpekleridir." diyecekler. Söyle ki: "Rabbim onların sayısını daha iyi bilendir. Onları (insanların) birazından başkası bilemez." O hâlde bunlar hakkın da zahiri bir münakaşadan gayrı ile mücadele etme. Bunların dair içlerinden hiçbir kimseden fetva da isteme.

Ashab-ı Kehf'in sayısı hakkında üç ayrı görüş ileri sürülmektedir.

Bunların sayısının kaç olduğunu bilmenin kişiye kazandıracağı ne olabilir ki? Bir dava, sayıların çokluğu veya azlığıyla değil fertlerinin cihat ruhunu yakalayıp uğrunda gereken bedeli ödemeleriyle nesillere taşınacak, sancağı burçlarda dalgalanacaktır ve onlara merhametli Rablerinden selam vardır.[15]

---

[14] Riyazü's-Salihin 584.Nolu Hadis. S.Buhari.C.4.s.371, 373, 421, 408

[15] Bkz: 6/116, 9/25, 26, 36/58, 59, 37/77-81, 119-122

Allah'ın kesin bildirmediği hususlarda Müslümanların sağlam bilgiye dayanmadan konuşmaları, hakkında hüküm olmayan hususlarda içtihat bulunmadan hükme geçmeleri, mutlak gaybe dair hususlarda konuşup ahkâm kesmeleri dini tahrif ettiği gibi bilmezleri de saptıracağından büyük bir zulümdür. [16]

Kesin bilgiye dayanan noktalarda doğruya erişmek için arayıcı, sorgulayıcı olmak ilmin prensibi iken kesin bilgi ve ilme dayanmadan zan ile ortaya atılan sözlerin ihtilafa, ihtilafın sürükleyeceği tefrikaya götürebileceği bilinmelidir. Bu nedenle hakkında kesin bilgi olmayan şeylerle ilgili bilgiye sahip olmadan konuşmamalı, Allahualem demelidir.

"Kıssanın nerede geçtiğine dair Kur'an'da herhangi bir işaret olmamakla birlikte, dünyanın çeşitli yerlerinde mesela İspanya, Cezayir, Mısır, Ürdün, Suriye, Afganistan ve Türkistan'da Ashab-ı Kehf'e ait olduğu iddia edilen mağaralar vardır. Anadolu'da da Tarsus, Efes ve Efsus (Afşin) olmak üzere üç yer gösterilmiştir. Kur'an-ı Kerim ise hikâ-yenin mesajı bakımından pek önemi olmayan bu bilgilerden ziyade, olayın üzerinde düşünülüp ibret alınması gereken yönlerini ön plana çıkarmıştır. Bu da öldükten sonra dirilmenin gerçek olduğunu göstermek ve iman-küfür mücadelesinde Allah'a ve ahiret gününe inananların mutlaka zafere kavuşacaklarını vurgulamaktadır."[17]

❀ ❀ ❀

[16] Bkz: 3/66, 17/36, 10/17, 69

[17] Kur'an Yolu, Diyanet Yay. Ankara, 2003.

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ﴿٢٣﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنِ رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَٰذَا رَشَدًا ﴿٢٤﴾

18:23 Hiçbir şey hakkında "Ben bunu her hâlde yarın yapıcıyım." deme.

18:24 Meğerki inşallah diyesin, Allah'ın dilemesi (ne bağlamış olasın)**. Unuttuğun zaman Rabbini an ve şöyle de: "Umulur ki Rabbim beni bundan daha yakın bir hayra muvaffakiyete erdirir.".**

Rivayet olunur ki, Kureyşlilerin, Hz. Muhammed'e ruhu, Ashab-ı Kehf'i ve Zulkarneyn'i sorun dedikleri zaman bu ayet inmiştir. O da bu soruyu soranlara, " Yarın gelin de size bu konuda gerekli bilgileri vereyim." demiş; bunun üzerine vahiy, Allah'ın, Hz. Peygamber'in bu tavrını tasvip etmediğinin bir işareti olmak üzere geçici olarak durdurulmuştur.

Allah'ın resulü de olsa insanın azmi, iradesi bir şeyin husulü için sebebi kâfi değildir. Her şey ve her olay ilahî sünnet çerçevesi içinde cereyan etmektedir. Bilhassa istikbalde bir fiile azmederken işi Allah'ın iradesine bağlamalı, inşallah demeli. Yani Allah'ın her şey üzerinde mutlak tasarruf sahibi olduğu unutulmamalıdır. Unuttuğunuz vakit de Rabbini an "bi iznillah" diyerek veya tesbih ve istiğfar ederek Allah'ı zikredin ki bu suretle sözün hükmü değişmese de kusura kefaret olsun. Veya herhangi bir şeyi unuttuğun zaman aczi beşeriyi düşünüp Allah'ı yâd et ki unuttuğunu hatırlayabilesin. Allah'ın iradesini kaale almayarak "Yarın muhakkak şöyle yapacağım, böyle yapacağım" demenin mahzurlarını anlamak için bir insanın yalancı çıkacağını düşünmek bile yeterli. Ayrıca burada Resulü Ekrem'in hicretine, onun da bir kehfe iltica etmesine işaret vardır.

Ayeti kerime Hz. Peygamberin daha kolaylıkla galip geleceğini ve muzaffer olacağını anlatıyor.

Cenab-ı Hak müminlerine şu hakikati unutmamalarını tembihliyor. Muhakkak ki her hareket ve her kıpırdanış, hatta insana canlılık veren her nefes Allah'ın iradesine bağlıdır. İnsanın aklı ne kadar üstün olursa olsun bir an sonra ne olacağını bilemez. Bu yüzden yarın için plan-program yapsa da bu planımı yarın uygularım diye iddiada bulunmasın. Çünkü yarına çıkmak kimsenin elinde değildir. [18]

Yalnız bu demek değil ki insan otursun geleceğini hiç düşünmesin, istikbalde ne yapacağını planlamasın ve gününü gün etsin. Geçmişiyle hâlihazırdaki hayatı arasında bir bağlantı kurup karşılaştırma yapmasın. Bilakis bilinmez âlemi hesaba katıp onu yürüten ilahî iradeyi göz önünde bulundurarak yapmak istediğini yapmalı ve Allah'tan yardım istemeli. Allah dilerse yapmak istediğini yapabileceğini unutmamalıdır. Bu şuur, insana itminan, güç, azim verir ve huzurlu çalışma imkânı sağlar.

Öyle ise insanoğlu planlı, programlı, tedbirli bir hayat projesi kurmalı. Çünkü yapma fırsatı bulmasa da düşündüğü programladığı her iyi şeyden ecir alacaktır.

❁ ❁ ❁

[18] 31/34

وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

18:25 (kimileri)**Onlar mağaralarında üç yüz sene eğleştiler** (diye iddia ederlerken) **bir** (başkaları) **da bu sayıya dokuz** (yıl) **daha kattılar.**

18:26 De ki: "Allah, ne kadar eğlendiklerini daha iyi bilendir. Göklerin ve yerin gaybını (bilmek) **O'na hastır. O, ne güzel görendir! Ne güzel işitendir.** (Bütün) **bunların ondan başka yardımcısı yoktur. O, hiçbir** (kimseyi, hiçbir şeyi) **hükmüne ortak da yapmaz.**

Bu Ashab-ı Kehf hakkındaki tartışmayı bir şekilde açıklık getirmiş sayılsa da, Allah onların kesin olarak mağarada ne kadar durduklarını daha iyi bilir.

"Buna dokuz daha kattılar." sözü başkalarının bu konuyla ilgili görüşü ileri sürmeleri olasılığıdır. Abdullah ibni Abbas da bunun Allah'ın sözü değil, hikâyenin bir parçası olarak burada yer aldığını söyler. Yoksa 26. ayetteki "Allah ne kadar kaldıklarını daha iyi bilendir"sözü anlamsız olurdu.

Allah'ın kesin olarak bildirmediği hususlarda bilir gibi konuşmak kimsenin haddi değildir. Böyle bir iddiada bulunmak O'nun hükmüne ortak olmak demek olacağından büyük bir risktir.

Allah hakkında ilimsiz konuşmak şirke sürükleyen bir tehlikedir. Şirk de neticede, bir cihetten, Allah hakkında Allah'tan gelen bir ilim olmadan, cehlen konuşmaktan doğar. Şirk

Allah'a ait özellikleri herhangi bir şeye izafe etmekse ilimsiz, Allah hakkında konuşmak da kendini ilah yerine koymaktır. Biri tevhidi diğeri ise dini tahrif etmektir.[19]

❀ ❀ ❀

وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لاَ مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾

18:27 Rabbinin kitabından sana vahyolunanları oku. Onun sözlerini değiştirebilecek yoktur ve sen O'ndan başka asla bir melce de bulamazsın.

Bu 26. ayete bir cevaptır. İman etmek isteyenlere ileri geri etmeden, bildirilerinin dışında iddialarda bulunmadan inanılması ve gereğince amel edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Allah'ın ayetlerinin birinin sözünü doğrulamak, birini memnun etmek için bir değişikliğe uğratılması asla söz konusu olamaz/olmamalıdır. Böyle bir şeye teşebbüs edenlerin -kendilerini ilah yerine koymuş olacağından- Allah'la bağları, dinle alakaları bitmiştir. Onu tevil ve tahrîfata sebep olacak anlayışlardan yani ataların âdetlerini, ruhbanlarının telkinlerini, bidat ve hurafeye dayalı tüm vehimlerden uzaklaşıp arı duru bir zihinle Rabbim ne buyuruyor yaklaşımıyla fıkhederek okumalı ve görüşleriyle vahyî verilerin arasını ayırmalı ve öyle aktarılmalıdır.

Bu çok önemli hususa hassasiyet göstermeyenler dinin tahrif olmasına, ayrıca din bilmezler arasında tefrikaya sebep olduklarından helaki hak edeceklerdir. Bereket versin ki bu ilahî

[19] Bkz: 7/33, 16/116, 11/18

vahyin korunmasını Allah üzerine almış da istikamet üzere yürüyebilmenin şansından insanlar mahrum kalmamışlardır. [20]

❀ ❀ ❀

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلاَ تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلاَ تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٨﴾

18:28 Sabah akşam Rablerine, (sırf) O'nun cemalini (teveccühünü, rızasını) dileyerek dua edenlerle beraber candan sabr(u sebat) et. Dünya hayatının ziynetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma. Kalbine bizi anmaktan gaflet verdiğimiz, heva ve hevesine uymuş, işinde haddi aşmış kimselere boyun eğme.

Bu ayeti kerimeden anlıyoruz kim olursa olsun Müslümanlar kendilerine Allah'ı hatırlatan kimselerle beraber olmalıdırlar. Çünkü geçici konforlu ve şatafatlı bir hayatın cazibesi hakikatten gafil insanları hemen içerisine çeker. Dolayısıyla onların hayatına çekilen özlem ile harekete geçenler giderek okumayı, müminlerin sohbetine gitmeyi terk ederek zamanla sıradan bir hayat sürdürürler. Nice dava adamları iyi niyetle amaçlarına ulaşmanın yolunun ekonomi ve statü sahibi olmaktan geçtiğini iddia ederek mal, makam peşinde koşar olmuşlardır. Böylesi bir koşuşturma ve cazip bir hayatın sarhoşluğu içerisinde kalanların ise artık ne Allah'ı anacak zamanları ne de ahireti düşünerek hazırlık yapacak vakitleri kalmıştır.

---

[20] Bkz: 5/67, 28/85

Bir realite olarak her insan bulunduğu atmosferden etkilenir. İnsan okumaz, düşünmez ve Allah'ı hatırlatan kimselerle beraber olmazsa ister istemez dünyaya meyli artar. Bu nedenle Müslümanlar Allah'ı hatırlatan meclisler kurarak hem kendilerini hem de zayıf imanlıları buralara çekerek imanlarını ve imani değerlerini korumaya gayret etmeliler. Çünkü bu meclisler nice insanların ayaklarını kaymaktan koruduğu gibi nice zayıf imanlıları da güçlü kılmıştır.[21]

Bu ilahî tembih Müslümanlara olmakla beraber daha çok dava adamları için ciddi bir uyarıdır. Birtakım gayretli, aceleci kimseler İslam'ın kalkınıp, hâkim olmasının zengin, mevki ve statü sahibi kimseler eliyle olabileceği zehabına kapılarak onlara itibar ederler. Bu nedenle de etraflarındaki tebaalarını ihmal ederler. İyi niyete de dayansa bu yaklaşım İslam'a terstir. Rabbimizin bildirileri ve tarihî kayıtlardan bu dinin ekseriyetle servet ve statü sahipleri tarafından engellendiğini; samimi bir kalple Allah'a yönelen kişiler tarafından da desteklenip sancağının dalgalandığını öğreniyoruz.[22]

İşte bu nedenle "Sen de sabret" acele etme, sabah akşam rablerinin rızasını dileyerek ona yalvaranlarla beraber ol! Emri ilahîsi de gösteriyor ki Allah'ın rızasını dilemek bütün istek ve gayelerin çok ötesinde yüce bir değeri taşımaktır.[23]

Müslümanlar bir tarağın dişleri gibi eşittirler, zengin-fakir, amir-memur ayrımı olmaz/olmamalıdır. Üstünlük ancak takva iledir. İnsanlar arasında maddi değerlere itibar ederek ayrımda bulunmak, mütekebbir münkirlere mahsus çirkin bir huydur. Bu nedenle onlar, eğer bir çıkarları söz konusu değilse

---

[21] Bkz: 9/119. Not
[22] Bkz: 8/36, 11/116, 17/16
[23] Bkz: 11/112, 42/15

yoksul ve mağdur insanlarla bir arada, bir masada beraber olmayı, oturmayı istemezler.[24] Cenab-ı Hak da Resulüne: "Onlara boyun eğme." diyerek üstünlük ve şerefin iman ve güzel yaşayışta olduğunu, onların bunu takdir etmeleri durumunda büyüklenmekten vazgeçip insanları eşit değerde tutan inanç bağına bağlanarak küfre düşmeyeceklerini belirtiyor.

Ancak bu mütekebbirler manadan uzak, maddeye ayarlanmış zihniyetleriyle bunu anlayacak kapasiteden uzaklaşmışlardır.

İmanı şarta, birtakım direktiflere bağlayarak kabul etmek olmaz. Bu din Allah'ın kulları için çizdiği saadet yoluna götüren kılavuzudur. Hiçbir beşerin direktifine ihtiyaç hissetmez. Ve şunun bunun keyfine göre şekil almaz. İsteyen inansın isteyen inkâr etsin. Bu din itiraz ve tartışmaya mahal bırakmadan olduğu gibi kabullenilmezse bilsin ki ne akidenin ona, ne de onun akideye katacağı hiçbir değer yoktur ki onları kazanmak için tavizler verilsin.[25]

❁ ❁ ❁

[24] Bkz: 6/52, 80/1-10
[25] Bkz: 6/52, 15/88. Not

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لاَ نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً ﴿٣٠﴾

18:29 De ki: "O (Kur'an) **Rabbimizden** (gelen bir) **haktır. Artık dileyen iman etsin, dileyen reddetsin.** (Gerçek şu ki) **Biz,** (sunduğumuz hakikati teperek kendilerine) **yazık eden zalimlere öyle bir ateş hazırladık ki** (etrafını saran) **duvarları çepeçevre kendilerini kuşatmış** (kuşatacak)**dır. Eğer onlar** (susuzluktan) **feryat ve istimdat ederlerse** (kaynamış ve) **kalın bir mayiye benzeyen, yüzleri kavuran bir su ile imdat olunacaklardır. O ne fena içecektir!** (O ateş) **ne kötü bir dayanaktır!**

18:30 İman edip de güzel amel (ve hareket)**lerde bulunanlar**(a gelince)**: Biz şüphe yok ki, iyi amel ve hareket edenin mükafatını zayi etmeyiz.**

İnsanların akıl ve fikirlerini kullanarak dinî inançlarını istedikleri gibi seçmeleri için İslam din hürriyetini teminat altına almış, iman esasını düşünce ve araştırmaya dayandırmıştır.

Zor ve baskıyla imana sokmak ise imtihanın manasını geçersiz kılmak olurdu.[26]

[26] Bkz.2/256, 10/99

Bir anlamda dileyen iman etsin, dileyen inkâr diyerek meydan okunuyor: Dünya hayatına aldanıp, heva ve hevesine mağlup olarak inkârı tercih edenlerin maruz kalacakları azap haber verilerek uyanmaları, inanlara ise büyük mükâfatlar verileceği müjdelenerek imani değerlere sarılmaları teşvik ediliyor.

❀ ❀ ❀

أُولَٰئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾ وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا ﴿٣٢﴾ كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهَرًا ﴿٣٣﴾

18:31 Onlar(işte böyledir). Altın da ırmaklar akan Adn cennetleri onlarındır. Orada tahtlar üzerinde kurularak, orada altın bileziklerle bezenecekler, ince dibadan, kalın dibadan yeşil elbiseler giyeceklerdir. Ne güzel sevap, ne güzel dayanak.

18:32 Onlara iki adamın (hâlini) **misal getir ki biz onlardan birine iki üzüm bağı vermiş, ikisinin de etrafını hurmalıklarla donatmış, ortalarında da bir ekinlik** (ve meyvelik) **yapmıştık.**

18:33 Bu iki bağ (her sene ale'd-devam[devamlı]) **mahsulünü vermiş, bundan bir şeyi eksik bırakmamıştı. Onların arasından bir de ırmak fışkırtmıştır.**

İman ile küfür erbabının durumu bahçe sahibi iki insanın durumu temsil edilerek anlatılıyor. Birisi Allah'ın kendisine verdiği nimete şükretmeyi hatırına bile getirmeyip, şımarıp gurura kapılıyor. Diğeri ise her şeyin Allah'tan bir imtihan gereği olarak verildiğini bilerek sahip olduklarıyla Rabbinin rızasını kazanmaya çalışıyor.

Bu misalde bu dünya hayatının servet ve refahına nail olanlarla ahlaki kemal için uğraşanlar ve ahlaki kemalin şahikalarına varanlar tasvir olunuyor. Ahlaki kemalin timsali, Müslümanlıktır. Müslümanlar, ona sarılarak dünyayı aydınlatmak isterler.

Allah'ın zikrinden gafil mal ve makam sahibi kimseler sanırlar ki dünyada itibar gördükleri gibi ahirette de itibar görüp kendilerine ayrı muamele yapılır ama iş hiç de sandıkları gibi değil. Şu dünyada bile servetini, statüsünü kaybedenler giderek aranmaz oluyor, değer ve itibar kaybediyorlar. Hatta boyunlarına ip takılıp sokaklarda süründürülüyor, idam sehpalarında sallanıyorlar. Mütekebbir zalimlerin durumları ahirette böyle olacağı hatırlatılarak uyanmaları için ikaz ediliyorlar.

❀ ❀ ❀

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالاً وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾ وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلاً ﴿٣٧﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلاَ أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾

18: 34 O (adamın) **başkaca geliri de vardı. Derken o, arkadaşına,** (böbürlenerek)**, onunla konuşurken, dedi ki: "Ben malca senden zenginim. Cemiyetçe de senden kuvvetli** (ve şerefli) **yim".**

18:35 O, nefsine (böylece) **zulümde berdevam** ([devam ederek]ve kâfir) **olarak bağına girdi, dedi ki: "Bunun ebediyete kadar helak olacağını zannetmiyorum".**

18:36 Kıyametin de kopacağını sanmıyorum. (Bununla beraber senin iddiana göre) **eğer ben Rabbime döndürülüp götürülürsem andolsun, bundan daha hayırlı bir akıbet bulurum".**

18:37 Arkadaşı ona cevap vererek dedi ki: "Seni (evvela) **bir topraktan, sonra da bir damla sudan yaratıp tekrar seni bir adam seviyesine** (kemaline) **getiren Allah'ı küfür ile inkâr mı ettin?"**

17:38 "(Sen kâfirsin) fakat ben (müminim) . O, Allah benim Rabbimdir. Ben rabbime hiçbir şeyi ortak tutmam."

Bu misalden şunu anlıyoruz: İmanın şerefli insanları, hiçbir zaman mal, makam sahibi kimselerin önünde bir menfaat talep etmek için eğilip bükülmez, onlara yaranmak, onların yanında yer almak için hakkı, gerçeği söylemekten sakınmazlar. Çünkü dünyada üstün bir şerefe, ahirette ise dünya hayatının nimetlerinden çok daha üstün olan nimetlere nail olmanın yolunun iman ve onun en güzel ürünü olan salih amellerle elde edileceğini bilerek sahip olduklarıyla Rabbinin rızasını kazanmaya çalışırlar.

İnsanı uyarıp hizaya getiren en önemli mesaj, kendisine yaratılış gerçeğini göstermektir. Doğumu, ölümü ve hayat seyrinde olanları görmezden gelerek kendi kuruntu ve zanlarıyla hareket eden ahmakların sonu hüsrandır.[27]

❀ ❀ ❀

[27] Bkz: 82/6-8, 68/16

وَلَوْلاَ إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ إِنْ تَرَنِ
أَنَا أَقَلَّ مِنْكَ مَالاً وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ
جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾
أَوْ يُصْبِحَ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾

18:39 "Bağına girdiğin zaman maşallah, Allah'ın (ın yardımın)dan **başka hiçbir kuvvet yoktur" demeli değimliydin? Malca ve evlatça beni kendinden az** (ve aşağı) **görüyorsan,**

18:40 Rabbimin bana senin bağından daha hayırlısını vermesi, (seninkinin) **üstüne gökten yıldırımlar göndererek** (bağının) **kaypak** (yalçın) **bir toprak hâline gelivermesi memüldür".**

18:41 "Yahut olabilir ki suyu (yerin **dibine çekilir de bir daha onu ara**(yıp bul)maya **güç yetiremezsin".**

İnanmışların hakka olan teslimiyetlerinden biri de Allah'ın gücünü ve yaratmış olduğu eşsiz sanat eserlerini gördüklerinde bunları ancak O meydana getirir anlamında "Maşallah lahavle vela kuvvete illa billah" demesidir. Kendisine Allah'ı hatırlatan her bir kevni ayeti tefekkürle seyrederken bu sözü söylemesi mümine ecir getirecek bir hazinedir.

Ne var ki birçok insan dosdoğru İslam kültürü almadığından güzel bir şey gördüklerinde bu ve benzeri teslimiyet ifade eden sözleri ya ağız alışkanlığı olarak ya da alay mevzusu edinerek kullanır. Bir kelamı kibarda "Bir kimse beğenisini çeken

bir şey görür de 'Maşallah, kuvvet yalnız Allah iledir' derse ona zarar gelmez." denmiştir.

❀ ❀ ❀

وَأُحِيطَ بِثَمَرِهِۦ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَآ أَنفَقَ فِيهَا وَهِىَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَٰلَيْتَنِى لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّىٓ أَحَدًا ﴿٤٢﴾

18:42 (Nihayet) **onun bütün serveti istilaya uğratıldı,** (bağı) **uğrunda harcadıklarına karşı avuçlarını oğuşturakaldı!** (O bağın) **çardakları yere çökmüştü. Diyordu ki: "Ne olaydım, Rabbime hiçbir** (şeyi) **ortak tutmayaydım!".**

Burada şirkin amelleri nasıl zayi ettiğine bir benzetme yapılmıştır. İnsan sahip olduğu mal veya servet zayi olduğunda nasıl elem ve yeise düşüyorsa ebedî âlemde de şirke düşenler salih amele dair ellerinde bir şeyleri olmayacağı için bundan daha büyük elem ve yeisin içerisine düşeceklerdir. Çünkü ahiret pişmanlıkların yeri değil ki kaybettiklerini yeniden elde etsin veya tövbe edip hatasını telafi edebilsin.

Allah gerek fiili gerekse vahyî verileriyle -yani bir uyarıcı eliyle- insanları bu oluşlardan haberdar eder. Fakat şımaran, haddi aşan, uyarıya kulak vermeyenlerin sonu dönülmez pişmanlık olacaktır.

Evet, zevk sefa içerisinde Allah'ı unutmuşçasına ömür süren, yoksulu gözetmeyen, uyarı ve öğütten rahatsız olan nice insan ancak bir musibet sonucu uyanabiliyor. Bu bakımdan musibetler, insanları gafletten uyaran rahmet tokatlarıdır.

Algılama melekelerini köreltenler ise Yüce Allah'ın iradesini hesaba katmayarak ben yaptım, ben ettim, doğal olaylar

deyip kudreti kendinden sanarak gaflet üzere ölüme doğru yol alıyorlar.

Bir anlamda maddi değerleri yücelterek onlarla üstünlük taslayan, karşılarındakileri hor görüp böbürlenen, sahip oldukları ile insanlığa tahakküm edip boyun eğdirmeye çalışan her cahil mütekebbire bir ihtardır bu ayet.

❁ ❁ ❁

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةٌ يَنصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿٤٣﴾

هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾

18:43 Ona Allah'tan başka yardım edecek bir cemaat yoktu. Kendisi de öç alabilecek değildi.

18:44 İşte bu makamda (ve bu hâlde) **nusret ve hakimiyet, hak olan Allah'ındır. O, sevapça da hayırlı akıbetçe de hayırlıdır.**

O gün Allah'ın yardımından, rahmetinden mahrum olanın vay hâline! O gün onlar için hiçbir kurtuluş ümidi olmayacaktır. Aslında bu sadece o gün için görülecek bir şey değildir. İnsan ancak iman etmekle selameti bulur.[28]

❁ ❁ ❁

[28] Bkz: 6/17, 10/107, 13/28. Not

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

18:45 Onlara dünya hayatının misalini irad et. O, gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki bununla yeryüzünün nebatı birbirine karışmış, en nihayet (o nebat) **kuru bir çöp kırıntısı hâline gelip rüzgârlar onu savuruvermiştir. Allah her şeyin üstünde bir kudret sahibidir.**

Hayatta seyredilen bir gerçekle imansızlar veya imanına şirk bulaştıranlara verilen bir misaldir. Susuz toprakta bitkiler kuruyup gazel oluyor ve bir rüzgârda nasıl sağa sola savruluyorsa oların da ahirette amelleri böyle zayi olacaktır.

Allah her şeyin üzerinde güç sahibidir. Tüm oluşları meydana getiren, idare eden nasıl O ise bu âlemi yeni bir âleme çevirip insanları hesaba çekecek olan da O'dur.

❁ ❁ ❁

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِندَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٦﴾

18:46 O mal, o oğullar (hep) **dünya hayatının ziynetidir. Bekaya erecek iyi** (amel ve hareket) **ler ise Rabbinin nezdinde sevapça da hayırlıdır, amelce de hayırlı.**

Bu ayette hayat gerçeğine dikkatleri çekiyor. İnsanı hayata bağlayan, zevkli kılan, çalışma duygusunu artıran mal ve evlat tutkunluğudur. Maddi harcamalar veya cihad gibi eylemle-

re kalkışıldığı zaman aile perişanlığı düşünülerek geri adım atılabiliyor. Oysa inananların dini uğrunda gücünün yettiği bir şeyi yapmasına hiçbir sebep engel olamaz/olmamalıdır da! [29]

Burada özellikle salih amelden bahsedilmesi, illaki yapılan amelleri Rabbin rızasına uygun olmasıyla ilgilidir. Yoksa yapılan amellerin rüzgârda savrulan kül gibi sahibine yararı dokunmaz.[30]

İnsan, yüksek mertebelere ulaşmada engel teşkil edebilecek şeylerin zaafına kapılmamak için çok dikkat etmelidir. İlmî değerlerin farkında ve zikir uyanıklığı içerisinde olunmalı ki, zaafar insanı esir almasın!

❀ ❀ ❀

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾

18:47 (Düşün) o günü ki biz dağları yürüteceğiz ve sen yeri (çırılçıplak) bir çöl göreceksin. Onları da mahşerde toplamışızdır da içlerinden hiçbirini bırakmamışızdır.

Bu ayeti kerime de kıyamet gününde her şeyin alt üst olacağına işaret ediyor. Gerçi herkesin ölümü kendi kıyametidir. Her şeyi bırakıp gitmesi tüm sevdiği değer verdiği şeylerden ayrılmasıyla artık dünyanın ne ehemmiyeti kalmıştır. İnsana eşlik edecek tek şey kazandığı amelleridir.

---

[29] Bkz: 8/28. Not
[30] Bkz: 9/69, 17/45.Not

Bu nedenle Cenab-ı Hak, kıyamet gününün, ürkütücü, korkutucu durumunu haber vererek o gün için hazırlıklı olup tehlikelere karşı salih amelleri kalkan yapmamızı emrediyor.

❀ ❀ ❀

وَعُرِضُوا عَلَى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٤٨﴾

18:48 Hepsi saf (lar) hâline Rabbine arz edilmişlerdir. And olsun ki sizi ilk defa yarattığımız gibi bize geldiniz. Hayır, size vaadimizi yerine getirecek bir zaman tayin etmediğimizi sandınız değil mi?

Bu ayetlerin önceki ayetleri tamamlamak için geldiği anlaşılmaktadır. Zira önceki ayetler sadece kalıcı amellerin faydasını malın -çocukların birer imtihan olduğunu ve her şeyin yok olacağını açıklamıştı. Bu ayette ise kıyametin dehşeti, övünüp durdukları değerlerden soyutlanmış olarak huzura gelineceği, herkesin yapmış olduklarının önlerine konulacağı, amel defterleriyle nasıl karşı karşıya gelineceği anlatılıyor.[31]

❀ ❀ ❀

[31] Bkz: 6/94

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَاوَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لاَ يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلاَ كَبِيرَةً إِلاَّ أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلاَ يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

18:49 Kitap (meydana) **konmuştur. Görürsün ki günahkârlar onun için de** (yazılı) **olanlardan** (müthiş) **korkudadırlar. "Eyvah bize, derler, bu kitaba ne olmuş, küçük büyük hiçbir şey bırakmayıp onları saymış!" Onlar** (bütün) **işlediklerini hazır bulmuşlardır. Rabbin hiçbir** (kimseye) **haksızlık etmez.**

Şu geçici âlemde insanoğlu sahip olduğu akılla yazdığı, yaptığı eserleri, kaydettiği görüntüleri asırdan asıra taşır ve geçmişin şahitliğini yapar da her şeye gücü yeten Allah insanların yaptıklarını kaydetmez mi?

O, gün yaptıklarını önünde hazır bulup da vah bize, eyvah bize demek istemeyenler oyununu Allah'ın ilkelerine göre oynamalılar.

İnkâr edenler eder de, iman edenler Allah'a karşı gelmekten korksun ve büyük-küçük hiçbir günah işlememeye baksın. [32]

❀ ❀ ❀

[32] Bkz: 3/30. Not

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لِأَدَمَ فَسَجَدُوا إِلاَّ إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلاً ﴿٥٠﴾

18:50 Hani biz meleklere: "Âdeme secde edin" demiştik de iblisten başkası hemen secde etmişlerdi. O ise, cinden olduğu için, Rabbinin emrinden dışarı çıkmıştı. Şimdi siz beni bırakıp da onu ve onun neslini (avanesini) **hepsi sizin düşmanınız olduğu hâlde, dostlar edinir misiniz? Zalimler için ne kötü trampadır** (bu!)

Âdeme secde kıssası Kur'an-ı Kerim'de defalarca anlatılmıştır. Çünkü Hz. Âdem'in yaratılışında meydana gelen olaylarda şeytanın onun nasıl cennetten çıkmasına sebep olduğu, insanın düşmanına karşı nasıl tavır sergileyeceği o günden bu güne, bugünden yarına, ilanihaye -bütün detaylarına kadar, defalarca, önemine binaen, anlatılır. [33]

Ayetin orijinalinde geçen " İblise" "Belese" filinden olup üzmek, hayret etmek, ümitsizliliğe kapılmak, gamdan dolayı sükût etmek, dayanağı kalmamak, her nevi hayırdan ümit keserek, yığılıp kalmak. "Secede" ise eğilmek, boyun eğmek, inkıyat etmek, bağlanmak" manalarına gelir.

Şetan Allah'a itaatten imtina ederek şahsına ait bütün değerlerini kaybedip hüsrana uğradı.Yine ayetin orijinalinde "cenene" "cinne": Örtmek, bürümek, görülmeyen, canlı şuurlu mahlûklar. "Fesege" : Açıktan açığa günah işlemek, açıkça Allah'a itaatten çıkmak gibi manaları ifade eder (Bu fiil ile isyanın

[33] Bkz: 2/34, 7/11, 15/30, 31, 39, 40, 17/15

her türlüsü kastedilir. Küfürden daha umumi olup küfür, münafıklık, sapıklık v.s. gibi cümledeki yerine göre ayrı ayrı manalara gelir.) Yani İblisi ve avanesini "veli" edinen, ona yakın olan, işlerini onun telkiniyle yürüten fasıklarda nankörlüklerinden dolayı elim azaba maruz kalacaklardır.

❀ ❀ ❀

مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلاَ خَلْقَ أَنفُسِهِمْ وَمَا كُنتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا ﴿٥١﴾

18:51 Ben ne göklerin ve yerin yaratılışında, ne kendilerinin yaratılışında onları şahit tutmadım. Saptıranları da (hiçbir zaman yaratışta) yardımcı edinmiş değilim.

İlk yaratılışı Rabbin verdiği haberin dışında gören yok ki ona dair bir bilgisi olsun da yaratmada, idare etmede Allah'a yardım edebilsin. Yaratmada ve güç sahibi olmada insanın en ufak bir bilgisi olsa hemen ilahlığa soyunur da her şeyi bir ölçü ile değil de gönlünce yaratıp keyfine göre idare eder. Bu ise doğal olarak her insanın gönlüne göre bir ilah, her ilahın da kendine göre idaresi olacak demektir. Hüküm ve hikmet sahibi olan Allah bu anlamda kimseye böyle bir yetki vermeyerek kaosa, kargaşaya meydan bırakmamıştır. Her şey O'nun kudreti elindedir. Hikmetle bir ölçüye göre yaratır ve idare eder. O'nun hükmüne kimse karşı koyamaz.

Bu nedenle yaratılmış hiçbir varlık O'na eş koşulmamalı velev ki Allah'a ait özelliğin bir sıfatını yakıştırarak dahi olsa. Başka herhangi bir varlığın ya da gücün O'na yardımcı olduğuna yahut O'nunla insan arasında aracı rolü oynayabileceğine inanmanın yahut O'ndan başkasını yol gösterici olarak veli

edinmenin bile insanı bütünüyle sapıklığa sürükleyeceği, Allah'a eş koşmak olduğu muhakkaktır.

Allah'ın işlerine burnunu sokanın burnu pislikten çıkmaz. Şirk pisliğine batanları da, onlara inanıp sapanları da akletmediklerinden dolayı Allah kahreder. O, "Kun fe yekundur. Ala kulli şeyin kadirdir."[34]

❀ ❀ ❀

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾

18:52 O gün (Allah) **der ki: "Bana iddia edip kattığınız şerikleri çağırın". İşte onları çağırmışlar fakat bunlar kendilerine cevap vermemişlerdir. Biz onların aralarına** (cehennemden) **bir uçurum koymuşuzdur.**

O gün Allah'a bir takım isnatta bulunan sapıklara, iddia ettiklerini doğrulamaya çağrılırlar fakat bütün iddiaları yalan olduğu için ortaya bir şey koyamazlar. Olmayan bir şey nasıl çağrılır. Bu mecazi anlamda onlara bir istihza dili ile mesaj vermektir.

Mevdudi'nin görüşü ile: "Allah'ın hidayetini ve emirlerini bir tarafa atıp Allah'tan başkasının emir ve yol göstermesine uymanın -dil ile Allah'ın ortağı bulunduğu söylenmese bile böyle bir davranışın- şirk olduğu vurgulanmaktadır. Hatta bir kimse başkalarını lanetliyor onları kabul etmiyor fakat aynı zamanda ilahî emirler yerine onların emirlerine uyuyorsa o zaman böyle bir kimse de şirk koşuyor demektir. Mesela, bu dün-

[34] Bkz: 4/116, 9/28

yada herkesin şeytanları lanetlediği fakat yine de onlara uyduklarını görüyoruz. Kur'an'a göre, şeytanları lanetlemelerine rağmen insanlar onlara uyarsa bu insanlar şeytanları Allah'a şirk koşmuş olurlar. Belki söz ile yapılan bir şirk değildir fakat davranışlarda ortaya çıkan şirktir."[35]

❀ ❀ ❀

وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾

18:53 Günahkârlar ateşi görmüşler de onun içerisine düşenlerin kendileri olduklarını anlamışlar, (fakat) **ondan savuşacak bir yer bulamamışlardır.**

İlahi davete rağmen Allah'a bir şekilde kulluk etmekten imtina edip, hiçbir rahatsızlık duymadan isyan edenler, fasıkların yanında yer alıp İslam'a ve Müslümanlara karşı batılın yanında yer alanlar o gün böyle çaresiz kalacaklardır.

❀ ❀ ❀

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الإِنسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلاً ﴿٥٤﴾

18:54 And olsun ki Biz bu Kur'an'da insanlar için her (çeşit) **misali** (tekrar tekrar) **açıklamışızdır. İnsanın husumeti ise her şeyden fazladır.**

---

[35] Tefhimu'l Kur'an. Bkz: 4/60. Not.

Kur'an'da inkârcıların sinelerinde sakladıkları olumsuz duygularını çeşitli misallerle açıklanması ve elim azaba maruz kalmakla tehdit edilmeleri nedeniyle öfkelerini iyice harekete geçirerek ayetler üzerinde cedelleşiyorlar. Ve bundan başka Kur'an getir veya onu değiştir derler. Onların bu hâli Allah'ın âdeme secde et emrine muhalefet etmesine ve husumetini açığa vurmasına benziyor. Yukarıdaki bahsedilen azabı hak etmelerinin sebebi de bu dur.[36]

❀ ❀ ❀

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلاَّ أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلاً ﴿٥٥﴾

18:55 İnsanlara hidayet geldiği zaman onların iman etmelerini, Rablerinden mağfiret istemelerini evvelkilerin (mahv u helakinde cari ve hâkim olan ilahî) **sünnetin kendilerine de yetişip çatacağın** (ı) **yahut onlara gözleri önünde** (ahiret) **azab** (ının) **geleceğin** (i beklemelerin) **den başka bir şey menetmedi.**

Geçmiş milletlerin inkâr, sapıklık ve azgınlık sebebiyle başlarına neler geldiği hem kalıntılarıyla hem tarihî belgelerle ortada durmaktadır. Buna rağmen insanların saadetini muştulayan davete icabet etmeyen akıl sahiplerinin iman etmemesi, şaşılacak bir hâldir.

Aklıselim sahipleri ise peygamberlerin sağduyuya hitap eden misalleri üzerinde düşünerek hakikati idrak eder ve iman ederler. Bu anlayış onları hem dünyada temiz ve erdemli bir hayata hem de ahiret gününde vadedilen saadete kavuşturur.

---

[36] Bkz: 2/89-91, 4/49, 46, 10/37. Not

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلاَّ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٦﴾

18:56 Biz peygamberleri (müminlere) **müjde verici,** (kâfirleri azabı ile) **korkutucu kimseler** (olmak) **den başka** (bir sıfatla) **göndermeyiz. Kâfir olanlar ise hakkı batıl ile yerinden kaydırmak için mücadele eder** (ler), **ayetlerimizi ve tehdit edildikleri** (cehennemi) **bir maskaralık edindiler onlar.**

Elçiye zeval olmaz diye bir realite olmasına rağmen hakikati, doğruyu duymaktan rahatsız olan mütekebbirler Allah'ın elçilerine karşı saygısız ve haşin davranışlarda bulunurlar. Çünkü hakikat ve doğrular onların maskelerini düşürdükçe gerçek yüzleri açığa çıkıyor. Hakkın sesini kesmek için yalan, öfke, istihza, zulüm onların kullandıkları silahlarıdır.

Fikri sabit fasıklar güruhu mantık felsefeleriyle hakikatin üstünü örterek onu mağlup etmek için ellerinden geleni yapmışlar ve tehdit ayetleriyle de alay etmişlerdir.

❀ ❀ ❀

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾

18:57 Kendisine Rabbinin ayetleriyle nasihat edilip de onlardan yüz çeviren, iki elinin öne sürdüğünü (önemsemediği için dikkat etmediği için) **unutan kişiden daha zalim kimdir? Biz onların kalpleri üstüne, onu iyice anlamalarına**

engel, perdeler, kulaklarına da (ceza olarak) **bir ağırlık koyduk. Sen onları doğru yola çağırsan da bu hâlde ebedî hidayete gelmezler.**

Tüm uyarı, teşvik ve ihtarlara rağmen yapılan davet üzerinde düşünüp onu idrak etmeye yanaşmayıp inatla hak davete ve davetçilerine karşı savaş açmaları, Müslümanları hor görüp onlara büyüklük taslamaları, batıl geleneklere körü körüne sarılmaları, heva-heveslerine düşkün olmaları nedeniyle algılama melekelerini kendi elleriyle köreltmiş ve hidayetin bahşettiği değerden mahrum olmuşlardır. Hidayete karşı bu kadar kara ve kalın perde çekenler ebedî hayatlarının zulüm içerisinde geçmesine sebep olduklarından kendilerine karşı büyük bir zulüm işlemişlerdir.[37]

Hayatı ve ölümü anlamlı kılan Cenab-ı Hakk'ın hidayet gibi hediyesine, gönül verenler layık olur.

❁ ❁ ❁

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلاً ﴿٥٨﴾

18:58 (Bununla beraber) **Rabbin rahmet sahibi çok yarlığacıdır. Eğer onları kazandıkları** (günahlar) **yüzünden yakalayacak olsaydı elbette onların azabını çarçabuk verirdi. Hayır, onlar için vadedilen bir zaman vardır ki onun karşısında hiçbir melce bulamayacaklardır.**

---

[37] Bkz: 2/6-10, 4/155

Allah öyle merhamet sahibidir ki insanları işledikleri günahlardan dolayı hemen cezalandırmaz. Onlara mühlet vermesi gidişatlarını düzeltmeleri içindir.[38]

❀ ❀ ❀

وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ﴿٥٩﴾

18:59 İşte (halkı) **zulmettikleri zaman helak ettiğimiz memleketler! Biz bunların helakleri için de bir zaman tayin etmişizdir.**

Allah zalimlerin yaptıklarından haberdardır. Onların haklarında takdir edilen gün gelince verilen karar asla ertelenmez. Geçmişten ders almayan, geleceğe hazırlık yapmayanlar Ad, Semud, Meyden, Lut, Nuh kavmi gibi milletlerin başlarına gelenleri düşünsünler! Her şeyi sebep sonuç ilişkisi deyip inkârda diretenler nasıl olsa hesap vermek için huzurumuza geleceklerdir. O gün vay onların haline! İbret alın ey akıl sahipleri![39]

❀ ❀ ❀

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ لاَ أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦٠﴾

18:60 Biz zaman Musa, genç (bir adamı) **na şöyle demişti: "Ben iki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayıp gideceğim yahut** (maksadıma erişinceye dek) **uzun zamanlar geçireceğim".**

---

[38] Bkz: 3/178, 6/67
[39] Bkz: 14/42,15/25.Not

Müfessirlerin ortak görüşlerine göre Hz. Musa, ilme vermiş olduğu öneme binaen, bu yolculuk ne kadar yorucu olursa olsun ne kadar zaman geçerse geçsin maksada erişinceye kadar her şeye katlanacağını ifade ediyor.

İlim genellikle biri vehbî yani Allah'ın vergisi, diğeri kesbi yani çalışarak elde edilendir. Birincisi, peygamberlerin nail olduğu bilgidir ki vahiyle buna erişilir. Diğeri ise okuyarak, gözlemleyerek, düşünerek, araştırarak yani gayretli çalışmalar sonucu elde edilir. Peygamberler durumlarına ve şartlarına göre vehbî ve kesbi bilgilere sahip olurlarken peygamberlerin birinin vakıf olduğuna diğerleri vakıf olmayabilir. Allahualem ayeti kerime buna işaret ediyor olabilir.

❀ ❀ ❀

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦١﴾ فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهُ إِلاَّ الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا ﴿٦٤﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾

18:61 Bunun üzerine onlar bu iki (deniz) **arasının birleşik yerine ulaşınca balıklarını unuttular.** (Balık) **denizde bir deliğe doğru yolunu tutmuştu.**

18:62 Vakta ki (oradan geçip gittiler) **Musa genç** (adamın) **a dedi ki: Kuşluk yemeğimizi getir. Bu yolculuğumuzdan, andolsun, yorgun düştük".**

18:63 (Genç) **: "Gördün mü, dedi, kayaya sığındığımız vakit ben balığı unutmuşum. Onu söylememi bana şeytandan başkası unutturmadı. O, şaşılacak bir surette deniz**(e atıldı,) **yolunu tutup gitti".**

18:64 (Musa) **"İşte, dedi, bizim arayacağımız bu idi". Şimdi izlerinin üzerinde gerisin geri döndüler.**

18:65 Derken kullarımızdan (öyle) **bir kul buldular ki biz ona tarafımızdan bir rahmet vermiş, kendisine nezdimizden** (Has) **bir ilim öğretmiştik.**

(Tefsirlerde, Hz: Musa'nın genç adamının Yuşa b. Nuh adında biri olduğu, Yuşa'nın Hz. Musa'ya hizmet ettiği ondan ilim öğrendiği rivayet edilmektedir.

(Ayette sözü edilen iki denizin hangi denizler olduğuna dair bir açıklık yoktur. Bunların Hazar Denizi ile Karadeniz olduğu yahut Nil Nehri'nin Sudan'daki iki kolu olan Beyaz Nil ile Mavi Nil olabileceği ifade edilmektedir. Bir başka anlayışa göre bu iki denizin biri Hz. Musa, diğeri de salih zattır. Çünkü Hz. Musa zahir âleminin, salih zat ise batın âleminin denizidir.)

Müfessirlerin kayıtlarında: Resululah'ın olayla ilgili tamamlayıcı bilgiler verdiği bir açıklama şöyledir: Bir gün Hz. Musa İsrailoğulları'na hitap ederken kendisine, "İnsanların en bilgini kimdir?" diye sorulur. O da "Allah bilir." demesi gerekirken "benim" diye cevap verir. Bunun üzerine Yüce Allah

ona, " İki denizin birleştiği yerde bir kulum var. O senden daha bilgilidir." diye vahyeder. Hz. Musa, "Rabbim, onu nasıl bulabilirim?" deyince de Allah "Bir balık al, sepete koy balığı nerede yitirirsen işte kulum oradadır." diye cevap verir.

Ona öğretilen "Minledünna ilmen" katından verilen özel bir ilimdir. Şüphesiz ki bütün Peygamberlerin ilmi Allah tarafından vehbi olarak vahiyle öğretilenlerdir. Onların bu vahiylerle basiret ve hikmet sezgileri açılarak engin ufuklarda düşünerek, araştırarak elde ettikleri bilgiler "Ledünni"dir (Allah katındandır). Fakat bu salih zata öğretilmiş olan ilmin Allah tarafından ayrıca öğretilen özel bir ilim olduğu anlatılmıştır. "Hz. Musa'nın ilmi, şer'i hükümleri bilmek ve dış görünüşe göre fetva vermekti." "Bu salih zata ise işlerin iç yüzü bildirilmiştir. Bu şekilde ilmi ledünni deyimi, bu özel ilimde en özel bir mana ile terim olmuştur.

Hz. Musa'nın ilmi ve ameli çok, makamı yüce olmasına rağmen ilim için göstermiş olduğu bu gayreti ilmin Müslüman için ne kadar önemli bir düstur olduğunu gösteriyor. Ayrıca her Peygamber bir diğerinden farklı lütuflara sahip olduğu gibi her bilenin üstünde de bir bilen vardır. [40]

Bu nedenle ilme, arayıcılığa çok önem verilmelidir. Ona gereken önem verilmediğinde maddeten ve manen gerileme, sefahet ve sefalet kaçınılmaz bir sonuçtur.

Ayetin orijinalinde geçen "Rüşd" hayrı, doğru yolu bulmaktır. Bu sözde, âlime karşı tevazunun gereğine ve ilim tahsilinden esas maksadın rüşdü kazanmak olduğuna ve ilim öğren-

[40] Bkz:2/253, 12/76. Not

mede gönülden gelen bir istekle ardına düşme ve hizmetin şart olduğuna delalet eder,[41]

❀ ❀ ❀

قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا ﴿٦٦﴾

18:66 Musa ona: "Sana, doğru yol olarak öğretilen ilimden bana da öğretmen için sana tabi olayım mı?" dedi.

Burada da Hz. Musa'nın şahsında verilin mesajda bir insanın ne kadar çok ilme sahip olursa olsun yine de bilmediği hususların olacağı belirtiliyor. Her âlimin bir diğerinden farklı bir görüşü, ilimde derinleştiği husus vardır. Bu nedenle ilim öğrenmede vesile olan âlimlerle beraber olmak için gereken edeple kendilerinden müsaade alınarak, rahatsızlık verecek davranışlardan sakınılarak ilimlerinden istifade edilmeye çalışılmalıdır. Çünkü İslam âlemi ilmi tetkikler, bilimsel araştırmalar yaparak kalkınır, keşiflerde bulunarak gelişir ve güçlenir. Bu çalışmalarda bulunmayan milletler geriler, sefihleşir ve güç sahiplerinin önünde eğilmeye, onlara muhtaç olarak yaşamaya mecbur olurlar.

❀ ❀ ❀

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾

18:67 O da (Musa'ya): "Doğrusu sen benim beraberimde sabretmeye asla muktedir olamazsın".

Bu ayetten şu dersleri çıkarabiliriz: Müminlerin vahyi bildirileri fıkhederek yaşama gayretinde bulunmaları durumunda

[41]Bkz: 3/7, 4/62.Not, 22/24, 39/18, 72/14

felah bulacaklarını, olayları zahiri yönüne göre değerlendirip şer ve hayır hususunda kesin bir bilgiye sahip olmayacaklarını, olayların perde arkasını mutlak anlamda bilemeyeceklerini, Allah'ın kullarını hayra erişsinler diye imtihan ettiğini, Allah'a karşı hüsnü teslimiyet ve tevekkül içerisinde olmaları gerektiğini, buna ancak takva sahiplerinin nail olacağını, bunun için de samimi ilmi bir gayret gösterilmesi gerektiğine işaret edildiğini düşünebiliriz.

Nitekim Allah'ın o muhterem kulu, Hz. Musa'ya sanki: Vahiyle gelen bilgi doğrultusunda ufkunu genişlet benden öğreneceğin şeyler sabrını taşıran şeyler hikmetli sırlardır. Onları dış görünüşüne göre uygun görmeyip itiraz etme. Olayların perde arkasında bilinmeyen, Allah'ın bildiği ve her şeyi bir hikmetle yaptığının teslimiyeti ve tevekkülü içerisinde ol! Ve zamanını daha anlamlı, yararlı kalıcı işlerle meşgul et! Bu mesajı anla! İlme sarıl, ilmi yay anlamını veriyor olmalı.

❀ ❀ ❀

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿٦٨﴾ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾

18: 68 "(İç yüzünü) kavrayamadığın bir bilgiye nasıl sabredersin?" dedi.

18:69 O da: "Allah dilerse beni sabredici bulacaksın, sana hiçbir işte karşı gelmeyeceğim" dedi.

Bu ayetlerde ilmin faziletine erme hususunda ne pahasına olursa olsun gereken fedakârlığa katlanılmasının önemi vurgulanıyor. Gerekli-gereksiz soru sorarak ilmin akışı dağıtılmadan sabırla dinleyerek, düşünerek, kıyas yaparak, zihin cimlastiği

içerisinde gösterilen gayret ile ilmi fıkha sahip olunacağı öğretiliyor. Allah hikmeti gereği malı istediğine, İlmi ise isteyene verir cümlesinin doğruluğunu bu ayetler kanıtlıyor. Malın muhafızı sen, senin muhafızın ise ilimdir.

❀ ❀ ❀

قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلاَ تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧٠﴾ فَانطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ لاَ تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلاَ تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٣﴾ فَانطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلاَمًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٤﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٥﴾ قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلاَ تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ﴿٧٦﴾ فَانطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنقَضَّ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لاَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ﴿٧٧﴾ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٧٨﴾ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ

أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُم مَّلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴿٧٩﴾ وَأَمَّا
الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَن يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾
فَأَرَدْنَا أَن يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٨١﴾ وَأَمَّا
الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنزٌ لَّهُمَا
وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا
كَنزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ
تَسْطِع عَّلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

18:70 (O: "Eğer bu suretle) **bana tabi olacaksan ben, sana anıp söyleyinceye kadar bana hiçbir şey sorma" dedi.**

18:71 Bunun üzerine gittiler. Nihayet (bir) **gemiye bindikleri zaman o, bunu deliverdi.** (Musa) **dedi ki: "Sahiplerinin** (suda) **boğasın diye mi onu deldin? And olsun, sen büyük bir iş yaptın".**

18:72 Dedi: "Sen beraberimde sabretmeye asla muktedir olamazsın demedin mi?".

18:73 (Musa) : "Unuttuğum şeyden dolayı, dedi, beni muhaze etme. Şu işimde (arkadaşlığımızda) **bana güçlük yükleme".**

18:74 Yine gittiler. Nihayet bir oğlan çocuğuna rast geldikleri zaman o, hemen bunu öldürdü. (Musa) **dedi ki: "Tertemiz** (masum) **bir canı,** (diğer) **bir can karşılığı olmaksızın, öldürdün ha! And olsun ki sen kötü bir şey yaptın".**

18:75 (O zat şöyle) **dedi: "Ben sana beraberimde sabretmeye asla muktedir olmazsın demedim mi?"**

18: 76 (Musa): **"Eğer, dedi, bundan sonra sana bir şey sorarsam benimle arkadaşlık etme.** (O takdirde) **tarafımdan muhakkak özre ulaşmışsındır.** (Benden ayrılmak da mazur sayılmışsındır).

18:77 Yine gittiler. Nihayet bir memleket halkına vardılar ki ora ahalisinden yemek istedikleri hâlde kendilerini misafir etmekten imtina etmişlerdi. Derken yıkılmak isteyen bir duvar buldular da o, bunu doğrultuverdi. (Musa) **dedi ki: "Dileseydin elbet buna karşı bir ücret alırdın".**

18:78 "İşte dedi bu benimle senin ayrılışımızdır. Sana üzerinde asla sabredemeyeceğin şeylerin iç yüzünü haber vereceğim":

18:79 "Gemiye gelince: (O,) **denizde iş yapan yoksullarındı. Ben onu kusurlu yapmak istedim** (ki) **arkalarında her** (sağlam) **gemiyi zorla almakta olan bir hükümdar vardı".**

18:80 "Oğluna gelince: "Onun anası da, babası da iman etmiş kimselerdi. Bunun için onları bir azgınlık ve kâfirlik bürümesinden endişe ettik de"

18:81 diledik ki bunun yerine Rableri kendilerine temizlikçe daha hayırlısını, merhametçe daha yakınını versin".

18:82 "Duvara gelince: "Bu, o şehirde iki yetim oğlancığındı. Altında da onlara ait bir define vardı. Babaları, iyi bir adamdı. Binaenaleyh Rabbin diledi ki ikisi de rüştlerine ersinler, definelerini çıkarsınlar. (Bu), **Rabbinden bir merhametti. Ben bunları kendi reyimle yapmadım. İşte üzerlerinde sabredemediğin şeylerin iç yüzü"!**

Bu ayeti kerimelerde cereyan eden hadiselerden anlıyoruz ki, Cenab-ı Hak her oluşu bir hikmet üzere bina eder. Mesela, kaza, musibet, yoksulluk, zenginlik, güzellik-çirkinlik, bir mazlumun zalimin elinde eziyet çekmesi, çok çocuklu bir aile reisinin ölmesi, çocukların mağdur ve perişan olması vb. hususların gerisinde insanların bilmediği hikmete dayalı sebepler vardır. Ameli ve ahlaki boyutta insana faydası olmayan şeylerle meşgul olmak insanın başının ağrımasına hatta isyanına sebep olabilir. Birçok insan imtihanın hikmetinden, tevekkül ve teslimiyet hususunda gereken iradeye sahip olmadığı için isyana düşer. İnsanlar olayların sadece dış yüzünü görerek, gerisinde yatan hikmeti kavrayamazlar. Allah'ın adaleti mutlaktır. Bu nedenle farklı tecelli eden olaylarda Allah'a hesap sormak onun hikmetine dil uzatmaktır.

"Kıssada geçen üç hadisenin izahı: İnsanın hayatında her gün yeni bir şeyler tezahür eder. Bazı işler görünüşte şunu bunu zarara uğratır veya hayırlı gibi görünmesi beşerî bir değerlendirmedir. Çünkü bu değerlendirmeler zahirîdir. Gemiyi delmek hadisesinde olduğu gibi, gemiyi delmek bir zarardır. Fakat bu cüzi zarar yüzünden gemi başka bir ele düşmekten kurtulmuştur. İkinci, üçüncü hadise, insanlığın hayrı için iyilik yapmak ve bu iyilik için bir mukabil beklememek lazım geldiğini göstermektedir.

Hz. Musa'nın kendisi de bu üç hadisenin benzerini yaşamıştı. Hz. Musa kavminin başına geçmiş, onları sudan geçirmek istemiş, kavmi onları suda boğmak istediğini zannetmişler fakat selamete erdikten sonra bu hareketin lehlerine olduğunu anlamışlardı. Daha sonra Hz. Musa, kavmini zalimlerle muharebeye davet etmiş, bu muharebe ile daha iyi bir ırkın olmasını istemişti. Nihayet Hz. Musa İsrailoğulları uğrunda hayatını vakfetmiş, onlardan bir mükâfat beklemeksizin millî varlıklarını doğrult-

mak istemişti. Bütün bunlardan öğüt alınmalı ve hayatta tezahür eden şeylerde gerek cahillerin eliyle gerek gaflet sonucu gerekse doğal afetlerde başa gelenlerden ders çıkarılıp istikamet üzere doğru yolda yürüyerek hayra vesile olacak işlerin altına imza atılmaya çalışılmalıdır. Elbette hayırların altına imza atmaya birtakım fedakârlıklara, zahmet ve eziyetlere uğramadan erişilemiyor. Bu yol, hikmetli sırlarla dolu saadet diyarına götüren yoldur. Bu yola, uğrunda gereken fedakârlıklar yapılarak gidilir."[42]

❀ ❀ ❀

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾ إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾

18:83 Sana Zülkarneyn'i sorarlar. De ki "Size onun (hâlinden) **de haber söyleyeyim".**

18:84 Hakikat, biz onu yeryüzünde büyük bir kudret sahibi kıldık ve ona (muhtaç olduğu) **her şeyden bir sebep** (bir yol) **verdik.**

18:85 O da (batıya doğru) **bir yol tuttu.**

Zülkarneyn'in peygamber veya ilim ve hikmet sahibi mümin bir hükümdar olduğu rivayetler arasındadır. İnananların buradan alacağı ders, Rabbin övgüsünü, takdirini kazandıracak güzel işleri yapanları örnek alarak ilmî bir metotla mücadele verip şerefli makama ermeye çalışmaları hâlinde Allah'ın yardımına mazhar olacaklardır. Fakat her çalışanın istediği gibi

[42] Bkz:2/216. Tanrı buyruğu. Ter. Ömer Rıza Doğrul.A Halit. Kitabevi.1947.İst

sonuç alması düşünülmemelidir. Nitekim kimi peygamberler bütün çabalarına rağmen iktidar olmuş, kimileri sürülmüş, kimileri öldürülmüştür. Her şey bir hikmetle, Allah'ın takdiriyle tecelli eder.

İnananlarla, münkirler arasında hak batıl mücadelesi ebediyete kadar devem edecektir. İnananların mücadeledeki amaçları yeryüzünde güven ve adaleti hâkim kılıp insanlara hidayetin yolunu açmaktır. Münkirler ise hegomanya kurmak için çalışırlar.

❀ ❀ ❀

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَاذَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾

18:86 Nihayet güneşin battığı yere ulaşınca onu kara bir balçıkta batar buldu. Bunun yanında da bir kavim buldu. Dedik ki: "Zülkarneyn, (Onları) ya azaba uğratmanda yahut haklarında güzellik (tarafını) tutman (da serbestsin)".

Yüce Allah, Zülkarneyn'i yeryüzünde güce, ilme ve her türlü maddi ve manevi imkâna sahip bir lider kılmıştır. O, bu imkânları Allah yolunda kullanmak üzere sebeplere sarılıyor, yapılması gerekenleri yerine getiriyor ve zaferler elde ediyordu.

Allah'ın, katından ilahî bilgilerle donattığı bu salih kul, "Güneşin battığı yöne o kadar gitti." yani çok uzaklara -doğuya doğru sefere çıktı. Gittiği yerde günahkâr bir toplumla karşılaştı. Onları cezalandırmakla iyi muamele etmek arasında tercih yapmak durumunda kaldı...

Zalimlere nasıl muamele etme hususunda serbest kalan devlet, öncelikle zalimleri kontrol altına alarak öğüt ve eğitim yoluyla ıslaha çalışmalıdır. Islah olup yola gelmeyen, fitne ve fesat çıkaranlara ise gereken cezayı vermelidir. Bu nedenle iktidar bir güç olduğundan toplumları yönlendirmede, araçları gerçekleştirmek için, bir araçtır. Bir sonraki ayette bunun cevabını veriyor.

❁ ❁ ❁

قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَى رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨٧﴾

18: 87 Dedi: "Kim zulmederse onu azaba uğratacağız. Sonra da o, Rabbine döndürülür de O kendisini şiddetli bir azab(a düçar) eder".

İslam iktidarı, insanların arasındaki mal, can, namus başta olmak üzere temel hakları korumaya yönelik her türlü saldırı, tecavüz ve hak ihlali ile mücadele eder. Asayişi bozan, fitneye yataklık yapan zalimleri de cezalandırıp adaleti tahakkuk ettirmekle mükelleftir. Ahirette ise zalimlerin uğrayacakları azap çok daha elim olacaktır.

❁ ❁ ❁

وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءً الْحُسْنَى وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَى قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّى إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ

مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لاَ يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلاً ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَاذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾

18:88 "Amma kim iman eder, güzel de amel (ve hareket) **eylerse onun için en güzel bir mükâfat vardır. Ona emrimizden kolay** (taraf)**ını da söyleyeceğiz.**

18:89 Sonra o, başka bir yol tuttu.

18:90 Nihayet üstüne güneşin (ilk önce) **doğduğu yere ulaştığı zaman onu öyle bir kavmin üzerine doğuyor buldu ki biz onlar için buna karşı** (korunacak) **hiçbir siper yapmamıştık.**

18:91 İşte (Zülkarneyni'N işi) **böyle idi. Hâlbuki onun yanın da** (neler vardı) **ki biz hepsini ilim** (lerimiz) **le kuşatmışızdır.**

18:92 Sonra yine bir yol tuttu.

18:93 Nihayet iki dağ arasına ulaştığı zaman onların önünde hemen hiçbir söz anlamaz bir kavim buldu.

18:94 Onlar dediler ki: "Zülkarneyn, hakikat, Yecüc ve Mecüc (bu) **yerde fesat çıkaran** (kabile) **lerdir. Bizimle onların arasına bir set yapman üzerine sana bir vergi verelim mi?**

Aslında 84. ayetten beri insan topluluklarının yükseliş ve çöküş yasaları anlatılmaktadır. Yecüc ile Mecüclük bir halkın veya insanlığın tümünün davranışı ve ahlaki pozisyonu ile ilgilidir. Zaman, mekân veya bir bölge ile kayıtlamak doğru olmaz. Bu, her fesat çıkaran topluluğu da içine alır. Üstelik buna geç-

mişin bir olayı deyip geçmek Kur'an'ın mesajına aykırıdır. Örnek dünden veriliyor ama anlatılan bugündür. Evrensel kaos, kokuşma, emperyalist güçlerin dünyayı talan etmesi, Irak'ın, Afganistan, Cezayir vb. durumu hep bu gerçeği ortaya koyuyor.

Bu kıssadan anlıyoruz ki müminler, güçlü iktidar oldukları zaman İslam'ın adaletini yeryüzünün her tarafına yaymak için ellerinden geldiği, güçlerinin yettiği kadar seferden sefere, cepheden cepheye koşmalı fitne ve fesatçıların önünü almalılar. Ancak fesat ve zulümden beri olup kendi hâlinde yaşayanlara hakkı tebliğ etmeli onlarla savaşmamalılar.[43]

Fitne ve fesadın önünün alınması, zulmün engellenmesi için mutlak güce ihtiyaç vardır. Bu uğurda gerekirse İslam âlemi birleşip engelleyici setler oluşturmalılar. Böyle bir mücadelenin olmadığı zamanlarda zulmün, kokuşmuşluğun her tarafa yayılmasının önü alınamaz. İnsanlık Yecüc ve Mecücün istilasına maruz kalır.

Yecüc ve Mecüc genel olarak ayetlerde belirtildiği gibi "Yeryüzünde ahlâksızlığı yayan, fesat çıkaran topluluklar" anlamında kullanılmaktadır. Küfrün hâkim olduğu asırda teknolojik imkânlarla Yecüc ve Mecücler her tür zulüm ve ahlâksızlığı pervazsıca işlemekte ve yaymaktadırlar. Müslümanlar âciz, çaresiz, çocukları çarpık eğitim ve ekran başında giderek benliklerinden uzaklaşıyor, yozlaşıyor, tükeniyorlar. Bu izmihlale karşı mücadele verenler âciz ve çaresiz çırpınmaktadırlar. Kazanla sunulan zehre kepçe ile panzehir olamıyorlar. Ya bir Nuh tufanıyla temizlenecek ya İslam âlemi Zülkarneyn gibi güç oluşturarak bu gidişi durdurabilecektir. Öyle veya böyle müminler güçlerince Allah rızası için yapmış oldukları gayretlerinin dünyada semeresini görmeseler de Rableri katında mutlak ecirle-

[43] Bkz: 4/90,94,8/60,61,9/4,6

neceklerdir. Bu mücadele onları zamanın zilletine düşmekten de koruyacaktır.

❀ ❀ ❀

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾

18:95 Dedi ki: "Rabbimin beni içinde bulundurduğu nimet (sizin vereceğinizden) **daha hayırlıdır. Haydin, siz bana** (bedeni) **kuvvetle yardım edin de sizinle onların arasına sağlam bir mânia yapayım".**

Bu ayetten de anlıyoruz ki, dünyanın vahim manzarasını seyreden, kurtuluş çareleri arayan her fert hayalî kurtarıcı mehdiler beklemeden bir birliktelik oluşturarak Yecüclere, Mecüclere, Deccallara karşı önlem alma girişimlerinde bulunmalıdır. Zulkarneynler olmalı veya bu işe soyunanları desteklemelidir.

İslam iktidarı zekâtları, cizyeleri halkını kalkındırma yolunda kullanmakla beraber, halklarını kendi arzu ve hevesleri doğrultusunda çalıştırarak sömürmez/sömüremez. Bilakis, Allah'ın kendilerine lütfettiği imkânları yeryüzünün imarı ve ıslahı için kullanarak hakkı ve adaleti her yerde tesis ederek, güçsüzlere yardım ederek, zayıfları düşmanlarına karşı koruyarak, küfrün, fesat ve kötülüğün önüne geçmek için Allah'tan başka hiçbir kimseden herhangi bir bedel istemeyerek davaları uğruna kendilerini feda ederler.

❀ ❀ ❀

آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّى إِذَا سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انفُخُوا حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾

18:96 "Bana demir kütleleri getirin". (O karşılıklı iki dağın) **iki yanı tam denkleştiği vakit "Üfleyin" dedi. Nihayet onu** (demiri) **bir ateş hâline koyduğu zaman da "getirin bana, dedi, üstüne erimiş bakır dökeyim".**

Bu ayete göre düşmana çeşitli savaş teknikleri geliştirerek karşı konulmalı, düşmanın zulümleri engellenmeye çalışılmalıdır. Bu bazen bir sur, bazen bir kale, hendek, kalkan, zırh, tank kullanılması -bir toplu katliama sebep olsa da- atom, kimyasal silahlar vs. teknikler geliştirerek düşmanların yüreklerine korku verip cesaretlerinin kırılması şeklinde olabilir. Bütün bunlar ancak bilgi, tefekkür ve kolektif çalışmalarla elde edilecek çözüm yollarıdır.[44]

Allah, seçmiş olduğu elçilerine birçok sanat eserini yapmayı ilham ederek, ayetleriyle de teknik gelişmelere ışık tutarak insanlığa yardım etmiştir. [45]Gelişme, keşif ve güç elde etmenin yolu verilen akıl ve kabiliyetleri kullanmakla, bilgi ve hikmete sahip olmakla ortaya çıkar. Böylece Yecüc ve Mecüc belasından kurtulmak kolaylaşır.

❀ ❀ ❀

[44] Bkz:3/200, 4/71, 8/60
[45] Bkz: 11/37; 21/80, 38, 34/10, 11, 12

فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾ قَالَ هَٰذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٨﴾ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

18:97 Artık onu aşmaya da güç yetiremediler, onu delmeye de muktedir olamadılar.

18:98 "Bu, dedi, Rabbimden bir merhamettir. Fakat Rabbimin vaadi gelince O bunu dümdüz yapar. Rabbimin vaadi haktır".

18:99 O gün biz onları birbiri içinde dalgalanır bir hâlde bırakmışızdır (bırakacağız. Artık) **"Sur" da üfürülmüştür** (üfürülecektir)**. Bu suretle hepsini** (mahşerde) **derleyip toparlamışızdır** (toplayacağız)**.**

İmandan alınan güçle, verilen kabiliyetleri kullanarak korkusuzca yola çıkanlara Allah'ın izniyle karşı çakacak bir güç olamaz. Yüreklerindeki korkudan habersiz maddi güçle meydan okuyanların yıkılıp yok oldukları tarihî kayıtlarda geçmektedir.[46]

Zülkarneyn, yaptığı bu büyük işe bakarak şımarmadı, gurura kapılmadı, bilakis Allah'ı andı ve büyük başarısından dolayı şükretti. Dağların, tabii ve suni engellerin kıyamet gününde muhakkak yıkılacağını ve yeryüzünün dümdüz olacağını belirterek bütün gücün Allah'a ait olduğunu ve O'na karşı gelmekten

[46] Bkz: 3/151, 8/12, 59/12-14

sakınılması gerektiğini öğütlüyor. Evet, iktidarlar ve insanlar ne kadar güçlü olursa olsunlar, ne kadar muhkem kaleler yaparlarsa yapsınlar Allah dilediği zaman onları yerle bir eder. [47]

Bu bakımdan insan yaratandan başka şeyleri güç görüp onlara güvenip de tazimde bulunmamalıdır. Her şeyin ilahî kudret eliyle idare edildiğini unutmamalıdır.

❀ ❀ ❀

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لاَ يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلاً ﴿١٠٢﴾

18: 100, 101 Beni anmak (hakikati görmek) **hususunda gözleri perdeli olan,** (Kur'an'ı) **dinlemeye tahammül edemeyen kâfirlere o gün cehennemi öyle bir göstereceğiz ki!**

18:102 Kâfirler beni bırakıp da kullarımı (kendilerine) **veliler edineceklerini mi sandı(lar?). Biz cehennemi o kâfirler için bir konak olarak hazırladık**

Hevalarıyla basiretlerini örtüp, ilahî davete ilgi duymayanlar Allah'ın yarattığı olmaktan başka hiçbir özelliği olmayan nesnelere bağlanıp onlardan yardım isterler. Allah'a karşı bunların koruyucu olduğunu mu sanıyorlar.!? Hayır, asla! Yaratılmış hiçbir varlık Allah'ın yargısına müdahale ve nüfuz edemez.

---

[47] Bkz: 4/78, 7/34,10/49

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالأَخْسَرِينَ أَعْمَالاً ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلاَ نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا ﴿١٠٥﴾

18: 103, 104 De ki: "(Yapdıkları) işler bakımından en çok ziyana uğrayanları, kendileri muhakkak iyi yapıyorlar sanarak dünya hayatında sayleri boşa gitmiş olanları size haber vereyim mi?"

18:105 Onlar Rablerinin ayetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edip de (hayır namına bütün)**yaptıkları boşa gitmiş olanlardır ki biz kıyamet gününde onlar için hiçbir ölçü tutmayacağız.**

Bu ayetlerde ortak koşanlara, ahiretteki durumları haber verilerek korkutulup uyarılmaya çalışılmaktadırlar. Onlar her ne kadar hayır ve hasenatta bulunmuş olsalar da işleri -imandan gelen vicdani ölçülere dayanmadığı için- o gün kendilerine bir yarar sağlamayacaktır.

Bu ayetler günümüz insanlarını nasıl da temsil ediyor. Allah'a kul olmaktan çok hevasına kul olan, emel ve arzularına nail olmak için şirkî sistemlerin yanında yer alan, onları destekleyen, alkışlayan ama yine de "Hacı, hoca çocuğuyum, ben de Müslüman'ım" demekten utanmayan şaşkınların amelleri yüzlerine bir paçavra gibi savrulacaktır.

Karun ve Haman gibi yaşamak için Firavunların yanında yer alarak sahip oldukları güç ve imkânları kaybetmemek mak-

sadıyla sürekli yeni tedbir ve önlemler arayıp yeni kanun ve yasalar çıkarmak uğrunda kafa yoranlar, akledemiyor ve düşünemiyorlar ki bu yolun karşısında Cenab-ı Hak ve O'nun halis kulları vardır. Onların gerçek yüzünü Allah yer yer dünyada ama asıl ahirette ortaya çıkaracaktır.

Kıyamet günü onlara hiç değer verilmeyecektir. "O gün suçluların yüzlerini zillet bürümüştür. Zor işler altında bitkin düşmüşlerdir. Yakıcı ateşe yaslanırlar. Yaptıkları her işi ele alır onu toz duman ederiz."[48]

❁ ❁ ❁

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٠٦﴾

18:106 İşte böyle. Onların cezası, küfür ve inkâr ettikleri ve benim ayetlerimi ve peygamberlerimi bir eğlenceye aldıkları için, cehennemdir.

Allah, halkı uyarılmadığı hâlde kimseye azap edici değildir. Uyarıldığı hâlde de -heva ve hevesine hitap edenlere kulluk ederek -hakkı yalanlayanların ise ahirette konaklayacakları yerin cehennem olduğunu bildiriyor.[49]

❁ ❁ ❁

[48] Bkz: 14/18, 24/39, 25/22, 23
[49] Bkz: 17/15, 26/208, 209, 28/59

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلاً ﴿١٠٧﴾

18:107 Hakikatten iman edip de iyi amel (ve hareket) **lerde bulunanlar** (a gelince)**: "Onların konakları da Firdevs cennetleridir.**

Onlar ki, uyarıcı davetçiyi işitmiş ve hemen iman edip güçlerince imanın gereğini yerine getirmişlerdir.[50]

İman, insan için paha biçilmez bir değerdir. Onu kazanmak ve muhafaza etmek Kur'an'ı fıkhederek samimiyetle salih amelleri yerine getirmektir. Kur'an-ı Kerim imandan sonra özellikle işlerin Kur'an'a uygun olanının salih olacağına vurgularda bulunur.

Ayrıca salih amel, sahiplerini iyi işler üzerinde sabit kalmaya davet eder. Mümin, ancak bu şekilde yaptığı işlerle Allah'ın rızasına, sevgisine ulaşacağını bilir. Bu bakımdan, yaşamakla kalmaz insanların da bu mertebeye ulaşmaları için davet ve tebliğ ibadetinde bulunur. Bu uğurda gereken her şeyi yapmaya sevdalıdır.

❀ ❀ ❀

[50] Bkz: 3/193, 24/37, 51

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾

18:109 De ki: "Rabbimin sözleri (ni yazmak) **için** (bütün) **deniz**(lerin suyu) **mürekkep olsa ve bir o kadar daha yardımcı olarak ilave etsek Rabbimin sözleri tükenmede o deniz** (ler) **tükenir".**

Öncesi ve sonrası olmayan, ezelle ebed arasını ilmiyle, kudretiyle, rahmet ve azametiyle kapsayan Allah için bir son olmadığına göre, sözleri için de bir son yoktur.

Allah'ın kelimeleri, Allah'ın yaratıcı işleri bir "ol" emriyle vücuda gelir. İnsan meseleyi derinden düşünse bu sözün mübalağa olmadığını, mecaz tarafının bulunmadığını görür. Dünyanın ağaçlarından yapabilecek tüm kalemler dünyanın yedi misli denizlerden elde edilebilecek tüm mürekkepler kullanılsa da Allah'ın kudret, hikmet ve yaratmalarının hepsini saymak imkânsızdır.

❁ ❁ ❁

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

18:110 De ki: Ben ancak sizin gibi bir beşerim. (Şu kadar ki) **bana yalnız tanrınızın tek bir tanrı olduğu vahyediliyor. Artık kim rabbine kavuşmayı ümit** (ve arzu)

ediyorsa güzel bir amel işlesin ve Rabbine ibadette (hiçbir kimseyi hiçbir şeyi) **ortak tutmasın".**

Kur'an-ı Kerim sık sık bu vurguyu yaparak Hz. Muhammed (as)'in sevenleri tarafından ilahlaştırılmamasını, Hristiyanların düştükleri hata ve günaha onların düşmemesi için onun da bir insan olduğunu, ancak ilahî vahyi alıp insanlara tebliğ ile görevlendirildiğini hatırlatmaktadır. Onu seven, ona gerçekten inanan kimse getirdiği buyruklara uysun, Rabbine kulluk ederken hiçbir şeyi O'na ortak koşmasın.

İşte resul de olsa nebi de olsa insan mevlasının öğrettiği çizgiyi aşamaz. Allah'ın bildirmediği gayp âlemine el uzatamaz. O yüce nebiler ve havarileri nasıl İlahî öğretileri öğreniyor, öğretiyor ve bunlar uğrunda gereken mücadeleyi vererek rahmetle anılıyorlarsa onlar gibi olmak isteyenler de onların beslendiği kaynaktan -Kur'an'dan- beslenerek Sünneti Seniye üzere yaşama gayret ve samimiyeti içerisinde olsunlar ve başka hiçbir yola başvurmasınlar.

Bir insan ne kadar âlim ve iyi olursa olsun resulü, resulün şahsında yaşanan Kur'an'ı referans almadıkça kurtuluşa eremez.

Sadagallahül-aliyül azim.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

MERYEM SÛRESİ

Giriş

Sure adını 16-40. ayetlerde kıssası anlatılan Hz. Meryem'den almıştır. Doksan sekiz ayettir. Sure Allah'a imanı tevhid ilkesi doğrultusunda yerleştirmeyi, Allah'a izafi şeyler yakıştırarak ortak koşulmamasını, ölüm sonrası dirilişi, ahiret bilincini yerleştirmeyi, peygamberlik müessesinin gerçekliğini ispatlamayı hedef alır.

"Meryem, dindar kadın" demektir. Erkeklerden sakınan, iffetli anlamında Betül adıyla da adlandırılır. Hz. İsa'nın annesi, Davut (a.s.)'ın soyundan gelen İmran'ın kızıdır. Hz. Meryem'in peygamber olduğuna naslar ile kanıt getiren Eşari'dir

Hz. Meryem peygamber olan Zekeriya (a.s.)'ın korumasında yetişmiş ve Allah'ın dilemesiyle babasız bir çocuk dünyaya getirmiştir.

İsa (a.s.)'nın durumu Hz. Âdem'in hâli gibidir. Allah Âdem'i topraktan yarattı. Sonra "ol" dedi ve oluverdi. (3/59) Hz. âdem'in topraktan yaratıldığına inanmak nasıl imanla alakalı bir şey ise Hz. Meryem'in de İsa'yı babasız olarak dünyaya getirilişi imanla alakalıdır.

Bu sure hakkında Esed şunları kaydetmiştir: "...surenin risaletin altıncı hatta muhtemelen beşinci yılından öteye gitmeyen erken bir dönemde -yani Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden takriben 7 ya da 8 yıl önce- vahyedildiğini gösteren karşı çıkılmaz belirtiler vardır. Aşağı yukarı bu tarihlerde Mekke'den Habeşistan'a hicret eden ikinci Müslüman kafilesine katılan sahabeler bu sureyle tanışıktılar. Bunun içindir ki söz gelimi Cafer bin Ebi Talip'in (Hz. Peygamber'in amcaoğlu ve Habeşistan'a hicret eden ilk kafilenin lideri) bu sureyi Hz. İsa hakkındaki İslamî görüşü açıklamak amacıyla Habeş Necaşisi (yani kralı) önünde okuduğu rivayet edilmektedir."(Kur'an Mesajı)

Kurtubî'nin kaydında ise: "Bedir Vakası'nda, Kureyş kâfirleri: İntikamınızı Habeş topraklarındakilerden alabilirsiniz, dediler. Necaşi'ye hediyeler gönderiniz ve ona görüş sahibi adamlarınızdan iki kişiyi yollayınız. Belki size yanında bulunan Kureyşlileri geri verir. Siz de onları Bedir'de öldürülenleriniz karşılığında öldürürsünüz. Resulullah (a.s.) onların gönderildiklerini haber aldı. O da Amr bin Ümeyye ed-Damri'yi gönderdi ve onunla beraber Necaşi'ye hitaben bir mektup yolladı. Amr, Necaşi'nin yanına vardı. O'na Resulullah'ın (a.s.) mektubunu okudu. Sonra (Necaşi) Cafer bin Ebi Talip ile muhacirleri çağırdı. Rahiplere, keşişlere haber göndererek onları bir araya getirdi. Arkasından Cafer'e kendilerine Kur'an okumasını emretti. O da "Kaf, Ha, Ayn, Sad" diye başlayan Meryem Suresi'ni okudu. Gözlerinden yaşlar boşalarak yerlerinden kalktılar.

Necaşi dedi ki: "Bu ve Musa'nın getirdikleri hiç şüphesiz aynı kaynaktan beslenmektedir. Gidiniz (size gelince ey Kureyş elçileri) Allah'a andolsun bunları size ebediyen teslim etmeyeceğim." diyerek haberin geri kalan bölümlerini zikretti. (El-Camiul Li-Ahkâm il Kur'an)

❀ ❀ ❀

كٓهيعٓصٓ ﴿١﴾

19:1 Kaf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd.

Birbirinden kopuk beş harfle başlıyor. Manalarını Allah daha iyi bilir. Kesin bir mana olmamakla beraber Kaf, Zekeriya'ya; ha, zevcesine; ya Yahya'ya; ayın İsa'ya; sad Mustafa'ya bir işaret eder veya kaf, kelimelere; ha lahute (tanrı âlemi,); ya, yakine (gerçekliğine hiç şüphe olmayan); ayın ilme; sad sıdka (doğruluk) bir işaret gibi manalara gelmekle beraber müteşabihtir .[1]

❀ ❀ ❀

ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ عَبْدَهُۥ زَكَرِيَّا ﴿٢﴾

19:2 (Bu), **kulu Zekeriya'ya Rabbinin Rahmetini anıştır.**

Rivayetlere göre Zekeriya (a.s.), İsrailoğulları'na gönderilmiş son peygamberlerden biridir. Allah bu kulunu rahmetiyle yâd ediyor. Allah'ın kulunu anması kadar yüce bir şeref olamaz. Bu özel anışlar peygamberlere mahsustur ve vahiyle herkes tarafından müşahede edilir. Diğer kulların bu şerefe nail olmala-

[1] Bkz: 2/1

rı ise Rablerini anmalarına ve gereken şükrü yerine getirmelerine bağlıdır.[2]

O, Rab ki, sonsuz ikram ve merhamet sahibidir. Bu nedenle kullarına Kur'an'la kötülüklerden nasıl sakınacaklarını, nimetlerden nasıl istifade edeceklerini, iradelerinin dışında karşılaşılan, yaşanılan olayları bilsin veya bilmesin bir hikmet gereği olduğuna dair düsturları öğreterek iyilikte bulunmuştur. Allah Teala yarattıklarına, şanına yakışır bir acıma ve şefkat duygusuyla muamele[3] eder.

Allah bu rahmetiyle Zekeriya kuluna olmazlardan sayılacak lütuflarda bulunmuştur.

❀ ❀ ❀

إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ﴿٣﴾

19:3 O, Rabbine gizlice niyaz ettiği zaman,

Zekeriya Rabbine huşu ile gizlice ve içten gelen bir istekle dua ediyor.

İnsan sıkıldığında, yükü ağırlaştığında Cenab-ı Hakk'a daha yakın bir kul havası içerisinde Rabbim diyerek araya hiçbir vasıta koymadan içinde bulunduğu durumundan kurtarması ve işini kolaylaştırması için yalvarır. O, merhamet sahibi olan Allah kendisine dua edenin duasına icabet edeceğini vadederek onları rahatlatıyor. Dualar Allah katında makbuldür. Kişiyi mutlak bir ecre nail kılar ve dünya için ancak kula hayırlı olan verilir.[4]

---

[2] Bkz: 2/252
[3] Bkz: 2/151-157, 6/89, 17/9
[4] Bkz: 2/186, 7/55. Not

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ﴿٤﴾

19:4 Demişti ki: "Ey Rabbim, hakikat ben... Benim kemiğim yıprandı. Başımın saçı tutuştu. Ey Rabbim, ben sana dua etme (m neticesinde) **bedbaht** (ve mahrum) **olmadım."**

Allah'a içten bir teslimiyetle, edebine uygun bir şekilde yapılan hiçbir dua karşılıksız kalmaz.

Burada kemiklerim zayıfladı, saçlarım ağardı ifadesi yaşlılığı dile getirmekte, kemiklerin zayıflaması kuvvetin azalmasıdır. Çünkü kemik bedeni ayakta tutan direğidir, binasıdır, kolonlarıdır. Kemik zayıflayınca kuvveti azalır.

Dua her şeyden haberdar olan Allah'a bir durum bildirme değil, talebine erişmeyi büyük bir umutla istemektir.

Hz. Zekeriya, Rabbim diyerek büyük bir minnet ve saygıyla bugüne kadar duasına icabet ettiğini dile getirerek, hem sahip olduğu nimetlerin hamdini hem de ihtiyarladığına rağmen ulvi bir gaye için kendisine arkasından halef olabilecek bir evlat vermesini gönülden gelen yoğun bir arzuyla istiyor. Duanın edebi önce sahip olunan nimetin şükrünü eda edip, sonra da talepte bulunmaktır. Tıpkı Fatiha suresinin ilk beş ayetinde olduğu gibi bir yöneliş içerisinde olunmalıdır.

❁ ❁ ❁

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتْ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ﴿٥﴾

19:5 "Hakikat ben, arkamdan (yerime gelecek) **akrabamdan endişeye düştüm. Karım da kısırdır. Binaenaleyh bana tarafından** (ve kendi sulbümden) **bir veli oğul ihsan et."**

Hz. Zekeriya şartların olumsuzluğuna rağmen Rabbinin büyüklüğüne sığınarak evlat isteme cesaretinde bulunuyor. Onun bu isteği fıtri bir talepten öte ideale dayalı bir arzudur. Büyük bir umutla isteğinin hayra tebdil edilmesini, kemali edeple dile getiriyor. [5]

❀ ❀ ❀

يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾

19:6 "Ki bana da mirasçı olsun, Yakup hanedanına da mirasçı olsun. Rabbim, Sen onu çok rıza sahibi kıl."

Hz. Zekeriya arkasında bıraktığı davaya tevhit üzere sahip çıkılmayacağından endişe etmektedir. Bu nedenle vahiy kültürüyle yetiştireceği evladına bu kutsi emaneti bırakarak emin olmayı istiyor.

Bu endişe Hz. İbrahim'de şöyle tezahür ediyor." Ey Rabbimiz ikimizi de sana teslimiyette salih kıl. Soyumuzdan da Müslüman bir ümmet yetiştir.(2/28) Hz. Yakup'un da ölüm anında dahi oğullarına "...Benden sonra neye ibadet edeceksiniz?.."(2/133) bu konuda ne kadar çok hassasiyet gösterdiklerine tanık olan ümmetlerinin de en önemli ve öncelikli vazifeleri bu olmalıdır ve arkalarından davayı sürdürecek fertleri yetiştir-

[5] Bkz: 3/38, 40.Not

menin gayretini çekmeliler. Çünkü bu dinin yayılması, hayrın kapısının açık olması, tevhit bayrağının dalgalanması dava erlerine bağlıdır.

Müslümanlar sadece kendilerinin saadet ve selametini düşünmezler. Diğer insanların da İslam'ın bahşedeceği değere sahip olup sonsuz saadete ermeleri veya o sistemin çatısı altında haklarının korunarak güven içerisinde yaşamaları için içten gelen dualarıyla bu işin sancısını çeker ve bu uğurda gereken gayreti gösterirler. Bu merhameti görmezden gelip davetin önünü kesen fitnenin müsebbibi olanlara karşı da gücünce mücadele ederler.

Peygamberin müminlere bıraktığı mirasları ilim ve hikmettir. İlme sarılanlar, hikmete vasıl olup Allah tarafından müjdelenmiş bahtiyar kullar arasına girmeyi hak ederler.

Günümüzde birtakım sebeplerden dolayı çocuklarının olmayacağından umudu kesilen eşler, büyük bir umutla tıbbi yöntemlerle maddi-manevi çilelere katlanarak çocuk sahibi olmanın yollarını arıyorlar. Fıtri duygularının tatmini için mi, nesillerinin devamı için mi, miraslarını bırakmak için mi? Bütün bunlar için midir çekilen bunca zahmetler? Ne yazık ki davayı dava edinme sorumluluk ve şuurundan uzak Müslümanlar çocuklarını hep dünyevi kaygıların düşüncesini yükleyerek büyüttükleri gibi ölümlerinden sonrası için de onları rahat ettirecek miraslar bırakmaya çalışırlar. Ey Müslümanlar, sizler de önderleriniz gibi öncelikli olarak salih evlatlara sahip olmak için gayret ve dualarınızla isteklerinize kavuşmanın yollarını arayınız!!!

O yüce nebilerin ümmeti olarak sadece soyunu sürdürme ve fıtri istem ile bir iki evlatla yetinen materyalist zihniyetten kurtulup Allah'tan dinimize, insanlığa hayırlı hizmetlerde bulu-

nacak, dünya-ahiret gözümüzü aydın kılacak evlatlar yetiştirme şuur ve gayretiyle yardımını istemeliyiz.[6]

❁ ❁ ❁

يَازَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا ﴿٧﴾

19:7 (Allah buyurdu:) **"Ey Zekeriya, hakikaten biz sana Yahya adında bir oğul müjdeleriz ki bundan evvel biz ona hiçbir** (kimseyi) **adaş yapmamıştık."**

İçten gelen duayı hayra tebdil ederek Cenab-ı Hakk'ın bu duaya icabeti görülüyor. Daha önce kimseye vermediği bu adı yani Yahya'yı Resulüne müjdeliyor. Yahya diri olup yaşamak, ayakta kalmak manasına gelir.

Bu ifade Hz. Yahya'ya müsavi bir kimse yaratılmadığı anlamında değil, Zekeriya hanedanında Yahya'ya müsavi tutulacak bir kimse olmadığını, belki de çok yaşlı bir anne ve babadan dünyaya gelmesini anlatmaktadır. Hz. Zekeriya ulvi bir gaye için yapmış olduğu samimi davranışlarından dolayı bu müjdeyi hak etmişti.

❁ ❁ ❁

[6] Bkz: 3/39. Not

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ﴿٨﴾ قَالَ كَذَٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِن قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ﴿٩﴾

19:8 Dedi : "Rabbim, benim nasıl bir oğlum olur ki? Karım bir kısırdır. Ben ise ihtiyarlığın son haddine varmışımdır."

19:9 (Melek) **dedi: "öyledir.** (Fakat) **Rabbin buyurdu ki: O, bana göre pek kolay. Daha evvel sen bir şey değilken seni yaratmışımdır."**

İnsanoğlu çok arzu ettiği, olmaz gibi görünen şeylerin müjdesini alınca ister istemez şaşırır. Hz. Zekeriya da olmayacakmış gibi görünen bu ilginç müjde karşısında hayretini dile getiriyor. Oysa Allah dilediğini "ol" emriyle meydana getirendir. Hz Âdem'i annesiz-babasız, Hz. İsa'yı babasız yaratan, çocukları olma umudu olmayacak kadar ihtiyarlamış olan Hz. Zekeriya'ya vermiş olduğu çocukla ve benzer olaylarla aklı hayrette bırakan Allah böylece yepyeni sebep sonuç ilişkileri var etme konusundaki sınırsız gücünü ortaya koymaktadır.

❁ ❁ ❁

قَالَ رَبِّ اجْعَل لِّي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلاَّ تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلاَثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿١٠﴾ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾

19:10 Dedi: "Rabbim, bana (bu hususta) **bir nişan ver." Buyurdu: "senin nişanın sapasağlam olduğun hâlde üç gece insanlarla konuşamamandır."**

19:11 Derken (Zekeriya) **mescidinden kavminin karşısına çıkıp onlara: "Sabah, akşam tespihte bulunun." diye işaret verdi.**

Hz. Zekeriya bu müjdenin gerçekleşmesine sebep olacak bir alamet istemektedir. Bu isteği Allah'ın müjdesine inanmadığından değil, kendisinin tatmin olması içindir(rahatlama, yüreğini inandırma)

Bu ve benzer durumlar peygamberlere vahiyle bildirilen ve onların da uyguladığı özel ibadetlerdir. Buradan inananların alacağı mesaj: Allah'ı sabah-akşam yani rızasını hayatın merkezine alarak hatırlayıp tespih ederek şanını yüceltmek noktasındadır. O Allah ki kendilerine göz aydınlığı, gönül meyvesi olan çocukları hasretini çekmeden vermiştir.

Ey iman edenler! Sahip olduğunuz evlatlarınızı şükredici olmaları, Rablerini sabah-akşam anmaya ve tespihe vesile olan namazı eda etmelerinin şuurunu verin! Evlada karşı göstereceğiniz ilgi öncelikli olarak bu yönde olmalı ki hem bu dine sahip çıkacak bir nesle hem de arkamızdan hayır dualarına nail olasınız! Ey iman edenler! Bilinçsizce fıtri duygular ile değil, sizler için bahşedilmiş en değerli sermaye olan çocuklarınızın Kur'an kültürüyle yetişmeleri için gereken ihtimamı gösterin!

Ey Rabbimiz peygamberlerimiz İbrahim'e İsmail'i, Zekeriya'ya Yahya'yı, Hanne'ye Meryem'i Hz. Muhammed'e Fatıma'yı verdiğin gibi bizlere de hayırlı evlat yetiştirme duyarlılığı ver. Ya Rabbi! Yakacak maddesi insanlar olan cehennem ateşinden çocuklarımızı koruyabilmek yolunda bizlere yardım etmen için yalvarıyoruz.

❀ ❀ ❀

يَايَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا

وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾

19:12, 13, 14 (Yahya'yı ihsan ettik ve ona çocukluğunda): **"Ey Yahya, kitabı kuvvetle tut."** (dedik.). **Henüz sabi iken ona hikmet verdik. Tarafımızdan** (ona) **bir kalp yumuşaklığı ve** (günahlardan) **temizlik** (verdik). **O, çok muttaki idi. Anasına, babasına da itaatkârdı. Bir serkeş ve asi değildi.**

Niyeti ve ideali Rabbinin rızasına dayalı olan Zekeriya (as)'ya Allah isteği doğrultusunda bir evlat vermiştir. İslam kültürüyle yetişen her çocuk, Hz. Nuh'un evladı gibi asi değilse mutlaka ebeveynlerine karşı saygılı davranmaya, onların meşru sözlerini yerine getirmeye ve hizmetlerinde kusur etmemeye çalışır.

Hz. Zekeriya da Yahya'yı büyük bir özenle ilahî emaneti yüklenme duyarlılığıyla yetiştirmiş olduğundan Hz. Yahya da kitaba kuvvetle sarılıp peygamberlik şerefine nail oldu. Peygamberlik hariç Beşeri zaaf ve kaygılardan uzak, Allah'a bir muvahit olarak yüzünü dönüp sorumluluklarını yerine getirmede gereken ciddiyeti gösterenlere de hikmet verilir.

Hikmet, anlayış, ilim, gayret, azim ve hayra yönelme, hayra çalışma anlamlarına gelen kula faydalı her şeyi içerisine almaktadır.

Allah'ın rahmeti salih kullarından yanadır. İlahî vahyin terbiyesini alanlarda bir kalb yumuşaklığı ve günahlardan arınmışlığın temizliği vardır.

İlahî merhamete dayalı kalp yumuşaklığı, ruhları okşayan, kalpleri fetheden, insanları irşat edip uyarmada etkili bir yaklaşım ve güzel ahlaka dayalı bir meziyettir.

"Vehenanen" El-Hanan yüce Allah'ın sıfatlarından birisidir, er-Rahim demektir. Arapça da el-Hannan yüce Allah uğrunda katlanılan, göğüs gerilen, büyük işler, zorluklar demektir. "Minledünna" katından, tarafından "zekaten" ise her türlü kirden, günahlardan temizlik anlamınadır. Katâde buradaki zekâtın, salih amel olduğunu söyler. Bu kelime rızık ve bereket anlamına da gelir.

Hz. Yahya Allah'a bağlı, her işinde O'nun rızasını gözeten, gizli açık her şeyde Rabbinin denetiminde olduğunun uyanıklığı ve duyarlılığı içerisinde hareket eder.

İnsanlar da iman edip şuurlu bir takva ruhuyla beslenir, huşu ve haşyet duygusuyla Rabbine teveccüh ederlerse hangi makamda, hangi konumda olursa olsun ilahî emirleri dikkate alarak yaşarlar, ailelerine, çevrelerine tevazu ve yumuşaklıkla muamele ederler.

Orijinalinde geçen "Cebbaren": Zorba, gücüne güvenerek şunun bunun hakkını yiyen zalim ve despot yani her istediğini, dilediğini kaba güçle yaptıran; "Asiyyen" de: İsyan, itaatsizlik, emre karşı gelme, baş kaldırma ve üzerine düşeni yapmaktan kaçınma hâlidir.

İşte vahyin terbiyesinden geçmiş takva sahibi kimseler, değil isyan ve zorbalık yapmak bilakis Rabbine itaati çerçevesinde insanlara karşı iyi davranarak özellikle anne ve babasına karşı ne sözle ne de fiille karşı gelmekten sakınır.[7]

❀ ❀ ❀

وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

19:15 Dünyaya geldiği gün de öleceği gün de diri olarak (kabrinden) **kaldırılacağı gün de ona selam olsun.**

İnsanlar resul olarak seçilmiş olmasalar da mümin olarak yaşamayı prensip edinmişlerse onlar da seçilmişlerden olarak selama, yani rahatlık, esenlik, sağlıklı ve mutlu bir yaşam vadine layık olular. Sufyan İbn Uyeyne der ki: Yaratıklar kendisini üç yerde yalnız hissederler: Doğduğu günde, kendisini içinde bulunduğu durumun dışında olarak görür. Öldüğü günde; daha önce görmemiş olduğu bir kavmi görür. Diriltileceği günde kendisini büyük bir mahşerde görür. İşte Allahu Teala kendisini takva ile kuşatan kullarına ikramda bulunur ve selameti ona tahsis eder. Bu durum her ne kadar günahtan masum olan peygamberlere şamil olan bir haberse de bizim de tövbe gibi bir silgimiz var. Onu eritmeden kullanırsak bizler de selam ile karşılanacağız. Rabbin selamına mazhar olmaktan daha güzel bir kurtuluş olur mu? .[8]

İşte o yüce Rab bizlere duanın özü olan selamı lütfederek bu temennimizi gündemimizde canlı tutmuştur. Her karşılaştığımızda verdiğimiz selam ile birbirimize hayır duanın bilinciyle yaşamalıyız.

---

[7] Bkz: 3/134, 17/23, 24
[8] Bkz: 33/44, 36/58

Bilinsin ki es-Selam ismiyle Allah, çizdiği yaşam kanunu ile kullarını şeytanın düşürebileceği tuzaklara karşı koruyabilecek tehlikelerden selamete çıkarandır.

Selam, Allah'ın kullarına ve Müslümanların birbirlerine karşı gösterdiği dostluk ve iyilik temennilerinin işaretidir.

Buraya kadarki bölümde Hz. Zekeriya'nın Rabbine yönelişi, bu davayı sürdürmek için istediği evladın verilmesi ve Yahya (a.s.)'nın çeşitli kabiliyetlerle donatılışı anlatılarak son buluyor.

Ancak burada Müslümanlara örnek olabilecek önemli birkaç noktaya parmak basmalıyız.

A-Çocuklara küçük yaşta Allah'ın kitabını manası ile birlikte öğretmenin gerekliliği

B-Çocukların merhametli, cömert ve nezaketli yetiştirildiği zaman ilerde zorba ve isyankâr olmalarının önüne geçilir.

C-Her türlü kirli işten uzak tutulmalı, yararlı şeyler yaptırılmalı.

D-Çocukları ana-baba ve büyüklerine karşı saygılı yetiştirmenin ciddi bir eğitime bağlı olduğu unutulmamalı.

Vahiy terbiyesinden geçmiş takva sahibi kimseler şeytanın şerrinden emin olurlar.[9]

❀ ❀ ❀

[9] Bkz: 15/40, 42

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾

19:16 Kitap'ta Meryem (kıssasını) **da an. Hani o, ailesinden ayrılıp şark tarafında bir yere çekilmişti.**

İnsanı hayrette bırakan Hz. Yahya'nın doğumundan sonra daha hayret verici olan Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelişi zikrediliyor.

Peygamberlerin tabi tutulduğu bu ve benzeri oluşlar üzerine ileri geri konuşarak fıska düşmekten sakınmak gerekir.

Ayeti kerime de şarka(doğu) dönmekten kastın Hakk'a dönmek veya itikâfa çekilmek de olabileceği düşünülebilir. Ailesinden ayrılmasını da şöyle değerlendirebiliriz: Burada Hz. Meryem'e özel bir durum söz konusu olmakla beraber, biz de kendimiz için hak yolda ayağa takılan âdetlerden uzaklaşmaya, engellere takılmadan ilerlemeye bir hisse çıkarabiliriz. Yaratılıştan bağlı olunan aile, akraba bağları korunmalı ancak yüce yolda ilerlerleyenlerin kabiliyetlerinin gereksiz şeylere yönlendirilmemesine dikkat edilmelidir. Ya evimizin bir köşesinde veya mümkünse başka mekânlarda tefekkür, tezekkür etmek için fırsat kollanarak Rabbimizle engelsiz buluşma anı yakalanmalıdır.

Hz. Meryem, Hz. Davut (a.s.) sülalesinden olup İmran'ın kızıdır. Daha doğmadan annesi tarafından Allah'a adanması ve iyi bir eğitim görmesi, kadına has bir hayâ abidesidir. Onun temizliği ve iffetinden başka bir şeyini bilen yok.[10]

❀ ❀ ❀

[10] Bkz: 3/37

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾

19:17 Sonra onların önünde bir perde edinmiş (çekmiş) **ti. Derken biz ona ruhumuzu** (Cebrail'i) **göndermiştik de o, kendisine hilkati tam bir beşer şeklinde görünmüştü.**

"Revhe" Ruh, vahiy ve nübüvvet durumu gibi her türlü latif, gizli husus. "Temessele" Misal (sıfat, durum, hâl, benzerlik) "Seviyyen" Düzeltmek/düzene koymak, tekmil etmek anlamlarına gelmektedir. Ruhun "temessül" ettiği beyan olunuyor. Temessül suretlenmek ve bir şeyin suretine girmek manasındadır. "Temessül"ün bu manada olmasına binaen ruhun, Hz. Meryem'e, rüya ve misal âleminde insan şeklinde görünmüş olduğu büyük bir ihtimaldir. Melekler, maddi gözle görülmeyen varlıklar olduğuna göre hadiseyi ruhani bir müşahede olarak kabul etmek gerekir.[11]

❀ ❀ ❀

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَانِ مِنْكَ إِنْ كُنتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾

19:18 (Meryem ona) **dedi ki: "Doğrusu ben senden esirgeyici** (Allah'a) **sığınırım. Eğer sen fenalıktan bihakkın sakınan** (bir insan) **isen** (çekil yanımdan).

İşte bu nadide bir çiçek gibi yetiştirilen Hz. Meryem, yalnız başına bir yabancıyla karşılaşınca genç bir kızın hayâsı ile, karşısındaki adamın ruhundaki Allah korkusunu harekete geçirerek kötü duygulardan uzaklaştıracak uyarıda bulunuyor.

---

[11] Bkz: 3/45

Bu ilahî mesajla anlıyoruz ki bir kötülük irtikâp edildiğinde en duyarlı bir şekilde Allah hatırlanmalı, Allah'a sığınılmalı.

Allah'tan korkan birisinin vicdanı "Rahman" kelimesini duyar duymaz harekete geçer ve şeytanın aldatmasından kaçınır.

İlahî sınırlar çerçevesinde iyi terbiye almış kimseler, hayâ ve edep çerçevesinde, ilahî sınırları dikkate alarak hareket ederler. Günaha iten sebeplerden hayâ ederek ateşten kaçar gibi uzaklaşırlar. Hayâ imandan bir şubedir. Utanma duygusunu yitirenlerin ancak yüz kızartıcı işleri irtikâp edeceğini göstermektedir.

❀ ❀ ❀

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾

19:19 (Ruh da): **"Ben ancak sana** (günahlardan) **pak bir oğlan verme** (ye vesile olmak) **için** (o istiaze ettiğin [sığındığın]) **Rabbinin elçisiyim." dedi.**

İşte bu hayâ timsali kadın böyle ağır imtihandan geçiriliyor. Ve bu habere rağmen kahramanca bir eda ile "Benim nasıl bir oğlum olabilir. Benden bir günah tasavvur dahi olunamazken nasıl" deyince melek "Ben Rabbin gönderdiği elçiden başka bir şey değilim." demişti.

❀ ❀ ❀

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُنْ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾

19:20 O: "Benim nasıl bir oğlum olacakmış" dedi. "(Evlenip de) **bana bir beşer dokunmamıştır. Ben bir iffetsiz de değilim."**

Bu fevkalade olayın vukuunu Hz. Meryem tasavvur dahi edemiyor ama Allah her şeyi "ol" emriyle dilediği şekilde yapar. Ol emri fizik ötesi bir kanundur, onu anlayıp kavramamız imkânsızdır.

"Ancak genel görüşe göre Hz. İsa'nın babasız doğduğu kabul edilse de Mevlana Mehmet Ali bu ayeti tefsir ederken diyor ki: "Meryem'e, henüz bir insan dokunmamıştı. Fakat onun daha sonra, mana âleminde bu müjdeleri aldıktan sonra, evlenmediğini gösteren bir şey yoktur. "[12]

İnsanlar için bir imtihan olan bu çocuğun dünyaya gelişiyle ilgili rasihunların hepsi imanları doğrultusunda Rabbimiz katındandır derken kalbinde eğrilik olanlar da onunla fitneye düşerler.

❀ ❀ ❀

قَالَ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾ فَحَمَلَتْهُ فَانتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾

19:21 (Ruh) **dedi:** (Evet) **öyledir.** (fakat) **Rabbin buyurdu ki: "O, bana göre pek kolay. Çünkü biz onu insanlara bir ayet ve bizden bir rahmet kılacağız. Zaten iş olup bitmiştir.**

19:22 Nihayet ona (İsa'ya) **gebe kaldığında bununla** (karnındaki bu çocuğu ile ailesinden)**uzak bir yere çekildi.**

Allah, bu ayetleri ya bir tartışma üzerine ya da Mesih (a.s.) keyfiyetine ilişkin sorular üzerine indirilmiştir.

Tüm peygamberler, Allah'ın emri olmaksızın ne bir şey yapabileceklerini ne de O'nun adına bir şey söyleyebilecekleri-

[12] Tanrı Buyruğu. Ter. Ömer Rıza Doğrul. İst. 1947

ni, ayrıca bir beşer olduklarını ifade ettikleri hâlde vahyi göz ardı ederek ve onları yer yer beşerüstü görerek, yer yer de onlara çeşitli iftiralarda bulunarak küfre düşmüşlerdir/düşülmektedir. Tüm bu sapıklıkların önünü almak için Allah, gereken ikazları resulleri aracılığıyla yapıyor. Bu uğurda resulleri töhmet altında tutarak maddi-manevi işkenceler yapıp zulme düşenlerin elim azaba maruz kalacaklarını, bu nedenle ilahî haber ve olaylar üzerinde iyice düşünmelerini tembihliyor.

❀ ❀ ❀

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَالَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا ﴿٢٣﴾

19:23 Derken doğum sancısı onu bir hurma ağacına (dayanmaya) **sevk etti. "Keşke dedi: bundan evvel öleydim, unutulup gideydim."**

İffet ve hayâ abidesi Hz. Meryem'in masumiyeti anlatıldığı hâlde inanmayıp iftiralarını sürdürmeleri sebebi ile büyük acılar çektiğinden, ölmeyi, unutulmayı temenni ettiğini görüyoruz.

Bu olay, gayrimeşru şekilde cereyan etseydi elbette kınanırdı, ayıplanırdı. Sonra inanan insanlar için toplumun kınamasından ziyade, Allah'ın kınaması çok daha vahim ve üzücüdür. Toplum kınaması elbette çok rencide edicidir, suçsuzluğu ortaya çıkmazsa veya ne kadar tövbe edip ıslah olsalar da unutmazlar, yadırgayıcı, aşağılayıcı bakışlarla ezer, rencide ederler.

Ne üzücü bir durum ki Allah'ın görücülüğünü, Allah'ın kınamasını hakkıyla idrak edip düşünemeyen cahillerde toplum kınaması daha ağır basıyor. Yaşadığı toplumda ne kınanmıyorsa

Allah'a karşı bir isyan da olsa onu rahatlıkla işliyor, saklamaya bile gerek görmüyorlar. Mesela, namazsızlık Allah'a karşı büyük cürüm iken toplum tarafından kınanmadığı için namazsızlığını söylemekten utanmıyor, yine günümüzde her ne kadar gayrimeşru ilişkiler meşrulaşmış gibi görünse de yine kınanma endişesiyle suçlar hep ücra yerlerde gizlice yapılmaktadır. Medyada dahi suçluların gözleri bantlanarak veya ekranda yüzleri gizlenmeye çalışılarak verilmesi bu sebepten değil midir?

Bundan da anlıyoruz ki toplum baskısı ve desinleri insan üzerinde ne denli etkilidir. Fakat Allah'ını bilen için görülmedik yer var mıdır? Ama insan, aklını arzularına takması neticesinde iradesizce yüz kızartıcı fiilleri gizlice irtikâp ediyor sonra da toplumda bunun açığa çıkması endişesiyle tedirgin bir hayat sürüyor. Hatta bu çirkin fiilini örtmek için daha büyük cürümler işliyor. Zanilerin, yolsuzların, mafyacıların birbirini faili meçhul cinayetlerle yok etmeleri gibi.

Toplumun kınamasından çekindiklerinden veya açığa çıkıp da ceza almamak için bütün tedbirler alınsa da Allah'tan hiçbir şeyin gizli kalmayacağını bir türlü aklına getirmeyen bedbahtlar hevalarına mahkûm olarak aptalca kendilerini rezil edecek işler yaparlar. Sadece gizlilik bile işin kötü olduğunun kanıtıdır. Bir anlık heves, geçici menfaat ve arzular için yapılan çirkin işlerin acısını bir ömür yüreğinde taşıyıp yüzü yerde kalarak yaşamlarını sürdürürken pişman olup tövbe etmezlerse ahirette de perişan olacaklardır.

Hz. Meryem'in kıssasından çıkardığımız ders: Allah, kuluna yüklemiş olduğu sorumluluğun ağırlığı karşısında yardımıyla beraber büyük lütuflarda bulunur. Allah, itaatte samimi, günahlara karşı uyanık olmaya çalışanları hiç ummadıkları yer-

den rahmetiyle aklayacak deliller verir ve onların rahmetle anılmalarını sağlar.

❀ ❀ ❀

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلاَّ تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾
وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾ فَكُلِي
وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَإِمَّا تَرَيْنَّ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ
لِلرَّحْمَانِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنسِيًّا ﴿٢٦﴾

19:24-25-26 Aşağısından ona şu nida geldi: " Tasalanma, Rabbin senin alt (yan) **ında bir su arkı vücuda getirmiştir. Hurma ağacını kendine doğru silk, üstüne derilmiş taze hurma dökülecektir. Artık ye, iç. Göz**(ün) **aydın olsun. Eğer beşerden herhangi birini görürsen "Ben de o çok esirgeyici** (Allah'a) **oruç adadım. Onun için bugün hiçbir kimseye katiyen söz söylemeyeceğim."**

Buradan da anlıyoruz ki tam bir teslimiyetle Allah'a yönelen, O'na itaatte kusur etmeyip tertemiz bir hayat sürenlere Allah yardım edicidir. İşte burada da Hz. Meryem'e bu doğumun yüz kızartıcı bir şey olmadığını, yaptığı yardımlarla ikrama erdirildiği anlatılarak temiz bir yaşamın teşviki yapılmakta. Ayrıca şu gerçeği de vurguluyor. Allah, kudreti dâhilinde olanları dilerse bizzat veriyor, kulun kudreti dâhilinde olanlarının da kendi çabaları ile elde edilmesi sünnetini ortaya koyuyor. Yani kulun kudretinin yetmediğini Allah yapıyor, kulun güç ve imkânının yeteceğini ona bırakıyor. Yaşanmış olan bu mucizevi olaya bir izah getiremeyiz ama "amenna" der ilmini Allah'a havale ederiz.

İnsan, dürüstlüğünden, temizliğinden eminse fakat bunu insanlara anlatamıyorsa en güzeli susmaktır. Anlatılamayan şeyleri konuşmak insanı üzer, hırpalar, dolayısıyla Cenabı-ı Hakk' ın öğrettiği bu yöntem kullanılabilir.

❀ ❀ ❀

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَامَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾

يَاأُخْتَ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾

19:27 Derken onu yüklenerek kavmine getirdi. Dediler: "Hey Meryem andolsun sen acayip bir şey yapmışsın."

19:28 "Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir adam değildi. Anan da iffetsiz bir kadın değildi."

19:29 Bunun üzerine (Meryem) **ona** (İsa'ya) **işaret etti. "Biz, dediler henüz beşikte bulunan bir sabi ile nasıl konuşuruz?"**

Burada Allah'tan başka kınayıcıların kınamasını önemsemeyip doğru olanı yapma azmini kazanmış kimselerdeki cesareti görüyoruz. İşte Allah'a karşı mutmain olarak teslim olanlara hiç ummadıkları yerden yardım eli uzanıyor. Kendini mabede yani ibadete adayan ve Allah'tan başka kimsenin kınamasını önemsemeden doğruyu yaşayan Hz. Meryem'e bu yardımı lütfettiği gibi bu doğrultuda yaşayanlara, imtihanlarını itidalle karşılatıp başarı ile çıkanlara da Allah'ın farklı şekilde yardımları yetişir. Bu ayetlerden şunları düşünebiliriz. Her toplumda temiz, hürmete layık aileler vardır. Dolayısıyla bu ailelerin zürriyetlerinden temiz bir yaşam beklenir. Onlar da çirkin şeyler daha çok

göze batar. Hani sıradan cahil, seviyesiz biri yapsa neyse denilebilir ama asil bir ailenin çocuğunda asla hoş görülemez! Ve Hz. Meryem de böyle bir şeyden tamamen beri ve tertemizdir. [13]

❀ ❀ ❀

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾

19:30 (İsa dile gelip) **dedi ki: "Ben hakikat Allah'ın kuluyum. O, bana kitap verdi. Beni peygamber yaptı."**

Ta ananesinden adanmış olarak gelen, ağır bir imtihan sonucu bahşedilen bu çocuğa, kullara doğru yola gösterecek kitap verilerek peygamberlik görevi yüklendi. Hiçbir insanın istemekle elde edemeyeceği bir makam.

❀ ❀ ❀

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ ?وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

19:31 "Beni her nerede olursam mübarek kıldı. Bana hayatta bulunduğum müddetçe namaz (kılmam)**ı, zekât** (vermem)**i emretti."**

Ayette geçen orijinallerde "vesani" tavsiye etmek (Allah tarafından yapıldığı takdirde bu, emir ve farz kılma demektir. "Bisselati" namaz kılmak/rahmet etmek/tazim etmek/salat getirmek, dua etmek. "Zekati" temiz ve doğru olmak, ıslah etmek, düzeltmek, temize çıkarmak anlamlarına gelmektedir. Bütün nebiler öncelikli olarak Allah'a kulluk prensibi doğrultusunda

[13] Bkz: 33/30-32, 3/42-47

itaat edip arınmanın, doğruluğun önderliğini yapmışlar, insanlığı da buna davet etmişlerdir. Dinin ikamesinde rol oynayan iki önemli husus namaz ve zekât ile ölüm gelinceye kadar arınmaya/arıtmaya, kulluğa davete devam edilmelidir. [14]

❁ ❁ ❁

وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

19:32 "Beni anneme hürmetkar kıldı. Beni bir zorba, bir bedbaht yapmadı."

Vahiy terbiyesi alanlar ebeveynlerine de, diğer insanlara da İslam çerçevesinde "Berer" güzel davranırlar ve " Cebbaren" zorbalıktan "şegiyyen" bedbahtlıktan beridirler. Rabbe dönüşü hesap ederek Allah'ın zikriyle uyanık yaşamaya dikkat ettiklerinden mesut olmayı hak etmişlerdir.

❁ ❁ ❁

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

19:33 "Doğduğum gün de öleceğim gün de diri olarak (kabrimden) **kaldırılacağım gün de selam** (ve selamet) **benim üzerimdedir."**

Bütün peygamberlerin hayat prensibi budur. İnananlar da onlar gibi ölünceye kadar ilâhî prensipleri ciddiye alarak zikir uyanıklığı içerisinde yaşarlarsa onlar da "Selam" kurtulanlardan, selamete erenlerden olurlar.

❁ ❁ ❁

[14] Bkz: 2/132, 3/102, 193, 15/99

ذَٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾

19:34 İşte hakkında şek ve (ihtilaf) **etmekte oldukları Meryem oğlu İsa Hak kavlince budur.**

Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu iddia edenlere cevaptır. Yani kendisinin de diğer insanlar gibi Allah'ın kulu olduğunu yaşayıp öleceğini sonra da dirileceğini, bir peygamber olarak görevlendirildiğini belirterek bildirdiği düsturlara da kendilerinin de uymaları gerektiğini açıklıyor. Ve hakkında şüphe ettikleri şeylerin asılsız olduğunu iddia ediyor.

❁ ❁ ❁

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

19:35 Allah'ın evlat edinmesi (hiçbir zaman) **olmuş** (şey) **değildir. O münezzehtir. O, bir işi** (n olmasını) **dileyince ona "ol" der ve o da oluverir.**

Allah'ın ayetlerindeki mucizeleri görmeyenler, Hz.İsa'nın ilahî yaşamını havsalaları almadığı için ona Allah'ın oğlu deme cüretini göstermeye kadar vardırdılar. Anasına attıkları iftirayı Hz. İsa bizzat çürütmesine rağmen bu defa da çirkin iftiralarını Allah'a karşı yönelttiler. Oysa sebep sonuç ilişkileri dense de, tüm insanlığın yaratılışı da İsa'nın durumu da Allah yanında Âdem'in durumu gibidir.[15]

[15] Bkz: 3/59, 60

Allah, hakkında bilgisiz zalim kimselerin söylemiş oldukları şeylerden beridir. Yapmak istedikleri şeylerde yardımcıya ihtiyacı yoktur. O her şeyi "ol" emriyle var eder.

Hristiyanların ileri sürdükleri baba, oğul ve Ruhu'l-Kudüs dedikleri bir araya gelseler ne bir şey yaratabilirler ne de onların hakkında bir takdire güçleri yeter. Üçü sağlam bir "Bir" oluşturabilirler mi? Kesinlikle hayır! Allah birdir.[16]

❀ ❀ ❀

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾

19:36 "Şüphesiz ki Allah benim de Rabbimdir sizin de Rabbinizdir. O hâlde ona kulluk edin. İşte biricik doğru yol budur."

İman illa da aklımızın kavrayacağı şeylere inanmak değil bilakis gaybı kabul etmekle gerçekleşir. İlk risalet görevi ve vahyî haberler, ilk insan Hz. Âdem'le başlamıştır. Buna inananlar tüm resullere ve onlara bildirilen vahiylere inanmak zorundadır.

Şüphesiz Allah yarattıklarının Rabbi olarak hiçbir ayrım yapmadan "Ey insanlar!" diyerek selamete, kendine kulluğa, davet eder. Ne var ki aklına hevasına takanlar bu gerçeği kabul etmeye yanaşmazlar. Çünkü bu tiplerin hevalarından kaynaklanan farklı farklı ilahları vardır. Mevki-makam, şan-şöhret, gurur-ene gibi geçici değerlerin kuludurlar. Bu bakımdan resullere ve onların getirdiklerine çeşitli itirazlar ileri sürerek iman etmezler.

❀ ❀ ❀

[16] Bkz: 2/116

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾

19:37 Sonra fırkalar kendi aralarında ihtilaf etti. Artık görecekleri büyük günün çetin azabı o kâfirlerindir.

Allah ve resullerine inanmayanların en bariz özellikleri demogojik söylemlerle itiraz edip ihtilaf çıkarmaktır. Sürekli ifrat ve tefrit arasında anlaşmazlığa düşerek guruplara ayrılır, birçok bidatler uydurup dini tahrif ederler. Bu hâlleri ile çetin azabı tövbe etmedikçe hak ederler.

❀ ❀ ❀

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

19:38 Onlar bize gelecekleri gün neler işitecekler, neler görecekler! Fakat o zalimler (buna rağmen) **bugün** (hâlâ) **apaçık sapıklık içindedirler.**

Uyarılara kulak asmayan bu akletmezler grubu Allah'ın ayetlerini işitmezlerken kıyamet gününde ne güzel işitir ne güzel görürler! Ama artık fırsat elden kaçmıştır. " Suçluları Rablerinin huzurunda başları öne eğik olarak: Rabbimiz gördük ve dinledik. Artık bizi dünyaya geri çevir de salih amel işleyelim. Gerçekten biz kesin olarak inandık." diyecekleri zamanı bir görsen!" (32/12)

Bu ikaz ve uyarılardan inananlar olarak Allah'ın rızasını kazandıracak Kur'an ilmini edinmek için okuyalım ve sorumlu-

luklarımızı yerine getirmeye çalışalım ki o hasret günündeki pişmanlık yerine sevinci, mutluluğu elde edebilelim.

❁ ❁ ❁

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾

19:39 Sen onları bulacağın vakit ile emr (-i ilahî) **nin yerini hasret** (ve nedamet) **günü ile korkut. Onlar gaflet içindedirler. Onlar hâlâ iman etmiyorlar.**

İnananda, inanmayanda dünyaya geldiği gibi ahirete de gidicidir. Hesap vermekten kurtulamayacak ve hak ettikleri karşılığı muhakkak göreceklerdir.

❁ ❁ ❁

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

19:40 Şüphe yok ki (bütün) **arza ve onun üzerinde bulunan kimselere biz vâris olacağız biz. Onlar** (nihayet) **ancak bize döndürüleceklerdir.**

Allah, insanları imtihan etmek için geçici olarak mülkünü insanların istifadesine sunmuştur. Vakti geldiğinde ellerinden alıp mülkünde nasıl hareket ettiklerini sormak için onları huzurunda toplayacaktır. Bu, ölüm hadisesiyle insanlara inkâr edemeyeceği şekilde gösteriliyor. İnsanlar, geçici olarak şahsi mülk sahibi olsalar da öldüklerinde dünyaya ilk geldikleri gibi yanlarında hiçbir şey götüremeden, geldikleri âleme geri dönüyorlar ve herkes buna yakinen şahit oluyor.

❁ ❁ ❁

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٤١﴾

19:41 Kitapta İbrahim'i de an çünkü o, sıdkı bütün bir peygamberdi.

Ölümün şehadetine şahit olanlara, yeniden diriliş gününe hazırlanma yolunu gösteren peygamberlerdir. Ne var ki doğruda yürümekte istikrar gösteremeyenler geçen zaman zarfında hevalarını dine karıştırarak tahrif etmişlerdir. Her gelen yeni uyarıcıyı da "Bizi dinimizden döndürmeye mi geldin?" diye karşı çıkıp inkâr etmişlerdir.

İnkârcı müşriklere karşı Hz. Muhammed'e: "İbrahim'i de an ve şu putlara tapınan kavmine onun haberini oku." diyerek inkârcı tutumlarından vazgeçmeleri hatırlatılıyor.

❁ ❁ ❁

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَاأَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾ يَاأَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿٤٣﴾

19:42 Bir vakit o babasına (şöyle) **demişti: "Ey baba! İşitmez, görmez, sana hiçbir faydası olmaz şeylere niye tapıyorsun?"**

19:43 "Ey atam, bana muhakkak ki sana gelmeyen bir ilim gelmiştir. O hâlde bana uy da seni dümdüz bir yola çıkarayım."

Burada da Allah'ın rahmetinden mahrum olanlara rahmet peygamberlerinin tebliğde müşfik edalarını görüyoruz. Bu da bizlere davette takip edeceğimiz metotta insanlar için sunulan selamet yolunu kabalık ve katılıktan uzak bir merhamet içerisinde yapmamızın önemini öğretiyor. Çünkü onlar akletmediklerinden bu sapıklık içerisindedirler. Yoksa hiçbir kimse akıbetinin kötü olmasını istemez. Bu nedenle onların gözündeki gaflet perdesini kaldıracak şefkatli uyarılarda bulunulmalıdır. Ancak bu davete karşı tavır takınıp dinin yayılmasına engel olanlara karşı değil feragat ve yumuşaklık göstermek keskin bir kılıç olmak lazımdır.

Davet büyükten küçüğe, küçükten büyüğe de olsa nezaket kuralları içerisinde olmalı, üstünlük ve bilgiçlik edası takınmadan Allah'tan gelen bir ilme dayanarak bu davetin yapıldığını ve bu davetin sahibinin Allah olduğu söylemelidir. Dinleyenler kemali edep ile davetçinin servet ve statüsüne, büyük-küçük ayırımı yapmadan, kimden gelirse gelsin sözün içeriğine ehemmiyetine dikkat etmelidir. Böyle bir yaklaşım insanları dümdüz yolda yürüme şansına sahip kılar.

❀ ❀ ❀

يَاأَبَتِ لاَ تَعْبُدْ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَانِ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾

19:44 "Ey babam şeytana tapma. Çünkü şeytan, hakkıyla esirgeyen (Allah) **e çok asi olmuştur."**

Şeytana tapınmanın anlamı, ilahî davete karşı çıkıp, keyfî, zanni, hevai davranışlarda bulunmaktır. Şeytan da itaate davet edildiğinde zanni içgüdüleriyle Allah'a karşı gelmiş, kötülüğün sembolü olan şeytan vasfını almıştı. İnsanlara onun bu durumu açıkça söylenerek ilahî davete ilgi uyandırılmalıdır.

يَاأَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَانِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾

19:45 "Ey babam, hakikaten korkuyorum ki çok esirgeyen (Allah) **den sana bir azap gelip çatar da şeytana yâr olmuş olursun."**

Burada da ilahî daveti açık bir ifadeyle eğip-bükmeden, kem küm etmeden yumuşak bir uslupla yapılmalıdır. Hz. İbrahim, itham etmeden, küçümsemeden, suçlamadan gelecek akıbeti haber veriyor. Yani senin bilmediğin saadet diyarına giden bir adresi ben biliyor ve seni götürmek istiyorum, bana uyarsan ne kaybedersin babında yapılan uyarılar üzerinde birazcık düşünülse zarar verici şeylerin olmadığını, bilakis bilmeden gittiği yolun vereceği zararlardan korumak için yanında olduğunu görüp teşekkür ederek gösterdiği yolda selamet içerisinde yürüyecektir. Merhamet, gideceği adresi bilmeyene yol göstermektir. İnsan fitri duygularla bağlı olduklarının kötü akıbete uğramasına nasıl göz yumabilir. 42'den 45. ayete kadar olan bölümde Hz İbrahim'in çeşitli yollara tevessül ederek babasını büyük bir sabır ve hilmle hak davete inandırmak için çalıştığını görüyoruz.

❀ ❀ ❀

قَالَ أَرَاغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَاإِبْرَاهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا ﴿٤٦﴾

19:46 (Babası) **dedi ki: "Ey İbrahim, sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviricisin? Andolsun ki vazgeçmezsen**

seni muhakkak ki taşlarım. Uzun bir müddet benden ayrıl git."

Bu ayetten de anlıyoruz ki ne kadar yumuşak ve müşfik edalar takınılsa da taassup sahibi inat kimseler kendilerini uyaranlara karşı şirretleşip sert muamele ederler. Hidayet, vicdanlara merhamet duygusunu verdiğinden insanların hidayete ermeleri için gereken fedakârlık ve müsamahayı gösterme duygusunu bahşediyorken; küfür ise hidayet mensuplarına karşı acımasızlığa sevk ettiğinden zulmün her çeşidini reva görürler. Bütün bunları keyfî yaşamlarına engel gördükleri için yaparlar.

İşte burada da -baba olmasına rağmen- alicenaplıkla yaptığı davete karşı evladına gösterdiği muameleyi görüyoruz. Evladına böyle davranan başkasına ne yapmaz. Tarih hep bunların kanlı sahneleriyle doludur. Günümüz dünyasında emperyalist güçlerin Orta Doğu'da yaptıkları vahşet yürekleri tırmalıyor.

❀ ❀ ❀

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾

19:47 (İbrahim şöyle) **dedi: Üstüne selamet. Senin için Rabbime istiğfar edeceğim. Çünkü O, bana çok lütufkârdır."**

Hz. İbrahim, babasının yaptığı tehdit ve kabalığa karşılık hâlâ onun hidayete ermesi için dua ediyor. Olur ki babası tövbe edip imana ererek kurtulanlardan olur. Kâfir için istiğfarın manası budur. [17]

[17] Bkz: 9/113, 114. Not.

Ama şurasını da unutmamak gerekir ki küfrünü açıklayan asi ve nankör kimselere sevgi beslemek, onlara sempati duymak yanlıştır.[18]

Bu tip insanlarla savaş söz konusu değilse ilişkileri iyi tutmalı ve onların hidayete ermelerine vesile olmak için kavli ve fiilî duada bulunulmalıdır. Komşuluk ve akrabalık söz konusu ise ziyaretlerinde bulunulmalı, dertlerine ortak olunmalı ama onların aileye maddi-manevi zarar verecek yönlerine karşı çok dikkat edilmelidir.

❀ ❀ ❀

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو رَبِّي عَسَى أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾

9:48 "Sizi ve Allah'tan başka taptıklarınızı bırakıp çekiliyorum. Rabbime dua ediyorum. Umulur ki Rabbime dua sayesinde (sizin gibi) **bedbaht olmam."**

Bu ayeti kerimeden çıkaracağımız ders zararı dokunan din düşmanlarından uzaklaşılmalı, en yakın akraba dahi olsa. Din ve dinî değerler her şeyden üstün tutulmalıdır. Çünkü Allah herkesten ziyade sevgi ve saygıya, ibadet edilmeye yani sözünün dinlenmesine layıktır. Bu hususta Hz. İbrahim gerçekten çok duyarlı, babası için olsa bile sınırları aşmayı düşünmedi ama onunla olan bütün ilişkilerini kesti.

❀ ❀ ❀

[18] Bkz: 9/23, 24. Not

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾

19:49 İşte (İbrahim) **onları ve Allah'tan başka taptıklarını bırakıp çekilince biz ona İshak'ı ve Yakup'u ihsan ettik ve her birini peygamber yaptık.**

Allah rızası doğrultusunda gerçekten insan için zor olan fıtri temayülleri aşmayı başaranlara Allah'ın lütfu büyüktür. Bu lütuf bazen dünyada karşılık olarak kaybettiğinden daha güzel olarak verilir, verilmese de ahirette mutlak daha güzeliyle mükâfatlandırılırlar. Hz. İbrahim, Rabbinin rızasını her şeyden üstün tutarak, Allah'a isyan eden babasından uzaklaşıyor. Allah Teala da kendisini iki hayırlı evlat ile takviye edip güçlendiriyor.

Bu ayeti kerime Allah yolunda cihad için mücadele verip yurtlarından göç etmek zorunda kalanlara teselli niteliğindedir. Allah uğrunda her cefayı, hüznü göze alanlar vahiyle anılmasalar bile Rabbimiz onları katında rahmetle zikreder ve bu yolun takipçilerine de çeşitli vesilelerle zikrettirmektedir.

❁ ❁ ❁

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

19:50 Bunlara Rahmetimizden (peygamberlik, mal ve evlat) **lütfettik. Onlar için çok yüce sadakat dili de verdik.**

Peygamberler insanlar arasından seçilmiş dürüstlükte, iyilikte, merhamette, nezakette, nezafette, letafette gıpta edilen örnek şahsiyetlerdir. İnsanların akidelerindeki yanlışlara karşı

veciz ifadelerle doğruyu sunarlar. Onlara verilen sadakat dilinden maksat hakkı insanlara olduğu gibi ulaştırmalarıdır.

❀ ❀ ❀

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولاً نَبِيًّا ﴿٥١﴾

19:51 Kita ta Musa'yı da an. Çünkü o ihlâsa erdirilmiş (bir zat) **idi. Resul bir peygamber idi.**

Allah, peygamberlerin kimine kitap ve şeriat, kimine yalnız bazı öğütler, ahlaki kuralları içeren sahifeler, kimine önceki kitapları aynen tebliğ edip uygulama hizmeti vermiştir. Hepsini de salihlerden oldukları için kitapta sıkça hatırlatmıştır.

Resul ile nebi arasında az bir fark vardır. Resul daha çok kendisine kitap ya da sahife verilip onu tebliğ ile görevlendirilen veya dinî bazı hükümler kendisine vahyedilerek onları kâğıt üzerine dökmeden tebliğ ile vazifelendirilen peygamberdir.

Nebi kendisine şeriat ve kitap ya da sahife verilmeyen bir önceki şeraitle amel edip onu yaymakla görevli olan peygamberdir. Bu tarife göre, her resul aynı zamanda nebidir. Böylece onun için iki sıfat bir araya gelmiş oluyor. Şüphesiz o Ulül-Azamdır.

❀ ❀ ❀

وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾

19:52 Biz ona Tur'un un sağ yanından nida ettik. Onu çok münacat eden bir kimse olarak yaklaştırdık.

Bu haberde onun Ulü'l-Azam bir peygamber olduğunu vahyin farklı şekilde gelişini anlatılıyor.[19]

❀ ❀ ❀

وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

19:53 Ona, Rahmetimiz cümlesinden biraderi Harun'u da bir peygamber olarak ihsan ettik.

Allah, daima elçilerini yardımıyla destekler. Müminlerin de birbirlerine havari olmalarını emreder. Çünkü beşer yanılabilir, unutabilir, güçsüzdür. Bu bakımdan Allah için hakkı ayakta tutmak isteyenler, birbirlerinin eksiğini tamamlayarak yanlışlarını düzelterek, birbirlerini destekleyerek bir bütündeki güce sahip olurlar.

❀ ❀ ❀

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولاً نَبِيًّا ﴿٥٤﴾

19:54 Kitapta İsmail'i de yâd et. Çünkü o, vaadinde sadık idi resul bir peygamber idi.

Her peygamber ve geçirdiği imtihanları Allah resuller zincirine ve diğer ümmetlere anlatarak onları rahmetle yad ettirmektedir ki doğrulukları, fazilet, onurlu duruş ve tavırlarıyla inanç uğruna verdikleri mücadele, maruz kaldıkları sıkıntılar ve zorluklara rağmen direnç göstermeleri inananlara örnek olsun.

---

[19] Bkz: 4/164, 20/11, 12

Aslında sözünde, işinde doğru olmak her peygamberin ve her salih kişinin vasfıdır. "O, vaadine sadık idi." Onun, babasına: "inşallah beni sabredenlerden bulursun." diyerek Rabbe itaatte istenileni yerine getirmede teminat vermesindendir. (37/102) Bu bağlamda sözünde vaadinde sadık olanlara Allahu Teala senada yani övgüde bulunur. İnsanlar ne olursa olsun Allah'a verdiği sözde sadakat göstermeli ve yaptığı vaadleri yerine getirmelidir.

❁ ❁ ❁

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

19:55 Kavmine namaz (kılmay)**ı, zekat** (vermeyi) **emrederdi. Rabbi nezdinde rızaya ermişti o.**

Bu ayetten anlıyoruz ki emrolunduğu gibi yaşamakla kalmayıp Allah'ın emirlerinin muhite de yayılması için çalışılmalı. Bu şekilde yaşayanlar Rabbinin katında hoşnutluğa erişecektir. İnananların Rabbine itaatte devamlı olduğu gibi ehline de Allah'a karşı itaatkâr olmalarını emretmeleri gerekmektedir.[20] Onlara iyiliği yani Allah'a itaat edip kötülükten sakınmalarını tembih edin. Onları başıboş bırakmayın ki kıyamet gününde ateşe düçar olmasınlar.

Bu anlamda kulluk vecibesini yerine getirmede periyodik aralarla Rable özel buluşmaya vesile olan namazı eda ile ve sosyal hayatın ve İslam'ın kalkınmasında gücü oluşturacak zekâtı daima gündemde tutmak maddi ve ruhi gücü sağlamada iki temel faktördür.

❁ ❁ ❁

[20] Bkz: 20/132, 66/6

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

19:56 Kitap ta İdris'i de an. Çünkü o sadık bir peygamberdi.

19:57 Biz onu pek yüce bir yere yükselttik.

İdris (as) hakkındaki rivayetlerde kalemle ilk yazıyı yazdığı, aynı zamanda iyi bir terzi olduğu, silah imal ettiği ve hesap ilmiyle meşgul olduğu söylenir.

O'nun yüce bir yere yükseltilmesi hakkında da farklı görüşler var ama peygamberlik zaten yüce makamdır. İnsan için ondan daha yüce bir makam olamaz.

❀ ❀ ❀

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَانِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا ﴿٥٨﴾

19:58 İşte bunlar, Allah'ın kendilerine nimetler verdikleri peygamberlerden, Âdem'in zürriyetinden, Nuh ile beraber taşıdıklarımızdan, İbrahim'in ve İsmail'in neslinden, hidayete erdirdiğimiz ve seçtiğimiz kimselerdendir. Onlar çok esirgeyici (Allah'ın) **ayetleri okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlardı.**

Peygamberler yüce davayı yaşayıp yaymak ve yaşatmak için seçilmiş Allah'ın aziz kullarıdır. Hz. Âdem'in zürriyeti olduklarına dikkatleri çekerek bütün insanlığın onun soyundan

geldiğine atıfta bulunuyor. Herkes peygamber olarak seçilmiş olmasa da iman edip ilmi ölçüler içerisinde salih amele dayalı yaşam mücadelesi verenler de seçilenlerden olur.

Gerek bu peygamberler gerekse onların soyundan gelenler Allah'a şevk ve iştiyak içerisinde, şuur ve huşuyla kulluk ederler. Secde ve rükûa böylece vasıl olup Rabbin katında değer bularak ikramlara nail olurlar.

Hepsi salihlerdendi. Yani amellerini ilahî vahiy doğrultusunda yerine getirir, buna azami dikkat ederek dinin tahrif olmasına sebep olan bidat ve hurafelerin karışmasına asla meydan vermezlerdi.

Secde, Allah' a itaatin en bariz ifadesidir. Yani tüm benliğim ve varlığımla sana itaat ediciyim manasınadır.[21]Namazda yapılan secde ise Allah'a itaatin somut bir göstergesidir. Namazda secde eden Müslüman, hayatının diğer zamanlarında da ona boyun eğiyor, buyruklarından dışarı çıkmıyor demektir. Bu, elbette idrak edilerek kılınan namazlar için böyledir.

İşte muttakiliğe erişmiş bu kimseler bütün güçleriyle Allah'a saygısızlık ifadesi olan günahlardan kendini uzak tutarak emirlerine itaatte kusur etmemeye çalışırlar.

Bu ayetin sonunda da müminlere secde etme tavsiyesi vardır. Ve şu duayı içermektedir. "Allah'ım beni senin rızan için secde edenlerden ve seni hamdederek tenzih edenlerden eyle. Senin emrine karşı büyüklük taslayanlardan olmaktan sana sığınırım." Bir de Kur'an'da geçen secde ayetleri vardır ki ister Kur'an okunduktan sonra ister hemen kıbleye dönüp bir defa secde yapmak ve kalkarak selam vermekle olur. Bir de sehiv secdesi vardır ki: Namazda yanılma ya da namazı eksik bırakma

[21] Bkz: 22/18

gibi durumlarda namazın sonunda tahiyyat bitince iki tarafa veya yalnız sağ tarafa selam verildikten sonra tekrar iki secde yapılarak tahiyyat, isterlerse salâvatı şerife ile bir dua ayeti okuyarak selam verilmesi şeklinde yapılır. Namazda unutarak veyahut yanılarak bir rüknün tehiri hâlinde sehiv secdesi yapmanın vacip olduğu Hanefi ekolünce sabittir.

Abdullah b. Mesut (r.a.)'tan nakledilen rivayette "sizden birisi namazında şüpheye düşerse doğrusunu araştırsın ve namazını kanaatine göre tamamlasın, sonra selam verip sehiv secdesi yapsın."

❀ ❀ ❀

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾

19:59 Sonra, arkalarından öyle kötü bir nesil geldi ki namazı bıraktılar, şehvetlerine uydular işte bunlar da azgınlıklarının cezasına uğrayacaklardır.

Allahu Teala 58. ayette mesut kimselerin itaatinden bahsettikten sonra Allah ile kul arasındaki bağı koparan isyanın ve itaatsizliğin sembolü olan namazsızlıktan bahsediyor.

Ümmetlerin cahillikleri sebebiyle namazdan uzaklaştıkça giderek akıl harcı olmayan hevai arzular, gelip geçici istekler, zevk-eğlenceye tutkunluk onlara hâkim olur. Bunun sonucu ahlaki sapıklığın en aşağı derecelerine düşerler.

İnsana Allah'ı hatırlatıp onu uyanık kılan, kötülüklerden alıkoyan namazı terk edenler ileride bu azgınlıklarının cezasını çekeceklerdir. Selef ve halef âlimleriyle imamlardan rivayet edilen haberlere göre bazıları namazı terk edenin tekfir edilece-

ğine zahip olmuşlardır. Bunda delilleri: Kul ile küfür arasında namazı terk etme vardır. "Bizimle onların arasındaki ahid namazdır. Kim onu (inkârla) terk ederse küfre düşmüş olur." , "O iman edenler ki namazların da daimdirler. Ve onlar namazlarını muhafaza ederler." (70/23) Kim namazı ikame ederek muhafaza etmez ise gafillerden olur. Onlar Allah'tan korkmayacaklar, yeryüzünde insanlardan utanmayacaklar. Bunlar öyle bir nesil ki Kur'an'ı okuyacaklar fakat Kur'an hançerlerinden aşağı inmeyecektir.

❀ ❀ ❀

إِلاَّ مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦٠﴾

19:60 Tövbe edenler ve iyi amel ve harekette bulunanlar öyle değil. Çünkü bunlar hiçbir şeyle haksızlığa uğratılmayarak cennete,

İnsan, beşerdir şaşar. Bunun getireceği çirkinlikleri fark edip kendini toparlar tövbe edip salih amellere yeniden dönerse Rabbini bağışlayıcı olarak bulur ve cenneti hak eder.

Bu bakımdan tövbe, kulun günahlardan dönmesi, yüce Rabbimizin de merhamet ederek affedip hak ettikleri cezayı üzerlerinden kaldırmasıdır. Allah kullarına karşı inayet, rahmet ve mağfireti çok olandır.

Günah, Allah ile kulu birbirinden ayıran bir perdedir. Cehalet ve gafleti sonucu kullar, içerisine düşmüş oldukları günahlardan dolayı büyük bir pişmanlık duyarak cehaletten kurtulmak için ilme, gafletten kurtulmak için zikir uyanıklığı içerisinde yaşamaya gayret ederler.

İşte ilim burada tövbenin birinci unsurudur ki bundan da maksat iman ve yakindir. Çünkü iman günahların öldürücü bir zehir olduğunu akla gösterip gönle tasdik ettirir. İşte bu imanla müminler günahı hafif görmez, kime karşı işlendiğini bilerek ondan rahatsızlık duyarak sakınmaya çalışırlar.

Tövbe hakikati idrak, şuuru tamir ve fıtrata dönüştür. Müslümanlar, takva ve fücur arasında imtihan vermektedirler. Müminler ilahî emirlere ne kadar riayet etmeye çalışsalar da gafleti, zaafı sonucu birçok hata ve günahların içerisine düşebilirler ama günahı asla savunmaya teşebbüs etmezler, utanır tövbe ile üzerini örtmeye, arınmaya çalışırlar.

Ama arzularının esiri olanlar, gaflet ve içerisine düşmüş olduğu cehalet sebebiyle iman ettim demelerine rağmen günahlarla ömür geçirirler. Günahın, Rabbi ile arasında perde olduğunu, kime karşı işlediğini önemsemeyerek onda ne var, bunda ne var diyerek günaha karşı bağışıklık kazanırlar. Öyle bir noktaya gelirler ki artık günahlara mazeretler sıralanarak mecbursun, rızık kapısı, mevki belası, çevre baskısı, "Zaman sana uymazsa sen zamana uy." , "Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya, yarın ölecekmiş gibi ahirete..." gibi iddialarla kendilerini savunmaya geçerler. Dünyalıklar uğruna bu kadar tavizkâr yaşayanlar hem vicdanlarını rahatlatmak için hem de uyarıcılara karşı kendilerini mazur göstermek için "Eh ne yapalım ilerde zaruretler kalkar, yaşlanır emekli olursam Allah da imkân verirse ahirete de çalışırız. Allah niyetlerimizi biliyor." derler. Böylece içine daldığı günahlar kendilerini öyle kuşatır ki artık his dünyalarında bir rahatsızlığı dahi duyamazlar. Bu hâl kendilerine tövbeyi bile unutturur. Çünkü ilerde yapmaya karar vermişti. Allah ömür verirse yapacaktı. Vermese de ne yapsın. Allah niye affetmesin. İşte böyle aldanır insanımız. Bu bakımdan "günahı üzerimize

yıkılacak bir dağ" gibi görmeliyiz ki ondan kaçınmak kolaylaşsın.

Bu hayat iyi veya kötü hesabımıza işlemektedir. Hiç kimse bu hayatı keyfi tüketemez, bilerek günah hâllerini devam ettiremez/ettirmemelidir.[22]

❀ ❀ ❀

جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَانُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ﴿٦١﴾ لاَ يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلاَّ سَلاَمًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

19:61 Çok esirgeyici (Allah'ın) **kullarına gıyaben vaad buyurduğu Adn cennetlerine gireceklerdir. O'nun vaadi şüphesiz yerini bulacaktır.**

19:62 Orada selamdan başka boş bir söz işitmeyeceklerdir. Orada sabah akşam rızıkları da (ayaklarına gelecektir.)

19:63 O, öyle cennettir ki biz ona kullarımızdan gerçekten muttaki olan kişileri varis kılacağız.

Evet, Rabbe kul olduğunun bilinciyle sorumluluklarını bu doğrultuda yerine getiren ve rabbine gereği gibi kullukta kusurlarından dolayı büyük bir mahcubiyetle bağışlanma dileyen kimseler o gün kendilerini rahatsız edecek hiçbir durumla karşılaşmayacaklardır. Bu müjde kendilerine Rableri tarafından verilmiştir. Artık dünyadaki sıkıntılar, yorgunluklar bitmiş, bitimsiz saadet devri başlamıştır.

---

[22] Bkz: 3/135, 4/17, 18, 7/153, 11/3. Not

وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

19:64 Biz, (elçiler) **senin Rabbinin emri olmadıkça inmeyiz. Önümüzde ardımızda ve ikisinin arasında ne varsa O'nundur. Senin Rabbin unutkan değildir.**

Bu ayeti kerime de hassas bir noktaya dikkatleri çekiyor. Önümüzde ahiret, arkamızda dünya , "ikisinin arasında" kıyamet gününe kadar geçen her şeyin ilmi Allah katında kayıtlıdır yani yaptığımız ameller ve yaptığımız tövbelerdeki samimiyetimiz ve Kur'an'a uydurmak için gayretimizin hangi boyutta olduğu bilinir. Ayrıca önümüzdekilerin ilerde başımıza gelecek ahiret işleri, arkamızdakilerin geçen dünya işleri bu ikisi arasındakilerin de dünya ile ahiret arasındakiler olduğu söylenmiştir. En doğrusunu Allah bilir. Rabbin unutkan değildir.

❁ ❁ ❁

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

19:65 (O), **göklerin yerin ve ikisi arasında olan şeylerin Rabbidir. O hâlde sen ona kulluk et ve kulluğunda da iyice sebat et. O'nun bir adaşı olduğunu bilir misin?** (Hayır yoktur).

Allah, yaratan, idare eden, hâkim olan, hükmünü değiştirip geciktirecek kimsenin olmadığı yegâne tasarruf sahibidir. Doğum ve ölüm insanın kalıcı ve ebedî bir şey sahibi olmadıklarını insanoğluna göstermektedir. "Kulluğunda iyice sebat et" bu

emri salt ibadetler anlamında düşünürsek kolaydır ancak dini dava edinerek sorumlulukları yerine getirmek ciddi bedel ödemeyi gerektirir. Ayrıca insanoğlu ölüm gelinceye kadar imtihana tabi tutulmaktadır. Bu da elbette ki zordur. Ama bu zorluğun yanı sıra öyle bir manevi tadı ve hazzı vardır ki onu tadandan başkası bilmez. Bu da ancak kendini içten gelen samimiyetle Allah'ın rızasına adayanlara verilir.

❀ ❀ ❀

وَيَقُولُ الْإِنسَانُ أَئِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾

19:66 İnsan der ki: "Ben öldüğüm zaman mı herhâlde diri olarak çıkarılacağım."

19:67 İnsan düşünmez mi ki onu daha evvel ve o, bir şey değilken kendini hakikaten biz yarattık.

Bu ayet aklı küt, düşünmeyen, hayat ve oluşları görmeyen insanların sarf edeceği bir sözdür.

Bu inkârlarını ölümden sonra hayatın imkânsızlığı üzerinde yoğunlaştırarak dünyayı ve arzularını amaç hâline getirip azgınlaşanlar bilsinler ki daha önce hiçbir şey değilken onu yoktan var edip yaratan Allah, yine onu diriltip hesap soracaktır. Aklını kullanmayıp hevasına taktığı için de elim bir azaba düçar kılacaktır.[23]

· Allahu Teala insanın, ölümden sonra tekrar diriltilmesine şaşıp bunu uzak görenlere şöyle bir ikazla uyarıda bulunuyor.

[23] Bkz: 13/5, 17/49. Not

"İnsan gerçekten kendini bir nutfeden yarattığımızı görmedi mi ki şimdi apaçık bir düşman kesilmektedir. Kendi yaratılışını unutarak bize bir misal getirdi. Çürümüşken kemikleri diriltecek kimdir.? De ki: Onları ilk defa yaratan diriltecektir. O, her türlü yaratmayı iyi bilendir." (36/77–79)

İşte bu gerçeği akledip yaratana kulluk etmek, zor olsa da cihad ile hayatı anlamlı kılmak gerektir. Geçici dünya üzerinde çalışıp didinip de her şeyi bırakıp gidenlerden ders alınırsa hayata çekidüzen verilirse görülecektir ki hem dünyaları mamur olacak hem ukbada mesut olacaklardır! Ama ah şu körlük olmasa!

❀ ❀ ❀

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾

19:68 Binaenaleyh Rabbine and olsun ki biz onları da şeytanları da elbette ve elbette mahşerde toplayacağız. Sonra onları behemehâl cehennemin etrafında diz üstü hazır tutacağız.

İnsan, ne kadar inkâr etse o dünya için hazırlık yapmasa da ölecek ve haşrolacaktır. Bilmiyorlar ki inanmayanlar ahirete değil, cennete gitmiyorlar... İnsan ölümü unutsa da "ölüm" insanı unutmaz. Bir de herkes cennete gitmek ister ama kimse ölmek istemez. Niye?

İşte inkâra sapıp ahirete hazırlık yapmayanlara karşı Rab, yeminle söylüyor ki onların topunu ve Allah'ın dışında tapınagelmekte oldukları şeytanlarını birlikte haşredecektir. "Sonra cehennemin yanında diz çöktürerek hazır bulunduracağız." diyerek ruhları titreten bir sahnenin tasvirini yaparak bu gerçeğe karşı körleri uyarıyor.

ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ مِن كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَانِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾

19:69 Sonra her ümmetten hangisi Rahman olan (Allah'a) **karşı daha ziyade asi ve cüretkar olmuşsa muhakkak ve muhakkak** (evvela onu) **ayırıp atacağız."**

Bu sahne zalimlerin, müstekbirlerin ve diktatörlerin zelil olup ayaklar altına düştüğü bir sahneyi canlandırıyor. Dünyada sahip oldukları imkânlardan dolayı insanlara tahakküm eden, saygı, izzet ikram gören, önünde eğilinenler o gün en önce zillete maruz kalacak ve önünde eğilenlerin huzurunda rezil olacaklardır.

❀ ❀ ❀

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَى بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾

19:70 Sonra biz ona (cehenneme) **girip yanmaya daha çok layık olanları da elbette çok iyi bileniz.**

19:71 Sizden hiçbiriniz müstesna olmamak üzere ille oraya (cehenneme) **uğrayacaktır. Bu, Rabbinin üzerine kati olarak aldığı, kaza da ettiği** (bir şey) dir.

Yaratan bilmez mi kimin neyi, nasıl hak ettiğini. Cehennemi, isyan eden herkes dolduracaktır. Ne öyle sayılı günler yanıp çıkacaklar ne de amir-memur, fakir-zengin ayrımı olacaktır.

❀ ❀ ❀

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

19:72 Sonra takvaya erenleri kurtaracağız. Zalimleri ise orada diz üstü düşmüş bir hâlde bırakacağız.

Allah, bir şeyi daima zıddı ile tanıtarak insanlara meselenin ehemmiyetini anlatır. Gece ile gündüz, sıcak ile soğuk, kör ile gören bir olmadığı gibi cehennemlikle-cennetlikler de bir olmayacaktır. Ayetten anlıyoruz ki herkes ebedî âlemde cehennem yolu üzerinden geçerken muttakiler geçip kurtulacak münkirler geçemeyip diz üstü çöküp kalacaklardır.

❀ ❀ ❀

وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾

19:73 Kendilerine açık açık ayetlerimiz okunduğu zaman küfr (-ü inkar) **eden o adamlar müminlere: "İki zümreden hangisi ikametgâh itibariyle daha hayırlı, meclis ve topluluk bakımından daha güzeldir?" dediler.**

Kâfirler kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğu zaman çoğunluğunu fakir ve zayıfların oluşturduğunu iddia ederek Müslümanlara karşı kibirleniyor ve övünüyorlardı. Kimin makam ve mevkice üstün olduğunu, yaşam biçimi, sosyal konum itibariyle hangi grubun daha iyi olduğunu soruyorlar. Bu hep böyledir. Ahireti inkâr edip cennet gibi bir makamı aklına sığdıramayan gafiller kendilerine servet ve güç verildiğinde bu dünyada iken cenneti yaşadıklarını ve başka bir cennete ihtiyaçlarının olmadığını sanarak büyük bir aldanış içerisinde böbürlenip

dururlar. Bazı zengin, ama cahil Müslümanların da bu anlayışta ve iddiada olmaları ne kadar üzücüdür.

İnsan olarak yaratılmanın hikmetini, dünyaya gelişten amacın ne olduğunu bilmeyen maddeci inkârcıların kıstası hep maddi değerlerdir. Oysa dünyada sahip olunan her şey ya cenneti ya cehennemi kazanmaya araçtan başkası değildir.

❁ ❁ ❁

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَاثًا وَرِئْيًا ﴿٧٤﴾

19:74 Biz onlardan evvel nice asır (lar halkını) **helak ettik ki onlar mal ve metaca da, gösterişçe de daha güzeldirler.**

Allahu Teala onlardan önce de görünüşte, mal, makam, servet sahibi olan nice kavimleri ve nesilleri helak ettiğini haber vererek tüm asilere ihtarda bulunuyor. Kim olursa olsun, Allah'ın takdirinden ve azabından kurtulamaz ve kimse kimseyi de kurtaramaz.

Ufukları dar sadece önlerindeki geçici âlemin değerlerini görüp ona göre hareket eden ahiretten nasipsiz gafillerin durumunu haber vererek müminlerin ufuklarının açılıp emirlere sıkı sıkıya sarılıp daha duyarlı hareket edip, iki âlemlerini de mamur etmelerine teşvikte bulunuyor.

❁ ❁ ❁

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَانُ مَدًّا حَتَّى إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُندًا ﴿٧٥﴾

19:75 De ki : "Kim sapıklık içinde ise çok esirgeyici (Allah), **onu**(n dünyalığını ve ipini) **uzattıkça uzatır. Nihayet vadolunageldikleri şeyleri –ya azabı yahud kıyameti – gördükleri zaman artık kimin yeri daha kötü, kimin cemaati** (ve yardımcıları) **daha zayıf imiş bileceklerdir."**

Bu ayet kâfirlerin kibrine karşı farklı bir meydan okuma üslubu içermektedir. Allah sapıklara mühlet veriyor. Hak çizgiden sapmalarına rağmen cemaatlerinin çokluğu, zenginliği, sistemli çalışma ve hizmetleri nedeniyle övünenlerin övüncelerine dair ellerinde hiçbir şey kalmadığı gibi sahip oldukları şeylerin hesabından kurtulmak isteyecekler ama nafile. Allah'ın dilediği süre geldiği zaman hiçbir serzenişin yararı olmayacaktır. O gün kimin makam ve konum itibariyle daha kötü olduğunu, güçsüz olduğunu göreceklerdir.

❁ ❁ ❁

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾

19: 76 Allah, hidayeti kabul edenlerin feyzini artırır. Beka bulacak iyi ameller Rabbinin nezdinde sevapça da hayırlıdır, akıbetçe de hayırlıdır.

Kim neye çok rağbet ederse onun o şeye karşı rağbeti artar. Dolayısıyla herkes rağbet ettiği şeye baksın, neye rağbet

etmiş. İman ilim ve amelle buluşunca iyi ameller neşvünema bulur. Bu sadece ahireteki saadeti değil, dünyada da temiz ve nitelikli bir yaşama kavuşturur. Allah, "Bu Kur'an size hidayet etmek ister." demektedir.[24]

❀ ❀ ❀

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالاً وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾ أَاطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَانِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلاَّ سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٠﴾

19:77 (Şu) ayetlerimizi (inkâr ile) **kâfir olan ve "Bana elbette mal ve evlat verecektir." diyen adamı gördün mü?**

19:78 O, gabya mı vakıf, yoksa çok esirgeyici (Allah) **nezdinde bir ahit mi edinmiş?**

19:79 Hayır, öyle değil. Biz onun söyleyegeldiği (sözü) **yazar, azabını da uzattıkça uzatırız.**

19:80 Onun söyler olduğuna biz mirasçı olacağız ve o bize tek başına gelecektir.

Müfessirlerin rivayetine göre Müslümanlardan birinin kâfirlerin önde gelenlerinden birinden alacağı varmış. (Habbab b. Eret'in Vail oğlu As'dan) Habbab b.Eret alacağını isteyince Vail oğlu As, Muhammed'i inkâr etmedikçe borcunu ödemeyeceğini söyler. Habbab b. Eret de: Sen ölüp kıyamet günü dirilinceye kadar O'nu asla inkâr etmeyeceğim der. Vail b. As: Kıyamet günü malım ve çocuğum olacak, böylece o gün alacağını öderim diyerek alay eder. Ayetlerin bu olay üzerine nazil olduğu

[24] Bkz: 2/128, 3/8, 5/16, 14/1, 17/9, 6/153. Not

söylenirse de değişik zamanlarda farklı mekânlarda kâfirlerin konum ve sözlerini hikâye eden bölümler dizisinden bir parçadır.

❀ ❀ ❀

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾ أَلَمْ تَرَى أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾

19:81 Onlar kendileri için bir izzet (ve kuvvet kaynağı) **olsunlar diye Allah'tan başka** (düzme) **tanrılar edindiler.**

19.82 Hayır öyle değil. O (tanrıları) **onların tapmalarına küfredecekler, onların aleyhine** (yardımcı ve) **düşman olacaklar.**

19:83 Görmedin mi biz kâfirlerin başına, kendilerini alabildiğine (günaha tahrik ve) **tehyiç eden**(coşturan), **şeytanları gönderdik.**

Hayatı mal, makam, çocuk sahibi olmaktan ibaret sanan inkârcıların yüksek değerlerden nasıl adım adım uzaklaştıkları söz konusu edilerek müminler de uyarılıyor.

Allahu Teala, Rabbine şirk koşan müşriklerin –kendileriyle güç kazanmak ve kendilerinden yardım ummak üzere- Allah'ın dışında tanrılar edineni kınıyor. Durumun hiç de sandıkları gibi olmadığını, bu ilahların hiçbir hususta yardımcı olamayacaklarını, bilakis kendilerini ilah yerine koyanlara düşman olacaklarını; asıl güç merciine kendisine yönelmeleri ge-

rektiğini haber veriyor. Tapanlar ve tapılanlar kıt akıllarıyla birtakım emeller uğruna birbirlerinin geleceğini berbat ederler. [25]

❀ ❀ ❀

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿٨٤﴾

19:84 Binaenaleyh sen onlara karşı (azab istemekte) **acele etme. Biz ancak onların** (günlerini ve nefeslerini) **sayıyoruz.**

Bilinen bir gerçektir ki her şeyin belirlenmiş bir vakti var. O vakit gelmeyince ilahî hüküm inmez. O hâlde şunun bunun aleyhine ya da lehine bir şeylerin tecellisini istemekte acele etmenin bir yararı yoktur. Onlar hiç şüphesiz. Allah'ın azabına ve cezalandırmasına uğrayacaklardır.[26]

İnkârcı maddecilerin, sapık şımarıkların şatafatlı yaşayışına imrenmemek ve onlardan gelen eziyetlere sabretmek gerekir. Sabır onların zulmüne karşı susup oturmak değil, güç kazanarak karşı durmaya, kurtulmaya yönelik çabayı da gerektirir. Yeri gelince sabretmemek hem kâfirlerin zulmünün artmasına hem de imtihanı kaybetme riskine götürür insanı. Mekke Dönemi buna örnektir. Bu azgınların debdebeli şatafatlı hayatlarına imrenilmemelidir. Varsın onların hayatları debdebe içinde geçsin. Ebedî hayatın nimetleri yanında bunun ne önemi var ki. Devamı olmayan bir nimet, şükrü ödenmiyorsa gayrimeşru yollarda harcanıyorsa bir azaptır. K.Kerim bu hususa dikkat çekerek müminleri çok dikkatli olmaya davet ediyor ve dünyalıklarla övünüp böbürlenenlerin kıyamet gününde nasıl diz üstü çöküp zelil olacaklarını 72. ayeti kerimede görmüştük.

---

[25] Bkz: 7/38, 14/21, 22. Not
[26] Bkz: 3/178, 6/6714/22, 30

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَانِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وِرْدًا ﴿٨٦﴾

19:85-86 Muttakileri O çok esirgeyici (Allah'ın) **huzuruna** (süvari elçiler gibi) **toplayacağımız, günahkârları ise susuz olarak cehenneme süreceğimiz gün,**

Allahu Teala dünya yurdunda kendine saygı duyup ittika ederek gönderdiği elçilerine tabi olup getirdiklerini doğrulayarak itaat edenleri kıyamet gününde seçkin konuklara yaraşır bir saygınlıkla haşredeceğini haber veriyor. Ayetteki (vefden) kelimesi binitli olarak gelenler anlamındadır. İbni Ebu Hatim der ki: Bize Ebu Said el-Eşeccin, İbni Mezkûrdan rivayetinde o bu ayet hakkında şöyle demiştir: Mümini kabrinden çıkışı sırasında onu daha önce gördüğü suretlerin en güzeli ve kokuların en hoşu ile birisi karşılar. Mümin: "Sen kimsin?" diye sorar. O kimse. Ben senin salih amelinim. Aynı şekilde sen dünyada iken amelin güzeliydin. Dünyada uzun süre ben sana bindim, haydi gel bana bin der. Mümin ona biner. İşte Allahu Teala'nın muttakileri "O gün Rahman'ın huzuruna seçkin konuklara yaraşır saygınlıkla toplarız." kavli budur.

Elçilerini yalanlayan ve onlara zıt giden münkirlere gelince: Onlar susamış hâlde suya götürülür gibi kabaca ve sert bir şekilde ateşe sürükleneceklerdir. İşte orada: Bu iki takım insanın hangisinin makamı daha iyi ve yeri daha güzeldir denilecektir. Bu 75. ayete de bir cevaptır.

❀ ❀ ❀

لاَ يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلاَّ مَنْ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَانِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾

19:87 Çok esirgeyici (Allah'ın) **nezdinde ahdedinmiş olanlardan başkaları şefaat** (hakkına) **malik olmayacaklardır.**

Bu ayet şu gerçeği vurguluyor. Eş koşmadan Allah'la bir bağlantı içerisinde olan kimselere ilahî rahmet yetişecektir.

Bugün bunlar bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye bağlandıkları kişiler birbirleriyle şöyle çekişecekler: " Ortak koşanlar, ortaklarını (putlarını) gördükleri zaman: "Rabbimiz, işte senden başka yalvarıp bağlandığımız ortaklarımız." dediler. (Onlar da bunlara) "Siz tamamen yalancılarsınız."diye söz attılar. 16/86 işte bu ayeti kerimeden de anlıyoruz ki, Allah'a eş koşanlara yardım edilmeyecektir. O gün bu kimseler "...bize şefaat edecek şefaatçiler acaba(ortada) var mı ki, bize şefaat etsinler? Veya geri döndürülür müyüz ki daha önce yaptıklarımızın başkasını yapalım?" onlar cidden zararla kalkıp kendilerine yazık ettiler. "O gün ilahlaştırdıkları şeyler yan çizip onlardan uzaklaşmışlardır."(7/53)

Şefaat, dünya ve ahirette, yapılan bir destektir. Şefaati hasene, şefaati seyyie ile insanlar birbirine teşvik ve destek verirler. [27]

Müminin mümin kardeşinin günahlarının affı için duası Allah katında ona şefaat türündendir. Bu dua ister dünyada iken sağ olan mümin için olsun, ister ölmüş mümin için olsun.

❀ ❀ ❀

[27] Bkz: 4/85

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَانُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾

19:88 Dediler ki: "Çok esirgeyici (Allah) **bir evlat edindi."**

Hâl böyle iken yine de bazıları o sınırsız rahmet sahibine eşler koşuyor. 81.ayette ortaya konan temayla yani Allah'tan başka güçlerin statü, (yürürlükte bulunan güç) kaynağı oldukları inancıyla bağlandıkları özellikle maddi varlık ve iktidar olgusuna tanrısal bir nitelik yakıştıran ve kendilerini bütünüyle dünyevi başarı tutkusuna kaptıran tanrıtanımaz insanlara. İşaret ederken bu pasaj Allah'ın varlığına inanmakla birlikte kendileriyle Allah arasında aracılık rolü oynayabilir ümidiyle, herhangi bir şeyi veya peygamberleri, aziz ya da veli olarak bilinen kimseleri de tanrılaştıranlara işaret etmektedir. Bu düşünce ve yaklaşım Allah'ın eşsiz olduğu ilkesiyle bağdaşmayacağı içindir ki insanın Allah'la olan bağının koparılması anlamına gelmektedir. Allah' iftira edenler asla elim azptan kurtulamayacaklardır.

❀ ❀ ❀

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَانِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ وَمَا يَنبَغِي لِلرَّحْمَانِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾

19:89 Andolsun ki siz pek çirkin bir şey söylediniz.

19:90-91 Onlar O çok esirgeyici (Allah'a) **bir evlat iddia ettiler diye, bu** (sözden) **dolayı neredeyse gökler parçalanacak, yer yarılacak, dağlar dağılıp çökecektir.**

19:92 Hâlbuki o çok esirgeyen (Allah) **için bir evlat edinmek asla yakışmaz.**

Kâfirler öylesine haddi aşmışlar ki küfür akıllarını dumura uğratmıştır. Dillerini Allah'a iftira edecek kadar uzatmışlardır.

Allah'ın varlığı, birliği, eşsizliği, mevcudatı -varlığıyla bilinse de onun zatı- görülmediğine göre ona nasıl böyle atıflarda bulunabilirler. Allah kendisini vahiyle nasıl tanıtmışsa öyle inanmak gerekir. " Hiçbir şey ona benzemez ona denk tutulamaz." O hâlde bunlar Allah'a iftira ediyorlar. Bu iftiraları öyle sıradan bir şey değil, her şeyin yaratıcısı olan Rabbül âlemine yapılan bir iftiradır. Bir teşbihle: "Bu iftira karşısında neredeyse... Gök... Paramparça olacaktı." ama Allah onların bu iftiralarına sabrediyor, onları rızıklandırıyor, hemencecik cezalandırmıyor, mühlet veriyor onlara, eğer sözlerinden dönmezler ise en elim azaba düçar olacaklardır.[28]

❁ ❁ ❁

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ إِلاَّ آتِي الرَّحْمَانِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾

لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾

19:93 Göklerde ve yerde olan herkes, müstesna olmamak üzere, O çok esirgeyici (Allah'a) **mutlaka kul olarak gelecektir.**

19:94 Andolsun ki O, bunları cemiyet olarak saymış, fertler olarak da saymıştır.

Bu ayet de bu insanlara cevap olarak veriliyor. Yani insan olsun melek olsun onların hepsi, onun ilahlığından en küçük bir

[28] Bkz: 6/100, 16/57, 17/40. Not

paya sahip olmaksızın, yalnızca yaratılmış varlıklardır. Ve hepsi de onun istek ve iradesine boyun eğmektedirler. Hiçbir surette ona karşı çıkamazlar. Ey münkirler nasıl görmezsiniz bu gerçeği.

❀ ❀ ❀

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾

19:95 Onların her biri kıyamet günü O'na tek başına gelecektir.

Yaratan yarattıklarının her birinin durumunu tek tek bilir. Onun ilminden hiçbir şey gizli kalmaz. Gizli kalınsaydı o gün kâfirler bilinmezliği isterlerdi de rabbin huzuruna çıkmaktan kurtulurlardı ama maalesef böyle bir şans asla olmayacaktır. İnsanlar nasıl Allah'ın izni ve iradesiyle tek tek dünyaya geldiler ise tek tek de huzuruna dönecekler ve yaptıklarının hesabı görülecek ve herkes hak ettiğinin karşılığını alacaktır.[29]

Münkirler o korkunç ve dehşetli günde yapayalnız, himayesiz, dayanıksız kalacaklar ve sığınacakları hiçbir merci olmayacaktır.

❀ ❀ ❀

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَانُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

19:96 Hakikat iman edip de iyi iyi işler yapanlar (yok mu?) **çok esirgeyici** (Allah) **onlar için gönüllerde bir sevgi verecektir.**

---

[29] Bkz: 6/94

Bu haber ruhları saran sevgi ve huzur havası yaratıyor. Sevgi insanın ihtiyacı olan bir duygu. Her insan sevilmekten hoşlanır. Velev ki bir küçük çocuk tarafından olsun. Sevmek ve sevilmek huzur ve saadet kaynağıdır.

Sevgi, belli bir olgunluğa erişmeden rasgele herkesin tadacağı bir duygu değildir. Seven ve sevilen arasındaki ilişki, himaye, düzeltme çerçevesi içerisinde kurulan bir bağdır.

Sevgi, sevdiğimiz şeyin yaşaması gelişmesi için duyduğumuz etkin ilgidir.

Sevgi uğruna gerekenler yapılmıyorsa bu bir duygu ve arzu eksikliğidir. Duyguların, arzuların bittiği yerde sevgi cazibesini yitirir.

Allah'ı mı resulünü mü seviyorsunuz eğer bunu gönülden hissetmişseniz o uğurda gerekenler yapılır.

Allah kendisine şirk koşanı sevmez ve onun hiçbir suçunu da affetmez. Buna karşılık her işinde tevhidi esasa göre hareket edenleri sever ve kusurlarını bağışlar. [30]

Rahman ismini anarak kendisine iman eden kulları için bir sevgi yaratacağını yani onları seveceğini dolayısıyla müminler arasında kardeşlik ve muhabbet duygularını geliştireceğini bildirmektedir.

İnananlar aralarında bu duyguyu yaşamıyorlarsa ya aralarında grupçuluk veya tefrika belası vardır. Bunlar imanı anlamamış ve müminlik haysiyetine de erememiş kimselerdir. "...İman eden kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma!.." " diyememişlerdi. (59/10)

---

[30] Bkz: 76/11, 85/14

"Bir kimsede üç haslet (tam olarak) bulunursa bu kimse imanın tadını duyar: Allah ile resulü kendisine başkalarından daha sevgili olmak, sevdiği kimseyi yalnız Allah için sevmek, Allah onu küfürden kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi kerih görmek. "...Hiçbir gölge bulunmayan günde arşın gölgesinde gölgelendireceği kimseler: Allah için sevişen ve bu uğurda birleşip bu sevgi ile ayrılan iki kişiye " Nefsim yed'i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki siz iman etmedikçe cennete giremezsiniz ve birbirinizi sevmedikçe de (olgun) mümin olamazsınız. Size bir şey söyleyeyim onu yaptığınız zaman sevişirsiniz. Aranızda selamı yayınız." "O hâlde bir kimse (din) kardeşini severse sevdiğini o kimseye haber versin." buyurulmuştur. (R.S. 376–378–379–384 no lu hadisler)

Kimi, niçin, neden seviyorsanız ona göre hareket eder ve gerçek sevgideki hazzı duyarsınız. Sevgi uğruna gerekenler yapılmıyorsa bu bir arzudur. Arzular tatmin edildikten sonra şevkini yitirir. Rabbim bana senin sevgini, seni sevenlerin sevgisini ve senin razı olacağı amellerin sevgisini nasip et.

Böyle bir sevgiye erenlerin Allah'a ve Resulüne muhalefet edenlere karşı sevgi beslediklerini göremezsiniz. İman ettim dediği hâlde bu kimselere yakınlık duyan, sevgi besleyenler salih ameli anlamamış kimselerdir. "işte bundan dolayı Allah, bu günün şerrinden onları korumuş, (yüzlerine) bir güzellik, (yüreklerine) bir sevinç vermiş." "sabretmelerine mukabil onları cennetle, ipekle mükâfatlandırmıştır."(76/12)

Allah'ım kalplerimize imanı yaz, katından bir ruh ile bizleri destekle. Sevip sevdiresin, övüp övdüresin, katında güzel nimetlere kavuşturup sevindiresin.

❀ ❀ ❀

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُّدًّا ﴿٩٧﴾

19:97 İşte biz onu (Kur'an'ı) **ancak onunla takva sahiplerini müjdeleyesin,** (batılda) **mücadele ve inat edenleri korkutasın diye senin dilinle** (indirerek) **kolaylaştırdık.**

Rabbimiz bu gerçekleri anlayıp sevgi ile İslam ümmetini oluşturup güvenli, temiz ve güzel bir hayat yaşamamız için bu Kur'an'ı indirmiştir. Bu Kur'an'ı anlayıp anlatan, onu düstur edinenler gerçek müjdelenen bahtiyar kullardır.[31]

❀ ❀ ❀

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

19:98 Biz onlardan evvel nice asırlar (halkını) **helak ettik.** (Şimdi) **bunlardan hiçbirini hissediyor** (görüyor) **yahud gizli bir sesini bile işitiyor musun?**

Böylesine rahim, böylesine gafur, böylesine fırsat verip uyaran Allah'a hamd etmeyip küfründe ısrar eden zalimlerin vay hâline. O gün sessiz, itirazsız ateşe girecekleri gün olacaktır.

Aklını putlaştıran, hevasını ilah edinen, Hak'tan yüz çevirenlerin Allah yanında hiçbir kıymetleri yoktur. Hiçbir değeri olmayan çer çöp gibi ateşe atılıp günah benziniyle ateşlerini tutuşturacaklardır. İnatla Hakk'a karşı çıkanların budur cezası... Allah'ım yobaz, bencil, mütekebbir, cahil ve taassup sahibi kimselerin şerrinden inananları koru! Ya Rabbi onları da inananları da ilmin izzetli yolunda aziz kılacak yardımını gönder!

---

[31] Bkz: 10/57,14/417/82

Yarabbi gafile hidayet, dertliye deva, borçluya eda ver. Yarabbi nasihatimizle kişileri hak yola erdirmenin ilmine ve metoduna kavuştur. Doğruya doğrult bizleri Rabbim!

Sadagallahülazim.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

TAHA SÛRESİ

Giriş

Kur'an-ı Kerim'in yirminci suresi olup 135 ayetten meydana gelmiştir. "Tâ hâ" sözcüğü müteşabih ayetlerden olup gerçek anlamını ancak Allah bilir.

Rivayetlere göre surenin nüzul nedeni: Mekke'de Kur'an inmeye başlayıp namaz farz kılındıktan sonra Hz. Peygamber ve ashabı geceleri de nafile olarak çok ibadet yapıyorlarmış. Kureyş müşrikleri: "Bu Kur'an, Muhammed'i sıkıntıya düşürmek için indi." demeye başlamışlar. Nitekim Hz. Peygamber (a.s.) -çok şükreden kul olma arzu ve isteği ile geceleri yaptığı- fazla ibadet nedeniyle yorulduğu için Rabbi ona kendisini helak edercesine yorması için Kur'an'ı indirmediğini, ibadetlerin, emir ve yasaklara uymanın itidal ölçüleri içinde yapılması gereğine işaret etmiştir.

Hz. Ömer'in bu sure vesilesiyle Müslüman oluşu, İslam tarihinin önemli bir hatıra sayfasıdır.

Sure, Allah'ın özelliklerinden, gücünden bahsettikten sonra Hz. Musa'nın kıssasından bahsediyor. 12. ayette Allah Hz. Musa'ya "Senin Rabbinim" buyurarak ruhları okşayan, gönüllere huzur ve güven veren bir hitapla sesleniyor. 13. ayette de resullerin seçilmişliğinden bahsederken bu çağrıya kulak verip İslam'ı seçen ve gereğince amel edenlerin de seçkinler arasında olma şansına nail olacakları müjdesi veriliyor.

Vahyolunanları dinlemek, vahiyle muhatap olmak, Rable buluşmak, insan için en şerefli, en ulvi bir buluşmadır. Vahiy Rable doğrudan buluşmanın, hayatı anlamlı, nitelikli kılmanın en kestirme yoludur. Bu nedenle insanlar arasından resuller seçilmiştir. Arzu edenler de vahiy yoluyla Rableriyle bağlantı kurarlar.

Seçkinlerin arasına girmek ise kulun tercihi iledir. Gerçekten herkes seçkin bir kul olabiliyor mu? Yığınların içerisinde bir seçilme söz konusu. O seçilmenin dayanağı, akla ve iradeye Kur'an'la yön tayin etmektir. Akıl ve irade Kur'an'dan uzak tutulduğu zaman insanlar elbette ki o seçilmiş temiz insanlar olma özelliğini elde edemezler.

Müslümanlar vahyi anlamadan geleneklerini, atalarını, üstatlarını referans alıp taklit üzere yaşamaları hâlinde doğru yoldan saparlar ve dahası şirk gibi bir felakete maruz kalarak belki de umulan cennetten dahi mahrum kalabilirler.

Cenneti garanti etmenin yolu Kur'an'ı referans alıp gereğince amelde bulunmaktır.[1] Bu samimiyet ve gayret içerisinde olmakla beraber beşeriz, hatalarımız, kusurlarımız ve günahla-

[1] Bkz: 2/112

rımız olabilir. Bu hâlimizden rahatsız olup af dileyerek bağışlanırız. Bu verileri hep ilahî haberlerden anlıyoruz.[2]

Korkulardan emin olup umduğumuza nail olabilmek için dinimizi öğrenme noktasında Kur'an'ı anlamak hayatımızda çok önemli yeri teşkil etmektedir. Bu durum dünya çabalarının hepsinin üstünde bir çabayı gerektirmektedir. İnsan, ancak Kur'an kültür ve ahlakına sahip olursa dünyasını mamur, ukbasını mesut eder. Ama insanlar Müslüman'ım dediği hâlde ilahî vahiyle yolunu belirlemezse onun ahlakıyla ahlaklanma gayretinde olmazlarsa hem dünyada anarşi, cinnet, cinayet ve kaos içerisinde bir yaşama mahkum olacaklar hem de Allahu Teala'nın: "Ey kullarım, Müslüman'ım dediğiniz hâlde neden siz o Müslümanlığı gereği gibi anlamadınız. Hem dünyada kendinizi perişan ettiniz ve hem de benim huzuruma böyle geldiniz." diye hesap sormasına muhatap olacaklardır.[3] İşte o gün Rabbimizin huzurunda yüz akıyla çıkmak için bu Kur'an-ı Kerim'le ilişkimizi gerçekten ciddi tutmamız gerekmektedir. Anlayışımızı Kur'an'la yönlendirmemiz gerekirken anlayışımızı Kur'an'a mal etmemeliyiz çünkü beşeri anlayışlarda yanılma, yanlış anlama ve eksik bırakma olasılığı söz konusudur. Bu bakımdan doğrular Allah'tan, yanlışlar kuldandır.

İşte gönüllere huzur veren bir tabloyla sure başlıyor.

❀ ❀ ❀

[2] Bkz: 4/31
[3] Bkz: 3/30,7/6,7,43/44

طه ﴿١﴾

20:1 Tâ, hâ.

Mukattaa harfleriyle başlayan surelerin ekseriyetinde olduğu gibi burada da hemen Kur'an'dan söz eden bir ayet geliyor.

Kur'an'ın bazı surelerinin başındaki bu harflere Hurufu Mukatta denir. Bunlara kesin bir mana verilmemekle beraber surenin kapsadığı hükümlere açılan bir kapı ve ilahî hikmetin birer anahtarıdır. Aynı zamanda müteşabih, yani ilahî bilgiye bağlı olup kullarından kimselerin kesin manasını bilmediği ayetlerdendir. Diğer bir deyimle yoruma müsait ayetlerdendir.[4]

Hurufu mukatta birbirinden ayrı harfler manasınadır. Yan yana duruşları bir manaya delalet etmez ama bir cümleye hece olur. Mesela "b"nin yanına "a" gelirse ba olur gibi.

❀ ❀ ❀

مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿٢﴾ إِلاَّ تَذْكِرَةً لِمَنْ يَخْشَى ﴿٣﴾

20:2,3 Biz Kur'an'ı sana zahmet çekesin diye değil, ancak (Allah'tan) **haşyet duyacak** (yaratıcısına karşı yaratılışlarını bozmamış fitri bir saygıyla) **ürpereceklere bir öğüt olsun diye indirdik**

Bu ayetle his -heyecan ve şükür şevkiyle hareket eden peygamber (a.s.) in şahsında Allah, kullarına duygularıyla değil vahiy doğrultusunda hareket etmelerini, dini zorlaştırarak meşakkate düşmemelerini, ancak Kur'an'ın Allah'a saygı ile yöne-

[4] Bkz: 2/1,3/1

lenlere bir hatırlatma olsun diye indirildiğini açıklayarak Hz. Peygamber'e esas görevini hatırlatıyor.

Şu bir gerçek ki insanlar duygu ve heyecanlarla Allah'ı razı etmek için nafilelerle uğraşarak enerji ve zamanlarını doldururlarsa asıl sorumlu oldukları görevi yerine getirmede performansları düşer. Bu nedenle Allah esasa dikkatleri çekiyor. Yani anlıyoruz ki insan emredileni yapıp üstesinden gelemeyeceği şeylerle uğraşıp sıkıntıya düşmemelidir.

Ne üzücü bir durum ki, bu temel esperiyi kavramayan nice Müslümanlar Kur'an'ı bölümlere ayırarak çeşitli tesbihatları yapmak için zamanın büyük bir bölümünü alacak kadar sayılarla uğraşırken, asıl yapmaları gerekenleri ihmal ediyorlar. İslam'ın "i"sini dahi bilmeden Kur'an'ın bir ayetini dahi olsun anlama gayreti göstermeden, Allah de, dedirt de ne olursa olsun mantığıyla hareket edenler İslam'ın temel esprisinden habersiz, uyuyan ve halkları uyutanlardır. İyi niyetin tezahürü olsa da vebali çok ağır bir yaklaşımdır.

Kur'an'ın öğretileriyle insana teklif edilen ahlaki disiplin, doğru ve eğrinin ne olduğu bilincini pekiştirilip zenginleştirerek, fitneyi bertaraf edip huzurlu ve temiz bir hayat yaşatmak için indirilmiştir ki bu bir sıkıntı değil nimettir. Bu kitap, kişiyi sıkmak için inmemiş, aksine yücelerin yücesiyle buluşmak, O'ndan kuvvet dilemek, huzur bulmak için indirilmiştir. Kur'an, kültür ve ahlakına sahip kimselerde Allah'a teslimiyetin bahşettiği huzur vardır.

Bazı insanların Kur'an'dan öğüt almayışlarının sebebi Allah'ı gereği gibi takdir etmedikleri, Allah'ın hesabını ciddiye almadıkları içindir. Allah'ı vahiy doğrultusunda takdir eden, kalplerinde O'na karşı azıcık haşyet (saygı) duyanlar için Kur'an öğüttür, şifadır, hidayettir, nurdur. Akıllarını, hevalarına

takan mütekebbir ve inatçı kimselere gelince onlar hak davete karşı sağırlık ettiklerinden İslam'ın temiz ve huzur bahşedici nuru gönüllerine sirayet etmez. Çünkü oların çoğu düşünüp, akletmeyen güruhturlar.

❀ ❀ ❀

تَنزِيلاً مِمَّنْ خَلَقَ الأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلاَ ﴿٤﴾

20:4 (Kur'an) **yeri ve yüce gökleri yaratan Allah tarafından tedricen indirilmiştir.**

Yerin ve göğün varlığına dikkatleri çekerek onu gören göz nasıl inkâr edemezse bu kitabın Allah katından gönderilmiş olduğundan da şüphe edilmemesi ihtar ediliyor.

Kâinat sahnelerinden birtakım görüntülerin zikredilmesi insan zihninin kavrayabileceği şekilde Allah'ın kudretini belirtmek içindir. Bunlar, bir nizam içerisinde görevlerini nasıl sürdürüyorlarsa aynı şekilde insana da bir nizam içerisinde yaşaması için Kur'an'la yol gösterilmiştir. Bu nizam yeryüzüne hâkim olursa ancak insanlar emniyet ve güven içerisinde yaşayabilirler.

Bu Kur'an'ın tedricen indirilmesinin hikmeti onu sindire sindire okuyup anlayıp amel edinesiniz diyedir (ayet ayet, sure sure indirdik) .[5] Buyrulmasına rağmen öyle Kur'an okuyucular var ki Kur'an'ı baştan sonuna kadar okur fakat emir ve yasaklarını bilmez, din nedir dava nedir düşünmez de Kur'an'ın her bir suresini bir arzu ve emellerine kavuşmak için okur dururlar. Kur'an'ı dilek ve arzu kitabına çevirenler şunu bilsinler ki, insanlar Kur'an'dan veya bir ayetten bir şeyler bekliyorlarsa içindekileri öğrenip amel etmek için okumalılar. Çünkü insanlar,

[5] Bkz: 7/2,3,6/155,17/106

Kur'an'daki surelerde bildirilen emir ve yasakları hayatlarına tatbik ettikleri sürece rahmete erişirler.

Yüce Allah, anlaşmazlıkları çözüme bağlamak için Kur'an ve sünnete başvurmayı emrettiği hâlde mezhep, meşrep, gurup taassubuna sahip olanlar meselelerini ona göre anlar veya üstatlarını senet ederek yaşarlar.

❁ ❁ ❁

الرَّحْمَانُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ۝

20:5 O çok esirgeyici (Allah'ın emri, hükmü) **arşı istila etmiştir.**

Bu ayet de müteşabihlerdendir. Müteşabihler özellikle Allah'ın sıfatlarına konu olan ayetlerdir. [6]

Allah arşı istiva etti. Allah'ın yüzü, eli, gözü gibi sıfatları hakkında selef âlimleri şöyle tevil (yorum) getirmişlerdir: İstivaya istila, ele geçirme, yayılma, kaplama; "Vech'e" Allah'ın zatı; "yed'e" Allah'ın kudreti gibi anlamlar vermişlerdir.

İmam Malik'in istivanın ne olduğunu soran birine: İstivanın keyfiyeti akıl ile bilinmez. Buna iman etmek vacip, hakkında soru sormak ise bidattir şeklinde cevap vermiştir.

O, bütünüyle kâinata hâkimdir, arşa hükmetmektedir.

Allah'ın sıfatlarının keyfiyet ve hakikatlerini bilmek, insan aklını aşan bir durumdur. Kıyas yoluyla keyfiyetlerini bilmeye de yol yoktur. Allah'ın bir benzeri yoktur ki insan, Allah'ı ona kıyaslasın.[7]

---

[6] Bkz: 3/7. Not. Müteşabih
[7] Bkz: 7/54.Not. İstiva

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ﴿٦﴾

20:6 Göklerde, yerde ve bu ikisinin arasında ve nemli toprağın altında ne varsa O'nundur.

Bir kimse kendisinin olmadığı bir şeye benim, diyebilir mi? Veya sizin malınıza başkası benim, diyebilir mi? Deseler de buna inanılmadığı gibi gülünüp geçilir. Ve hiçbir kimse başkasının malının üzerinde tasarruf sahibi olmasını da istemezken ey insanlar, sizler nasıl O'nun mülküne benim diyebilirsiniz, nasıl dilediğiniz gibi keyfi kullanabilirsiniz. Zamanı gelince mülkü emanet sahibine verir gidersiniz. O hâlde O'nun mülkünde yaşarken şükredebilmek için halifeliğe layık bir muamelede bulunun. Kudret ve güç Onun elindedir.

❀ ❀ ❀

وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾

20:7 Sen sesini yükseltsen (de, yükseltmesen de birdir) **Çünkü O, gizliyi de, gizlinin daha gizlisini de bilir.**

Allah, kendine ait özelliklerini haber vererek insanları doğru hareket etmeye davet eder.

İnsanlar, hangi hususta olursa olsun kimin hakkında ne konuşursa konuşsun ister sesli ister sessiz ifade etsin isterse kalbinden geçirsin hepsini Allah bilir. Allah'ın her şeyi bildiğini bilen biri insanlığa ve erdeme aykırı olan şeyleri söylemezler, herhangi bir plan da geliştirmezler. Söylenmesi ve yapılması gereken şeyleri usulüne göre yapmaya çalışırlar.

Bu ifadede inananlar için derin bir müjde vardır. Yüce Allah'ın kullarıyla beraber olması ne ulvi bir beraberliktir. Bir kalp düşünün ki Allah'ın kendisine yakınlığını hissetsin, duygu ve

sırlarını bildiğini anlasın. Elbette bu kalp güven ve huzur bulacak ve bu yakınlığın huzuru içerisinde yalnızlık ve kimsesizlik duygusuna kapılmayacak, kendi inancına ve düşüncelerine karşı çıkanların arasında yalnız olmadığını bilmenin rahatlığını bulacaktır. Yani yaratılışın hikmetini, imtihandaki seyri anlayıp şuurlu bir teslimiyet ve tevekkülle soruları karşılayarak değiştirecekleri şeyler için gayret, değiştiremeyeceği şeyler için de bunların gerisinde kendisinin bilemeyeceği hayırlar vardır diye sabredip, teselli bulur; acıları yoğunlaştırarak stres ve depresyona dönüştürmez. Allah'ın rahmetine, inayetine güvenerek ebedî mutluluğu kazanma gayreti taşır. İmanı bu idrakten uzak olan kimseler imtihanı nasıl karşılayacağını bilmediklerinden huzura ermedikleri gibi O'nunla beraber olmanın onur ve erdemini taşıyamazlar.

❀ ❀ ❀

اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ لَهُ الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ﴿٨﴾

20:8 Allah o (Allah) **tır ki kendisinden başka hiçbir Allah yoktur. En güzel isimler O'nundur.**

Bu ifadeyle de Allah'ın vahdaniyetine vurgu yapılıyor. Hayatta her şey lahî esmanın tecellisidir.[8]

Vahdaniyet, Allah'ın zat, sıfat ve fiillerinde tek olduğunu bilip O'na eş koşmaksızın inanmaktır.

Tevhit, Allah'ı ve kanunu birlemedir; yani insanlara gönderilen ilahî dinin adıdır; yani hayatın asıl gayesini ve bu gayenin yaşama şeklinin Allah tarafından nasıl tayin edildiğini bilmektir. O'nun gösterdiği yola uymak, O'ndan başka hiçbir gö-

[8] Bkz: 2/255, 7/180, 17/110. Not

rüş ve hükmün bağlayıcı olmadığını, ibadet ve yardımı sadece O'ndan beklemektir.[9]

Kişinin kelimeitevhidi getirmesi onun şirke düşmekten kurtulmasına yeterli olmuyor. Kişinin kelimei- tevhidi getirmesinden ziyade o mesajın ona yüklediği hayat görüşünü şüphesiz ve itirazsız kabul edip yerine getirmeye çalışması lazımdır.

Bu kelimeyi söyleyenlere artık keyfî ve bilinçsiz yaşamak yok. Bu ifade, Allah ve Resulü ne buyurmuşsa ona tabi olmaktır.[10]

Allah'tan başka ilah yoktur deyip de O'nun hükmünden veya hükmünü gözetmekten uzak beşerî ideolojileri benimsemek veya Allah'a ait özellikleri herhangi birine isnat etmek, Allah'ın hükümlerine rağmen kendi istekleri doğrultusunda hükümler koymak, ayetlerin bir kısmını alıp bir kısmını bırakmak tevhidî çizgiden kaymaktır.

"La" diyerek bütün keyfilikleri, beşerî kanun ve sultaları bir tarafa itip, sonra illallah diyerek tek kanun koyucu ve terbiye edici Allah'tır diye yaşamaktır tevhit.

Birçok ayetler kâfir ve müşriklerin çoğunda Allah inancının var olduğu ama bu inancın onları kurtarıcı olmadığını gösteriyor.[11]

Tüm Peygamberler bu gerçeği öğretmek için mücadele vermişlerdir. Yoksa Allah'ın varlığını, birliğini kabul etme hususunda azınlık ateistlerin dışında bir inkâr söz konusu değildir.

❀ ❀ ❀

---

[9] Bkz: 6/153
[10] Bkz: 24/51,33/36
[11] Bkz: 29/61-63,39/38,42/14,43/9

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ۝٩

20:9 Musa'nın haberi geldi mi sana?

Burada haber kelimesine bakacak olursak haber geçmiş ve şimdiki zaman diliminde meydana gelen olayların bir yerlere ulaştırılmasına denir.

Çeşitli haber kaynakları vardır. Beşerî haberlerde yanılma, aldanma ve abartma olasılıkları söz konusudur. Bu bakımdan hakkında sağlıklı bilgimiz olmayan haberler karşısında daha temkinli yaklaşılması gerekmektedir.[12]

Tarih kaydetmiştir ki bir gün göklere çıkardığı bir şahsiyeti bir başka dönemde yerip sövmekte olunduğu hepimizin malumudur. Ama bir haber Allah ve Resulü tarafından ise ona kesin inanılması gerekmektedir. Mesela, Allah Resulünden insanlara bazı ifadeler aktarırken kaynağından emin değilsek hadis diye bahsetmemiz doğru değildir. Burada uygulayacağımız metot "bir haberde" diye belirtilmesi şeklinde olmalıdır.

Nitekim "Her hadis bir haberdir ama her haber bir hadis değildir." ifadesi bize bu inceliği göstermektedir.

Bir de gelecekten haber vermeye kalkışanlar ve onlara itimat eden insanlar vardır. Bu gününü iyi değerlendirmeyen bazı zavallı kimseler, kâhinlere, falcılara giderler, gelecekten haber almak için. Böylece bir takım beklenti ve ümitsizlik içinde oyalanıp dururlar. Hâlbuki geleceği sadece Allah bilir. İnsanlar ise bazı mevcut verilerle tahminlerde bulunurlar, hava tahmin raporunda olduğu gibi. Mesela meteoroloji, rüzgârın esişine, bulutların oluşuna göre havanın yağışlı veya yağışsız geçe-

[12] Bkz: 17/36

ceğini bildirilmesi gibi. Buradan ramazanda hilalle oruç tutma meselesinde geçebiliriz. Astronomik araştırmalara göre aylar öncesinden hilalin görülmesini tahmin edebilirler fakat İslam'da ise aslolan bu güne göre hareket etmektir. Arayıcılık ibadeti gereği Müslüman'ın doğruyu araştırması gerekmektedir. Doğrulardan emin olmadıkça kesin bir hükme geçmemektir.

Ayete tekrar dönecek olursak Allah'tan gelen haberleri ön planda tutarak hayatımızı ona göre yönlendirmeliyiz. Yoksa ikabına maruz kalırız.

Haberlerden haberi olanların da haberi olmayanları haberdar etmesi bir sorumluluktur. Bu sorumluluğu yerine getirmeyenler de habercilik ilkesine ters düşerler. Haber yapmış olmak için haber uyduranlara da, kıssaları okurken Kur'an dışındaki kaynaklara da çok dikkat etmek gerekir. Zira tefsir de hadisler de İsraliyat karıştırılarak din tahrif edildiğinden tahkikçi olmayan Müslümanlar ister istemez tahrif edilmiş bir dini yaşamaya maruz kalmışlardır.

Kur'an-ı Kerim'de en çok bahis mevzuu edilen Hz. Musa'nın kıssasıdır. Kıssalar daha akılda kalıcı ve etkileyici gerçek olduğundan, dinleyenlere öğüt ve hatırlatmada pekiştirici bir yöntemdir. Bu nedenle kıssalar farklı üsluplarla birçok surelerde tekrar edilmiştir.[13]

❀ ❀ ❀

[13] Bkz: 2/51-73, 5/20-26, 7/103-155, 10/75-92, 18/60-82

إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾

20:10 Hani o, bir ateş görmüştü de ailesine: "Siz (burada) **durun. Hakikat ben** (munis) **bir ateş gördüm. Belki ondan size bir kor getirir yahut ateşin yanında doğru bir yol** (gösterici) **bulurum." demişti.**

İşte onun haberi: Bu olay Musa (a.s.) yıllarca Medyen'de sürgün yaşadıktan sonra orada evlendiği karısı ile birlikte Mısır'a dönerken meydana gelmiştir. Kasas suresinde anlatıldığı üzere Musa (a.s.), bir Mısırlının ölümüne sebep olduğundan Mısır'ı terk edip Medyen'e sığınmıştı.

İşte bu Mısır ve Meyden arasında geçen bir yolculukta uzakta bir ateş gördü. Geceleyin karısını ve çocuklarını sıcak tutacak bir ateş veya yolculuğu için bir yol gösterici bulma ümidiyle ona doğru gitmişti. Fakat ona bunlardan daha elzem ve güzel olan, gerçek doğru yolu gösterecek, büyük yolculukta kılavuzluk edecek bir ışıktı.

❀ ❀ ❀

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَامُوسَى ﴿١١﴾

20:11 İşte (Musa) **ona gidince kendisine** (şöyle) **nida olundu: "Ey Musa!"**

Allah vahyini seçmiş olduğu elçilere ya burada olduğu gibi seslenerek, ya ilham edilerek, ya elçi bir melek arcılığı ile mesajlarını iletir.[14]

---

[14] Bkz: 42/51

Vahy: Gizli konuşma, işaret etme, emretme, ilham etme, ima etme, elçi gönderme, seslenme. Yüce Allah'ın vasıtasız olarak veya değişik vasıtalarla emirlerini peygamberlerine bildirmesi anlamına gelen Kur'ani bir terimdir.

❀ ❀ ❀

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِي الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾

20:12 Şüphesiz benim ben senin Rabbin. Haydi, pabuçlarını çıkar. Çünkü sen mukaddes vadide, "Tuvâ"dasın.

"Ben senin Rabbinim" hatırlatmasından da şunları düşünebiliriz. İnsanlar her ne kadar peygamber de olsa bazı beşerî zaafları taşıyabilirler. İşittiği sesin çıkış noktasını da kestirmeyebilirler. Allah resulü Hz. Musa'yı endişelerden kurtarmak ve gelen sesin Rabbinden geldiğinden emin olması için "Ben senin Rabbinim" hitabıyla sesleniliyor.

Rab kelimesi Allah'ın güzel isimlerindendir. Malik: Yaratıcı, sahip, ıslah eden, varlıkların ihtiyaçlarını karşılayan, görüp gözeten manalarına gelmektedir. İşte Hz. Musa'ya "Ben senin Rabbinim diyerek kendi himayesinde olduğunu bildirerek rahatlatmış ve rahmete erdirecek buyruklarını bildirmek için "pabuçlarını çıkarmasını" istiyor.

Ayakkabılarını çıkar emrinde kalbini mal, evlat endişelerinden boşalt veya başka bir hikmetle; sokaklar kirli olacağından ayakkabılar yerdeki kirleri taşıyabilir. Bu nedenle ayakkabılarını çıkar, tertemiz olarak huzurumuza öyle gel anlamını düşünebiliriz. Bundan da anlıyoruz ki temizlenmemiş ayakkabılarla namaza duramamalıyız.[15]

---

[15] Bkz: 7/31

Evet, kişinin Rabbiyle buluşması en mukaddes anlarıdır. Onunla anlamlı bir yakınlık kurmak için, dünyevi kaygı ve beklentilerden kurtularak teveccüh etmek gerekir ki gereken mesaj alınsın.

İşte Hz. Musa da çoluk çocuğuyla yolculuğun getirdiği meşakkat içerisindeyken Rabbiyle buluşup dünyada takip edeceği bir nizamla insicam içerisinde bir hayat sürdürmesi, Rabbinin zikriyle de huzura ermesi için verilecek ilahi düsturları alması için çağrılmıştır.

❁ ❁ ❁

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى ﴿١٣﴾

20:13 Ben seni (peygamberliğe) **seçtim. Şimdi vahyolunacak şeyleri dinle:**

Ne yüce bir seçilme, ne büyük bir şeref, ne büyük bir ikram. Yığınlarca insan topluluklarından bir ferdin Allah tarafından seçilmesi ne erişilmez bir yüceliktir. Bu elbette öyle lalettayin (gelişigüzel) bir seçim değil [16]

Kâinatta ardı arkası kesilmeksizin cereyan eden işleyiş, yeryüzünde sürmekte olan hayat ve faaliyet; rastgele, günübirlik, gün ne getiriyorsa, olaylar ne getiriyorsa, bu şekilde nizamsız ve intizamsız olmayacağı gibi, Allah Teala'nın toplumlara peygamber gönderme olayının da o anda rastgele olmadığını, peygamberlerin ta ezelden seçildiğini Kur'an-ı Kerim'de görürüz.[17]

---

[16] Bkz: 6/124
[17] Bkz: 3/33, 34, 22/75, 28/68

Allah tarafından seçilmiş olmak elde olan bir şey değildir ama İslam'ı seçip, şuurlu bir takva ile insanlar kendilerini seçkinler arasına yerleştirme şansına sahiptir. Bu ise daha irade isteyen güzel bir davranıştır. Birincisinde Allah'ın bir hikmet üzere iradesiyle seçmesi, ikincisinde ise kulun aklıselim ile iradesini kullanıp seçkinlerin arasına girmesi söz konusudur. İnsanın aklıselim ile iradesini kullanıp hidayete talip olması da öyle herkese nasip olmaz. Aklını sağduyu ile kullanmayanlar seçilmişlerden olamazlar.[18]

Şu hâlde vahyolunanları dinle! Çünkü verilecek haberler, insanı insanlıkta ahseni takvime eriştirecek çok önemli hususları içermektedir. Kim selim akılla seçilmiş elçilerin haberlerine - iyice anlamak için- kulak verirse hidayete erer ve seçilmişler arasında yerini alır.

❀ ❀ ❀

إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلاَةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾

20:14 Şüphe yok ki Allah, benim, ben. Benden başka hiçbir İlah yoktur. Öyleyse bana ibadet et, beni hatırlamak ve anmak için dosdoğru namaz kıl.

Allahu Teala öncelikle kendi zatını tanıtıyor ki iman edecek olanlar başka hiçbir ilah edinmeden kulluğu kendine has kılsınlar.

Allah kelimesi bütün zat ve sıfatlarını, esmasını içerisinde toplayan bir lafzı celildir, yani en güzel ismidir. Kâinatın, kâinatta bulunan tüm varlıkların yaratıcısı, koruyucusu olan ve her şeyi bir anlam ve hikmetle idare edecek olan tek varlık da

[18] Bkz. 27/59, 35/32

O'dur. Allah lafzı celali bu gerçeği de ifade eder. Seçilmişlerden olmak için mutlaka O'na itaat etmek gerekir. Elçilerini de bu düsturu açıklamaları için seçmiştir.[19]

Benden başka ilah yoktur demek de huşu ve haşyet içerisinde yani saygı ile Allah'a karşı gelmekten sakınmaktır. Kendisine ibadet edilen, tazim ve tesbih edilen tek varlık O'dur.

Şüphesiz ben, Allah'ım, ben. Benden başka ilah yoktur. Birinci cümlede Allah'ın uluhiyetine; İkinci cümlede ise, kulluğun, ibadetin, yani hayatla ilgili her çeşit faaliyette Allah'a yönelmek kastolunur. Bunu ise periyodik aralıklarla dünyevi meşguliyetlerden sıyrılıp Rab ile özel baş başa buluşmayı sağlayan namaz temin eder.[20]

Kulluğu bilinçli olarak yaşamanın yolu kitabı fıkhedip ona sımsıkı sarılmaktır. İnsan, her işinde Allah'ı anarak emirlerini O'nun beğeneceği şekilde yapmalıdır.[21] Namazda Allah'ı anış çok farklıdır çünkü namazda bir düzen, bir intizam ve bir hazır ol duruşu, tadili erkâna riayet vardır. Namazda gerçekten Kur'an'la meşgul olmak vardır ve Allah ile yakınlık kurmak söz konusudur. Yani kıyamı, rükûsu, secdesi ve kıratı vardır. Farzı, vacibi, sünneti vardır. Kısaca namaz Allah'a kullukta direktiflerin sentezidir. Sentez, parçaların birleştirilmesi yani İslam'daki tüm düsturları içerisinde barındırmaktadır.

Her anış Allah'ı hatırlama, kötü işlerden uzak kalma, uyanıklığa sahip olma bilinci vardır.

1-O hâlde "Sizden birisi uyuduğu veya unuttuğu zaman hatırladığında namazını hemen kılsın."

---

[19] Bkz: 3/20, 5/67
[20] Bkz: 2/238, 7/170, 11/114, 17/78. Not
[21] Bkz: 3/191

2-Namazı unutmanın kefareti hatırladığında hemen kılınmasıdır. Onun bundan başka kefareti yoktur." diye Enes (r.a.)'den rivayetle Buhari ve Müslim'in sahihlerinde kaydedilir. Bakınız, burada derin bir mana yatıyor. Hangi mana? Uykunun ve unutkanlığın dışında asla namaz kazaya ertelenmemelidir.

3-En korkulu anlarda savaşta dahi namazın eda edilmesi istenmiştir.[22] Aşılmayacak müşkülatlarda verilen ruhsatla cemederek, oturarak, yatarak, hatta ima ile de olsa Rable bu özel bağlantı kurulmaya çalışılmalıdır.

İnsan ancak cehaleti sebebiyle, önemini yeteri kadar kavramadığı için namazsız olabilir. Namaz kılmanın önemini anladıktan sonra hemen tövbe edip namazlarını dosdoğru kılar iseler O yüce Allah affedicidir. Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda Allah'ın affetmeyeceği hiçbir günah yoktur. [23]

Mesela, "Tutamadığınız günler sayısınca orucu diğer günlerde kaza edin." der.[24] Bu noktaya işaret eden Allah Teala'nın, namaz için böyle bir emrini göremiyoruz. Ancak Resulullah (a.s.) getirdiği haberde uyuklama ve unutma anının dışında geçen namaz hatırlanınca hemen eda edilmesi söylenmektedir. Ya nasıl olsa ben unuttum, uykuda kaldım sonra kaza ederim, diyemiyoruz. Eğer kerahet zamanı değilse o an hemen namaz eda edilmeli. Vakti çıkmış ise de önce unuttuğu namazı sonra da vaktin namazını kılmalı. Bir insan Rabbini tanımış ve namazının da önemini kavramışsa artık o kişiyi hiçbir engel namazdan alıkoyamaz.

❀ ❀ ❀

[22] Bkz: 2/45,46,153,4/101,102
[23] Bkz: 39/53
[24] Bkz: 2/184, 185

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ﴿١٥﴾

20:15 Çünkü o saat şüphesiz gelecektir. Ben onu (n vaktini) **hemen açıklayacağım geliyor ki her nefis neye çalışıyorsa kendisine onunla mukabele edilmiş olsun.**

Allahu Teala kendisini tanıtıp kullarına merhametli ve yakın olduğunu ve ibadetin de ancak kendisine kendisinin istediği şekilde yapılmasını bildirdikten sonra dikkatleri ahiret gününe çekiyor çünkü ahirete inanan kimse doğru yoldan sapmamak için dikkatli olur.

Evet, kim kulluktan yana ne işlemişse onu kim de hevahevesi uğruna ne yapmışsa karşısında onu bulur ve herkese ona göre muamele edilir.[25]

Kıyamet: Kalkmak, dikilmek, ayaklanmak, doğrulmak ve dirilmek anlamına gelmektedir. İslam ıstılahına göre ise evrenin düzeninin bozulması, her şeyin altüst olarak yerini yeni bir âleme bırakması ve ölen tüm insanların yeniden dirilerek ayağa kalkması olayını dile getirir.

Genel bir yok oluş ve yeniden dirilişle birlikte gelişecek haşr, hesap, mizan, cennet ve cehennem gibi olaylar hep kıyamet gününde vukua gelecektir.[26]

Hayatımızın akışı üzerinde iyice düşündüğümüz zaman bizi en etkili şekilde değiştiren düşünce ahiret inancıdır. Yarının ne olacağı bilinmez ama düşünecek olursak Necip Fazıl'ın da dediği gibi "Dün hatıra, yarın hayal, bugün ne?/ Dün öldü, bugün ise can çekişmede./ Yarın henüz doğmayacak belki de."

---

[25] Bkz: 6/164

[26] Bkz: 22/1, 2, 25/25, 39/68, 54/7, 8, 70/8-10, 75/6-12, 80/34-42, 81/1-13, 81/1-3, 82/1-5.

diyerek yaşadığımız anın kıymetini bilerek ahirete hazırlanmada uyanık olmayı düşündürmüştür.

Sabahleyin elbisemi giydim şu an hâlâ üzerimde. Acaba onu kendim mi çıkaracağım yoksa ölü yıkayıcısı mı? İşte bu şuur ile tüm hayat sistemimizi ahirette hesap vereceğimiz inancı üzerine kurmalıyız.

Birçok insan ahirete inanmalarına rağmen bu inancı iyice Kur'an ile beslemediklerinden gafilce bir ömür tüketiyorlar. Ahiret hayatı akıllarına gelmeden ve hiçbir kalbi rahatsızlık dahi duymadan dünyalıklar peşinde koşturuyorlar. Ahireti inkâr edip hazırlanmayanlarla dininin emirlerini yaşamayanlar arasında ne fark var acaba! Kitaba vâris olan kötü kimseler gibi olmamak için fıkhederek sımsıkı sarılmalıdır. Dünyaya aldanıp ahireti unutarak yaşamanın getireceği sonucu Allah bildirerek sadece cennet ve cehenneme inanmanın yeterli olmadığını, cenneti kazanmak için cehenneme düşürecek işlerden uzak durulması gerektiğini ilahi beyineler ile uyarılarda bulunmuştur.

Ölümün sadece bir kabrin yanından geçerken, birinin taziyesine giderken hatırlanması yetmez. Ölümden ibret alıp kendini düzeltmek için çaba sarf edilmiyorsa ne yararı vardır ölümü hatırlamanın? Ölümden ders alıp hayata anlamlı bir bakış kazandırıyor ve günah işlememek için çaba gösteriliyorsa yararı olmuştur. Yoksa aman vah vah yazık oldu, arkasında kimleri bıraktı, gençti vs. birtakım dünyevi endişeler taşıyarak oradan çıktıktan sonra aynı hayat devam ediyorsa yazıklar olsun o kimselere!

O mermerden yapılmış, çiçeklerle süslenmiş, ucu bucağı görünmez mezarlıklar... Bunun ölüye ne faydası var. Bu mezar yaptırma öyle hâle gelmiş ki artık toprak işgalden kurtulsun diye mezarlar büyük şehirlerde apartman usulü uygulanmakta imiş.

Oysa İslam'da kabir yaptırmak doğru değildir. Hele de arsasını satın almamışsa mezar yaptırmak haramdır. Kendi mülkü üzerine yapılmışsa da mekruhtur.[27]

Mezar yaptırmanın haram ve mekruh olduğu bildirilirken mezarlıklarımız Hristiyanların mezarlığına dönüşmüş. Ama Suudi Arabistan'a gidin, orada mezarlıklar tarla gibi dümdüzdür ve her çöken kabrin yerine yeni bir cenaze gömülür. Ölenin yerini belirleyip ziyarete gidilmesi söz konusu ise de zaten kabristanlar ölümü hatırlamak için yeterlidir. Ölenin başucunda durmakla dualar ulaşmaz. Duayı kabul edecek olan Allah Teala'dır. Bizim, mezarların başına giderek kişilere somut dualarımızın ulaşacağına, onların bizi göreceklerine inanmamız kendi zannımızdır. Biz duayı yapıyoruz, ulaştıracak olan Allah'tır. Bu bakımdan mezarlıkları batıdan gelen esintiyle o şekle dönüştürmek, insanı mekruh ve haram noktasında bir vebale sokmaktadır. Tabii diyebilirsiniz ki her mekruh, her haram da onun gibi olsun. Ama bir Müslüman böyle diyemez. Türbe yaptırarak gereksiz masraf yapılacağına, bu masrafın ölenin hayrına harcanması günaha kefaret olur. Gerçekten ölenleri seviyorsak onların arkasında hiçbir zaman duayı ve yapacağımız hayrı eksik etmeyelim. Sevgi budur. Yoksa o zavallının üstüne tonlarla betonu, mermeri koyup da altında inletmek midir? Gerçi herkes kendi ameliyle muamele olunur. Birisinin yaptırdığı kabristanın, altında yatan ölüye ne zararı olur. Ama ölen benim kabrimi yaptırın demişse hesabını verir. Mezarlıkları şenlik hâline, puthâneye dönüştürmek insanın ölümden gaflete düşmesine sebep olur.

İnsanlar Allah ve Resulünün istediği gibi değil de kendi istedikleri gibi hareket ederlerse istedikleri kadar yaptıklarını

[27] Sahihi Buhari cilt 4, Sh.371.

hayır sansınlar, bunların ölüye bir hayrı olmaz. Akıllı olan Müslüman ölümden ibret alır o gün için hazırlık yapması, layık olan ölülere de duada bulunması gerekmektedir.[28]

❀ ❀ ❀

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى ﴿١٦﴾

20:16 Binaenaleyh ona inanmaz ve heva (ve heves) **ine uyar kimseler sakın seni bundan alıkoymasın** (lar). **Sonra helak olursun.**

Bu ayeti kerime de kıyameti yalanlayanları ve onu önemsemeyenleri bu harekete sevk eden amilin heveskârlık olduğunu bildirmektedir.

Heva, insanın sınır, kural tanımadan arzularına düşkünlüğü anlamına gelmektedir. İnsan, yaşamını zanni, keyfi arzu ve emelleri doğrultusunda sürdürürse helake doğru ilerler.

İnsan yapısı itibari ile arzularına düşkündür ve Rableri olan Allah da kullarının arzularını meşru yollardan tatmin edecek tüm imkânları vermiştir. Ne var ki insanlar ilahî vahiy doğrultusunda bir ilme yönelmemişlerse sınırsız bir heva ve heves peşinde koşar. "...Heva ve hevese uyup ta dünya-ahiret zarar verecek şeylerden sakınmaları için kullarını uyarmıştır. Vahye muhatap oldukları halde ona ilgi göstermeyip sorumsuz, zanni, keyfi hayat bir yaşam sürdürenlere, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin azap vardır.

İlahî davete muhatap oldukları hâlde onu önemsemeyip hiçbir kalbî teessür dahi duymadan arzu ve emellerinin kölesi olanlar ile Allah'tan ve resulünden başkasının sözünü dinde

[28] Bkz: 7/185, 19/39. Not

senet kabul edinenlerin ahirette durumlarının vehametini haber vererek inananların, dinlerine önem verip vahiy doğrultusunda yaşamaları gerektiğini tembih etmektedir. Ayrıca hevalarına uyan kişilerin egemen olduğu toplumlarda fesat yaygınlaşır, fitne, zulüm, haksızlık ve faili meçhuller ve işkencelerin merkezi hâline gelir.

Heva ve hevesin daha dünyada iken bu belalara maruz bırakması söz konusu edilirse ahiret için olmaz mı? O hâlde "inandım" diyenler heva ve heveslerine göre değil, ilahî vahye göre yaşamaya dikkat etmeliler ki kurtuluşa ersinler. "Rabbinin makamından korkan ve nefsini kötü arzulardan uzaklaştıranlar için şüphesiz cennet yegâne barınaktır. (79/40,41)

❁ ❁ ❁

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَامُوسَى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى ﴿١٨﴾

20:17 Musa, o sağ elindeki ne?

20:18 (Musa) **dedi: "O, benim asamdır. Ona dayanırım, onunla davarlarıma yaprak silkerim. Onda bana mahsus başkaca hacetler de vardır."**

Burada da Allah Hz. Musa'nın elinde ne olduğunu bilmediğinden değil, vereceği haberin önemine dikkat çekip onu gelecek mucizeye hazırlamak için soru edatıyla başlıyor.

Soru, bir şeyi öğrenmek, bir şeye dikkati daha çok çekmek, anlatma ve zihinlere yerleştirmede kullanılan etkili bir yöntemdir. İyi bir mürebbi, kalıcı olması bakımından dersi daha çok soru cevap şeklinde işler.

Soruya ve verilen cevaba baktığımızda sağ elinde olanın "değneğim" diye cevaplaması yeterli olmasına rağmen, değneğin nerelerde kullandığını da söylüyor. Çünkü değneğinin yaptığı işlerden sadece bunları biliyordu. Ama Cenab-ı Hak o değnekle hatıra hayale gelmeyen bir büyük mucizeyi gerçekleştiriyor. Bu Hz. Musa'nın yüklendiği büyük vazifeye bir hazırlık mahiyetini taşıyordu.

❀ ❀ ❀

قَالَ أَلْقِهَا يَامُوسَى ﴿١٩﴾ فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ﴿٢٠﴾

20:19 (Allah) **buyurdu: "Musa, onu** (elinden) **bırak."**

20:20 O da bunu bıraktı. Bir de ne görsün: Koşup duran bir yılan (olmuş) **tur o!**

Ayetin orijinalinde geçen "Elgıha" legiye kökünden olup karşılaşmak/Hediye etmek/Kavuşturmak/Nimetlendirmek "Tesga" seeya' kökünden olup Hızlıca yürümek/ Çalışmak/Çabalamak anlamlarına gelmektedir. Bundan da anlaşılıyor ki, Hz. Musa'nın ilahî vahyi telakki ettiği andaki bu müşahedelerinde pek derin manalar vardır. Ona bunları göstermekten maksat 23. ayette beyan olunduğu gibi en büyük ayetleri göstermektir. O hâlde onun burada gördüklerindeki derin manaları aramak icap eder. Musa'nın asası, onun kavmidir. Musa'nın kavmi Firavun'un zulmü yüzünden âdeta cansız bir hâle gelmişti. Asanın canlanması, bu kavmin canlanması demekti.

Bu kıssadan şunları da düşünebiliriz. Bu olayla Rabbi Hz. Musa'ya korkuların üzerine giderek cesaret kazandırıyor olabilir.

Meallerdeki anlam örgüsüyle olay gizemli bir anlam taşımaktadır. Bununla öyle anlaşılıyor ki, görünüş ile gerçeklik

arasındaki mahiyet farklılığına ve buna bağlı olarak Allah'ın bu farklılığı kavratmak üzere seçtiği kullarına bahşettiği manevi vukuf (anlama, bilme) ve sezgiye işaret edilmek isteniyor. Yani, eşyanın dış görünüşünün ötesindeki gerçeklikle temasını sağlayan ilahî bir durumdur.

Allah'ın, insan aklını âciz bırakan, karşı konulmayan, benzeri yapılmayan öyle ayetleri var ki, hayret ve dehşet içerisinde kalınarak hikmeti Allah'a havale ediliyor.

Allah Teala'nın Hz. Musa'ya vermiş olduğu bu burhan (kanıt, delil) öyle harikulade bir şeydir ki, inananlar bu kıssalar hususunda spekülasyonlara girmeden olayın seyrinden dersler çıkararak küffarla nasıl mücadele ederim hesap ve planını yapsınlar.

❁ ❁ ❁

قَالَ خُذْهَا وَلاَ تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الأُولَى ﴿٢١﴾

20:21 Buyurdu: "Tut onu, korkma. Biz onu yine evvelki şekline çevireceğiz."

Korku fıtri bir duygudur. İnsanlar, elinde olmadan ani karşılaştığı olağanüstü hadiseler karşısında korkarlar. Hz. Musa'nın ilk anda korkusu da bundan olsa gerek. 12. ayette "Ey Musa ben senin Rabbinim." hitabıyla ona güven, burada da korkma diyerek eminlik, verdiğini görüyoruz.

Elbette insanoğlu zarar verici şeylerden, zulme uğramaktan, şeytanın tuzağına düşmekten korkar. Korkular insanın tedbirli olmasını sağlar. Dolayısıyla sahibi için faydalıdır. Korkusuz insanlar tedbirsiz hareket ederler. Bu bakımdan "Cahil cesur olur." denmiş. Demek ki cahilin cesareti de buradan geliyor. Korkmamak iddia edilemez ama korkunun nedenini bilmek

lazımdır. Neden korkuyoruz? Niçin korkuyoruz? Evhamlardan kaynaklanan korku her gün pusuda bekleyen bir saldırgandır. Dolayısıyla hayatı çekilmez kıldığı gibi, çoğu yerde de en şerefli makamlara ulaşmaktan dahi alıkoyar.

Bu korkulardan kurtulup yaratanın himayesine teslim olmanın rahatlığına sahip olalım. Tedbirli yaşayalım, temkinli hareket edelim. Gereksiz korku insanı tehlikeden kurtarmaz. Cehaletin zulmüne maruz kalmaktan korkacağına ilmin himayesine, huysuz evlada sahip olmaktan korkulacağına onu salih bir fert yetiştirmeye, cehennemden korkacağına hazırlık yapılmalıdır. Bu bakımdan neye bakarsak bakalım, hayat bilmeye dayanıyor. Hayat bilimdir, başka bir adını koyamıyoruz.

❀ ❀ ❀

وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَى ﴿٢٢﴾ لِنُرِيَكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾

20:22 "Bir de elini koynuna sok da diğer bir mucize olmak üzere o, ayıpsız ve bembeyaz bir hâlde çıkıversin."

20:23 "Ta ki sana en büyük ayetlerimizden (birini daha) **gösterelim."**

Bütün bunlar yüce vazifeyi yüklenmeye emin olarak hazırlansın diye verilir. Elin, bembeyaz olmasında da derin bir mana vardır. Bembeyaz el, burhanlı hüccet demektir. Yani Hz. Musa, en kuvvetli burhanları irat edecek, ilahî vahiy onu aydınlatacak. Nitekim kendisini tanrı yerine koyan azgın Firavun'a tebliğ edilmesi öyle kolay değildir. Hz. Musa üzerindeki korkuyu atarak büyük bir cesaretle Allah'a dayanıp onları uyarması için harekete geçmelidir. İlahî beyyinatlar sahibine manevi güç

ve cesaret verdiği gibi, azgın Firavunlaşmışların dışındakilere de tesir eder.

❀ ❀ ❀

اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٢٤﴾

20:24 "Firavun'a git. Çünkü o, hakikaten azdı."

Elbette bir toplumu yönlendiren liderleridir. Bu nedenle tebliğe merkezden başlanmalıdır. Çünkü onlarla birlikte ona tabi olanların da hakkı kabul etmelerinin yolu açılmış olur. Bunu Hz. Süleyman'ın Sebe melikesine yaptığı davette de görüyoruz. Hz. Süleyman'ın davetini alan melike mahiyetindeki danışman ve vezirlerini toplayarak "Beyler, ulular! Bu işimde bana fikir verin. Siz hazır olmadığınız takdirde bir işi kesin sonuca bağlayacak değilim." dedi. Onar dediler ki: "Biz kuvvet sahibiyiz. Oldukça şiddetli savaşçılarız ama buyruk senindir. Artık ne buyuracağını düşün, ne emredeceksen ona bak!" . Nihayet bazı aşamalardan sonra o, "Âlemlerin Rabbine teslim oldum." demiştir. (27/32,33)

Şimdi bir amir, bir başbakan, bir idareci danışmanlarına hemen gidiyor, o da kendi başına hareket edemiyor. Hatta kendisini mağlup edilemez bir gibi güç görmesine rağmen Firavun bile kendi başına hareket etmiyor Hz. Musa'yı halkın gözü önünde mağlup etmek için sihirbazlarını çağırarak istişare yapıyor.[29]

Elbette liderlerin avam üzerinde etkisi çok büyüktür. Bu bakımdan bütün güç ve imkânları kullanarak ilk önce tebliği liderlere götürmelidir. Her liderin halkıyla buluşacağı mecburi-

[29] Bkz: 7/109-112

yetler olur. Firavun'a da herkes ulaşamıyordu ama böyle bir gerekçe hâsıl olunca o, halkıyla buluştu. Çok zalim olmasına rağmen Firavun dahi onları dinledi. Bu her zaman böyledir zalimler bükemeyecekleri eli kırmak için halkların yanında yer alarak güç oluşturup tehlikeyi bertaraf etmeye çalışırlar. Bu nedenle Peygamberler genellikle tebliği öncelikle eşraf tabakasına ulaştırmaya yol ararlar. Fakat makam ve statülerinin sarsılmasından korkan liderler yapılan davete hep karşı çıkarlar. Halklarını da onlara karşı tahrik edeci söylemlerle kışkırtırken yanlarında tutabilmek için demogojik söylemlerle aldatırlar. Halklarda (avam) bir güdülme söz konusudur. Yani bilgisiz, cahil kesimler biraz yüreklerini okşayarak, biraz menfaat vaatlerinde bulunarak, biraz da yüreklerine korku salarak rahat idare edilirler. İşte burada da evvela "Firavun'a git söyle." dediği zaman biz bunu anlıyoruz.

Aslolan liderlere ulaşmak ise de her tebliğci çevresini ve ulaşabileceği insanları gücünce uyarmakla mükelleftir. Bir de insanları uyarmak için illa onların azgınlaşmasını, zulümlerini aleniştirmeleri beklenmemelidir. Bilakis tebliğdeki en önemli husus azgınların güçlenmesine meydan vermemektir. Hani küçüktü kıyamadım, büyüdü aşamadım derler ya, buna meydan vermemek için yanlışın, kötülüklerin önü hemen alınmazsa bu kötülükler aşılmaz olur.

Günümüzde hep "gençtir, çocuktur, zaman böyle" diye diye kötülüklere ciddi ciddi ses çıkarılmadığından yolsuzluluğun, ahlaksızlığın önü alınamaz oldu. Artık hiçbir kural tanımadan günahlar alabildiğine yaygınlaştı. Sebep kimdi? Bu azgınlaşanlar mı sadece? Yoksa o azgınlığa göz yumanlar mı? Bu durum küçükken önlem alınmayan yaranın kangrene dönüşmesine benzer.

Küçüktür kaldıramaz diye Kur'an okutulmadı, namaz kaldırılmadı. Oysa aynı çocuklar kreşlere, okullara gönderilmek için maddi manevi imkânlar seferber ediliyor. İşte kendi ellerimizle ettiklerimizin cezasını çekiyoruz. Şimdi de güç yetiremiyoruz diye çaresiz oturuyoruz. Bu laf anlamayanların yularını bırak da nereye giderse gitsin hesabı. İşte bu nesilde cehenneme doğru gidiyor. Bu cehenneme gidenle beraber, o cehenneme gideni gücünce uyarmayanlar da hesap verecek. Her felaket bu kutsal ibadet bırakıldığı için başa gelir.

Böyle ellere, ayaklara ve dillere prangalar vurulmuş, hiçbir şey yapmaya mecalimiz kalmamış gibi çaresiz kalmışız. İslam âlemi küfrün boyunduruğu altında inlemektedir. Bütün bunlar tebliği, küffarla mücadeleyi bırakmaktan kaynaklanmaktadır. Yoksa bütün bunlar dinden çıkıldığı için gelmemiştir. Daha dünyada iken bu tebliğ ve davet ibadeti bırakılınca cezasını görüyorsak yarın Rabbimiz bu kutsal emaneti size bırakmıştım, neden sahiplenmediniz dese ne diyeceğiz. Kur'an'ımız yoktu, haberimiz yoktu, malımız yoktu, ilmimiz yoktu, gücümüz yoktu mu diyeceğiz. Ne diyeceğiz Allah'a? Akılla mücehhez olanların nasıl bu hâle geldiği sorulunca ne cevap verilecektir!? Nereden bakarsak bakalım bu ibadet bırakılınca bunun cezası hem dünyada hem de ahirette görülür.[30]

Belki bir şirk boyutunda bizi felakete sürüklemez ise de hesap vermek kolay mıdır? Bazen bir hata yaptığımız zaman büyüklerimizin önünde ne kadar ezilir büzülürüz, ne kadar mahcup oluruz. Bu mahcubiyetlerin bazılarında yer yarılsa da içine girsem diyesi gelir adamın. Ya o mahkeme gününün mahcubiyeti bundan daha mı hafiftir. O günü düşünen bu kadar gaflete düşer mi? O gün aziz olmak için çalışılmaz mı? Fırsat elimizde

[30] Bkz: 5/79, 7/164, 11/116

iken maddi manevi kötülüklerden sakınmak ve sakındırmak için bütün gücümüzle değerlerimizi öğrenip mücadele edelim. Müslüman'ım dediği hâlde, dinini öğrenmeye çalışmayan, gereğince amel etmeyenler bu ayetler üzerinde iyice düşünmeliler.

Yarış var hayat çizgisinde.

Takvada yarış var,

Yürüyüş var kitapça,

Cennet yurduna. Allah'ın hediyesisin insana sen ey akıl!

Ve akıl

Anahtar ilim kapısına

Vahiy pusula oldu akla

Taklitte bataklık

Bu din öyle köşene çekilip de geçici dünyalıkları elde etmek için okunan 41 yasinlerle yapılan şuursuz tesbihatlarla hâkim olmaz. Cihat ruhundan habersiz yönelişler bizi ne İslam kimliğine ne de hak davayı müdafada düşmana karşı mücadelede istenilen noktaya getirmez. Eğer iş böyle olsaydı peygamberler de bu yolla hemen birçok müntesibini hiç zorlanmadan etrafında toplarlardı. Dilek ve temennilerini ister, zor işleri de Mevla'sına havale ederek zalimlerden şerrinden kurtulurlardı. Kuran'dan ve tarihten okuduğumuzda anlıyoruz ki hiçbir peygamber veya bir kahraman böyle pasif bir anlayışla iktidar olmamış, bilakis hayatları iman doğrultusunda cihatla geçmiştir. Bu cihat ruhuyla Hz. Musa da Rabbinden göğsüne genişlik vermesini istemişti. İş böyle olmasaydı o da kısa yoldan Rabbim, "Firavun'un göğsüne genişlik ver." diye dua ederdi de Firavun'a gitmenin riskli meşakkatinden kurtulurdu.

❀ ❀ ❀

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾

20:25 (Musa) **dedi: "Rabbim, benim göğsüme genişlik ver."**

Hz. Musa Firavun'un yaptığı zulümlerden haberdar olduğu için ona tebliğ yapmak oldukça cesaret isteyen bir görevdi. Bu ise ister istemez doğal olarak göğsünü daraltır, sıkıntı verir. Çünkü Hakk'ın düşmanına Hakk'ı anlatmak, büyük zulüm ve musibetlerin kapısını açabilirdi. İşte bu nedenle Rabbinden yardım istiyor. Zor da olsa Allah'ın yüklediği bu kutsi görevi yerine getirmek için. Bu tebliğle böylesi zalimler uyarılır veya gücü bertaraf edilirse insanlık onun zulmünden kurtulur. İnanan da inanmayan da adil bir nizamın altında güven ve emniyet içerisinde yaşar.

Tebliğ, dil kırmadan, eğip-bükmeden anlatılmalıdır. Bu dava ciddiyet ister fedakârlık ister, bedel ödenmesini ister. Böyle olmasaydı maslahat adına, takiyye adına, ehvenişer anlayışıyla işi halletme yoluna gidilebilirdi. Ama iş öyle değil, kim niçin inandığını, niçin inanmadığını bilsindi.

Zalimden gelecek zulüm insanı elbette düşündürür, korkutur ama insan bu korkuların üstüne gitmelidir. Korkunun ecele ve olacaklara faydası ne? Emperyalist güçlerin Bosna'da, Irak'ta Filistin'de Somali'de vs. yerlerde yaptıkları daha korkutucu ve zillet verici değil midir? Şu ayeti kerimedeki insan tipi gibi olunmamalıdır: "İnsanlardan kimi vardır ki: " Allah'a inandık" der fakat Allah uğrunda eziyete uğratıldığı zaman, insanların işkencesini Allah'ın azabı gibi tutar..." (29/10) Bu da gösteriyor ki karşılaşılan dünyevi geçici sıkıntılar yüzünden hakkı gizleyerek ahiretteki azaba götürecek bir korku taşınmamalıdır. Hiçbir korku Allah'ın rızasını kazanmada engel olmamalı. Ne var ki bu

hususta tedbir ve siyasi olmak da unutulmamalı. Cahilin cesareti gibi bir hamakata düşülmemeli.

İnsan, hayırlı olan bir şeyi yapabileceğine inanıyorsa gayet cesurca o işi yapmaya gayret göstermeli. Cesareti teminde yardımcı maddi manevi hazırlıklar yapılmalı ki Allah'ın yardımıyla güven gelsin. İşte Allah'ın veli kulları hep bu cesaretle çıkmışlardı yola.

Ya bizler hangi noktadayız Yoksa hâlâ küserler, darılırlar endişesini taşıyarak hakkı söylemekten çekiniyor muyuz? Ciddi, gayri ciddi nedenler yüzünden çoğu yerde dilimize geldiği hâlde susuyor, bu hâlimizi "belki de öyle gerekti" diye savunmaya mı geçiyoruz. Peygamberlere ümmet olmak isteyenler de bu görevi gücünce yerine getirmek zorundadırlar. Kaçamak yapamazlar/yapmalılar. Ne olur kaçamak yaparlarsa? Dinden çıkmazlar ama bu kutsal görevden kaçtıkları için hesaba çekilirler ve dünyada soruları ağırlaşır, imtihanları zorlaşır. Niye denirse diyoruz ki bu ibadet yapılmadığı zaman fitne ve zulüm yaygınlık kazanır. Fitne hâkim olursa artık sizin konuşacak mecalinizi dahi bırakmazlar. Öyle bir cendere içinde kalırsınız ki değerlerinizi sadece vicdanlarınızda taşırsınız, o da kalırsa. İman ehli şuurlu ve akıllı kimseler Rabbinin zikriyle uyanık yaşarken dünyalık adına hiçbir zillete boyun eğmezler. Onlar bilir ki iman bir davadır, aksiyondur. Evet, tebliğde Hz. Musa'nın da duasındaki talepleri gereği insanın göğsünün iman cesaretiyle dolması, arızi korkuları yenmesi, belli bir planda hareket etmesi, tesirli konuşma sanatını bilmesi kendisine destek olacak güvenilir kişiler edinmesi gerekmektedir. İşte beni anmada gevşeklik göstermeyin ayeti kerimesinden tebliğ ibadetinin ne kadar önemli ve ne kadar kutsal bir görev olduğuna dikkat çekiliyor. Çünkü Cenab-ı Hakk'ı hakkıyla anlamak, O'nun dinini dava-ideal edinerek insanın insan olma noktasında gelişmesi ve böylece de şerefli ve

yüce bir makama ermesi istenmektedir. Artık kim de bu şerefli makama ermek istiyorsa bu dini dava edinsin.

Bu din, sadece şuursuz ve devinimsiz bazı ibadetler manzumesi değildir. Öyle olsaydı yaşamak çok kolay olurdu. Hele bunları âdet ve alışkanlık hâline getirmişseniz iş daha da kolay olurdu. Ama Allah'a imanı cihat, eylem ve ruh boyutundan bakarsak bunun kişilere büyük bir mesuliyet yüklemekte olduğunu anlarız. O da yeryüzünde fitne kalmayıp din Allah'ın oluncaya dek cihat etmektir. Bu iştiyaka ermek ve zoru başarmak zorundayız. Bu davayı dava edinerek aziz olmak, cenneti alada bahtiyar kimselerden olmak için Rabbe yalvaracağız. Allah'ım, ben cenneti alayı senin rızana kavuşmak için istiyorum ama sen de benim yardımcım ol!

Sonra bizi aziz kılacak cihattan niye geri kalalım. Bakınız fasıklar emelleri uğruna mücadele edip tarihe kanları ve zulümleriyle imza atmışlarsa bizlerin de -dünya ve ahirette bize güzel yaşama imkânını bahşedecek- davamıza daha bir yürekten sarılmamız gerekmez mi? İşte bunun için bizler de Hz. Musa'nın duasını her zaman yapmalıyız ama anlayarak. Anladığımızı hayatımıza uygulayabilmek için gayret göstermeliyiz. Salt manada okuyucu insanlar bu işin hakikatine vakıf olamazlar. Bu işin hakikatini kavramadığı için hayatını monoton bir şekilde sürdürür giderler.

Evet, burada duanın önemi de önümüze çıkıyor. Dua Allah'a yakın olmanın bir vasıtası ve sebebidir. Allah'a yakın olan kul cesaret bulur. Korkularını yenebilir. Dua ibadetin özüdür. [31]

"Göğsüme genişlik ver." yani, cehaletin, zulmün belalarından vahyin aydınlığındaki mutmainliğe erdir. Bu vahiyler

[31] Bkz: 7/55

doğrultusunda emredilenleri ve yasaklananları kalbimizde muhafaza etmek, bihakkın icra etmek için bizlere yardım et. Bu duayı şuurluca yapıp gereğince amel edenlerin göğsünü Allah İslam'a açar[32]

İbni Kesir buna farklı bir şekilde bakmış. İnsan bedenini bir şehre benzetmiş. Burada bulunan göğüs bir kaleye benzer. Fuat (gönül) ise bir köşke benzer. Kalp bir tahta, ruh krala, akıl ise vezire benzer, diyor. Öte yandan bu şehre düşman olan şeytan bulunmaktadır. Küçücük kafeste neler var. Derler ya insanın göğsü ummana benzer. Her şeyi içerisinde barındırabilir.

Aklıselim, insanı Allah'a çağırırken, heva ve hırs da şeytana çağırır. Bu şehirde mücadele böyle devam ediyor. Biri fenalıklardan alıkoymaya çalışırken diğeri doyumsuz zevklere sürüklüyor. Bu bakımdan insan bir iş yapmadan önce düşünmelidir. Gaflet, cehalet, imtihanı unutmak şeytanın, düşünceye karşı çıkardığı, acımasız silahlarıdır. Hayatın seyrinde temkinli hareket etmek için şuur ve düşünmek çok önemlidir. Bir saat tefekkürde bulunmak bir sene nafile ibadetten daha iyidir.

Sadr, göğüs dediğimiz mekân ekilmiş tarlaya benzer. Ne ekerseniz onu bağrında yetiştirir. Hidayet de, dalalet de bu mekânda gelişir. Bu mekân öyle geniştir ki ne sırları saklar. Eğer bağrında taşıdığı tohum İslam ise, yüklenmiş olduğu davayı göğsünde iftiharla taşır. Yok, eğer bağrında, yani göğsünde taşıdığı küfür tohumu ise bunu yer yer gizleyerek yer yer gürleyerek besler. Meydanı boş buldu mu dilediği gibi atını koşturur. Buna fırsat bulamazsa maskesini takarak icraatını sürdürür. Küfür, zehirli tohumdur. Çevresinde iyilik tohumunun yeşermesine müsaade etmez. Bunun için bütün hileli silahlarını direkt ve endirekt kullanır. İşte bunlara karşı göğsünü İslam'a açmış kimseler karşı koyar. Onların boy vermesine müsaade etmezler.

[32] Bkz: 6/125

seler karşı koyar. Onların boy vermesine müsaade etmezler. İşte bağrında İslam tohumunu eken de, küfür tohumunu eken de davası uğruna gereken bedeli öder. Davasızlar ise hissiz kendi behaimi yaşantısından başka bir şey düşünmezler.

Bu bakımdan şuurlu bir iman ve düşünce göğüsteki o kaleyi korumada güçlü bir silahtır. Şeytan bu kaleye kolay kolay giremez. Cehalet, gaflet, öfke, korku gibi zaaflardan hemen yararlanarak gönül kalesini kolayca işgal eder. Müslümanlar kulluk şuuruyla uyanık olmadıklarında bu gaflet sonucu neler yapmıyor ki... Küfrün verdiği korkuyla cenneti alayı kazanabilecek amelleri mi bırakmadılar! Dünyanın zevk ve sefasına mı düşmediler! Hep o şuursuz gaflet sebebiyle Müslümanları esir alabiliyor, tam olarak esir alamaz ise de işlerinde yavaşlatma meydana getiriyor. "Yeter artık, biraz da başkaları yapsın." gibi hoş olmayanı güzel göstererek aldatabiliyor. Bu bakımdan Müslümanlar Kur'an'la ilişkilerini sık ve sağlam tutarak Rablerinin zikriyle uyanık olmalıdırlar. Yapacakları işlerin önemini ve neyi kazanıp neyi kaybettireceğini iyi bilmeliler. Hayatın seyrinde bilinçli ve tefekkür ederek temkinli hareket etmek çok önemlidir.

Hayırlı bir işi yapmaya karar vermişseniz acele ediniz. Yoksa karar vermenizle eyleme geçmeniz arasındaki boşluğa şeytan girer ve birtakım nedenlerden dolayı o hayrı yapmaya engel olur.

Vahyedilene göğsümüzü açarak sorumluluklarımızı ciddi bir duyarlılıkla yerine getirmeliyiz yoksa bu zalimler kendiliğinden yok olmaz. Bir an evvel şeytanın üzerimize salmış olduğu silahlarını atarak ve Allah'ın sahiplenmemizi istediği silahları kuşanarak yola çıkılmalıdır.

Allah'ın sünnetullahı gereği iki tarafa da çalıştığı oranda dilediği yardımı yapıyor. Hakta da batılda da olana yardımı hep takdiri ilahî noktasında tecelli ediyor.

Burada Ebu Cehil ve Hz. Ömer'in davadaki yerlerine baktığımızda, ikisi de davaları uğruna verdikleri mücadelede hak ettikleri unvana sahip oldular. Hz. Ömer rahmetle anılırken diğeri lanetle anılır olmuş. Buradan da anlıyoruz ki her hâlükârda dava adamları bir şeyleri elde ediyorlar. Önemli bir farkla Müslüman dava önderleri tarihe hem güzel bir imza atıyor hem de cennet ile müjdeleniyorlar.[33]

Bir insan, idealinin kendini hangi makama, hangi şerefe ulaştıracağını idrak etmişse, o uğurda bir işi yapmak ona güç gelmez. Önemli olan idealin hakkıyla kavranılmasıdır. Eğer, farkındaysa o zor şey ona kolay gelir. Düşünelim ki bize çok güzel bir şey vadediliyor. Diyorlar ki: Bu vadettiğimiz şeye kavuşmak elinizde. Bir anda düşünüyoruz, ona nasıl ulaşabiliriz diye. Belki de o an ona ulaşmanız çok zor fakat karşıda duran şey o kadar cazip o kadar güzel ki ne olursa olsun onu elde edeyim diyenler bütün imkânlarını kullanarak ona ulaşmaya çalışırlar, gücünün dışında olanlar için de hemen yardımcı güçlere müracaat ederler. Bütün güçlük ve engeller aşılarak ona kavuşulmaya çalışılır. Bizlerinde neyle müjdelendiğimizin, hangi mükâfatları elde edeceğimizin farkında olarak dinimiz uğrunda gereken mücadeleyi vermek için bizlere de şevk ve iştiyak versin, kalblerimize imanı yazıp katından bir ruh ile desteklesin.

❀ ❀ ❀

[33] Bkz: 3/142, 9/88, 89, 111. Not

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾

20:26 İşimi kolayla."

Şüphesiz ki her güçlükle beraber bir kolaylık vardır.[34] Allah bu müjdeyle insanı rahatlatarak ona çalışma azmi vermektedir. O hâlde büyük bir umutla kalk, çalış. Rabbine rağbet et! Ümitsizliğe kapılma! Allah'ın yardımını unutma! Bütün gücünü kullan, biterse Allah'ın gücü devreye girer. Elbette bazı meşakkatler, zorluklar olacaktır. Nitekim peygamberler de zorluklar içerisinde kalmışlardır. Dinlerini yaşamak için, münkirlerin zulmünden, duyarsızlıklarından yıldıkları için bulundukları beldelerden hicret etmişler. Öyle ki, Hz. Nuh, Hz. Musa düşmüş oldukları sıkıntılardan kurtulmak için dualarda bulunmuşlardır.[35]

İnsan acz ve zaaflarla doludur. Eğer kendini vahyin kontrolü altında tutmazsa zorluk ve sıkıntılar onu yıldırır ve birçok hayrına olan şeylerden uzaklaştırabilir. Bu nedenle Müslüman kendisini vahyin kontrolünde tutup şevk ve iradesini oradan beslemelidir. Bir ilahî haberde bu hususa şöyle işaret ediliyor. "Artık kim (Allah için kötülüklerden) sakınır, en güzel olanı doğrularsa biz onu en kolaya hazırlarız. Kim de cimrilik edip kendini mustağni sayar, en güzeli de yalanlarsa biz de onu en zora hazırlarız." (92/5-11)

Tüm bunlar da gösteriyor ki yapılmak istenen şey gözde büyütülürse kolay da olsa sahibine zor gelir. Yapılacak şeyin fayda ve zararı tespit edilmişse bunda da şiddetli istek doğmuşsa zorun zorluğu düşünülmeden yapma gayretine girişilmişse o işi

---

[34] Bkz: 94/5, 6
[35] Bkz: 10/88, 71/26

zorda olsa başarmaya çalışır, bu işte kendisine kolaylık vermesi için rabbinden yardım ister. Allah'ın kullarının işini kolaylaştırması, kurtuluşun en büyük teminatıdır. Allah'ın yardımı olmasa insan ne yapabilir? Sınır, kural tanımadan şirretleşmiş azgın şeytanlara karşı.

❀ ❀ ❀

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿٢٧﴾

20:27 "Dilimden de (şu) düğümü çöz ki,"

İnsan korku, heyecan, sıkıntı nedeniyle, dilinin dolaşması tabii bir zaaftır. Bu zaafı ancak bilginin kazandıracağı özgüvenin verdiği cesaretle hafifletip, Allah'a dayanarak rahat bir anlatıma kavuşabiliriz.

Herkese, her mizaca anlayabileceği dilden konuşmak gerçekten zordur. "Anlatabildim mi, anlamakta zorluk çekiyorum." gibi ifadeler dili kullanmakta çekilen zahmetin ifadesidir.

Allah'ın, insanoğluna verdiği nimetler arasında "iki göz, bir dil ve iki dudak" da vardır. Göz ki insan kâinat sahnesinde iman delillerini ve kudret ışıklarını onunla görür. Göze iki perde verilmiştir. Hoş olmayan şeyler gördüğünde kapatsın diye. Konuşacak dil, ona da iki perde vermiştir. Güzel, tatlı ve hak söz söylesin, çirkin ve haram bir şey diline gelince dudaklarını kapatsın diye. Dilin kemiği yoktur. İnsana hayır ve şer kapısını açan, aziz ya da maskara eden dilidir. Her nimet gibi akıl ve dil düşünce ile kontrol altına alınırsa insanın yararına çalışan bir araçtır.

Evet, dil tebliğ de yapar gıybet de, yalanda söyler doğruda. "Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır." "Yiğidi kılıç kesmez, bir acı söz öldürür." "Söz ola kese başı, söz ola kese savaşı" İfade-

leri dilin ne kadar etkili ve güçlü bir silah olduğunu anlatır. Elem verici acı bir söz insanda unutulmayacak yaralar açarken, tatlı söz de gönüllere inşirah verir. O hâlde dilimizi gönülleri irşat etmek için kullanmaya azami gayret göstermeliyiz. Ama üzücü bir durum ki insan öfkelendi mi ağzından çıkanı kulağı duymuyor. Hani derler ya "öfke gelir, göz kararır." İşte öfke geldiği zaman insan düşünerek iradesine hâkim olmaya çalışmalıdır. Beşeriz, bu hatalara düşebiliriz. Önemli olan öfke gittikten sonra yüzümüz kızarıyorsa o hâli yeniden düzeltmeye çalışmamız lazımdır. Dil kalbe değil, kalp dile şahitlik eder. Sözün doğrusu dilin süsüdür. Göğsün İslam'a açıklığına dil şahitlik eder.

Dilini his, heyecan ve arzularına alet edenler daima pişmanlık duyarak üzülürler... "Dilim, arkama giydirir kilim." , "Başıma gelenler dilimin belasıdır." Sözleri dilin, hep kontrolsüz ve düşüncesizce kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Konuşma, insanın aklını kullanma sanatıdır, kültür ve medeniyet yolunda yürüdükçe gelişir. Olgun insanlar, sözünü ölçüp tartmasını bilen ve yaptığı işlere göre konuşabilen kimselerdir. "Söz gümüşse, sükût altındır." , "İki şey akıl hafifliğine delalet eder: Söyleyecek yerde susmak, susacak yerde söylemek. Elbet, zor da gelse bazı durumlarda dilini tutmak konuşmaktan çok daha zordur ama o an susmak daha hayırlı olur. Konuşması gerektiği hâlde susması da çok zararlıdır. Hak söz ağır gelip ezse de söylenmeli. Kılıç gibi olsun o sözler de hakkı bulsunlar. İnsan taşlanan meyve ağacı gibi olmalı. Taşlansa da meyve veren ağaç gibi hakkı söylemeli. Onlar sizi susturmak için her şeyi yapsalar da susulmamalı, geri adım atılmamalı. Yani tebliğ yaparken kişiler herhangi bir üzücü sebepten dolayı susabiliyorlar. Veyahut kırmayayım, kaçırtmayayım gibi şeytanın getirdiği vesveseler gelir akla. Çoğu insan bu vesveseler ile hakkı söylemez susar. Tamam, kırmayacaksın, kaçırmayacaksın ama hakkı söyle-

mekten de vazgeçmeyeceksin. Şu bir gerçek ki çoğu insana uyarı, eleştiri ve ikaz ilk etapta ağır gelir. Hele gururu benliğini kaplamış ise bunu hiç hoş karşılamaz. Küfrî inad içerisinde ise zulümle mukabele eder. Buna gücü yetmezse, hıncını içten içe besler ama kişi kendini bilen, iyiye talip olanlardan ise teşekkür eder. "Ne olursa olsun her şeye rağmen bir Müslüman gücünce hakkın yayıcısı, temsilcisi ve müdafaacısı olmalıdır. "Ya hayır söyle ya sus." , "Ne söyleyeyim." diye düşünmek, "Niçin söyledim." diye pişman olmaktan daha iyidir.

Birçok ayeti kerime ve hadisi şerifler hakkı söylemek, nasihat etmekle vazifeli olduğumuzu apaçık bildirirken kaçta kaçımız "dilsizlerden olmamak için" çaba gösteriyoruz. Her sözümüzün bir anlamı, faydası ve hakka dayanması gerekirken acaba kaçta kaçımız bu ciddiyeti taşıyoruz. Yoksa bu dili malayanilerde mi kullanıyoruz.

Din nasihatten ibaretken, acaba kime nasihat ediyoruz? Kendi kendimize mi, yuvamıza mı, cemiyetimize mi? Yoksa susuyor muyuz? Böylesine susuşların kişiye, aileye ve cemiyetlere ne felaketler getireceğini anlatmaya gerek var mı?

Dil, hayra kullanılıp saadet elde edilebileceği gibi anlamsız ve malayani sözlerde kullanılarak ziyan da edilebilir.

Akıllı kimse batıl söz söylemek şöyle dursun, batıl sözü dinlememek için sağır olmayı ister. Batıla kulak vermez.

Evet, bizler de Hz. Musa gibi dua ediyoruz ki dilimizin, zihnimizin düğümünü çözsün, bizlere cesaret versin de hakkı söyleyip, hakkı sahiplenelim. Unutmayalım ki "cihadın efdali zalim sultan karşısında hakikati söylemektir. (R.S. C.1 Sh.185)

Allah'ım güçlü bir iman, ilmi bir haysiyet, zikrinle uyanık, zikrinle mutmain, zikrinle sekinete eren teslimiyet ve tevekküle erdir bizleri; yarabbi güler yüzlü tatlı dilli hak sözlü

eyle bizleri, yarabbi nasihatimizle kişileri hak yola erdirmenin ilmine ve metoduna kavuştur.

❀ ❀ ❀

يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾

20:28. "Sözümü iyi anlasınlar."

Söz, anlaşılması için açık, anlaşılır, delilli, teşbihli olmalıdır. Yine söz, söylenilen kişilerin konum, kültür ve mizaçlarını göz ardı ederek direkt ona hücuma geçerseniz etkili olmaktan ziyade tepki alırsınız. Davette kaba ve katı olunmamalıdır.[36]

Burada geçen "yefgehu" fiili öyle sıradan bir anlamayı değil, derin bir idraki ifade eder.

Ayrıca sözün iyi anlaşılabilmesi için iyi anlatanla beraber iyi bir dinleyicinin de olması lazımdır.

Ön yargı, taassup ve peşin hüküm içerisinde dinlenilen sözler elbette ki anlatılan şekliyle anlaşılmaz. Bir sözü deva olsun diye anlatmak ve dinlemek en etkili ve kalıcı bir üsluptur.

❀ ❀ ❀

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هَارُونَ أَخِي ﴿٣٠﴾ اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي ﴿٣١﴾ وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾

20:29 "Bana kendi ailemden bir de vezir ver."

20:30 "Biraderim Harun'u."

20:31 "Onunla sırtımı kuvvetlendir."

---

[36] Bkz: 3/159, 16/125

20:32 "Onu işimde ortak kıl,"

Bu ve benzeri duaları içeren ayetlerden anlıyoruz ki hiçbir dava tek başına yürütülmemiştir. Davalar, liderler, imamlar ve onların etrafında toplanan samimi müntesipleriyle hâkimiyet kazanmıştır. Teçhizatsız da dava yürümez. Asgari olsa da düşmana karşı koyabilecek bir güç oluşturulmalıdır. Bunu sünnetullah olarak her boyutta görebiliriz.

Zulme karşı tek başına görevlendirilen Hz. Musa, Rabbinden kendisine maddi ve manevi yönden yardım edilmesini ve desteklenmesini istiyor. Zulümde sınır tanımayanlara karşı koymak oldukça zordur. Bu uğurda can vermek, mal vermek, rahatına kıymak var. Eğer İslam sadece bireysel boyutta belli ibadetlerden ibaret olsaydı ona hevasını ilah edinenin dışında herkes koşardı. Fakat Kur'an'ın ruh ve esprisinden anlıyoruz ki bu din sosyal adaletin sağlanması için uğrunda mücadele verilmesini istemektedir. Tabi bu da göğsünü hakkıyla İslam'a açmış yürekli bir iman ve onu yürekten destekleyen cemaat ister.

Hz. Musa'nın kardeşi Harun'u, Hz. İsa'nın bu davada havarilerin yardımını[37] Hz. Muhammed (a.s.) Ömer'in Müslüman olmasını istemesi, düşmana karşı koyacak belli bir güce erişmeden direkt mücadeleye geçilmeyeceğini göstermektedir.

Evet, Allah yardımcıdır ama sünnetullah gereği zor bir işin bir kişi tek başına üstesinden gelemez. Ne kadar zihnî, aklı ve mali gücü olsa da bir insanın diğer bir insana ihtiyacı vardır.

Öncelikle bir davayı sürdürenler, aynı inancı, aynı ideali, aynı coşkuyu taşımalıdır. Bunlarla birlikte kan bağının da olması daha duyarlı olmayı beraberinde getirir. Şu da unutulmasın ki kan bağı bulunsa da dava ruhundan habersiz, mevki ve makam

[37] Bkz: 3/52

düşkünü olan birisi, değil kardeşini desteklemek ona nasıl çelme takarım hesabını yapar. Hatta daha olmazsa öldürterek istediği şeyi elde etmeye çalışır. Demek ki, önemli olan göreve tayin edilenlerin itidalli, cesur, sakin ve dava ruhunu taşıyan sebat ehli kişilerden seçilmesidir. Çabuk kızan, itidalsiz, sebatsız ve işin önem ve ehemmiyetini kavrayamayan kimseler bir anda işin altını üstüne getirebilirler.

Evet, düşmanlara karşı güç oluşturmak için müminler güçlerince mal, dil ve kalpleriyle hazırlık yapmalılar. Bilindiği gibi İslamiyet'in ilk devirlerinde müminlere İslam düşmanlarına karşı yumuşak davranmaları, eziyetlerine katlanmaları müdafaa kastıyla da olsa karşılık vermemeleri, sadece öğüt vererek İslam'a davet yolunu takip etmeleri tavsiye edilmiştir.[38] Çünkü hem sayı hem de teçhizat bakımından son derece zayıftılar. Düşmana karşı koyacak güçleri yoktu. Adet ve kuvvetleri biraz çoğalınca kendilerine ve akidelerine karşı olan düşmana fiili mücadeleye geçmişlerdi. Hem de Allah uğrunda gereği gibi cihat etmeleri emri ile yükümlü tutularak.[39]

Müslümanlar, küfrün karşısında çok âciz durumlara düşerlerse kaybettikleri gücü yeniden elde etmek için dille, kelemle yani maddi ve manevi bütün imkânlarını bu uğurda kullanarak yeniden güçlenmeye çalışmalıdırlar.

Müslümanların, imanın bahşedeceği güce ermeleri için en tesirli, en etkili yol ilimdir ve ilmî metotla cihada ağırlık vermeleridir. Müslümanlar için en büyük tehlikede cehalet içerisinde olmalarıdır. Hakkın hakça yaşanması için ilahî vahyin iyi anlaşılması ve gereklerinin yerine getirilmesi öncelikli zorunluluktur. Ancak maddi-manevi gücü böyle elde edip sosyal adaleti

[38] Bkz: 2/109
[39] Bkz: 22/78

hâkim kılacaklardır ki bu gayretlerinin sonucu dünyada onurlu ve itibarlı bir yaşama ukbada ise saadete nail olsunlar. "Onlarla savaşın ki Allah sizin ellerinizle onları cezalandırsın, onları rezil etsin; sizi onlara galip kılsın ve mümin toplumun kalplerini ferahlatsın." (9/14)

❀ ❀ ❀

كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾

20:33. "Ta ki Seni çok tespih edelim."

20:34 "Seni çok analım."

Hz. Musa'nın devam eden dualarının en önemli noktasındayız. Bu duaların altında yatan ana gaye ne? Kötülerle mücadele edip Rabbinin rızasını kazanarak katında rahmetle anılmasıdır.

Allah'ın vahyî verilerle tanınarak insanlara tanıtılması, ahdine sadakat gösterilmesi ve yüce emanetin korunması. Yani huşu ve haşyetle kulluk vecibelerini yerine getirmek Allah'ı hakkıyla tespih etmek ve anmaktır. Yoksa içi boşaltılmış kelimelerle yetinmek insanı Allah'a hakkıyla teslim olanlardan kılmaz. Bu bakımdan kelime ve kavramların içeriğini, önem ve ehemmiyetini iyi kavramak mecburiyetindeyiz. Bizler de bu şuura erip Allah'ın zikriyle uyanık hareket ettiğimiz zaman ilahî yolda sabit adımlarla ilerleyen sahabe döneminin ümmetlerinden olacağız.

Ayeti kerimenin orijinalinde "Key nusabbike kesiren" seni çok çok tespih edelim, diğer bir bakış açısıyla da "Sen yüceler yücesisin." manasına gelmektedir. İnsanlar ister bunu takdir etsin isterse takdir etmesin Allah zaten yücedir. O'nun yüceliğini kabul etmemek, O'nun yüceliğine bir zarar getirmez. Ancak

bir müminin O'nun yüceliğini kabul etmesi Allah katında kendisini seçilmişlerden kılar.

"Venezkuruke kesiren" "Seni sürekli analım." Bu da kulun Allah'ın denetiminde olduğunu bilip işlerini rıza-i ilahî doğrultusunda yapmasıdır. Kim Allah'ın zikrinden gaflete düşerse O'na gereği gibi kulluk vecibelerini yerine getiremez. Daimi bir gaflet insanı hüsranda bırakırken beşer olarak yer yer dünyevi meşgaleler ve sıkıntılar bir an da olsa insana Allah'ın denetiminde olduğunu unutturabiliyor. Ama mümin odur ki hemen Rabbini hatırlayarak toparlanır ve kulluk vecibelerini yerine getirir. Bu şuurdan yoksun olanlar ise Allah'ı gereği gibi tespih ve zikretmişlerdir.

Burada tespih ve zikrin ıstılahına ve halk arasındaki anlayış noktasına bakmamız gerekir.

Halk camiasının ekserisinde tespih ve zikir belli sayılarla bir anış şekline dönüşmüştür. Oysa tespih de, zikir de sayı ve zamanla sınırlanmayacak kadar insanı kuşatıcıdır. Allah'ı hamd ile tespih etmek kulu makamı mahmuda erdirecek bir anıştır. Çünkü hamt Allah'ın şanının yüceliğini bilerek O'na kul olmanın şükrüyle sahip olduğu bütün nimet ve imkânları rızası doğrultusunda kullanarak saygı ve tazim ile şükrünü eda etmeye çalışır. Eğer övgü, itaat ve şükür Allah'a tahsis edilmişse insan ister istemez O'na secdeye yönelir. Müslüman'ım dediği hâlde ona itaate baş eğmeyenler maalesef Allah'ı gereği gibi yüceltemezler, hamdemezler.

Verdiği nimetleri yer içer, "şükür." der ama bu gerçek şükrün ifadesi değildir. O sadece lisanın şükrüdür. Verilen nimet veriliş gayesine göre kullanıldığı müddetçe gerçek şükür yapılmış olur. İnsana yön vermeyen idraksiz anışlar bedene, ruha, akla, kalbe etki etmez. Dillerde kalıp da öze inmeyen anışlar

yüzünden fitneye karşı güçsüz ve duyarsız kalınmıştır. Bakınız dünya ve dünyalıklar için nasıl mücadeleler veriliyor? Güç yetmediği zamanlar nasıl da yardımcı güçler devreye sokuluyor. Hâlbuki Hz. Musa ve diğer bütün Peygamberler din uğrunda mücadele vermek için çaba harcıyorlar. Peki, bizler peygamberin ümmeti olarak nelere karşı duyarlıyız. Gücümüzü nerelerde kullanıyoruz. Ve bizler bu ayetlerin yeteri kadar önem ve ciddiyetini kavramadığımızdan dolayı başta dünyamızı kaybettik. Şu içerisinde yaşadığımız dünya tağutun eline düşmüş, tağutun eline düşen dünyada huzur, güven aramak beyhude dolaşmaktır. Günümüzün şuursuz Müslümanlarının, bir inanç gereği, dilleri evrat ve ezkârla Allah'ı zikreder. Öğrenme, tebliğ yapma gibi ibadetten bir şekilde düşmüş insanlar için bu uğraşlar güzeldir. Ancak güç ve imkânları olmasına rağmen kitabını fıkhetmeyen, toplumun ıslahı için gayret göstermeyenlerin sadece bu uğraşlara yoğunlaşması kendilerine vebal getirir. Kişi farzları yerine getirdiği oranda nafilelerinden ecir alır. Herkes maiyetinden mesuldür. Merkezden muhite tebliği geliştirmek lazımdır. Bu ibadete ağırlık verdiğimiz ölçüde uyanış ve dirilişe ereriz ve Allah'ı da gereği gibi tespih etmiş oluruz.

Burada tespihe bir örnek verecek olursak: "Süphanallahi velhamdu lillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber." Tesbihte özetlenen bir tevhidî anıştır ama bu tespih anlam ve içeriği anlaşılarak yapılmalıdır.

Nedir Sübhanallah? Allah'ı bütün noksanlardan beri kılmaktır. "Velhamdülillahil hamd." Yani övgü ve teşekkür ancak O'nadır. "Lailahe illallah" Kulluğu yalnız Allah'a has kılmaktır. "Vallahu ekber" Muhakkak ki Allah şanı yüce ve büyüktür. Ondan başka büyük görüp de Allah'ın buyruğuna rağmen onlara itaat etmemektir.

Günde beş kere minarelerden Allahu Ekber diye haykıran sesler sadece camilere hapsolunmak için söylenilen sözler değildir. Allah'tan başka ilah yoktur deyip de kafadaki putlar kırılmıyorsa diller istediği kadar tespihte bulunsun, ne putlar kırılır ne de insanın kendini düzeltmesi söz konusu olabilir.

Birtakım dünyevi beklentiler sebebiyle Allah'ın emirlerini hiçbir kalbî rahatsızlık duymadan bir kenara itenleri yahut belli zamanlarda işine geldiği gibi Allah'ı ananları ve hayatını da işine geldiği gibi yaşayanları şeytan çeşitli mazeretlerle aldatır.

Allah'ın zikrinden yüz çevirmek ister küfür, ister gaflet manasında olsun insanı farklı boyutlarda şeytanın tuzağına düşürür. Allah'tan uzaklaştırır. Bu bakımdan her ne suretle olursa olsun, bütün gücümüzü kullanarak Allah'ın rızasını ön plana almak zorundayız.[40]

Yeter artık uyuduğumuz. Bir an evvel uyanmalıyız, böyle yaşayamayız. Gönüller çatlamış kuraklıktan, imana, İslam'a susamış. Membaa giden yollar ıssız. Herkes koşmakta seraba. Diz çöken azalmış mihraba. Hedefler yanlış seçilmiş.

Nihayetinde ölmeyecek miyiz? Savaşları, katliamları bir göz önüne getirelim. Kamplarda aç ve perişan veyahut bombalar altında ezilerek hayata veda edenlerin yanı sıra nice insanlar da doğal afetlerde ve trafik kazalarında ezilerek ölmüyorlar mı? Maddi zarar görmüyorlar mı? Sonuçta herkese bir şekilde ölüm geliyor. Şöyle veya böyle acı çekiyoruz. Akıllı insan odur ki bunları cihat yolunda mücadele verirken çeksin. O zaman göreceğiz ki hiç kimsenin hesaba katmadığı Allah'ın yardımı inecektir. Bu yardım bütün şeytani senaryoları bozacaktır. Allah uğrunda mücadele ederek ölmede şerefli bir son varken lüks ve

[40] Bkz: 31/33, 43/36, 37

refah içerisinde Allah'ı unutmuşçasına yaşamına devam ederken gelen ölümde hüsran, elem ve ıstırap vardır.

Ancak ümmet olarak kitabımızı fıkhederek yola çıkıp gereğince amel edilirse Allah mutlaka yardım edecektir. Bu nedenle Allah'ın kanunları çerçevesinde gelişmek için de ferdî gayretler, eylemler lazımdır. Şu anda aynen Mekke Dönemi'ndeki gibi tevhidî bağlamda tebliğlere ağırlık verilmeli. Bunu yaparken de öyle sadece dille olmayacak. Mal mı vermemiz gerekiyor, vereceğiz. Rahatımız, düzenimiz mi var, yapacağımız işin önüne geçirmemeliyiz. Ama nerde bizde o duyarlılık. İşte hep tıkandığımız yer burasıdır, kendimiz yani.

"Onlar peygamber, biz ise âciz kullarız, nasıl öyle oluruz." deme hakkımız var mı? Bizler peygamber olmasak da ümmet olarak bu ayetler doğrultusunda yaşamaya gayret etmemiz bizden istenmiyor mu? Fakat okumayan, değerlerine önem vermeyen insanlar bu kutsal görevin ehemmiyetini nereden bilsin ki bu coşkuyu taşısın. Okuyanlar, hakikati idrak edenler bu kutlu yoldadırlar. S. Kutup, H. Elbenna Ahmet Yasin ve daha birçok insan bu uğurda mücadele vermişler de tarihe şanlı imzalarını atmışlardır.

İnanıyoruz ki bu samimiyet ve coşkuyu taşıyan herkese Allah yardım edecek, yeter ki ahiretin dünyadan daha hayırlı ve önemli olduğunu bilip de gereği gibi amel edelim. Ama bizler dünyayı öylesine sevip ölümden öylesine korkmuş ve öylesine sinmişiz ki yerimizden kalkacağımız yok. Ne yapacağımızı bilmiyoruz. Bu hâlimizle dünyayı başımıza dar getiriyorlar. Zulümde, kıyımda sınır tanımayan zalimler saltanatlarını sürdürmek için her türlü şenaati işlemekteler. Ashab-ı Uhud, Kazıklı Voyvoda'nın zulmettiği kişiler, yine Hama Halepçe'de birçok insan zulüm altında inlediler ama Rablerinin rızasına ererek

sonsuz saadete kavuştular. Ya dünyayı çok sevip ölümden korkup sinen insanlar sanki zalimlerin zulmü altında inlemiyorlar mı? Bosna'da Kosova'da ve Irak'ta ve daha birçok diyarda insanların hâli pürmelâlini görmüyor muyuz? İbret alıp da kendimize gelmemiz ve değerlerimize sarılmamız gerekmez mi? Ne yapıyoruz Allah aşkına! Daha dinimizi öğrenmek için bile ciddi bir gayretimiz yok. Hangi ciddi gayretimiz var ki Allah bize yardım etsin. Biz nasılsak öyle idare ediliriz. Yaşadığımız ortam nasıl olursa olsun, hepimiz tek tek Allah'a muhatabız ve gücümüz oranında sorumluyuz. Rabbimize dua edelim bizlere de Hz. Musa'ya verdiği şevk ve iştiyakı versin. Bizler âciziz. Ya Rabbi bize verdiğin iradeyle istediğimizi yapamıyoruz. Beşeriz, beşerî korkular taşıyoruz. Allah'ım, sen bize güç ver, irademizi iradene rameyle.

❀ ❀ ❀

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَامُوسَى ﴿٣٦﴾

20:35 "Şüphe yok ki Sen bizi hakkıyla görensin."

20:36 Buyurdu: "Ey Musa, istediğin sana verilmiştir."

Zikir uyanıklığı içerisinde samimiyetle Rabbinin rızasına talip olanlara Allah yardım edicidir. Allah kullarına genelde ve özelde birçok lütuflarda bulunmuştur. Ve herkes kendine verilenlerle imtihana tabi tutulur. Lütfu görüp gereği gibi şükredenlere Allah nimetini artırır.[41]

Allah, daha bebekken Hz. Musa'ya özelde yardım etmişti. Onu zalim Firavun'un zulmünden emin kılıp yine o zalimin sarayında annesiyle beraber olma lütfunda bulunmuştu. Hz.

[41] Bkz: 10/7. Not

Musa sarayda yetişmesine rağmen asla oradaki debdebelerin tesirinde kalmadı. Bilakis saray erkânının halkı sihir ve büyü efsanesiyle nasıl korkutup üzerlerinde hükümranlık kurduklarını görerek onlara karşı nasıl mücadele etmesi gereği hususunda Rabbinden yardım istedi. Zira 28. ayette de Hz. Musa "sözünün iyi anlaşılmasını" istemişti. Onun dileği budur. Bu anlamda da Allah, ona gerek cesaret vererek gerek kardeşiyle destek vererek gerek ayetleriyle takip edeceği yolu göstererek bu ulvi yolda ilerlemesi için gereken yardımı yapmıştır. Bu anlamda vahyî verilerle yola çıkan her samimi-gayretli kullarına da Allah yardım edicidir. Yardımın boyutunu ve hayrını O belirler. Kullara düşen Allah'ın iradesine gereği gibi teslim olmaktır.

❀ ❀ ❀

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿٣٧﴾ إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّكَ مَا يُوحَى
﴿٣٨﴾ أَنِ اقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ
يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَى
عَيْنِي ﴿٣٩﴾

20:37 "Andolsun biz sana bir kere daha lütufta bulunmuştuk.

20:38 Hani bir zamanlar annene şöyle vahyetmiştik.

20:39 Çocuğu bir sandığın içine koy, denize bırak. Deniz onu kıyıya bıraksın, benim de, kendisinin de düşmanı olan biri onu alsın. Sana karşı (Ey Musa) **gözümün önünde yetiştirilmen için bir sevgi bırakmıştım.**

Bu Allah'ın takdir buyurduğu bir kaderdir. Nice analar bir nedenden dolayı çocuklarını cami kapılarına, sokak kenarlarına koyarak veya buradaki (ayetteki) gibi emniyete alıp bir denize veya nehire bırakarak onlara iyi bir gelecek umudu taşırlar.

Zira Firavun İsrailoğullarından bir erkek çocuğun dünyaya gelip saltanatını yıkacağından korktuğu için onların erkek çocuklarını öldürtüyordu. Onlar, Allah'ın yüce kudretini hesaba katmadan bu işi yapıyorlardı. Ama Allah dilediği an onların plan ve programını hiç ummadıkları yerden bozar. Hem de kendi elleriyle yaptıklarını başlarına geçirerek. Şu bir gerçek ki "Bir millet küfürle idare edilir ama zulümle payidar olamaz. Bir toplumda mazlumlar haklarını koruyamayacak kadar güçsüz kaldıkları zaman Allah kendi içlerinden birini seçerek onlara kurtuluş mücadelesi verecek imkânları hâsıl eder. İşte İsrailoğulları da uzun süredir Firavun'un zulmü altında köle bir hayat sürüyorlardı. Esaret altındaki yaşam onların fıtratlarını bozmuştu. Korkularından bir nevi köleliği kabul etmişlerdi. İçerisinde bulundukları hâle karşı itiraz etme gücünden ve düşüncesinden uzaklaşmışlardı. Bir yaşam uğruna çaresizce emirlere boyun eğiyorlardı. Bu yaşama itirazsızlıkları onları cefadan cefaya uğratıyordu. Bir insanın çocuğunun öldürülmesi kendisinin ölmesinden daha beterdir. Bu cefaya yürekler nasıl dayandı.

Hz. Musa'nın dramını yaşamamak için hangi ebeveyn çocuğunu kurtarmak için gereken mücadeleyi vermez.

Firavun ve yandaşları aldıkları bu karar neticesinde büyük bir köle kaybına uğrayacaklarını düşündüler. Çünkü bu gidişle onların üstlenmekte oldukları hizmetleri, işleri bizzat kendileri yapmak zorunda kalacaklardı. Bunun için bir sene doğan erkek çocuklarını öldürdüler ki güçlenmesinler. Bir sene de bıraktılar

ki büyüklerden ölenlerin yerine küçükler yetişsinde işleri aksamasın

Küfür tek millettir. Firavun zihniyeti her asırda farklı şekilde uygulanmaktadır. Emperyalist güçler ve devletler karşılarında güçlü devletler görmek istemediklerinden nüfus planlaması ve doğum kontrolü adı altında hiçbir ayırım yapmadan bu kıyımı gerçekleştiriyorlar. Bugün de bizzat bu olayı Firavun gibi gerçekleştirmek isteselerdi işleri daha zor olacaktı. Gerçi yer yer büyük kıyımları da atom bombaları, kimyasal maddelerle gerçekleştirirken, diğer bir yandan da soğuk savaş teknikleriyle insanları asimile etmenin her türlü yolunu uyguluyorlar. Asimile ettikleri hür kölelerin başlarına istedikleri kimseleri getirerek hiç yorulmadan çarklarını döndürüyorlar. O gün tüm baskı ve zulümlere rağmen anneler bebeklerini dünyaya getirme yollarını aramışlar. Ya bugünün anneleri! Onlar değil çocuk istemek, işgale uğramış zihniyetleriyle onun dünyaya gelmemesi için çareler aramıyorlar mı? Kendi elleriyle katle kadar gidebiliyorlar. Analar ana olmadıkça Musalar, Sümeyyeler yetiştirmedikçe ve zihniyetlerdeki köleliklerden kurtulmaya çalışılmadıkça Firavun ve avenelerinin boyunduruğu altında yaşamaktan kurtulunmayacaktır. Çocuğu külfet gören zihniyet değişmedikçe işlerin değişmesi zordur. Belki haklı olarak bu zamanda çocuk yetiştirmek çok zor diyebiliriz. Zaaflarımızın dürtüsüyle kendimizi haklı görebiliriz ama mesele gerçekten bu olsaydı gene neyse. Hayır, ekserisi çocuklarına daha iyi gelecek ve daha iyi dünyalıklar verebilmek için birden ikiden fazla çocuk istememektedirler. Bu zihniyet Avrupa'da, genç neslin giderek tükenme sinyalleri verdiğinden, bebek dünyaya getirmeleri için teşvik primleri vermekteymiş.

Dünyevileşen ve bütün hesaplarını dünyevi gelecek uğruna yapan bir zihniyetle insanlar köklü ve nitelikli anlamda kal-

kınamaz ve gelişemezler. Müslümanlar, Allah'ın kulluğuna yaraşır bir şekilde akıllıca hareket etmeli, hiçbir şeyi körü körüne dünyaya ayarlanmış bir zihniyetle yapmamalıdırlar. Rıza-i ilahîye göre yaşama gayreti çekmelidirler. Allah'ın rızasına talip olanlara Onun yardımı mutlaktır. Fakat bu yardım istenilen şekilde olmasa da Allah'ın, yardımı bizim hakkımızda hayırlı olan şekliyle tecelli eder.

❀ ❀ ❀

إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَنْ يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَى أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلاَ تَحْزَنَ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَى قَدَرٍ يَامُوسَى ﴿٤٠﴾

20:40 Hani hemşiren gidip (şöyle) **diyordu. "Ona bakacak bir kimse** (temin etmek üzere) **size delâlette bulunayım mı?" Böylece seni tekrar annene verdik ki gözü aydın olsun, tasalanmasın. Sen bir de adam öldürmüştün de biz seni o gamdan kurtarmıştık. Seni türlü türlü iptilalarla** (iyi ve kötü şeylerle) **imtihan etmiştik. Bunun için yıllarca Meyden halkı içinde kaldın. Sonra da** (hakkındaki) **takdire göre** (buraya) **geldin ey Musa.**

Bu ayetler yardımın nasıl ilahî çerçevelerde yapıldığına dikkatleri çekiyor. Bu ne akıl almaz bir yardım ve ihsan. Allah bir şeyi diledi mi ona yol açar. O'nun düzenini, hesabını kimse bozamaz. İstenmeyen çocuğu, istemeyenin evinde, hem annesinin çocuğunu emzirip ücretini alarak hem de onlara hizmet ettirerek bakıp yetiştiren hangi güçtür. Allah'ın planını, hesabını iyi anlayarak Allah'a dayanıp yola çıkanlar her zaman böyle yar-

dımlara erişebilirler. Çocuklarını yuvaya bırakan nice anlar o yuvalara girerek hem ücret alıp hem de çocuklarıyla beraber olma imkânına sahip olabiliyorlar. Allah bir hikmet gereği çaresizlere çeşitli vesilelerle yardım kapılarını açıyor.

Her üzüntünün arkasından insanın gözü aydın kılacak bir hayır ve her güçlüğün arkasından bir kolaylık vardır. Bu hayrı her insan anlamayabilir. Hayat bu, imtihan soruları herkese farklı şekillerde tecelli etmektedir.

İşte İsrailoğulları, ve Hz. Musa'nın ailesinin çektikleri bir gün geliyor neşeye dönüyor.

Çile, acı, ıstırap, neşe, sevinç ve mutluluk birbirine sarılmış yumaktır. Bu yumakta mesafeler uzun veya kısa olabilir. Herkes aklını, iradesini kullanıp çalıştığı oranda bu yumağı hedeflediği istikamete ermek için kendi gayretiyle iyi noktada kullanır ve Allah'ın dilediği kadarda bir şeylere ulaşır. Farklı imtihan ve farklı musibetlerle denenen insanlardan kimileri dersler alır, kendilerini düzeltirken kimileri de gaflet üzere yaşar. Musibetlerden ders alıp kendini düzeltenin hâli ebeveynin terbiyesi için dövdüğü çocuğa benzer. Buna şefkat tokatı da denir. İşte müminin uğradığı musibetlerde rahmet tokatlarıdır. Böylece gaflet, kusur ve günahlardan arınarak rahmani rahmete kavuşur. Allah'ın, kâfir, fasık ve müşriklere musibeti ise gazaptır. Dünyada uğradıkları belalardan sonra ebediyetteki durumları daha vahim olacaktır. İşte bu akıbete uğrayacak olan Firavun'u, kendi elleriyle yetiştirdiği biriyle, Allah cezalandırmayı murat etmiştir.

Hz. Musa, çocukluğunda başlayan çeşitli imtihanlardan geçirilerek olgunlaşıp çelik gibi olup mücadeleye hazırlanması ve mukadder olan vakit gelince kâfirlere gereken dersin verilmesi için yetiştirilir. Neden onu Cenab-ı Hak, düşmanı olan

Firavun'un sarayında yetiştirdi? Elbette bunda tespit edip edemediğimiz birçok hikmetler vardır. Şöyle ki: Düşmanı yakından tanımak, arka plana vakıf olmak, Firavun'a kendi elleriyle yetiştirdiği ile ders vermek, bütün güç ve tedbirlerin Allah'ın gücü ve kudreti karşısında âcizliğini göstermek içindir.

"Gözümün önünde yetişesin diye seni sevgili kıldım." Bir beşer lisanı bu tablonun tasvirini nasıl yapabilir ki? O yüce Rab sevgiden bir zırh yapıyor, onun etrafında dönen bütün şer güçler ona kötülük etmekten âciz kalıyor.

Sevgi ve nefret karşılıklı ilişkiler boyutunda gelişmektedir.

Müminin Rabbine karşı sevgisi her şeyin üstündedir. Şuur, huşu ve haşyetle O'ndan gelen her emre itaat eder. Onun sevgisini zedeleyecek her itaatsizliğe karşıdır. Eğer Allah'a ve dinine düşman biri varsa ona karşı da amansız mücadelecidir. İsterse anası, babası olsun. Hz. İbrahim babasını, Hz. Lut ailesini, Hz. Nuh evladı, Hz. Muhammed ve ashabı bu uğurda eşini, dostunu, yurdunu yuvasını bırakıp hicret etmediler mi? Allah'ın rızasına ermek için her türlü mücadeleyi vermediler mi? Görülüyor ki inanan için Allah ve Allah'ın davasını sahiplenmek her şeyden daha üstündür. Kim inanmış olarak gerekli çabayı gösterirse onların çabaları şükre değer.

Allah ile kul, kul ile diğer bir kul arasındaki sevgi karşılıklı rıza iledir. Bu sevgi sevgilerin en yücesidir.

Bu sevgi ile kardeşinin başına gelebilecek maddi ve manevi zararlara karşı önlem alma uğrunda gereken her türlü fedakârlık yapılır. Hz. Musa'nın yaptığı gibi: Hz. Musa büyüyüp delikanlılık çağına geldiği zaman, henüz Firavun'un sarayında yaşadığı günlerde şehre indiğinde orada dövüşen iki adama rastlar. Birisi İsrailoğullarındandı, diğeri ise Mısırlı. İsrail oğulla-

rından olan Hz. Musa'dan yardım isteyince o da Mısırlıya bir tokat atıyor ve Mısırlı ölüyor. Hâlbuki Hz. Musa onu öldürmek kastıyla değil sadece kavgayı ayırmak istemişti. İşte bu durum Hz. Musa'nın korkudan Mısırı terk ederek Medyen'e gitmesine sebep olmuştur.

Bu olaylar Allah'ın takdiriyle tecelli ediyor. Sebep de Allah'ın yüceliğinin insanlara anlatılması idi. İşte Allah, bunun için Hz. Musa'yı seçmişti. "Sadece mühim bir vazifeyi ifa etmen için gözümün önünde yetiştirdim. Sen doğrudan doğruya benim seçtiğim yolda yürü." Elbette bu yolu anlayanlar, bu yolda canla başla mücadele ederler. Çünkü bu yolu takip, insanı insan kılan ve sonsuz saadete ulaştıran yoldur. Elbette hiçbir şey bedelsiz alınmıyor. İslam gibi yüce bir değere erişmek için yüklenilen sorumlulukları yerine getirmek lazımdır. İslam'ın yüklemiş olduğu en önemli sorumluluk, İslam tebliğinin yapılması, buna karşı koyanlarla mücadele edilmesidir. Tüm peygamberler ve onlara tabi olanlar hep bu görevi icra etmekle yükümlü tutulmuşlardır.[42]

❁ ❁ ❁

وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ﴿٤١﴾ اذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي ﴿٤٢﴾

20:41 Ben seni kendim için seçtim.

20:42 Sen, kardeşin de beraber olarak ayetlerimle git. İkiniz de beni hatırlayıp anmakta gevşeklik göstermeyin.

[42] Bkz: 74/1-3

Allah, elçilerini ilahlık ve şirk zulmüne düşenleri uyarmak için seçmiştir. Onlara ümmet olmak isteyenler de seçilmişlerden olarak resullerini örnek alarak bu uğurda gereken mücadeleyi verirler. İnsanlar bedel ödedikçe terfi eder, yükselirler. Bedel ödemeye yanaşmayanlar terfi edemezler.

"Beni anmakta gevşeklik göstermeyin" ifadesinde işin ciddiyeti, önemi ve getireceği sorumluluğun ağırlığına dikkatler çekilmektedir. Yani Allah'ın rızasını kazanma hususunda gereken fedakârlığı gösterip, gereken mücadeleyi, gereken bedeli ödemektir.

Bu ayeti kerimede şunları da düşünebiliriz. Tebliğe maddi ve manevi yönden hazırlanmalı ve asıl daveti yapanın Allah olduğu ilmi bir metotla söylenmeli, bir şeyler yapmış olmak için değil, işi hakkıyla yerine getirmeye çalışmak gerekmektedir. Mesela, günlük oturumlarımızda Allah adı anılmadan dağılan toplulukta hayır yoktur. Bu habere binaen bir mümin gittiği yerlerde gerçekten Allah'ı anmalı. "Nasıl olsa andım." diye yüzeysel bir iki lafla yetinmemeli. En azından sahabe gibi birbirimizle Asr suresini okuyarak ayrılmalıyız.

Zalim sultana da olsa hakkı söyleminin yolu aranmalıdır. Ta ki iman eden bir kul Allah'ı çok çok tespih edip zikretmiş olsun da Rabbini anmakta gevşeklik göstermemiş olsun. Yani tespih ve zikrin yüklediği sorumluluğun, önem, ehemmiyet ve kutsiyetine dikkat çekiliyor. Çünkü Cenab-ı Hakk'ı hakkıyla anmak O'nun dinini dava etmek çok şerefli ve yüce bir görevdir. Bu bakımdan İslam, ciddi bir şekilde sahiplenilmelidir. İnsanın değeri yüce şahsiyetini koruması, bu göreve verdiği ehemmiyet oranında artar.

❀ ❀ ❀

اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴿٤٤﴾

20:43. Firavun'a gidin. Çünkü o, hakikaten azdı.

20:44 (Gidin de) **ona yumuşak söz söyleyin. Olur ki nasihat dinler yahut** (Allah'tan) **korkar.**

Bu ayetlerde 3/59,16/125. ayetlerde olduğu gibi tebliği kaba, katı, argo ve itham edeci olmadan ilmi bir metotla tebliğ yerine getirmelidir. Ayrıca "gidin" emri gösteriyor ki, İlim almak ve ilmi yaymak öyle kendiliğinden ayağa gelmez. İnsanın kendi taleb ve çabası ile elde edilecektir. Bunun için ise ilim meclisleri hem ilim alma hem de verme de en güzel ortamlardır. Evimizde oturduğumuz yerde bunu nasıl geniş boyutlara taşıyabiliriz ki? Her ne kadar aile içerisinde çoban olarak güttüklerimizden mesul isek de bunu merkezden muhite taşımakla da müminler mükelleftirler. Bunun için de mutlaka bir yere gitmeli, birileriyle buluşmalısınız. Anlatmalı ve dinlemelisiniz. Bu konuda çok dikkatli olunmalı. Bakınız, ilim diyoruz, her insanın söylediği değil, gerçek ilim Kur'an'dır. Ve deneylerle ispatlananlardır. Yani çürütülmesi mümkün olmayan sözler ve haberlerdir.

Deneme yanılma olasılığı olan haberler elbette değişmesi mümkün olmayan ilim değildir. İlim veya keşif elde etmek bir çabayı gerektirir. Siz ilme kulağınızı, kalbinizi açmamışsanız bir şeyler duysanız da o size etki etmez. Bazı insanlar ilim edinme ve tebliğ yapmanın kaygısını çeker. Ben de öğrenmek istiyorum, ben de tebliğ yapmak istiyorum derler ama hemen harekete geçmezler. Eğer insanlar, bu hususta samimilerse insanlar hemen Rabbimizin ilk emri olan okumaya başlasınlar. Öğrendiğini

diğer bir kardeşine anlatsınlar. Gerçekten bir şeylerin kaygısını çeken adam hiç olmazsa bunu yapmalıdır. Okumadan, öğrenmeden, doğru olarak ne yapılabilir ki. Eğer insan bir şeyler yapmayı istiyorum deyip de gayretini çekmiyorsa bu kişi ya o an bir şeylerden etkilenmiştir ya bu sözü iş olsun diye söylenmiştir veya tembellik ve acziyetini aşamamıştır veyahut da insan kendini tanımıyordur. Acıktım deyip de yemeğe uzanmayan bir insan doyurabilir mi karnını? Elbette doyuramaz. Bunun gibi ben de ilim edinmek, tebliğ yapıp yüce makamlara ulaşıp Allah katında değerli bir kul olmak istiyorum diyen kişi- kaşığı alıp yemeğe başladığı gibi- bu işe de hemen başlamalıdır. Bilmenin, öğrenmenin çeşitli yolları vardır. İyi bir gözlemci, iyi bir düşünür, iyi bir dinleyici olarak da insan, gerçeği kavrayabilir. Bu melekelerini çalıştırmadan yüksek kariyer ve mevkilere gelenler ne çok kitaplar okumuşlardır ama hâlâ hayatın anlamını, yaratılış gayesini anlamamışlarsa ya bu nice okumaktır. Burada okumak derken insan hak ile batılı, doğru ile yanlışı ayırabilmek için zihnî gayret gösterilmelidir.

İlme ve tebliğe yeteri kadar önem vermeyen toplumlar, azgınlaşan kitlenin önünü açmış olurlar. Gün gelir ki bu azgınlaşan kitle aşılamaz boyuta gelir de yeryüzü sakinleri onların zulmü altında inler. Çünkü zulüm düzeninde belli azınlığın hayatı, konforu ve refahı hedeflenmektedir. Bunu içinde insanlar bir hiç uğruna harcanabilir.

Ahlakın bir kuralı, kötülüğe düşmemişi kötülüğe düşmekten kurtarmaktır. Bu da gösteriyor ki tebliğde süreklilik esastır. Tebliğin kesilmesi veya yeteri kadar önemsenmemesi hâlinde cehaletin yaygınlaşması, sapma ve azmaların önünü almak oldukça güçleşir. Öyle ki bizden dediğiniz kimselerin bile onlara destek verdiklerini görseniz de bunlara tebliğ etme cesaretini dahi bulamazsınız. Ama ne olursa olsun bir yol bulup tebliğ

vazifesini ciddi bir şekilde yerine getirmeyi talep etmek gerekmektedir.

"Ona yumuşak söz söyleyin." Zira insan psikolojisinde yumuşak söz onlarda var olan gurur ve kibri uyandırmaz, belki düşünür de uyanıp doğru yolu bulurlar. Bir kimse ne kadar azgın, zalim ve küfür ehli olursa olsun, onun doğru yolu bulacağından ümidinizi kesmeyin. Kimileri Ebu Süfyan gibi geç gelebilir imana, kimileri de küfründe inat eder. Öyle veya böyle siz hiç olmazsa tebliğ yapmış olmakla Rabbe karşı bu görevi yaptığınızdan dolayı ecir alırsınız.[43]

Tebliğin dışında, kâfirlere boyun eğmeden güç yettiği kadar zulümlerine engel olmaya çalışıp hadlerini bildirmek için bütün imkânları seferber edip gereken mücadele verilmedir.[44]

"Kavlileyin": Yani yumuşak söyleyin ifadesini Ömer Şevki Hotar'ın bakışıyla "uzlaşma veya kırıla döküle rica edip yalvarmak" olarak algılamak yanlıştır.

Firavun'a yumuşak sözle giden Musa (a.s.): Yüce Firavun, sana söyleyeceklerim var ama bilmem gücenir misin? Söze nasıl başlasam bilemiyorum... Seni üzmekten, incitmekten korkuyorum... Ne etsem, nasıl söylesem mi diyordu?

Hayır, son derece başı dik Firavun'u yerinden hoplatan, deli eden, çileden çıkaran sözlerdi bunlar.

Bakın Musa (a.s.)'nın ifadelerine. (Ey Firavun!) Biz senin Rabbinin elçileriyiz. İsrailoğullarını bizimle gönder, onlara eziyet etme. Biz Rabbinden sana ayetler getirdik. Selam hidayete uyanlaradır. "Bizi yalanlayıp yüz çevirenin azaba uğrayacağı vahyolundu." (20/47,48) "yazıklar olsun size! Allah'a karşı

---

[43] Bkz: 7/164,16/125
[44] Bkz: 25/52

yalan uydurmayın. Sonra bir azap ile kökünüzü keser. İftira eden perişan olur." (20/60,61) Nasıl arınmaya gönlün var mı? Seni Rabbinin yoluna ileteyim de ondan korkasın." (79/17-19) "Muhakkak ki zalimler iflah olmaz" dedi. (28/37) "Ey Firavun, ben seni mahvolmuş görüyorum" (17/102) "kavlileyin" ile Firavun'a gönderilen Musa (a.s.) sözleri bunlar. Sanıldığı gibi bir yumuşaklığı bırakın, adeta Firavunu tehdit eden, onun onurunu kıran, onu boyun eğmeye çağıran bu ifadelerin hiçbirinde bir yumuşaklık görmek mümkün değildir.

Evet, Müslüman yumuşak ama hak sözlü olmalı, kabalıktan ve ukalalıktan uzak olmalıdır.

Aslında salim akıl sahibi her insan ne zincir kıran bir deli ne de mıymıntı gibi davranmaması gerektiğini bilir.

Aklından zoru olmayan biri durduk yerde kırıcı, incitici ve sert davranmaz elbet. Ama yine aklından zoru olmayan biri kızılacak yerde sevmez, ağlanacak yerde gülmez."[45]

❀ ❀ ❀

قَالاَ رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى ﴿٤٥﴾ قَالَ لاَ تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى ﴿٤٦﴾

20:45 Dediler: Ey Rabbimiz, doğrusu onun bize karşı aşırı gitmesinden yahut tuğyanını artırmasından endişe ediyoruz biz."

20:46 Buyurdu: "Korkmayın. Çünkü ben sizinle beraberim. Ben (her şeyi) **işitirim, görürüm."**

[45] İktibas Der. S 204, sh. 17

Tüm bu arka arkaya gelen ayetler gösteriyor ki dava konusunda mümine düşen çok görevler var. Rahat zamanlarda, rahat ortamlarda konuşup yazan insanlar, zorluk anında kaçmamalılar veya yeri gelmişken konuşmayıp da yazmakla yetinmek, o andaki insanları mesajdan mahrum bırakmak yanlıştır. Şuurlu Müslümanlar her zaman cihat hususunda ne gerekiyorsa yerine getirir. Gücünün yettiği hiçbir şeyden sakınmaz.

Düşmanın zulmüne uğramaktan mı korkuyorsun? Dünyalıklardan olmaktan korkarak mı susuyorsunuz? Bilinsin ki insana Allah'ın yazdığından başkası asla erişmez. Korkunun ecele faydası mı var? "Canımdan, malımdan olurum." diye Allah'ın dinini, emirlerini yaşamaktan geri kalanlar görmüyorlar mı? Ya düşman ya doğal afetler ya da trafik kazaları sebebiyle birçok insanlar canlarından, mallarından olmuyorlar mı? Hiçbir kimse dünyadan amelinden başka bir şey götürmeyecektir. Dünya geçicidir, ahiret daimdir. Buna inanıyorsanız, nasıl olur da dünyalıkları Rabbimizin rızasına tercih edersiniz.[46]

"Bilmiyorum, cahilim, ne söyleyeyim." deyip susanlardan mısın? Unutma ki Müslüman olarak bu eksiklik sana hiç yakışmaz. Bir an önce cahillikten kurtulup bilmenin yoluna girmelisin. Çünkü Rabbimiz Allah "Bilenlerle bilmeyenlerin bir olmayacağını" (9/9) ve "Allah'tan ancak âlimlerin ittika edeceğini"(13/28) "...kendilerine ilim verilenlerin derecelerle yükseleceğini..." (58/11) haber verirken, "...Sakın cahillerden olma! (6/35) "...iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir."(7/199) diyerek de ilme teşvik edip cahaletten sakınmayı tembihlemiştir. Çünkü ibadetlerin makbuliyeti, ilerlemenin, kalkınmanın ve güçlenmenin yolu ilim iledir.

---

[46] Bkz: 9/13, 16/52, 59/13, 39/16, 3/185, 31/3

"...kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın." (2/195) buyurarak Rabbimiz cehaletin ve cihatsızlığın ve dahi tedbirsizliğin düşüreceği belalardan kullarının sakınmaları için uyarı ve tembihlerde bulunmuştur. Müslüman elinden geldiği, gücünün yettiği kadar yapması gerekenleri yapacak, gücünü, haddini bilecek, boyundan büyük işlere girmeyecek. Fakat hiçbir ciddi tehlike ve tehdit yokken tedbir bahanesiyle tavizler vermemeli/verilmemeli. Müslüman için en önemli tedbir cehennem ateşine düşmekten sakınmaktır. Bilelim ki Allah'ın murat ettiği hayrı da musibeti de engellemeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir.[47] O hâlde ebedî saadet için alınacak en güzel tedbir sahip olduğumuz imkânları Allah'ın rızası doğrultusunda kullanmaktır. Bunun yolunu yordamını, ölçüsünü de Kur'an ve sünnette bulmaktayız. Bu sebeple kötü akıbetten korunmak için alınacak en güzel tedbir Kur'an'a sımsıkı sarılıp gereğince amel etmektir.

Artık işin gerçeğini bu şekilde kavramışsak Allah'ın bizimle beraber olduğunu bilip gereken tedbir ne ise alınmalı. Ama yapılması ve söylenmesi gereken ne ise yapmanın yolları aranmalıdır. Çünkü Rabbimizin emri var, tebliğ ve davet hususunda. "Ola ki öğüt alırlar da Rablerine saygı duyup itaat ederler."

❀ ❀ ❀

[47] Bkz: 6/17

فَأْتِيَاهُ فَقُولاَ إِنَّا رَسُولاَ رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلاَ تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى ﴿٤٧﴾

20:47 "Hemen gidin de ona (şöyle) **deyin:- Biz Rabbinin iki elçisiyiz. Artık İsrailoğullarını bizimle gönder. Onlara işkence etme. Biz sana Rabbinden hakiki bir ayet getirdik. Selam** (ve selamet), **doğruya tâbi olanlara."**

Davette hikmet ve güzel öğütten sonra, davetçiler beşerî zaaf ve korkuları aşarak yaptıkları davete bizzat Allah tarafından görevlendirildiklerini ve Allah'a çağırdıklarını ayetlerle açıklamalıdırlar. Çünkü davetin yüce yaratıcıdan gelmesi ruhları okşar ama insandan gelmesi olunca gurur ve benliklerini kabartarak "Sen kimsin ki beni uyarıyorsun?" babında tepkilere sebep olabilir. Aslında sözün kim tarafından söylendiği değil, içeriği önemlidir. Fakat mevki-makam ve heva-heves sarhoşu kâfir/müşrikler ne sözün içeriğine ne de kimden geldiğine bakmadan reddederler.

Zalim, müşrik kim olursa olsun yaptıkları kendilerine anlatılmalı. Umulur ki düşünür de yaptıklarına pişman olarak selama tabi olanlardan olurlar. Allah kullarını cezalandırmadan yana değildir bilakis zulümde haddi aşmış Firavun'a bile azabı hak etti artık yaptığı yeter dememiş onun uyanması için uyarıcı göndermiştir.

Evet, her mümin bir peygamber gibi direkt vahiy almasa da Allah'ın mucize olan kevni ve vahyî ayetleriyle yola çıkarak bu davayı sürdürebilir.

Kalplerinde şek ve şüphesi olanlar bilsinler ve düşünsünler ki enfüste (nefislerinde), afakta, diğer bir ifadeyle kâinattaki her oluş, elçilerin getirdiği haberleri doğrulamaktadır. O hâlde

ey akıl sahipleri inanın ve bu yolda emin olarak yürüyün. Bu yol hevanın, zannın, keyfî hareketin çıkaracağı fitnenin önünü tıkayıp ufkunuzu açarak yararlı bütün işlerin kapısını aralıyor.

İncelendiğinde görülecektir ki İslam insanlar arasında imtiyazlı bir sınıf ayrımı yapmadan herkese gücünce mükellefiyet yükleyip adalet, yardımlaşma, dayanışma esasına dayanıp zulüm ve haksızlıktan uzak, insanın insanca yaşamasını temin eden eşsiz bir dindir. Ahiret olmasa dahi bu din dünya huzur ve güvenini temin eden ilahî emirlerdir. Fakat hakikat bu olsa da hevasını ilah edinenler işine gelmediği için iman etmezler. Bununla da kalmayıp hevalarına engel teşkil eden İslam'a ve de müntesiplerine amansız düşman olurlar. Düşmanlıkları sebebiyle yapmadıkları eza ve cefa kalmaz. Yeryüzü müstekbirleri sultalarını zulme, sömürüye ve belli azınlığın müreffeh bir hayat yaşamasına bağlı kılarak sürdürürler.

❀ ❀ ❀

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿٤٨﴾ قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَامُوسَى ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الأُولَى ﴿٥١﴾ قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لاَ يَضِلُّ رَبِّي وَلاَ يَنسَى ﴿٥٢﴾

20:48. "Bize şu hakikat vahyolundu ki şüphesiz azap, (peygamberleri) **tekzip edenlerin ve** (Hak'tan) **yüz çevirenlerin tepesindedir."**

20:49 "(Firavun) **dedi: "O hâlde Musa sizin Rabbiniz kim?"**

20:50 O da: "Bizim Rabbimiz her şeye hilkatini veren, sonra da doğru yolunu gösterendir." dedi.

20:51 (Firavun) **dedi: "Öyleyse evvelki** (geçmiş) **asırlar** (halkın) **ın hâli nedir?"**

20:52 (Musa): **"Onların ilmi, dedi, Rabbimin nezdindeki bir kitaptadır. Benim Rabbim hata da etmez, unutmaz da."**

Aslında bu sorgulama iman etmek için değil, Hz. Musa'yı oyalama, konuyu değiştirmeye yönelik açıklamalara çekerek meşgul etme amacı taşıyordu. Birinci soruyla Rabbin her şeyi yaratan, düzenleyen, idare eden olduğunu açıklarken ikinci sorunun cevabının Rabbimizin nezdinde olduğunu, hesap tutmada, cezalandırmada unutmayacağını ima ederek tabir caizse Firavun'a bunu hissettirmek istemişti. Ve Allah'ın bildirmediği hususta kimsenin gaybe dair bir bilgisinin olmayacağına da dikkatleri çekerek Firavun'un ilahlık iddiasını sorgulamasına kapı aralıyor. Öyle ya madem ilahsa neden bunları bilmiyor da Hz. Musa'ya soruyor. Keşke münkirler kendileriyle çelişkiye düştüklerini görebilselerdi Allah'ı takdir edip iman ederlerdi. Fakat gurur, ene, hırs ve heva onların algılama melekelerini köreltmiş olduğundan artık anlamaz güruhudurlar.[48]

Kendi durumunu düşünmeden başkalarını gündeme getirip konuyu saptırma, fasık ve zalimlerin taktiğidir. Oysa akıllı insan geçmişlerin durumundan ziyade, kendi durumunu ve sonunun ne olacağını düşünmeli. Bu âlemi yaratan O değil ki geçmişlerin durumunun ne olduğunu bilsin.

---

[48] Bkz: 2/6-18

Bunlar akıl sahipleri için apaçık ayetlerdir. Ancak Allah'tan korkan kimseler öğüt alırlar. Firavun'a ayetlerimizin hepsini gösterdik. Fakat o yalanladı, diretti, büyüklük tasladı.

❀ ❀ ❀

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى ﴿٥٣﴾ كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَىٰ ﴿٥٤﴾ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴿٥٥﴾ وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ﴿٥٦﴾

20:53 "O (Rab) **ki yer** (yüzünü) **size bir döşek yaptı, orada sizin için yollar açtı, gökten su** (yağmur) **indirdi." İşte biz onunla türlü nebattan çiftler çıkardık.**

20:54 Hem siz yiyin hem davarlarınıza yedirin. Şüphe yok ki bunda salim akıl sahipleri için ibretler vardır.

20:55 Sizi (aslınızı) **ondan** (topraktan) **yarattık. Sizi** (ölümünüzden sonra) **yine ona döndüreceğiz.** (Ba's [yeniden dirilme] zamanında da) **sizi bir kere daha ondan çıkaracağız.**

20:56 Andolsun ki biz ona (Firavun'a) **ayetlerimizin hepsini gösterdik de** (buna rağmen) **o, yine tekzip etti, dayattı.**

Büyüklük taslayıp Allah'ı Rab edinmeyenler kâinattaki kudret eserlerini ve insanoğluna verilen nimetleri görmezden geliyorlar. Bu muazzam kâinata tabiat diyorlarsa peki, bu tabiat

kendiliğinden bir tesadüf eseri olarak mı meydana geldi? Ona bu ahengi kim verdi? Kim idare eder?

Yüce Allah her şeyi yarattığı günden beri takrar tekrar, varoluş ve yokoluş temeli üzerine bina etmiştir. Yeryüzünü de hayatın devamını sağlamaya elverişli kılmıştır. Bütün bunlar şüphesiz ki sağduyu sahipleri için Allah'tan başka ilah ve rab olmadığına dair delillerdir. İnsanoğlu geldiği yere geri dönecektir. Dünyaya gelişe nasıl müdahale edilemiyorsa ve bunu kim organize ediyorsa yine O'nun emri doğrultusunda gelinen yere de öyle dönülecektir. Tüm gerçekleri gördükleri hâlde, hâlâ inat ve kibirlerinden dolayı iman etmiyorlar. [49]

❀ ❀ ❀

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَامُوسَى ﴿٥٧﴾

20:57 Dedi: "Ey Musa, sen sihrinle bizi yerimizden çıkarman için mi geldin bize?"

Firavun ve avaneleri kurmuş oldukları sultayı, sihir ve büyülerle gaybı bildiklerini iddia ederek insanları korkutup idare ediyorlar. Burada da Firavun aynı suçlamayı Hz. Musa'ya atfediyor. Oysa kendilerinin yaptıklarının göz boyacılık olduğunu zaten bilen sihirbazlar gerçeği anlamış ve iman etmişlerdi. Eğer gerçekten sihir ve büyü ile bir şeylere kavuşulacak olunsaydı Hz. Musa sahip olduğu asa ile Firavun ve tebasının zulmünü def eder, büyüleriyle iman etmelerini kolayca sağlardı. Aslında o asa insanlara sahip oldukları tüm sahte değerleri ellerinden atarak hakikate sarılmaları mesajını vermektedir. Tabii bu mesaj hem mütekebbirler tarafından, hem de zulüm ve baskı

[49] Bkz: 27/14

altında kalıp korkudan başka alternatif düşünmeyenler tarafından öyle kolayca kabul edilecek bir şey değildir. İman bir basiret ve yürek işidir.

İnsanlar düşünseler şu kâinat mucizesinin yanında asa mucizesi ne ki... Kâinat mucizesi her an gözler önünde tekerrür etmektedir. Allah hiçbir asaya ve gerekçeye ihtiyaç hissetmeden her şeyi "ol" emriyle meydana getirir. Bunu takdir etmeyenler başka neyi görürse görsünler yine iman etmezler. Allah onların körlüğünü birçok ayetler de açıklıyor.[50]

❀ ❀ ❀

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لاَ نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلاَ
أَنْتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ الزِّينَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ
ضُحًى ﴿٥٩﴾ فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُمْ مُوسَى
وَيْلَكُمْ لاَ تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنْ
افْتَرَى ﴿٦١﴾ فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسَرُّوا النَّجْوَى ﴿٦٢﴾ قَالُوا إِنْ
هَذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا
بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَى ﴿٦٣﴾ فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ
مَنْ اسْتَعْلَى ﴿٦٤﴾ قَالُوا يَامُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ

[50] Bkz: 6/111, 15/14, 15

أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ
أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾

20:58 "Şimdi biz de sana onun (senin sihrin) **gibi bir sihir yapacağız, şimdi sen kendinle bizim aramızda bir buluşma yeri ve vakti tayin et ki ne senin ne bizim caymayacağımız düz** (geniş) **bir yer olsun." dedi.**

20:59. (Musa) **da: "Sizinle karşılaşma zamanımız dedi, ziynet günü ve insanların toplanacağı kuşluk vaktidir."**

20:60 Bunun üzerine Firavun arkasını dönüp gitti. Bütün hilesini toplayıp bilahare geldi.

20:61 Musa onlara dedi: "Yazıklar olsun size. Allah'a karşı yalan düzmeyin. Sonra azap ile sizin kökünüzü kurutur. Allah'a karşı yalan uyduran (herkes) **muhakkak hüsrana uğramıştır."**

2062 Derken (sihirbazlar) **aralarında işlerini çekişe çekişe** (görüş) **tüler.** (Sonra) **gizlice müşavere ettiler.**

20:63 Dediler ki: "Bunlar (başka değil) **herhâlde iki sihirbazdır ki sizi büyüleriyle yerinizden çıkarmak, en şerefli ve üstün olan dininizi gidermek istiyorlar."**

20:64 "Onun için bütün tuzaklarınızı bir araya toplayın. Sonra saf hâlinde birden gelin (hücum edin.) **Bu gün galip olan kimse muhakkak umduğuna ermiştir."**

20:65 Dediler: Ey Musa, (asanı) **ya sen at** (ilkin) **yahut önce atan kişiler biz olalım."**

20:66 (Musa) **dedi: "Hayır, siz atın." Bir de ne görsün: Onların ipleri ve değnekleri, sihirleri yüzünden, kendisine hakikat koşuyormuş hayalini verdi!**

Muhteşem bir karşılaşma günü: Firavun ve adamları bir safta, Hz. Musa ve Harun bir safta. Sarayın sihirbazları toplanmışlar aralarında istişare ediyorlar. Bugün Musa'ya üstün gelmezlerse bulundukları mevkilerini kaybedeceklerini ve dolayısıyla durumlarının çok kötü olacağını biliyorlardı. Onlar için bugün dönüm noktasıydı, bunun için çok dikkatli olmaları gerekiyor. Seyircilerin görüşünü engellemeyecek bir saha. Heyecanla hangi tarafın kazanacağı bekleniyor. Tüm hazırlıklar tamam ilk atışı kimin yapacağı kararlaştırılıyor. Hz. Musa onların atmasını öneriyor ve onlar da kendilerinden emin bütün hünerlerini ortaya koyuyorlar. Öylesine göz boyayıcı maharetler ortaya atıyorlar ki olanlar bir anda Hz. Musa'ya hakikatmiş hayalini veriyor.

❀ ❀ ❀

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾

20:67. Onun için Musa, içinde bir nevi korku hissetti.

20:68 Biz "Korkma, dedik, çünkü üstün (gelecek) **muhakkak sensin, sen."**

20:69 "Elindekini bırakıver. Bu, onların yaptıklarını yutar. Çünkü onların sanat diye ortaya atıldıkları ancak bir büyücü tuzağıdır. Büyücü ise nerede olsa felah bulamaz."

Elbette hak batılı her zaman mağlup eder. Hakkın karşısına kimse çıkamaz. Ne var ki ilahî kudret bir imtihan gereği insanları yaptıkları/yapacakları işlerde serbest bırakır ve onlara bir süre mühlet verir. Onlar da özellikle sulta sahipleri de bunları kendi akıl ve güçleriyle yaptıklarını sanırlar.

Elbette bu kıssaların perde arkası bildirilmemiştir. İnsanlar nice kâhin ve büyücülerin yaptıklarına inanıyorlar da müminim diyenler bu ilahî oluşlara nasıl inanmazlar.

Sihir denilen, işlemeyen akılları tesir altında tutan, iyi anlamadığımız bazı oluşların Hz. Musa'ya verilen ayetlerle karıştırılması, Firavun'a ya da Firavunlaşmış mefkûresiz insanlara yakışır.

Biz Allah elçilerine ikram edilen bazı ayetler -ki onlara Kur'an-ı Kerim'de "ayet" müfessirler ise mucize diyorlar. Mesela Hz. İbrahim'i ateşin yakmayışı, Belkıs'ın bir anda tahtının getirilişi, hiçbir beşerî mektepte okumamış, hatta okuryazar bile olmadığı rivayet edilen Hz. Muhammed'e Kur'an-ı Kerim gibi bir kitabın verilişi, ebediyete kadar Kur'an'ın korunmuşluğu- Kur'an'da zikredildiği için iman ederiz. Fakat peygamberlerin ve vahyi haberlerin dışında başkalarının da veli olduğunu, onların da böylesi mucizeler gösterdiği -Mesela, suda yürümek, havada uçmak, yanaklarına şiş batırmak- gibi gösteri ve söylentilere inanmaya mecbur değiliz. Bu gibi şeyleri keramet sanmak, Kur'an'ı ve İslam'ı anlamazlara düşer.

Keramet: İkram, bağış, ağırlama" ; "Sihir": El çabukluğu, hile, aldatma, oyun yapmaya, cadılık ve göz bağcılık etmeye dair usta hokkabazların söz ve işlerle insanları tesir altında almalarıdır.[51] "Mucize": Aklı hayrette bırakan olağanüstü hâller

[51] Bkz:17/70,7/116-119

ve sözler. Aslında Kur'an-ı Kerim olağanüstü olan hâllere mucize değil "ayet" diyor. Ayet ise iz, işaret, çok belli ve kuvvetli, gerçek anlamlarına geliyorlar. Kur'ani terim ve kavramları birbirine karıştırarak bazı insanların da veli olduğunu ve keramete erdiklerini ve onların da böyle olağanüstü şeyler ortaya koyabileceklerine ve bu kimselere bağlanarak kurtulabileceklerine inanıyorlar. İşte cehennemin yolunun iyi niyetin çakıl taşlarıyla döşenmiş olduğu böylece ortaya çıkmış oluyor. İşte bu çakıl taşlarının üstünde yürüyenler bu kimselerdir.

Allah'a en yakın peygamberler olmasına rağmen Allah dilemedikçe onlar dahi mucize yani ayet ortaya koyamazlarken nasıl olur da başka birileri mucizevi şeyler ortaya koyduklarını iddia edebilirler. Ve nasıl olur da bir Müslüman böylesi iddialara inanabilir. [52]

Velev ki öyle olsun mucizeler amel etmek için değil, iman etmek içindir. Günlük hayatımızda Allah'ın sonsuz gücünü gösteren nice olağanüstü olaylarla karşılaşıyoruz. Mesela, insanın yaratılışı, ruhu, aklı, hayatı; dünyanın yaratılışı, idaresi vs. daha nice oluşlar mucize, aklı hayrette bırakan ayetler değil midir?

Eğer gerçekten Firavun'un sihirbazlarının yaptıkları işler olağanüstü bir hadise olsaydı Hz. Musa'nın mucizesi karşısında iman etmezlerdi. Hem de büyük bir zulümle tehdit edilmelerine rağmen. Oysa onların yaptığı görüntüler de olağanüstü şeylerdi ama hayal, zan olmaktan başka bir şey değildi. Onlar yaptıkları şeyin mahiyetini biliyorlardı ve Hz. Musa'nın göstermiş olduğu ayetleri görünce sihirbazlar hemen iman etmişlerdi. Demek ki

[52] Bkz: 6/35

sihir ile mucize yani ilahî beyyineler birbirine benzeyen oluşlar değildir.[53]

Cenab-ı Hak kulu Musa'sını yalnız bırakmıyor ve onun gönlüne güven vererek elindeki asasını atmasını ilham ediyor. Şu bir gerçek ki doğruluk, adalet ve hak her zaman batıla galebe çalar. Batıl göz boyacı cazip sunumlarla, zulümle halkları avutur, sultalarını sürdürürler. Tıpkı günümüz Amerika'sı gibi. Yalan vaadler, sıcak soğuk savaşlarla dünya üzerinde hükümranlıklarını sürdürüyorlar.

Temelini yalana dayandıran batıl politikacılar, gün yok ki Müslümanlara yeni bir zulüm çarkı işletmesin. Firavunlar, Karunlar, Belamlar, Hamanlar kolektifleşmişler. Zulmün her çeşidi gizli ve açık, çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. Faili meçhuller, psikolojik yıpratmalar, tezgâhlanan oyunlar, hukuksuz yargılar ve "çamur at izi kalsın." kabilinden senaryolar. Komplolar, komplolar...

Bakalım hangi Musa çıkıp da bunlara haddini bildirecektir. Zulme dayalı hiçbir sulta varlığını sürdüremez. Firavun da uzun süre hükümranlığını sürdürdü ama öyle bir helake maruz kaldı ki tebaasıyla birlikte yok oldular. Onlar da bu son noktaya gelene kadar Hz. Musa'yla birçok anlaşmaya giriştiler ama her defasında sözlerinden geri döndüler fakat öyle bir azaba maruz kaldılar ki artık son noktada "Musa'nın Rabbine inandık." demeleri oldu ama bu ikrar onları Allah'ın azabından kurtaramadı.[54]

Tarih ve ilahî vahiyler gösteriyor ki bu dünya hak gerçekleriyle mücadele eden ne Firavunlar ne Nemrutlar gördü. Hepsi de yaptıkları sömürü ve zulümleriyle arkalarında lanetli

[53] Bkz: 7/107-120. Not
[54] Bkz: 7/130-135, 10/90

de yaptıkları sömürü ve zulümleriyle arkalarında lanetli anılar bırakarak göçüp gitmişlerdir. Bu kervanı takip edenlerin hapsinin karakteri bu şekildedir. Bu da gösteriyor ki küfür icraatını zulüm ve sömürüyle sürdürür. Bunun karşısında İslam'ı savunan önderler erdemliklere örnektir. Bu gerçeği hem ilahî vahiy ve hem de tarih kendisi kaydetmektedir.

59-69. ayete kadar olan bölümden çıkardığımız ders şu ki: Peygamberler ve onların sadık müntesipleri doğruluk üzeredirler. Hiçbir politik girişime tevessül etmezler. Onların gizli ve şaibeli tarafları yoktur. Küfür ehli ise tamamen bunun zıddıdır. Hep taktıkları çeşitli güzel maskeler arkasında dolaplarını döndürürler. Bütün adamlarına büyük rüşvetler, ödüller, mevkiler vadederek işbirliği içerisindedirler. Kimileri bulundukları mevkii korumak, diğerleri de bir yerlere gelmek için ellerinden gelen her türlü komployu, planı uygularlar. Tüm elde ettiklerini zulüm, sömürü ve yolsuzluklarla kazanmışlardır. Bunların en sinsi planları politik ve demagojik söylemleridir. İnsan hakları, özgürlük, evrensel değerler, hoşgörü ve demokrasi ninnileriyle halkları uyutmaya çalışırlar. Doğruluk ve adaletten asla nasipleri yoktur. Yasaları kendilerinin dışındakilere uygulamak için koyarlar. Halk bunları yeteri kadar tanıma imkânı bulamaz. Böyle sömürü düzenin ağında çırpınır dururlar. Ekserisi kendilerine uzanan kurtuluş elini dahi görmez. Cehalet onları öylesine pasifsize etmiş ki tabii hakkını göremeyecek, savunamayacak kadar âcizleşir olmuşlar.

Bu oluşlar da "Nasılsanız öyle idare olunursunuz." gerçeğini ortaya koymaktadır.

Hiçbir kavim zulüm ile asla payidar olamaz. Yüzlerini ne kadar maskelerlerse maskelesinler, bunların sonu halkı tarafından lanetle anılmak ve Cenab-ı Hakk'ın azabına düçar olmaktır.

Varsın yalan dolan, hile ve tuzaklarıyla dünyada saltanat sürsünler. Değil mi ki ölecekler, arkasından deli gibi koştukları dünyalıkları bırakıp gidecekler. Ama Firavunlaşmış hiçbir zalim bu gerçeği görmek istemez. Varsın hakka gözlerini kapatsınlar. "Güneş balçıkla sıvanmaz." Bilmiyorlar ki inanmayanlar ahirete değil, cennete gitmezler. Korkunç ve elim azap onları beklemektedir.

❀ ❀ ❀

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾ قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿٧١﴾

20:70 Neticede sihirbazlar secdeye kapandı, "Harun ile Musa'nın Rabbine iman ettik." dediler.

20:71 (Firavun) **dedi: "Ben size izin vermeden ona iman mı ettiniz? Şüphesiz ki o, size sihri öğreten büyüğünüzdür. Öyleyse ben de elbette sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim. Sizi muhakkak hurma dallarına asacağım. Siz de hangimizin azabı daha çetin ve sürekli olduğunu elbet bileceksiniz."**

Bu haberle Allah çıkara dayalı beraberliklerin arkasındaki çirkin yüzü otaya çıkarıyor. Aralarında paylaşacak bir şeyleri kalmayınca güçlü olan kedinden küçüğüne istediği zulmü reva görür. Sanki aralarında dostluk ve hiçbir hukuk yokmuş gibi birbirlerine ihanet ederler ve tehdidin biri bine dönüşür.

قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾

20:72 (Sihirbazlar) **dediler: "Seni bize gelen** (şu) **apaçık mucizelere,** (hakikatte ise) **bizi yaratana katiyen tercih edemeyiz. Artık neye hâkim isen hükmünü ver. Sen hükmünü ancak bu dünya hayatında geçirebilirsin.**

Firavun, gözdelerden olan sihirbazların iman etmeleri karşısında nasıl şirretleşip çehre değiştiriyor. Kendileriyle zafer umdukları iman etmiş ve kendisi de halkının huzurunda mağlup olmanın hırsıyla en ağır tehditlerle onları korkutmaya çalışıyor, nasıl da bir anda adamlarını harcıyor.

Bu kalpler biraz önce Firavun için çalışıyor, ona yaklaşmayı yeryüzünün en büyük nimeti olarak kabul ediyorlardı ve bunun için yarışıyorlardı. Yaptıklarının göz boyacılık olduğunu bilen sihirbazlar gerçek karşısında teslim olup iman ediyorlar. Hakkelyakin imanın kazandırdığı cesaret ile başlarına gelecekleri hiçe sayıyorlar. Bizim için meydana gelen hidayet ve yakine seni tercih etmeyeceğiz diyorlar.

Hakkıyla kavranılmış bir imanın karşısında hiçbir dünyevi nimet veya zulüm, hak erlerini yolundan döndüremez. Bir anda her şeyin geçici olduğu gerçeğini düşünerek "neye hâkim isen hükmünü ver. Sen ancak bu dünya hayatında hükmünü geçirebilirsin." Bu dünya ise sona erecek bir yurttur. Biz devamlı kalınacak yurda rağbet etmekteyiz dediler. Allah'tan biz inananları da bu idrake kavuşturmasını niyaz ediyoruz. Bizlere de Firavun'un sihirbazlarının küfre ve zulme karşı koyabildikleri iman gücünü bahşetsin. İmanı kalplerimizde süslesin. Katından bir

ruh ile desteklenecek seviyeye ermeyi ihsan etsin. Değil mi ki bu hayat her şeyiyle geçici ve yerini sonsuzluğa bırakacaktır...

Bu sahne batıla dayalı ideolojilerin ve günümüz politikacıların gerçek yüzünü ortaya koyuyor. Zaten küfür hep aynı milletir. Maskelerininin gerisindeki gerçek yüzlerini ortaya çıkaranlara karşı ya aba altından sopa göstererek ya kaba kuvvetle ya yalan ve iftiralarla olmadı mı faili meçhullerle yok ederek işlerini yürütürler. Tahakkümleri altına alamadıklarına, ormandaki vahşi hayvanların dahi yapamayacağı en çirkin en adi zulümleri reva görürler. Böylece halklara da gözdağı vermiş olurlar.

İşte böyle eski çağların müstekbirleri Firavunlar, Neronlar, Cengizler astılar kestiler, yaktılar ama cinayetlerini saklamadılar. Ya şimdiki taçlı başlar, korkak ikiyüzlüler. İşkence yuvalarında işlenen cinayetlerin, hapishanede çürüyen suçsuzların dışardan görülmesini istemezler. Dalkavukları vasıtasıyla etrafa iyi ve adil bir hükümdar olduklarını yayarlar. Sulta ve saltanatını korumak için gereken ne ise onu uygularlar.

❀ ❀ ❀

إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿٧٣﴾

20:73 "Biz günahlarımızı ve bizi zorladığın sihri yarlığaması için Rabbimize gerçek iman ettik. Allah(ın sevabı seninkinden) **daha hayırlı,** (azabı da seninkinden) **daha süreklidir.**

Sihirbazların da belirttiği gibi Allah'ın vereceği mükâfat daha hayırlı ve daha devamlıdır. Bunun yanında dünyalıklar ne ki, velev ki dünyanın yarısı bizim olsa ne olur? Onları koruyup kollamanın meşakkati az iş mi? Bu gerçeğe hakkıyla inanan insanın Rabbinin rızasını kazanmasının önünde hangi dünyalıklar engel olabilir ki?

Şuur, huşu ve haşyet ile fıkhedilmiş bir iman hiçbir tehdit ve teklif karşısında satılmaz, belki takiye yapılarak kurtulup hayırlı işlerin altına imza atmak düşünülür. Çünkü iman dünyevi hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar yücedir. Ona ermenin yolu sihirbazlar gibi geçmişe tövbe edip iman doğrultusunda yaşamaktır. Elbette imanın geçmiş tüm günahları silici özelliği vardır.[55]

❀ ❀ ❀

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لاَ يَمُوتُ فِيهَا وَلاَ يَحْيَا ﴿٧٤﴾

20:74 "Hakikat şudur: Kim Rabbine suçlu olarak gelirse hiç şüphesiz ona cehennem var. O, orada ölmez de dirilmez de."

Ayetin akışından anlaşıldığına göre bu sözler sihirbazların Firavun'a olan öğütlerinin devamıdır. Onlar kendilerine imanın vermiş olduğu cesaretle "Aman ne olur bize zulmetme." diye yalvarma yakarma ve özür dileme yerine ölüm sonrası hayatta azabın elim ve daim olacağına dikkatleri çekmeye çalışıyorlar.

Şu dünya her şeyiyle geçici, ahiret ise daimdir. Hangi akıllı, iman etmiş biri ahireti için dünyasını satar!

❀ ❀ ❀

[55] Bkz: 39/53

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَا ﴿٧٥﴾

20:75 "Kim de Ona iman etmiş, iyi amel (ve hareket)**lerde bulunmuş olarak gelirse işte onlar, onlar için de en yüksek dereceler,"**

Seyyit Kutup'un tasviriyle bu tablo: Beşeriyet tarihinde insan kalbinin yeryüzünün değerlerinden, toprağın mahkûmiyetinden, duygu ve ihtirasların köleliğinden ve güç sahiplerinin endişesinden uzaklaşan beşer kalbinin hürriyetinin ilanı olarak geçmiştir. İmanın aydınlığı olmadıkça hiçbir insan kalbi bu gerçekleri böyle açık ve kesin olarak ilan edemez.

O öyle bir iman ki sahibini kötü fillerden, batıl işlerden uzaklaştırmıştır. Erkek ve kadınlardan mümin olarak salih ameller işleyip üstün dereceler elde edenler için cennette hesapsız rızıklar vardır. Cihat edenlerin derecesi daha yüksektir. [56]

İmanın sahih olması salih amele, salih amelinki de vahye uymasına bağlıdır. İmandan uzak iyi işlerin insana nasıl faydası yoksa salih amelsiz de iman olmaz çünkü Kur'an kurtuluşun kaydını buna bağlıyor.[57]

İnsan âcizdir, zaafları sebebiyle günah işleyebilir. Fakat bu hâlini tövbe ile düzeltir, ihlâs ile Rabbine rücu ederse bağışlanır. Yeter ki şirk koşmasın. Yeter ki Allah rızası doğrultusunda yaşamaya gayret etsin. Yeter ki bu yola kendini adamış olsun. Fakat kişi, tahkikten uzaksa pratik hayatı gereği gibi yaşayamaz ve dolayısıyla batıl çoğu kere onu mağlup eder.

---

[56] Bkz: 4/95, 96, 9/20. Not
[57] Bkz: 32/19

Hz. Musa'nın sihre ve sihirbazlara, sihirbazların da Firavun'a ve onun erkânına karşı durumu bunun en açık örneğidir. Ve zaten ayeti kerimenin de belirttiği gibi onlar ancak bu gerçekten sonra üstünlük kazanmışlar ve yeryüzünde zafer elde etmişlerdir.

Kur'an, başka pek çok yerde olduğu gibi burada da imani değeri ortaya koyan dürüst ve erdemli davranışlarda bulunanları övmektedir.

Hz. Musa ve İsrailoğullarının dramı gibi günümüzde de insanlık zulüm, sömürü ve enflasyon belasıyla iç içe imtihan vermektedir. Ahlaki çöküş ve yozlaşma had safhada. Temiz yaşamak oldukça güç. Her şeye rağmen hayat imtihandır. Başımıza gelenlerle sınanmaktayız. Sınavda başarı ilmi çalışmalarımız, sebatımız irademiz neticesindedir. Nasıl mücadele vereceğimizi Kur'an-ı Kerim bizlere belirlemektedir. Şu imtihanlı hayatta başımıza gelenlere sızlanmak yerine düşünmeliyiz. Ne yapmalıyız? Bu oluşlarda benim kusurlarım var mı, yok mu?

İşte işin gerçeği bu! İnanmış kişiler olarak Kur'ani doğrultuda Allah'ın mükellef kılmış olduğu sorumluluklarımızı gücümüzce bihakkın icra etmeliyiz. O hâlde:

Ne almış vermeyiz bu bedbinlikten?
Acıysa hâlimiz suçlar bizdedir.
Kurtulmak lazımdır derbederlikten.
Zaferin kilidi cebimizdedir.

Dünyanın nesi var, neden korkarız?
Bilmem ki ne için ne hesap yaparız?
Daha genç olamadan pak ihtiyarız.
Secaat, ferağat dilimizdedir...

Miskin miskin durup olmadan sürü
Ne sağa ne sola bakmadan yürü!
Hiçtir başka yolun esiri hürü
Kurtuluş sadece dinimizdedir.

Evet, Rabbimiz olan Allah buyuruyor ki: "Gevşemeyin, üzülmeyin. İnanıyorsanız üstün olan sizsiniz. Elbette ki tüm gayretimizle Rabbimizin emirlerine sarılarak yaşarsak tüm dünyevi değerlerin sahibi olacağız. Çünkü üstünlük takvadadır."

❀ ❀ ❀

جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ﴿٧٦﴾

20:76 "Adn cennetleri vardır ki altlarından ırmaklar akar. Orada ebedî kalıcıdırlar onlar. İşte (günahlardan) **temizlenen kimselerin mükâfatı!"**

İmana her davetten sonra Allah, ahiretteki duruma dikkatleri çeker. İnsanlar ister inansın ister inanmasınlar her şeyin yaratıcısı ve idare edicisi sonuçta herkesin tercihine göre hükmünü verecektir.

❀ ❀ ❀

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لاَ تَخَافُ دَرَكًا وَلاَ تَخْشَى ﴿٧٧﴾

20:77 Andolsun ki biz Musa'ya: "Kullarımla geceleyin yola çık da -(düşmanların) **yetişme** (sin) **den korkmayarak**

(boğulmanızdan da) **endişe etmeyerek- onlara denizde kuru bir yol aç." diye vahyetmişizdir.**

Bundan sonra gelen ayeti kerimeler, Firavun'a karşı koyacak gücü olmayan Hz. Musa ve İsrailoğullarının kula kul olma zilletinden kurtulup Allah'a kul olmanın izzetine ermeleri için yapacakları tek işin kaldığını, onun da bulundukları mekândan hicret etmek olduğunu belirtir.

Onlar da bu emir gereği yola koyuldular. Nihayet Kızıldeniz'in Süveyş Kanalı tarafındaki batı kıyısına vardılar. Cenab-ı Allah ona: Batmaktan ve düşmanların yetişmesinden korkmamasını, endişe etmemesini ilham ediyor. Bu ve benzer güven duygularını Allah dilediği zaman dilediği kuluna vericidir.

Takdir edilir ki deniz kıyıları bazen dalgaların yoğunluğuyla bazen boğucu bazen de -kıyı boyu- yürünür hâldedir. Yüce Allah, Hz. Musa ve kavminin kurtuluşunu, Firavun ve tebasının da helakini dilediği için denizin dalgalarını o an bu şekilde elverişli kılıyor.

Hicret bazı peygamberlerin hayatında önemli bir dönüm noktası, başarılarının en güçlü adımı sayılır. Ancak hicret ne zaman gerekli olur? Bunun şartları vardır. Onlar gerçekleşince hicretin yerine getirilmesi gerekir.

1- İrşat ve tebliğin engellenmesi,

2- Buna rağmen küfrün her geçen gün Müslümanlar üzerine zulmünü arttırması; mal, can, din hürriyeti ve ahlak güvenliğinin kalmaması neticesinde hicret gerekli olur.

Hicreti en özel, en faziletli anlamda düşünecek olursak maddeden manaya, mahlûktan Halika sığınmaktır. Diğer bir ifadeyle en efdal olan günaha mani olmaya güç yetirilemiyorsa, Allah'ın sevmediği, günaha iten ortamlardan uzaklaşmaktır.

Ama nerede? Kaç Müslüman bu şuurdan haberdar. Müslüman'ım dedikleri hâlde dinini gereği gibi yaşamayan gafiller savaşmak zorunda kaldıklarında yurtlarından göç ediyorlar. Ve bin bir perişanlık içerisinde hayat sürüyorlar. Bunlar İslam âlemine ibret olsa da bu eza ve cefayı dinlerini yaşama noktasında çekmeyi düşünseler. Ama nerde o şuur nerde o basiret; ilahî vahiyle bağlantısını yeteri kadar kurmamış veya yanlış kurmuş kimseler nerden bilecekler. Hicretle gelecek olan izzetli yaşamı. Veya nerden bilecek Allah yolunda cihat ederek üstün derecelere ulaşacağını.

Şu bir gerçek ki her amel kendi ilmine dayanmalı ve Rabbin rızası hedeflenmelidir ki beklenen hayır ve ecir hâsıl olsun. Bu şuurla devam edilen bir hayat sahibine dünyada onurlu ve aziz bir yaşam bahşedecek, ukbada ise onu mes'ut ve bahtiyar kılacaktır. İşte bu yaşama kavuşturmak için Hz. Musa, İsrailoğullarıyla birlikte bulundukları diyardan hicret etmekle emrolunmuşlardı.

Hicret, bir kaçış olmayıp bilakis, müstekbirlerin, zorbaların hükmüne boyun eğmeyen mustazaflara Hakk'ın bir ikramıdır.[58]

Hz. Nuh'un, Hz. Musa'nın ve Hz Muhammed'in (a.s.) zor ve onurlu tavırlarının karşılığı kendilerine verilmiştir. Dinini yaşamak, yaymak ve dininin egemen olması için hicret etmek çok önemli işlerdendir. Cihanşümul dinin cihana yayılmasında atılan ilk adımdır ve çok ecirli bir eylemdir.[59]

---

[58] Bkz: 2/218, 4/95, 100, 9/20
[59] Bkz: 3/195

Bir mümin, imanını yaşayamadığı yerden yaşayabileceği bir yere gıme güç ve imkânına sahipse bu hicreti yapmaması kendisine vebal olur.[60]

Evet, zulümde şirretleşen ve karşı koyma gücü olmayacak kadar mustazafların yardımcısı Allah'tır.[61]

Allah için yapılan her hareket, tavır ve sözün karşılıksız kalması mümkün değildir.

❀ ❀ ❀

فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾

20:78 Derken (Firavun), **ordularıyla birlikte arkalarına düştü, deniz de kendilerini** nasıl **kapladıysa öylece kaplayıverdi.**

Firavun İsrailoğullarının Mısır'dan çıktıklarını öğrenince: "Doğrusu bunlar bizi öfkelendiren dökülmüş azınlıklardır."[62] diyerek onları yakalamak üzere şehirlerden asker toplanması için etrafa haberciler saldı. Çünkü onları kaçırmak hemen hemen bütün işlerinin aksaması, dahası iptal olmasıydı. Çünkü bütün zor ve pis işleri onlara gördürüyor, kendileri ise ipleri ellerinde tutacak, saygınlık ve gelir getirecek işlerde çalışıyorlardı. Bu nedenle onların yakalanarak gereken ceza verilmesi ve işlerinin başlarına döndürülmeleri gerekirdi. Tıpkı esir kamplarında ki köleler gibi bir hayat sürdürüyorlardı. Zalim iktidarlar halklarını böyle idare ederek iktidarlarını korurlar. Bu nedenle onları uyaranları da, onlara kulak verenleri de acımasızca cezalandırırlar. İşte bu nedenle Firavun'un askerlerini toplayıp

[60] Bkz: 4/97, 98
[61] Bkz: 28/5, 6
[62] Bkz: 26/54

İsrailoğullarını takibe çıktığını, onlara yetiştiğinde denizi geçmekte olduklarını ve onları yakalamak isterken büyük bir telaşla askerlerini tedbirsizce arkalarından koştururken büyük bir dalganın onları helak ettiğini; Firavun'un boğulurken Allah'a iman ettiğini, fakat Allah'ın onun imanını kabul etmediğini ve onun cesedinin gelecek nesiller için ibret olmak üzere muhafaza edileceğinin haberlerini Kur'an'da görüyoruz.[63]

Bu olayda şu ders veriliyor, kim hangi tarafta ise onlarla beraber aynı sonucu paylaşır. Nitekim "Zulmedenlere meyletmeyin; sonra size ateş dokunur..." (11/113)

Zalimler içinde yaşama mecburiyetinde oldukları hâlde güçlerince zulme engel olma gayreti taşımayanlar kendileri de zalim olmuş olur. Çünkü bazı fakihlerin dediği gibi: "Zulme rıza zulüm, küfre rıza küfürdür.". İslam kişiliğini yitirmiş kimseleri buna iten sebep başta İslam'ı içlerine sindirmemiş olmaları, hayatı ve rahat yaşamayı sevmeleri, evladı iyal tutkusunu şuuraltına iyice yerleştirmeleridir. Bütün bu tutkulara sahip olanlar Rab tarafından kınanmaktadırlar. Gücü ve imkânı varken herhangi bir mazereti de bulunmuyorsa haksızlığa seyirci kalmak haksızlığa yeşil ışık yakmak, zulmün en haysiyet kırıcı şeklidir.[64]

Kur'an ve tarih göstermiştir ki inkâr edip zulme düşenler ekseriyetle kötü bir sonla dünyadan göçmüşlerdir. Gerek fert gerekse toplum olarak Lut kavmi mi, Nuh kavmi mi, Semud kavmi mi? Firavun, Nemrut ve daha saymakla bitiremeyeceğimiz tarihi haberler benzeri örneklerle doludur. Lakin küfür ehli öğüt alıcı değildir. Onlar kibirlerini gözlerinin önüne perde yapmışlardır. Allah zalim mütekebbirlere azap etmekte, onları

[63] Bkz: 26/64-66, 10/90-92
[64] Bkz: 4/77, 9/24, 8/25, 5/79

cezalandırmakta acele etmez, sadece kendilerine süre tanır. Bu süre tanımasının çeşitli hikmetleri vardır.

❀ ❀ ❀

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾

20:79 Firavun, kavmini saptırdı (ğı gibi onları) **doğru yola** (da) **iletemedi.**

İster hayırda ister şerde olsun toplumları idare edecek önderler, imamlar vardır. İktidar güçtür. Dolayısıyla halklarını gerek medya, gerek eğitim kurumlarıyla, gerek baskı ve zulümle istedikleri yöne çekebilirler. Bu şu meseleye benzer: Siz güdülmek isterseniz ister batı ister doğu biri gelip sizi güder. Güdülmeye razı olanlara semer vuran ve onları süren mutlaka bulunur. Bu hâl halkların eğitimsizliğinden, kimlik erozyonuna uğramalarından kaynaklanır. Nasılsanız öyle idare edilirsiniz sözü işin gerçeğini açıklamaktadır.

Bunları kendi inisiyatifleri ile seçip bunların arkasından gidenler, kıyamet günüde önderleri ile birlikte huzura çıkarlar.[65]

Firavun ilahlığını sürdürmek için her tür yolu denedi. Tebaası da ona körü körüne tabi olmaları nedeniyle helak oldular. Aynı şekilde "O kıyamet gününde de kavmine öncülük eder ve onları ateşe götürürler. Elbette en büyük nimet olan aklı güzel çalıştırmak için düşünmeyen, suyun akışına kendini kaptıranlar, suyun aktığı yere gider.

Bu hayat ebede kadar hak ile batıl, iyi ile kötü arasında verilecek bir sınavdan ibarettir. Mutlu veya acı son kişilerin tercihine göre belirlenecektir.

---

[65] Bkz: 17/71

Allah'tan niyazımız, inananların ideali uğrunda temiz ve onurlu bir hayat sürdürmesine münkirlerin de idrakini açıp hakkı görmelerine yardımcı olmasıdır.

❀ ❀ ❀

يَابَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى ﴿٨٠﴾

20:80 Ey İsrailoğulları, sizi düşmanınızdan kurtardık. Tur'un sağ yanında size vade verdik ve sizin üstünüze kudret helvasıyla bıldırcın indirdik.

Evet, Firavun ve ordusu âciz ve zayıf olan İsrailoğullarına yaptıkları zulmün cezasını, İsrailoğulları da vatanlarından, yurtlarından hicret ettiklerinden dolayı mükâfatlandırılmışlardır. Fakat bu hicret ile onların salt zulümden kurtulmaları değil, daha çok imanla şereflenmelerini sağlamaktır. Bu nedenle onlara Mısır'dan çıktıktan sonra mukaddes topraklarda büyük vazife yapabilme imkânı hazırlanmıştı. Kudret helvasının indirilmesi ise ayrı bir nimet idi. Kur'an'da geçen "Menne vesselva" birçok tabirlerde herhangi bir çaba göstermeden bir lütuf ve ikram olarak insana bahşedilen şeyleri ifade için kullanılmaktadır.

Selva tabiri de sadece bıldırcın anlamında değil, aynı zamanda mahrumiyetten sonra insanı doyuran, mutlu eden şey anlamında kullanılmaktadır. İsrailoğulları bu iki nimeti, kudret helvası ve bıldırcını kolayca elde ediyorlardı. Çölde bu nimetlerin verilmesi Allah'ın bir yardımı ve ikramıdır. Bu deyim kendiliğinden bahşedilen rızıklara da şamil olur. Allah bu ve benzeri yardımları her zaman farklı şekillerde kullarına hiç ummadıkları yerden yapandır. O Allah yarattıklarının rızkına kefildir.

Önemli olan rızkı vereni bilmek ve O'nun razı olacağı şekilde hareket etmektir. İsrailoğullarına hitaben yapılan öğüt ve uyarıların hangisi hangi kavim için geçersizdir? Hangi kavim bu öğütten sarfınazarla iyi hedefleri ele geçirebilir? Kim bu öğütleri göz ardı ederek cennete varabilir? Kim?

Herkes kendisi için takdir edilen rızkını yer. Allah bütün canlılara yetecek miktarda rızık yaratır. Ama bazen yeryüzündeki zalim ve zorbalar nedeniyle mustazafların hakları gasbedilir.

Rızkın temininde en önemli husus: İnananların kazançlarını helal yoldan kazanmaya dikkat etmeleridir. 81. ayet de bu hususa işaret etmektedir.

❁ ❁ ❁

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلاَ تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ﴿٨١﴾

20:81 Size rızıklandırdığımız şeylerin en temizlerinden yiyin, bu hususta taşkınlık (ve nankörlük) **etmeyin. Sonra üstünüze gazabım vacip olur. Benim gazabım da kimin üzerine vacip olursa muhakkak ki o,** (helak uçurumuna) **yuvarlanmıştır.**

Ayeti kerime, bu nimetleri hatırlatarak Allah'ın kendilerine verdiği temiz şeyleri yiyip de kendine karşı gelmekten sakınmalarını tembihliyor.[66]

Allah yarattıklarına neyin faydalı, neyin zararlı olduğunu bilen ve ona göre emirlerini vazedendir. Bu emirlerin dışına

[66] Bkz: 11/6, 13/26, 16/71. Not

çıkmak hem ferdî hem de sosyal hayattaki düzen ve ahengi bozar. İçki, kumar, faiz, rüşvet, yolsuzluk belki geçici anlamda bireysel kazanç gibi görünseler de toplumsal hayatta fitnenin, zulmün yayılmasına, asayişin hızla bozulmasına sebeptirler.[67]

Geçmişte niçin İsrailoğullarının rızkı daralmış ve zalimlerin zulmüne maruz kalmışlardı. Bunun üzerinde çok iyi düşünülmelidir. Korku ve âcizliklerinden kendilerini sömürenlere, ezenlere ses çıkaramıyor vergi ödüyorlar, onlar da azdıkça azıyorlardı. İnsanlar ezilmeye gevşemeyegörsün, pusuda bekleyen düşman hemen atılır hasmının üstüne. M. Akif'in ifadelerinde belirttiği gibi:

Kurt uzaktan bakar, dalgın görürmüş merkebi,/ Saldırırmış ansızın yaydan boşanmış ok gibi./Lakin aşk olsun ki aldırmaz da otlarmış eşek./ Sanki tavşanmış gelen, yahut kılıksız köstebek! / Merkep kâr sayarmış bir tutam ot fazla olsun yutmayı!.../ Hasmı derken çullanırmış yutmadan son lokmayı!/ Hâlimiz merkeple kurdun aynı. Asla farkı yok. Burnumuzdan tuttu düşman, biz boğaz kaydındayız! Bir bakın: Hâlâ mı hâlâ ihtiras ardındayız.

Şu bir gerçek ki hak da batıl da uğrunda mücadele vereni yoksa yıkılmaya mahkûmdur. Bu bakımdan Allah kullarına uyanık olmayı ve düşmanlarına karşı tedbirli davranmayı öğütler.

Müslümanlar bin bir mücadele ve savaştan sonra kazandıkları zaferle aziz ve adil dinin gölgesinde yaşarken giderek rehavete, gaflete düşüp görevlerinde aksaklıklar göstermiş, zamanla zayıflamış, küfrün ve cehlin karşısında çaresiz kalmışlardır. Şu bilinsin ki dini dava edinip uğrunda gereken mücadele

[67] Bkz: 2/173, 5/3, 6/145. Not

devamlı verilmezse sahip olunan hürriyet kaybedilir de sonra onu bulmak için -ona sahip olunan günden- daha çok çalışmak, güç ve enerji harcamak gerekir. İşte rahmeti bol olan Allah geçmiş kavimlerin durumlarını anlatarak gereken öğüt ve uyarılarda bulunmuştur.

❀ ❀ ❀

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ﴿٨٢﴾

20:82 (Bununla beraber) **şüphesiz ki ben tövbe ve iman edenleri, iyi amel** (ve hareket) **de bulunanları, sonra da doğru yolda** (ölünceye kadar) **sebat edenleri elbette çok yarlığayıcıyım.**

Burada Müslüman için üç önemli kavram var. İman, salih amel ve tövbe. Müslüman için aslolan salih amellerle imanını muhafaza altına almasıdır. Yanıldığı, gaflete düştüğü anda tövbe ile kendini bu hâlden kurtarmasıdır.

İnsan, ne kadar bilirse bilsin, okumaktan, düşünmekten uzaklaşıp Allah'ın zikrinden gaflete düşerse şaşar ve inandım dediği hâlde yüce makamlara eriştirecek değerlerin gerisinde geçici değerlerle oyalanıp durur. Öyle bir an gelir ki düşmanla veya cehaletin getirdiği belalarla boğuşmak mecburiyetinde kalınır. İşte ancak o zaman belki kendimize gelebiliriz. Olayların şöyle veya böyle gelişmesinden ziyade bizim kendimize gelmemiz, değerlerimize ve ilkelerimize sarılmamız gerekir. Bizde tükenme, umutsuzluk yok. Bizim tövbe ile kendimizi düzeltmemiz durumunda bizi bağışlayacak yüce Rabbimiz var.

Rahmet kapısı arasında perde olan günah tövbe ile açılır ve kul Rabbiyle buluşur. Onunla buluşmanın onuruna yakışır

edebini takınır, bu perdenin kapanmaması için azami dikkat eder.[68]

Burada özellikle salih amelin altı çizilmeli. Bu kavramı iyilik anlamıyla ifade edemeyiz. Çünkü herkesin kendine göre iyilik ölçüsü salih amel değildir. Salih amel, katışıksız, şeksiz şüphesiz ilahî vahiyler doğrultusunda işlerin yapılması anlamına gelmektedir. İmansız işler ne kadar iyi ve faydalı da olsa kabul olmadığı gibi, amel de salih olmayınca kabul edilmez ki ebediyette sahibine faydası olabilsin. İman Allah'a ve seçmiş olduğu elçilerle bildirdiği haberleri şüphesiz, itirazsız kabul edip yaşamaktır.

İman doğrultusunda yaşanan salih amel, kişiyi münkerden alıkoyan, sahibine huzur bahşeden güçlü bir faktördür. İnsan şeytani işlere karşı kendini güven altına alır. Salih ameller imanı korumanın garanti belgesidir.

Şu bir gerçek ki insanlar ilim yolunda yeteri kadar manevi gıda almazlarsa birilerinin güdümüne çabuk girerler. Bundan sonraki okuyacağımız ilahî mesajlar da bu hususa temas etmektedir.

❀ ❀ ❀

وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَامُوسَى ﴿٨٣﴾ قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَى أَثَرِي

وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى ﴿٨٤﴾

20:83 "Ey Musa, seni kavminden (ayırıp böyle) **acele ettiren** (sebep) **nedir?"**

---

[68] Bkz: 3/135, 4/17, 18, 31, 7/153, 11/3, 19/60. Not

20:84. Dedi: "Onlar, işte onlar da benim ardımca (geliyorlar). **Ben sana yönelerek acele ettim ki ya Rab,** (benden daha çok) **hoşnut olasın."**

Rabbinin azamet ve yüceliğini idrak eden Hz. Musa'nın içini Mevla'sıyla buluşmak, söyleşmek ve O'nun huzurunda durmak için şevk kaplamıştı. Daha önce de Rabbiyle buluştuğundan bu hazzı tatmış olmanın şevkiyle çok acele davranır olmuş. İşte Rabbini idrak edip kendini bilen yüce resuller ve onlara yürekten inanıp bağlanan müntesipleri de hep Rableriyle buluşma iştiyakıyla doludurlar. Bu bakımdan Rablerinin kelamı olan ilahî vahiyle bağlantılarını kesintisiz tutup "İşittik, itaat ettik." kulluk şuuru ile Rablerine ittika ederler.

Hz. Musa, uzun süre Firavun'un zulmü altında yaşayan İsrailoğullarının bozulmuş fıtratlarını Rabbinden aldığı direktiflerle bir an evvel tedavi edip yeni bir hayat nizamını kurmak için gerekli buyrukları almak üzere Rabbiyle buluşmak için acele ediyor. Böylece onları da Rabbinin rıza ve hoşnutluğunu kavuşturacaktır.

Bilgi, inanç ve eylem bu üçü içselleştirilip gerçek manada idrak edildi mi Rable buluşma şevki doğar ve dolayısıyla her emri ilahî bir buluşma vesilesi olduğundan hiçbir mâniyi kendine engel kılmadan tüm gücüyle vazifesini yerine getirmeye çalışır. Rabbiyle arasına perde olan günahlardan şiddetle kaçınır. Kısaca Rabbini tanıyan, seven ve sevgisine mazhar olmak isteyen, O'nunla buluşturan her fırsatı ganimet bilir ve bu uğurda gerekeni yapar.

Rabbi hoşnut edebilecek şeyleri de ölçüsünü de iyi bilmek gerekir. Bunun tek yolu da Kur'an'ı gereği gibi fıkhetmektir.

❁ ❁ ❁

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾

20:85 Buyurdu: "Biz senden sonra kavmini imtihan ettik. Samiri onları saptırdı."

Halklar, totaliter ve zorba idareciler eliyle ruhlara zillet ve kölelik aşılanarak sindirilmişse o halkı yeniden hür ve ilkeli hayata kavuşturmak oldukça zor. Onları Rabbe teslim olmuş hür iradeli, azimli sabır ve sebatlı bir liderin eliyle ve iyi bir eğitim sistemiyle ancak ıslah etmek mümkün olur. İşte Hz. Musa da Rabbinden aldığı kelimelerle şahsiyetli bir ümmeti yetiştirmek için çalışıyordu.

Toplumun başsız bırakılmasının bir takım sorunlar meydana getireceğinden Hz. Musa'nın, vadedilen yere giderken kardeşi Harun'u yerine vekil olarak bırakmasını fırsat bilen gafiller, Hz. Harun'u dinlemeyip, Samiri denilen biri tarafından kolaycacık aldatılıp sapabiliyorlar. Ahde vefayı, sözde durmayı unutmuş, laubali, fitri melekelerini düşünce ile kontrol altına almamış toplumları birden ıslah etmek kolay olmuyor. Yanılıp düzelme yöntemiyle birbiri ardı sıra gelen denemelere ve mükerrer imtihanlara ihtiyaç vardır. İşte bu haber onların sınanmalarından biridir. [69]

İlkelerini bir temele dayandırmayan, düşünce, muhakeme ve irade gibi melekelerini iyi kullanmayanlar kolayca aldatılabilirler. Yüze takılan iyi niyet maskesi, bir iki teşvik ve ikram vaatlerine inanıp olayların akışına kendilerini kaptırırlar. Bu, insanların hâli de böceklerin ışığın etrafında dönüp de hayatını tehlikeye atması gibi bir şeydir.

---

[69] Bkz: 7/148

İnsanca, İslam'ca doğru hareket etmek için inandığı ideali iyi kavramak gerekmektedir. Bu, ilkeden yoksun olan nice Müslümanların iyi niyetle Allah'a yaklaşma adına başkalarına tazim ve teveccüh eden onlardan yardım bekleyenler olduğunu görmekte ve duymaktayız. İnanç ve ideallerini iyi bilmeyenler bir de cahaletin düşürdüğü iyi niyetle bu bağlandıklarımıza bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz diyerek çeşitli şirk pisliklerinin içerinse düşebiliyorlar.[70] Bu bakımda illallah'ı yani tevhidi eylemiiyi kavramak gerekir. Bu da Allah'tan başka hiçbir kimseye kulluk ve ibadet edilmeyecek, yani Allah'ın emir ve ilkelerine rağmen başkalarına boyun eğilmeyecek, yardımı ve O'na yaklaşmayı ancak kulluk vecibelerini yerine getirmekle erişileceğini bilmektir.

İnsan mizacında bir şeylere sığınma, bir şeylerden yardım bekleme ihtiyacı vardır. Bu bağlamda insanlar Allah'ı hakkıyla takdir edemeyenler, bazı nesnelerin güç ve himayesine sığınırlar ve yardımlarını beklerler. Bağlandıkları şeylerin yaratılmış olduğunu, hatta bazılarının yapımcısının insan olduğunu bildikleri hâlde zan ve kuruntularıyla hareket ederler. Mezarlardan, boncuklardan, kendi gibi insanlardan medet beklerler. Allah Teala'ya göstermeleri gereken saygı, sevgi ve korkuyu onlara gösterirler. Bunlarla buzağıya tapanların arasında ne fark var. Allah onları nasıl tövbeye davet ediyorsa, bu ve benzeri davranışta bulunanları da tövbeye davet ediyor.

Evet, her zaman saptıran ve sapanlar olmakta. Bu bakımdan Kur'an-ı Kerim'de insan ve cin şeytanlarının saptırmasına karşı çok ciddi uyarılar yapılıyor. Kur'an'ı rehber edinerek tevhidi, şirki iyi anlamamız gerekmektedir. Kulluğu Allah'a has kılanlardan başkası için o gün kurtuluş imkânı olmayacaktır.

---

[70] Bkz: 9/31, 10/18, 39/3

فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَاقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي ﴿٨٦﴾

20:86 Derhâl Musa öfkeli ve tasalı olarak kavmine döndü: "Ey kavmim, dedi, Rabbiniz size güzel bir vaat ile söz vermedi mi? Yoksa (ayrılışımın üzerinden) **sizce çok zaman mı** (geçip) **uzadı? Yahut Rabbinizden size bir gazap vacip olmasını mı istediniz de bana olan vaadinizden caydınız?"**

Allah onlara zaferi vadetmiş ve tevhit sancağı altında mukaddes topraklara gireceklerini belirtmiş ve yerine de getirmişti. Bunun üzerinden henüz daha uzun bir zaman geçmemişken onlar bu vaade ters hareket ediyorlar. Dimağları henüz şirk pisliğinden, ezilmiş ve sindirilmiş psikolojik bozukluktan kurtulmamıştır ki sağduyulu ve onurlu hareket edebilsinler. Cehalet öyle büyük bir bela ki sahibini her türlü pisliğin içine düşürür. Öyle ki kendi maddi imkânlarıyla yapılan, muhafaza edilmesi gereken, işitmeyen, görmeyen, putlara ve heykellere dahi taptırır. Uyarıları dikkate almayan veya ondan gaflete düşen, düşünce ve muhakemeden uzak, aklını kiraya verenler hep buna benzer ahmakça işler yaparlar.

❀ ❀ ❀

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾

20:87 Dediler: "Biz sana verdiğimiz sözden kendimize malik olarak caymadık. Fakat biz o kavmin ziynetinden bir takım ağırlıklar yüklenmiştik de onları (ateşe) **atmıştık. Samiri de** (kendi ziynetini) **böylece atmıştı."**

Düşünemeyen, aklı dejenerasyona uğrayan kimseler çok tuhaf mazeretler öne süreler. Bazıları "Biz atalarımızı böyle yapar bulduk." derken bazıları onlarla Allah'a yakın olmak, bazıları paravan olarak kullandıkları tanrıları aracılığıyla istediklerini elde etmek için vehim ve zanna dayalı işlerle iştigal ederler. Aklını vahiyle buluşturup ıslah etmeyenler işte böylesi sapık anlayış ve inanış içerisine düşerler. [71]

❀ ❀ ❀

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلاً جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى فَنَسِيَ ﴿٨٨﴾ أَفَلاَ يَرَوْنَ أَلاَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلاً وَلاَ يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا ﴿٨٩﴾

20:88 Hülasa: "O, kendilerine böğüren bir buzağı heykeli (döküp) **çıkarmıştı.** (Gerek o gerek avenesi)**: "İşte sizin de, Musa'nın da tanrısı budur! Fakat** (Musa) **unuttu demişlerdi.**

---

[71] Bkz: 2/170, 7/28, 21/53, 26/74

20:89. Bilmiyorlar mıydı ki o (buzağı) **onlara hiçbir sözle mukabele edemiyor, onlara ne bir zarar ne de bir fayda vermek kudretine malik olamıyordu.**

Put, yapma insanın ortaya koyduğu bir sanat eseridir. Çeşitli madenlerden meydana gelip manevi anlamda hiçbir değeri olmayan görüntülerden ibarettir. Bunlar bazen ölmüşlerin sureti olduğu gibi, çoğunlukla da- helvadan yapılan put misali- saçma sapan şeylerdir. Aslında bunların yapımcısı ve koruyucusu da insandır. Kendi elleriyle yapar, kendi beklenti ve çıkarlarına göre yasalar koydurur sonra da açtıkları yolda izlerinden giderler (!) Genellikle taklit üzere yaşadıklarından yaptıklarını hiç sorgulamazlar. Dolayısıyla yaptıklarının ekserisi kendilerinin zan ve kuruntularıdır. Tapılan şeylerin kendilerine faydası olmadığı gibi, akıbetlerini de berbat eder.

❀ ❀ ❀

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَاقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَانُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي ﴿٩٠﴾

20:90 Andolsun Harun onlara daha evvel: "Ey Kavmim, siz bu (buzağı) **ile ancak imtihana çekildiniz. Sizin hakiki Rabbiniz çok esirgeyen** (Allah'tır.) **Haydi, bana tâbi olun. Benim emrime itaat edin." demişti.**

Bu ayeti kerime de şu esası anlatmakta: İnsanlar dünyaya imtihan olunmak için gelmiştir. Ne kazanıp ne kaybettiklerinin farkında olsunlar diye çok muazzam bir şekilde yaratılmışlardır. İnsanlık, ilk peygamber ve diğer peygamberler vasıtasıyla uyarılmış ve hakka davet edilmiştir. Burada da gördüğümüz gibi

daha peygamber aralarında iken aklını kullanmayanlar zanlarının ve vehimlerinin arkasında sürüklenmişlerdir.

Bu tip insanlar dün de, bugün de, yarın da olacaktır. Allah aklını kullanmayanı ceza olarak pislik içerisinde bırakır. Dolayısıyla aklını pislik içerisinde bırakanlar kendi elleriyle yaptıkları, önüne dikilip tazim göstererek diktikleri mücerret putlara tapıp duruyorlar. Kur'ani uyarılardan uzak kalanlar, Allah'tan başka koruyucu ve kurtarıcı bir şeyler arıyorlarsa elbette uyarıcı kimselere değer vermeyeceklerdir. Hz. Harun (a.s.)'un kendilerine hiçbir zarar veya fayda sağlamayacak nesneye (buzağıya) tapmamaları ancak Rahman'dan getirdiği emre itaat etmeleri uyarı ve ikazlarına uymamaları gibi.

❀ ❀ ❀

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى ﴿٩١﴾

20:91 Onlar ise: "Biz, demişlerdi, Musa bize dönüp gelinceye kadar o (buzağı) **ya** (tapmakta) **kaim ve daim olmaktan katiyen ayrılmayacağız."**

Samimi imanın henüz yerleşmediği bu insanların çoğu belki birazda çöllerde dolaşıp durmanın vermiş olduğu usanç etkisiyle –ve Harun (as)bütün muhalefetine rağmen bu böğürtüsü olan buzağı heykeline tapınmaya başlarlar. Bu onların kör bir inatla uyarıyı dinlemediklerini ortaya koyuyor. Oysa Hz. Harun'unun da Hz. Musa ile aynı inanç üzere mücadele ettiklerini biliyorlardı. Aynen Yahudi ve Hristiyanların bir peygamberi kabul edip de diğerini kabul etmedikleri gibi bir itiraz içerisindeler. Peygamberler ayrı ayrı inançlara davet etmiyorlar ki aralarında ayrım yapılsındı. Düşünenler sözün kimden çıktığından ziyade sözü söyleyenin duruşunu ve sözün içeriğini dikkate alarak dinlerler.

قَالَ يَاهَارُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ أَلاَّ تَتَّبِعَنِي أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَؤُمَّ لاَ تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلاَ بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾

20:92-93 Musa (avdetinde) **dedi ki: "Ey Harun, bunların saptıklarını gördüğün zaman bana tabi olmandan seni meneden ne idi? Sen benim emrime isyan mı ettin?"**

20:94 (Harun) **dedi: "Ey anamın oğlu, sakalımı, başımı tutma. Hakikat, ben senin:- İsrail oğulları arasında ayrılık çıkardın, sözüme bakmadın, diyeceğinden tabii ki korktum."**

Bu ayetten anlıyoruz ki yapılan bu cehalete dayalı işlenen cürmün sebebiyle olsa gerek Hz. Musa öfkesinden dolayı Hz. Harun'a işin mahiyetini sormadan kardeşini yargılıyor. Yoksa değil bir peygamber, müminler bile kendisini helake götüren işler yapanlara karşı sesiz kalamaz ve gücünce müdahale ederler.

Allah nebisi Harun (a.s.) 90. ayette olduğu gibi onları uyarmasına rağmen ya güç yetiremediğinden veya güç kullanarak büyük fitneler çıkmasından çekiniyor olsa gerek, Fitneye sebep olma korkusunun insanlar üzerinde zararı oldukça çok. Allah'ın takdiri, Allah'ın beğenisinden ziyade eş, dost ve çevre desinleriyle yanlış da olsa nelere susulmuyor? Dün de, bugün de insanoğlunun en çok üstünde durduğu husus bir ve beraber olma düşüncesidir. Bu ilke öne çıkarılarak toplumun da maslahatı adına, müşterek doğrularda buluşalım diyerek hak-batıl karışmış hurafecileri uyaranlara karşı "Siz ayrılık çıkarıyorsunuz, birliği bozuyorsunuz, feyz ve hazzı kaçırıyorsunuz." diye hücumlar

yapılmıyor mu? Oysa ilk görev birliği değil hakkı korumak ve ayakta tutmaktır. Bu görevi yerine getirebilen fertler arzu edilen sağlıklı ve sağlam birliği meydana getirebilirler. Hz. Harun da bir beşer olarak bazı ciddi endişeler taşıdığını ve böyle bir durumun meydana gelmesinden veya ilk etapta Hz. Musa'nın öfkesini yatıştırmak için böyle bir tavır sergilemiş olduğunu düşünmek en doğrusudur.

İnsanlar arasında öyle kimseler var ki, Allah'ın azabından, devletin cezasından, polisin yasaklamasından çoğu yerde korkmazlar da insanların, halkın dedikodusundan korkarlar. Oysa ne toplum baskısı ne desinler insanı doğruyu söylemekten, yaşamaktan alıkoymamalıdır. Müminler yapacağı her işte Rabbim ne der, O hoşnut olur mu düşüncesiyle hareket ederler ve "...Hiçbir kınayıcının kınamasından korkmamalıdırlar.

❀ ❀ ❀

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَاسَامِرِيُّ ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾

20:95. (Musa) **"Ya senin zorun ne idi ey Samiri?" dedi.**

20:96 O da (şöyle) **dedi: "Ben onların görmediklerini gördüm. Binaenaleyh o peygamberin izinden bir avuç** (toprak) **alıp onu** (erimiş hulliyatın [altın gümüş gibi ziynetlerin] içine) **attım. Bunu bana nefsim hoş gösterdi böyle."**

Hikmet Zeyveli bu ayetin orjinalinde geçen kelimelerin hem anlamlarını vererek, hem de hakkında yapmış olduğu tetkiklerden sonra: "Ben onların kavramadıklarını kavradım. Resulün (Musa'nın) öğretisinden bir nebze almıştım. İşte onu terk ettim. Nefsim bana böyle yön verdi." Mealini vererek, böyle bir

meal elde etmek için "gaybden haber vermek zorunda" kalmadık, sadece arpça kelimelerin uygun manalarını seçtik. Diyerek israiliyata açılan haberlerin önünü tıkamış oluyor

"Görmek" şeklinde çevrilen kelime aslında basiret kökünden olup daha çok kavramak, sezmek, idrak etmek manasına "şuuri" bir görmeyi ifade eder. Yani bu fiil, göz ile (fiziksel) görüşten ziyade, "sezgisel" bir görüş için kullanılır.

"Eser kelimesi,"iz" şeklindeki manasının yanı sıra "öğretti" (teâlim), "ilke" mecazi manalarına da sahiptir. Bir kişinin "eser"i, onun öğretisi, bırakmış olduğu prensiplerdir. Bu manasıyla Arapça'da kelimenin yaygın kullanımına rastlanır.

"Kabza" da "bir avuç" demek olduğu gibi "bir nebze", bir miktar manasına da gelir.

Cümle sonundaki "attım" sözü ise "nebeze" fiil-kökünden gelmekte olup Kur'an'da daha çok bir emrin terk edilmesi, bir ahdin bozulması için kullanılmıştır. "Fe nebezûhu verâe zuhûrihim: Onu (Allah'a olan ahitlerini) arkalarına attılar (bozdular, riayet etmediler).[72]

"M. Esed Razi'nin yorumunda Samiri'nin, görünmeyen tanrı ya da Allah fikrine karşı çıktığına ve halkın 'görünen, elle dokunulabilen somut' bir tanrıya inanması gerektiğini düşündüğüne dikkat çekmekte, 'Resulün öğretisinden bir kısmını aldım ve onu (öğretinin muhtevasından) çıkarıp attım.' ifadesini, Samiri'nin Hz. Musa'nın öğretisinden bir kısmını reddetmesi, onun putperestliğe ve Allah'tan başka nesnelere ya da varlıklara tanrısal nitelikler yakıştırmaya ilişkin bilinçaltı eğilimlerini açığa vurmaktadır: Tanrısal varlık yahut en azından onun 'tecellisi' olarak tasarlanabilen şey somut bir imaj olarak ortaya konup

[72] Kur'an ve Sünnet Üzerine. Sh.33. Bilgi Vakfı Yay.1996, Ankara.

kavranamaz, tasarlanamaz. Bu durum, insanın sınırlı algı ve duygu alanına yakıştırılması amaçlanan boş ve aldatıcı bir hayalcilikten ibarettir, Bu yoldaki tüm çabalar insanın Allah'a ilişkin kavrayışını aydınlatacağına daha da bulanık bir hâle soktuğundan bu yönde atılan her adım en başta kendi amacını baltalamakta ve böylece çıkmaz yola sokulmuş olan dindar eğilimli kişinin manevi potansiyeli büsbütün ziyan edilmektedir: Kur'an'daki veriliş tarzı itibariyle, altın buzağı kıssasıyla anlatılmak istenen gerçek de, şüphesiz budur." (Kur'an Mesajı)

Bu kıssayı şöyle de düşünebiliriz: Maddi değerleri öne çıkarıp maneviyatı görmezden gelen, ahireti unutup dünyayı hedef hâline getiren kimseler nerede bir çıkar ve arzularına hitap eden şey görseler onu hemen putları aracıyla elde etmek için ne gerekirse yaparlar.

❀ ❀ ❀

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانظُرْ إِلَىٰ إِلَٰهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾

20:97 (Musa) **dedi: "Haydi** (defol) **git. Çünkü senin hayatın boyunca** (nasibin, benimle) **temas etmeyin demendir. Sana senin için şüphesiz asla vazgeçilemeyecek bir ceza günü dahi vardır. Üstüne düşüp taptığın tanrına bak, biz onu** (cayır cayır) **yakacağız, sonra onu parça parça edip denize atacağız.**

Elbette ayetleri kendilerine göre tevil eden veya işine gelmeyen hususları gizleyen, insanları Allah'a yaklaştırma adına O'ndan uzaklaştıran girişimlerde bulunmak çok büyük bir

zulümdür. Bunları nasıl kendi hâline bırakabilir müminler. Onlar nasıl Allah ile bağlantıyı şirkle koparıyorlarsa müminler de onlardan uzaklaşmalıdırlar. "Haydi defol git." ihtarından anlıyoruz ki birçok rahmet ve ikrama, uyarı ve ikaza rağmen hâlâ heva ve heveslerini ilahlaştıran –bunla da kalmayıp toplumları ifsada sürükleyen, insanların ebediyetlerini tehlikeye sokan- bu gibi kimseleri sadece ihtar etmekle kalmayıp, imkânı olan, gücü yeten müminlerin cemiyetlerini onların şerrinden temizlemeleri üzerlerine vacip olur.

Cüzzam, aids gibi hastalıklar, dokunduğu yeri nasıl etkisi altına alıp zarar veriyorsa, şirk hastalığı da bunun gibi önlem alınmazsa çevreye sirayet eder. Şirk gibi korkunç hastalığa karşı tevhit ile acil şifa aranmalı ki kurtuluş ve felah bulsun insanlık.

❀ ❀ ❀

إِنَّمَا إِلَٰهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

20:98 Ancak sizin Tanrınız kendisinden başka hiçbir Tanrı bulunmayan Allah'tır. Onun ilmi her şeyi kuşatmıştır.

O yüce Rab ki yarattıklarının hâlini, ahvalini en iyi bilen olduğundan onların huzurlu ve güvenli bir yaşamı sürdürmeleri için kendilerine en uygun nizamı vazetmiştir. O, bu ilahi nizamıyla kullarını kula kul olmaktan sakındıracak uyarıları yaparak onurlu, erdemli, nitelikli bir yaşama kavuşturmuştur.

O ilah ki emirleriyle kullarına veli olup, kötülüklerden uzaklaştıran ve kendileri için ebedi kurtuluş müjdesini veren, bu âlem nizamı üstünde bir otoriteye sahip mutlak hükümran olandır. [73]

[73] Bkz: 20/8

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ ءَاتَيْنَٰكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾

20:99 Sana geçmiş (ümmet) **lerin haberlerinden bir kısmını işte böylece anlatıyoruz. Şüphe yok ki sana tarafımızdan bir zikir vermişizdir.**

Allah, elçileri aracılığı ile tüm geçmişin önemli haberlerini, insanın muhtaç bulunduğu dünya ve ahiretle ilgili bilgileri, inananlarla inanmayanların arasında geçen mücadeleyi, inananların zaferini, münkirlerin nasıl helak olduklarını ana fikir hâlinde açıklayarak tüm inananların da onlar gibi davalarına sarılmalarını teşvik etmiştir.

Burada bahsi geçen zikirden maksat Kur'an'ı Kerim'dir. Onu indiriliş amacına göre okumayanların bu yüce kitaptan yeterince faydalanabilmesi mümkün değildir. Öncelikle Kur'an'ı Kerim'i ellerine aldıkları zaman kimle muhatap olduklarını, niçin, nasıl ve hangi amaçla okumaları gerektiğini çok iyi bilmeleri gerek ki istenilen fayda hâsıl olsun. Kur'an ancak bu okuyuşla idrak edilir.

Kur'an'ı reddedenler gibi, Kur'an'a inandığını söylediği halde Allah'a gereği gibi ittikaya yönelmeyenlerin de akıbeti iç açıcı olmayacaktır. [74]

❁ ❁ ❁

[74] Bkz: 4/82, 7/204, 21/10, 38/29

مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾

20:100 Kim ondan yüz çevirirse kıyamet günü şüphesiz ki ağır bir günah yükünü yüklenecektir.

Kur'ani öğütlere kulak asmayıp yüz çevirenlerde, dinini ciddiye almadan kulaktan dolma şeylerle işine geldiği gibi laubali, sorumsuz bir hayat yaşayanlarda sırtlarına yüklendikleri günahlarla huzura varırlar. Kur'an'ın cahili olanlar ister istemez dünyevi cazibelerin etkisinde kalarak günah diye bildiği şeyleri rahatlıkla işler. İşledikleri günahlar ile hem dünyalarını, hem de ahiretlerini berbat ederler. Böyle bir riskisten kurtulmanın yolu Kur'an'ı gönderiliş gayesine göre okuyup gücünce amel etmektir.

Yoksa kim inandığı, değer ve önem verdiği bir şeyden yüz çevirir. Bu mümkün müdür? İnandığı hâlde o gün kim günah yüküyle Rabbinin huzuruna varmak ister?

❀ ❀ ❀

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾

20:101 O (günah) **ın** (cezası) **içinde ebedî kalıcıdırlar. Bu, kıyamet gününde onlar için ne kötü bir yüktür!**

Günahta bir nevi inkar tohumu vardır. Yoksa hiçbir inanan bile bile günahta ısrar etmez. Bu Kur'an kimlerin kurtulacağını, kimlerin helak olacağını herkesin anlayacağını en etkileyici misallerle açıklamıştır. Kim Allah'ın zikrinden gaflet edip emir ve isteklerine uymaktan yüz çevirirse şüphesiz o dalalete düşüp cehenneme gidecektir. Bu kötü bir dönüştür. O gün kimsenin "Bundan haberim yoktur." demeye mecali ve itirazı olmayacaktır.

يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾

20:102 (Evet) **Sur'un üfleneceği günde ki biz günahkârları o gün gözleri gömgök bir hâlde, mahşerde toplayacağız.**

Kimileri bu kıyamete inanmasa da hayat seyrindeki oluşlar bu haberin doğruluğunu kanıtlamaktadır. Mevsimlere göre kuruyan-yeşeren veya hep canlı ve diri duran, insanın bir damla sudan meydana gelmesi ve gelişme evreleri, şu veya bu sebeple yaşadıkları acı ve tatlı duygular, herhangi bir yakıcı ateşin içerisinde olmakları hâlde hummalı bir hastalığa yakalanarak ateşler içinde yanması, zulüm ve işkence altında olmadığı hâlde ağrı ve sızılar içerisinde inlemesi, ne kadar tedbirler alsalar da hepten sıhhatli, mutlu ve huzurlu olmaya kimsenin gücü yetmiyor. Bütün bu oluşlar, ahiret gerçeği kavranılsın da bu bedenin her şeyiyle yalnızca cennette rahat edebilecek bir yapıya sahip olacağını idrak etsinler diye yaşanmaktadır.

İnsanoğlu en büyük oluşları ve acıları şu geçici âlemde - birçok imkânlara sahipken nasıl üstünden atamıyor ve dayanıyorsa- günahı kendisini kuşatanların ahirette yok olmamacasına acı bir yaşam sürdürmeleri kaçınılmaz olacaktır. Ahireti dünya hayatından üstün tutup günahtan sakınanlar için kıyamet müjdeli bir gündür.[75]

Ayetin orijinalinde geçen "Vizren" kelimesi vebal, günah anlamına gelmektedir. Vebal, sonunda ceza ve azap olan fiil, günah sorumluluk, mutlak ağırlık ve çekilmez kötü sonuca götüren şeye denir. Günah ise ilahî emirlere aykırı davranış, ters

[75] Bkz: 2/86,6/70.Not

amel, uygunsuz fiil, yasakları bilerek çiğneme, ihmal etme suç ve kabahat anlamlarına gelmektedir.

Varsın inanmayanlar onursuz ve erdemsiz bir hayat sürerek dünyaya hükmetmeye, hevalarını tatmine çalışsınlar. Sen ey aziz Müslüman, onların dayanılmaz hafifliklerinin karşısında yılma! Değerlerinden asla şaşma! Sana Rabbinin vaadi cennet var! Değil mi ki ölümle her şey son bulacak! Ve sen sonsuz mutluluğa koşarken küfredenler elim azap içerisine düşecekler. İnanan için hangi akıbet daha hayırlıdır demeye gerek var mı? İnsanı, kâinatı yaratan Allah bunu söylüyor. Rabbinin sözüne "sadagallahul aliyyül azim" diyen sen değil misin? Buna inanmayanlar Rahman'ın zikrinden -Kur'an'dan- yüz çeviren nasipsizlerdir. Bunun doğruluğuna hakikaten inanılıyorsa o zaman cennet mukabili bedel ödenmelidir. Değer mi din gününü unutup da bunca ifsat, zulüm ve tuğyan karşısında eğilmeye, ertelemeye, eğilip bükülmeye. Allah, günleri aramızda evirip çevirir. Ömür de, ölüm de ahirete inananlar için açılan saadet kapısıdır.

"İnancımız sözde kalacak kadar boş ve geçici şeyler değildir. Taleplerimiz, ilkelerimiz hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar kıymetlidir."Kıyamet sura üflenince başlayacak. Bu sesin oluşunu aklına sığdıramayanlar bir düşünsünler. Daldığında ani bir sesle yerinden hoplayıp "Ödüm koptu." diye çığlık atılmaz mı? Depremin oluşu, yanardağların patlaması, siren sesleri vb. birçok oluşlar insanı nasıl harekete getiriyorsa o kulakları sağır edecek ses ve korkunç sarsıntı nedeniyle herkes olduğu yerden ayağa kalkacak ve davet edene koşacaktır.

O gün günahkârlar için çok korkunç bir gündür. İnsanlar, şu dünyada büyük felaketler karşısında şaşkınlıktan nasıl gözleri korkudan dönüyor ve çaresizlik içerisinde kıvranıyorlarsa ve

buna mani olamıyorlarsa o gün de bütün bunları yaşayacaklardır. İstedikleri kadar inkâr etsinler.

O gün kâfirler, facirler, fasıklar, münafık ve müşrikler çetin bir azapla, muttakiler ise şerefli konuklar gibi ağırlanacaklardır.[76]

❀ ❀ ❀

يَتَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ عَشْرًا ﴿١٠٣﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ يَوْمًا ﴿١٠٤﴾

20:103 Aralarında gizli gizli konuşacaklar, (dünyada) **on** (gece) **den fazla eğlenmediniz." diye.**

20:104 (Aralarında) **ne konuşacaklarını biz daha iyi bileniz. Onların gidişi** (ve aklı) **daha üstün olanları da o zaman: "Bir günden fazla eğlenmediniz." diyecek.**

O gün inkâr etmek, itiraz etmek, başa gelenleri savmak için güç kullanmak, pişman olmak gibi herhangi bir imkân olmayacaktır. O gün mücrimlerin korkudan sesleri kısılmış, gözleri dönmüş, yüzlerini zillet bürümüş bir vaziyette dünyada ne kadar gün geçirdiklerini tahmin etmeye çalışırlar.[77] Öyle veya böyle, daha ahirete gitmeden geçmişte kalanların anısından başka ne var. Veya rüyalarımızda zamana sığmayacak şeyleri göz açıp kapayıncaya kadar yaşamaz mıyız? O gün de inkâr edenler için dünya bir rüya kadar çok az bir eğleşmeden ibaret olacaktır. Şu dünyanın her anı ve her saniyesi saadet, sevinç dolu geçse de sonu yine ölümle hüsrana dönüşüyor. Sonsuz saadetin yanında

[76] Bkz: 13/23,19/85,86
[77] Bkz: 10/45.Not

bunlar artık öyle bir ehemmiyet de arzetmez, acı azabın karşısında dururken hiç akla bile gelmez yaşanılanlar. Oysa mümin için dünya gelinip gidilecek, oyalanılacak bir sahne değil; bilakis ebedi saadet ve sevinç dolu hayata geçiş süresini sağlayan kaçırılmaz bir fırsattır. Onun dünyada az veya çok yaşaması, şöyle veya böyle geçmesinden ziyade anlamlı, yararlı, nitelikli bir hayat sürmesi önemlidir.

O günü yalanlayanların vay hâline. Bugün dünyaya gelir misin diye nasıl sorulmuyorsa, giderken de sorulmayacaktır. Bugün hangi memlekette hangi şartlarda ve hangi anne ve babadan dünyaya gelme tercihini insanlar yapamazlar ama ahiret günü için isteyen istediği gibi hazırlanma imkânına sahiptir. Bugün herkes çalıştığının karşılığını alamayabilir. Ama o gün herkese çalıştığının karşılığı tastamam verilecektir. O hâlde çalışanlar cennet için çalışsınlar. Bu çalışma dünyadan el etek çekme değildir. Bilakis dünyayı da anlamlı, onurlu ve faziletli bir yaşamdan sonra da sonsuz saadete kavuşturacaktır. Ama inkârcı, dünya hayatını dilediği gibi yaşama arzu ve tutkusuyla öğüt ve uyarılardan rahatsız olup yüz çevirirler. Aklını hevasına takan zevk sarhoşu bu kimseler düşmüş oldukları batağı deniz, derya sanırlar. Batakta barınan böcek gibidirler. Böcekler nasıl bulundukları mekânın dışındaki hayata dayanamazlarsa fıtratlarını bozanlar da ancak bu mecralarda hayat bulur, buralardan zevk alırlar. Maskelenmiş cazibelerin arkasındaki çirkinliği görmek istemezler ama bir gün gelir ki tüm değerler yok olmuş ve aldandığı her zevk çileye dönmüş olur. Ne diyelim... Herkes tercih ettiği hayatı yaşar ve sonucuna da katlanır. Allah'ın hükmüne kimse karşı koyamaz.

❀ ❀ ❀

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٧﴾

20:105 Sana dağları (ın kıyamet günündeki hâlini) **sorarlar. De ki: "Rabbim onları ufalayıp savuracak."**

20:106 "(Savuracak) **da yerlerini dümdüz bir toprak hâline bırakacak."**

20:107 "Onlarda ne bir iniş ne de bir yokuş görmeyeceksin."

Öyle anlaşılıyor ki vahye muhatap oldukları hâlde iman etmeyenlerin bir sorusudur bu. O günün nasıl olacağını insanlar merak ederler bu pek tabii bir düşüncedir. İnananlar zaten Rabbinin ilettiği vahiylerle bundan haberdardırlar ve o günün dehşetinden emin olmak için Rabbinin rızasını merkeze alarak yaşarlar.[78]

Kıyamet günü yeryüzü yepyeni ufacık girintisi çıkıntısı olmayan dümdüz bir sahra hâline gelecektir. Öyle ki insanların arasını ayıran hiçbir mânia olmayacaktır. Kıyamet olayı ve benzeri oluşları bu dünyada yaşarız. Deprem, korku, çığlık, doğum ve ölüm bunların kanıtıdır. Bu küçük dünya ahirete doğuştur. Orada olaylar ve yaşantılar çok daha farklı boyutta olacak ve herkes kazandığının karşılığını alacaktır. Bir farkla ki insan dünyada bazı oluşlara müdahale edebiliyor, bir şeylerin seyrini cüzi iradesiyle değiştirebiliyor. Fakat bazı şeylere ise asla müdahale edemiyor. Bu dünyada insanoğlunun iradesinde olan çok önemli bir şey var o da ahirette ki yaşam tarzını kendi

[78] Bkz: 21/101-103

tercihiyle seçme şansının olmasıdır. Yani herkes cennet ve cehennemi kendi iradesiyle kazanacaktır.

Cennet aklını kullanıp iman ederek salih ameller işleyenler içinse cehennem de aklını örtüp hevasını ilah edinenler içindir.

❀ ❀ ❀

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لاَ عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَانِ فَلاَ تَسْمَعُ إِلاَّ هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

20:108 "O gün o davetçiye -kendisine muhalefet etmeksizin- uyup izinden gideceklerdir. Çok esirgeyici Rahman'ın hürmetine sesler kısılmıştır. Artık bir hışırtıdan başka bir şey işitmezsin."

Daha önce gizli gizli konuşurlarken davetçinin sesiyle insanların sesleri kısılacak ve herkes dikkat kesilecektir. Ne enteresan bir sahne, tüm insanların kendi kendisiyle fısıltı şeklinde konuşması ve bunun meydana getirdiği uğultu. Herkes kendi derdine düşmüş. Bakışlar ferini kaybeder, dik bakışlar eğilir. Ve davetçiye koşarak uyacaklardır. Çünkü o gün insanın ihtiyarı elinden alınmış, mutlak irade ve hüküm sahibi olan Allah'a teslim olunmuştur. Öyle dünyadaki gibi istediğiniz şekilde hareket edemezsiniz. Keşke inkâr edenler aklın önündeki heva perdesini kaldırsalardı da bu günü idrak etselerdi. Ama artık iş bitmiş hiçbir pişmanlığın faydasının olmadığı gün başlamıştır. Ömrünü isyanla geçiren, secdeye varmayan başlar, o gün ne söylense yapacak, secdelere kapanmak isteyecekler ama bunun bir faydası olmayacaktır. Çünkü "Öğüt alacak kişinin öğüt alacağı kadar bir süre yaşatmadık mı?" Ve size uyarıcı da gelmiştir. Öyleyse azabı tadın. Zalimler için bir yardımcı yoktur. Şayet

kabul etmiş olsaydınız baki olanı fâni olana tercih ederdiniz. Fakat öyle bir tasarrufta bulundunuz ki tasarrufunuz kötü oldu. Hazır ve fâni olanı devamlı ve baki olanın önüne geçirdiniz.

Şimdi düşünelim. Ahiret ve ahirette olacakların azameti ve dehşetinden kurtulmak mı daha kolay, yoksa dünyada peşinde koşturulan heves ve tutkuları bırakmak mı?

Eğer Allah'a ve ahiret gününe şüphe duymadan iman ediyorsak Hakkı uygulamaktan başka çare yoktur.

❀ ❀ ❀

يَوْمَئِذٍ لاَ تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلاَّ مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَانُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلاً ﴿١٠٩﴾

20:109. O gün çok esirgeyici (Allah'ın) **kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimselerden başkasının şefaati fayda vermez.**

Bu ayeti kerimede tam bir acz ve perişanlık içinde ümitler tükenmişken Allah'ın şefaati yetişiyor. Herkesin başkalarından ümitsizlik içerisinde kendi derdine düştüğü bir anda -mümin olup da günahı affa layık olanlara- Allah'ın kimselerin erişemeyeceği bir müjdesidir.

Allah peşinen şefaat imkânlarını kullarına Kur'an'la yapmıştır. Müminler de birbirlerini Kur'an'la uyarıp hakkı yaşamaya teşvik ederek, dualarda bulunarak şefaatte bulunurlar.

Ne var ki insanlar iman edip salih amel işlemeye talip olmazlarsa, şefaatçilerin hidayete erdirme gayret ve yalvarışları onlara fayda vermez. Onlar hidayete ermeseler de bu uğurda gayret çeken müminler ecirsiz kalmaz.

Böyle bir son için dünyadaki imkânlarımızı iyi değerlendirmeliyiz. Hangi hususta olursa olsun, müminler olarak birbirimizi uyarıp birbirimize duada bulunalım. C güne Allah kerim.

❀ ❀ ❀

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا ﴿١١٠﴾

وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾

20:110 O, onların önlerindekileri de arkalarındakini de bilir. Onların ilmi ise asla bunu kavrayamaz.

20:111 (Artık bütün) **yüzler** (ezelde ve ebedde) **diri ve her şeye bihakkın hâkim olan Allah'a baş eğmiştir. Zulüm yükü taşıyanlar ise hakikaten hüsrana uğramıştır.**

Allah her nefsin ne kazandığını, ne kaybettiğini, kimin neyi niçin yaptığını bilir. Yaratılanlar ise ancak yaratıcı Rablerini, kendisini tanıttığı kadar, eşyayı da tanıyabildikleri kadar – yüzünden- bilebilirler. Bilim ve buluşlarla dünyayı ne kadar keşfederse etsinler hakkıyla künhüne vakıf olamadıkları gibi, yaratılmışların mukadderatı hakkında da kesin bilgiye vakıf olamazlar. Kimin ne düşündüğünü, hesabının iyi mi kötü mü olacağını ve kimin neye müstahak olduğunu Allah'tan başka kimse hakkıyla bilemez. Bazı varsayım ve gözlemlerle tahminlerde belki isabetli görüşlerde bulunabilirler, fakat asla ne kalpten geçeni ve ne de gaip olanı bilemezler. Evvel ve ahirin mutlak bilgisi Allah'a aittir.

"Men hemele zulmen." Zulüm yüküyle gelen yani küfür, şirk, Allah'ın ayetlerini tahrif eden, ahireti unutup heva ve emel-

lerinin peşinde koşup da günahı kendisini kuşatanlar bellerini büken günah yüküyle huzura çıkarlar.

❀ ❀ ❀

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلاَ يَخَافُ ظُلْمًا وَلاَ هَضْمًا ﴿١١٢﴾

20:112 Kim, bir mümin olarak, iyi amel (ve hareket) **lerde bulunursa o, ne** (seyyiatının) **artırılmasından ne** (hasenatının) **eksiltilmesinden endişe etmez.**

Bu ayetten de anlıyoruz ki amellerin ne kendince olanı, ne iyi olanı, ne de samimiyet ve iyi niyetle yapılanı değil vahye uygun yapılanı Allah katında makbuldür. Yani doğruyu arayan, tağuta kulluk etmekten kaçınıp Allah'a yönelen, dinleyip de sözün en güzeline uyan kullar müjdelenmişlerdir. Biliniz ki o gün hiçbir haksızlığa uğramadan herkes çalıştığının karşılığını alacaktır[79]

❀ ❀ ❀

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾

20:113 Biz onu böylece Arapça bir Kur'an olarak indirdik, onda tehditlerden (nicesini) **tekrar tekrar açıkladık. Olur ki** (günahlardan) **korunurlar yahut o, kendilerinde yeni bir hatıra ve ibret canlandırır.**

---

[79] Bkz: 2/112, 6/82, 5/16, 39/18, 72/14, 36/54, 47/33

İşte bu ayeti kerimede Allah ve resulünün direktifi doğrultusunda yaşamanın yolunu ancak Kur'an-ı Kerim'de bulacağımıza işaret etmektedir. Kur'an'dan başka şaşmaz yani hatasızdır diye kitaplar edinip ona bağlananlar, onu yücelten, onunla Kur'an'ı referans alanlar uyulacak kitapları çoklaştırdıkları için dünyada grup ve tefrika belasında, ahirette de hüsranda kalırlar.[80]

Onda herhangi bir kapalılık ve muğlâklık yoktur. İnsan onu düşünerek, anlamaya çalışarak okursa uyanır, doğru yolu bulur. Çünkü Kur'an-ı Kerim doğruyu ve yanlışı herkesin anlayacağı misallerle, delillerle açıklar. Kur'an'dan haberi olduğu hâlde ona gereken önemi vermeyip -gereğince amel etmek için- gayretten uzak kendince veya hiç kritiksiz birilerinin güdümünde hareket edenler, o gün Kur'an'dan sorguya çekilirler.[81]

Allah'ın vaadi haktır ve bildirdiği haber gerçektir. Allah elçiler gönderip uyarmadan hiç kimseye azap edici değildir. Bu surenin 99,100. ayetlerinde ve daha birçok ayette Kur'an'ın indiriliş gayesine dikkat çekilmiş ve ondan yüz çevirenlerin ağır bir günah yükünü yüklenecekleri bildirilmiştir.[82]

❀ ❀ ❀

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلاَ تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾

20:114 (Öyle ya, o Hak kelamıdır. Padişahlar) **padişah** (ı) **mutlak hükümdar olan, Allah** (ın şanı) **çok yücedir. Sana**

[80] Bkz: 29/51
[81] Bkz: 43/44, 17/106, 25/32
[82] Bkz: 6/92, 7/2, 14/1, 52

onun vahyi tamamlanmazdan evvel Kur'an (ı okumada) **acele etme, "Rabbim, benim ilmimi artır." de.**

Kur'an bir bütün olarak ele alınmalı, iyi anlaşılması için tertil üzere, düşünülerek okunmalıdır ki hakikat anlaşılmış olsun. Ayetler üzerinde araştırma yapmadan, anladıklarını insanlara dayatmadan, aceleci bir hükme geçmeden, teenniyle hareket etmelidir Müslümanlar. Ne esef verici bir durumdur ki, bir meslek dalında okumadan, ihtisas yapmadan uzman olunamazken Allah'ın zemmetmesine rağmen, dini hakkında ciddi bir ihtisas yapmadan bilen de bilmeyen de uzmanmış gibi konuşur, tartışır durur. [83] Allah Kur'ani uyarılarıyla doğru amelin ancak sağlam bilgi üzerine kurulabileceğini belirtmiştir. Allah'ı istediği gibi razı etmenin tek yolu da Kur'an'ı fıkhetmek için gayret ve sebat göstermektir. İlim İslam'ın hayatı ve imanın direği, amelin garantisidir.

Vahiy akla yol göstererek insanlığın gelişmesini, terakki etmesini ve güçlenmesini ve müminin takvada yüksek dereceye ermesini sağlar. Bu bakımdan "İlim edinmek ve ilim meclisinde bulunmak" dahi diğer amellerin binlercesinden eftaldir. Çünkü ibadetler de ilim ile fayda verir, sahibini ıslah eder ve arzu edilen ecre nail kılar. İnsan okumadan, düşünmeden, anlamadan nasıl bir şeyin ilmine sahip olabilir. Dünyada hiçbir dilin kitabı anlamadan okunmuş değilken eğitimciler o dili kelime kelime anlamını ve gramerini öğretirken en çok anlaşılması lazım gelen Kur'an anlaşılmadan en hızlı bir şekilde okunup hatimler indirilmektedir. Ekseri Müslümanlar Kur'an'ı Allah kelamıdır sevap olsun veya onunla dilek ve temennilere kavuşsunlar veya ölülerine şefaatçi olur diye okumaktadırlar. Oysa Kur'an-ı Kerim inananlarına bir muvahit olarak Allah'a itaati anlatan öğüt ve

[83] Bkz: 3/66, 17/36, 30/29

ibret verici misalleri açıklayarak onların ufuklarını açıp harekete geçirmek için indirilmiştir.[84]

Bu ilmî prensipler Kur'an'da sık sık anlatılan tefekkür, tezekkür, şuur ve akletmenin gereği dile getirilmiştir. Bu bakımdan ilme talip olmak her Müslüman erkek ve kadına farzdır. Müslüman'ın Müslüman'a yapacağı iyiliklerin en faziletlisi ilim öğrenip sonra da onu bir kardeşine öğretmektir. Bu iş İslam'da kurtuluşa en büyük vesiledir.

Tek bir âlim, şeytana karşı bin zahitten daha mukavimdir. Çünkü Allah'a karşı huşu ve haşyet duyanlar ancak âlimlerdir.[85]

İnsanı yücelten, meleklerden üstün kılan faktör ilimdir. Hz. Âdem yaratılması, kendisine ilmin öğretilmesi ile meleklerden ve tüm yaratılmışlardan üstün olabilecek vasfa haiz olmuştur. İnsan, sahip olduğu akıl ve ilim ile kâinatı hizmeti altına almakta, fezaya çıkıp yerin derinliklerine inmekte. Akıl, irade, ilim yönüyle geliştikçe doğru istikamet üzere yürüyebildiği müddetçe üstünlüğünü muhafaza ederken melekelerini doğru kullanmadığı müddetçe de ne olursa olsun hiçbir yaratılmışa vasıf olmayacak kadar değersiz ve aşağılaşmış olur. İşte insanın yaratılmışlığındaki azizliğini, değerini koruyabilmesi için kendisine Kur'an ile doğru ve yanlış, iyi ve kötü, hak ve batıl gösterilmiştir. Bu kitabı ne hasis menfaatler için ne ölüler ne de dilekler ve ne de kendince haz almak için değil bu kitapla doğruyu bulmak yanlıştan kurtulup Hakk'a vasıl olup şifa bulmak için okumalıyız. İlmin sağladığı kolaylığa erişelim. Huzurunda yüzlerin eğildiği, zalimlerin hüsrana mahkûm olduğu ve inanmış salihlerin emniyete kavuştuğu gerçek hükümdar olan Allah'ın vaadi haktır, tehdidi haktır, elçileri haktır. Ondan olan her şey

---

[84] Bkz: 10/57, 12/111, 16/89, 17/82
[85] Bkz: 13/28

gerçektir. Ve bu gerçeği Kur'an'la bildirmektedir. Dinleyen inansın, dileyen inkâr etsin.[86]

❀ ❀ ❀

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا ﴿١١٥﴾

20:115 Andolsun biz bundan evvel Âdem'e de vahy (ve emir) **etmişizdir. Fakat unuttu o. Biz onda bir azim bulmadık.**

Bu ayet de insanlığın başlangıcında olan hadiseleri anlatarak Hz. Âdem'in şahsında insana has iki özellikten bahsediyor. İnsanlar çok ciddi de olsa bazı olayları, tavsiyeleri ve öğütleri unutabilir. Ama hatasını hatırlar hatırlamaz hemen tövbe ederler.[87]

İnsanlar, genellikle sahip oldukları nimetlerin şükrünü hakkıyla yerine getiremezler. Ancak nimet elden gittikten sonra fark eder.

İnsanlar "takva" ya da, fücura da müsait bir yapıya sahip olarak imtihana tabi tutulmuştur. Bir taraftan günahlardan arınmak için aracı koymaksızın Rabbinden af dilesin diğer yandan gaflete düşmemek ve Rabbinin zikriyle uyanık olmak için ilme ve ibadetlerine devam ederek azim sahibi olsunlar.[88]

❀ ❀ ❀

[86] Bkz: 12/76, 108, 16/43, 44, 17/36, 20/44. Not
[87] Bkz: 2/36, 37, 7/20, 23
[88] Bkz: 91/8, 2/286

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ ﴿١١٦﴾

20:116 Hani meleklere: "Âdem, için secde edin." demiştik de iblisten başkaları secde etmişlerdi. O ise dayatmıştı.

Bu çok etkileyici ve uyarıcı bir haberdir. Kim Rabbini bilmesine rağmen şeytan gibi sahip olduklarıyla gururlanır, itaatten yüz çevirip isyana düşer ve hâlini devam ettirirse şeytanın akıbetine maruz kalır.[89]

Bu nedenle insanın yaratıldığı günden beri şeytanla arasındaki imtihanda insanoğlu Rabbinin emir ve tavsiyesini şuur ile iyice belleğine yerleştirip kulluk vecibelerini yerine hakkıyla getirmezse şeytan onu vesveselerle kandırmaya çalışır ve yoldan kolayca saptırır. Aslında Rabbinin zikriyle uyanık bulunan azim ve sebat sahibi kimseler üzerinde şeytanın bir hâkimiyeti yoktur. Fakat inananlar da yer yer zaaflarından kaynaklanan azimsizliği sebebiyle şeytanın vesveseleri ile itaatten uzaklaşıp, günaha girebilir. Ama bu hâlini fark edince tövbe edip düzeltenler, şeytana karşı mukavim olur.[90]

❁ ❁ ❁

[89] Bkz: 2/34, 7/12, 15/32-36
[90] Bkz: 15/40, 42

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ﴿١١٧﴾

20:117 Biz de: "Ey Âdem, demiştik. Hiç şüphesiz ki bu, senin de, zevcenin de düşmanıdır. Bundan dolayı sakın sizi cennetten çıkarmasın o. Sonra zahmete düşersin."

Üstün vasıflarla yaratılan insanoğlunu çekemeyen şeytanın, Hz. Âdem'in ve eşinin ayağını cennetten kaydırmak için zaaflarından sızarak batılı hak suretinde göstermeye çalışması ve onun da, hakkında yazılmış bulunan bir imtihan gereği, bir an gaflet ve zaafı sonucu şeytana kanarak içerisinde bulunduğu nimetlerden mahrum kalması söz konusu ediliyor.

Bu ayeti kerimede bir anlık gaflet ve zaafın, insanın düşünmeden hareket etmesine, pusuda bekleyen şeytanın harekete geçerek insanı aldatıp başına felaketler açmasına dikkatleri çekiliyor. Gaflet ve zaaf insanları güzel imkânlardan bir anda mahrum bırakabiliyor. Her ne kadar tövbe bütün günahları silse de bir ömür boyu kaybettiği mutluluğunda, çektiği acının da hayatından izlerini silemiyor. Hz. Âdem'in cenneten yeryüzüne inmesi, meşakkatli bir hayatı idame ederken Rabbine itaat ettiği sürece gelmiş olduğu cennete döndürülüp eski huzuruna kavuşacağı kendilerine müjdeleniyor.[91]

Büyüklenme hastalığının körlüğüyle kimin emrine itaat edeceğini dikkate almadığı için şeytan isyana düşmüştü. Oysa birazcık düşünseydi bu secdeyi Âdem değil, Rabbi emretmişti, bu itaat Âdeme değil Rabbine idi. Fakat gözü kör eden hasedin örttüğü akıl çalışır mı? İşte şeytan da bu hasetle düşmanlığını

[91] Bkz: 2/37, 38, 112. Not

hiçbir zaman unutmamacasına sürdürürken öfke ve kahrından dolayı asla tövbeye yanaşmadı. Fakat insan gafleti, aczi ve cehaleti sebebiyle onun düşmanlığını unutmakta ve dolayısıyla da yer yer onun tuzağına düşmekte. Fakat tövbe edip kendini düzeltenler günahlarından arınırken şeytan gibi isyanda direnenler şeytanın akıbetine maruz kalırlar.

❀ ❀ ❀

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾ وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَضْحَىٰ ﴿١١٩﴾

20:118 "Çünkü senin acıkmaman, çıplak kalmaman hep oradadır.

20:119 "Ve sen hakikaten burada susamayacaksın, güneş (in sıcağı altında da) **kalmayacaksın."**

Cennet bütün ihtiyaçların zahmetsiz karşılandığı, müminler için hazırlanmış saadet diyarıdır. Allah bu ihtiyacı yaratırken ruhlara bahşetmiştir. İşte bu duyguyla insanoğlu rahat ve mutlu bir hayat yaşamak için didinir durur.

Bu imtihan âleminde insanlar az veya çok ne kadar uğraşırsa uğraşsın sıkıntı ve meşakkatlerden beri kalamaz. Bir farkla ki "İnancının gereğini yerine getirenler mutmain bir hayat sürdürürken, fasık olanlar ise bu mutmainlikten mahrumdurlar. Hani bir savaş ayetinde: Siz bir yara almışsanız, onlar da sizin gibi yara almaktadır. Fakat sizin umduğunuzu onlar Allah'tan ummamaktadırlar.[92] buyurarak bu durum açıklanmıştır. Bu bakımdan dünyada kaybettikleri onları daha fazla üzmektedir.

[92] Bkz: 4/104

Fakat dünya hayatı gözlerini öylesine kör etmiştir ki ne gafletinin ne de zaafının farkında olamadan bu meşakkatli hayatı cennete dönüştürme çabasıyla çırpınır dururlar ama dünya imtihan âlemidir. Mümkün değil hiç kimse istediği gibi yaşayamaz. İstediği gibi yaşama şansı sadece ahirette müminlere verilecek bir ödüldür.

❀ ❀ ❀

فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَا يَبْلَى ﴿١٢٠﴾ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى ﴿١٢١﴾

20:120. Nihayet şeytan onu fitledi: "Ey Âdem, dedi, seni ebedilik ağacına, zeval bulmayacak bir devlete (ulaştırmaya) **delalet edeyim mi?"**

20:121 İşte bunun üzerine ikisi de ondan yediler. Hemen kötü yerleri açılıverdi. Üstlerini cennet yaprağından yamamaya başladılar. Âdem Rabbine karşı geldi de şaşıp kaldı.

Gerçekten de Allah'ın zikrinden gafil insanlar hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya sarılarak hayat mücadelesi verdiklerinden şeytan tarafından kolaylıkla aldatılıyorlar ve şeytan gibi kendileride başkalarını aldatmaya çalışıyorlar.

O Rab ki hikmeti gereği insanları imtihandan geçirmeyi murat etmiştir. Bu nedenle akıl, irade ve muhakeme gibi melekelerin yanında yanılma, acz ve zaaf gibi eğilimleri de olan insanoğluna düşmanı şeytana karşı tedbir alacak uyarı ve ikazlar içeren ilahî mesajlar da vermiştir. Her insan zaaf ve gafleti so-

nucu düşmüş olduğu hatanın farkına vardığında Hz. Âdem gibi mahcup olup kendisini toparlamaya çalışmalı ve günahlarını salih amelleriyle örtmelidir. [93]

❀ ❀ ❀

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى ﴿١٢٢﴾

20:122. (En) **sonra Rabbi** (yine) **onu seçti de tövbesini kabul etti, ona doğru yolu gösterdi.**

O merhamet sahibi olan Allah, Hz. Âdem'ini affeder de bizleri affetmez mi? Yeter ki günahta ısrar etmeyip, tövbe edip kendimizi düzeltelim. Öyle ya insanlar ne bir melek ne şeytan ne de hayvan ve nebattır. İnsan takva ile fücur arasında imtihana tabi tutulan sorumluluğu kutsal fakat ağır olan bir varlıktır. Rabbimiz, onların üstünlüklerini koruyacak ve derecelerini yükseltecek ilahî uyarılar ve tövbe gibi kendilerini temizleyecek imkân kapısını -ölüm gelinceye kadar- açık bırakmıştır. Allah'ım zikir uyanıklığı içerisinde yaşamak için bizlere yardım et. Gaflet, zaaf ve beşeri nedenlerden dolayı içerisine düştüğümüz hatalardan dolayı bizleri affet.[94]

❀ ❀ ❀

[93] Bkz: 7/20-25, 25/70, 71
[94] Bkz: 2/286

قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلاَ يَضِلُّ وَلاَ يَشْقَى ﴿١٢٣﴾

20:123 (Şöyle) **buyurdu: "Kiminiz kiminize düşman olarak hepiniz oradan inin. Artık ne zaman benden size hidayet gelir de kim benim hidayetime uyarsa o** (dünyada) **sapmaz,** (ahirette de) **bedbaht olmaz.**

Evet, yeryüzüne birbirine düşman olarak inen insan ve şeytanın serüveni ilanihaye devam edecek. Âdem ile iblis arasındaki büyük husumet o gün ilan edilmiştir. Rabbimiz kendisinden onlara bir yol gösterici geleceğini ve herkesin hidayeti ve sapıklığı seçmesine göre cezalandırılacağını bildirmektedir. Tabii tüm bu oluşları kabul etmek, akıl ve iradeyi düşünerek doğru kullanmaya bağlıdır. Yani iradeyi Allah'ın iradesine ram etmektir.

❁ ❁ ❁

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴿١٢٤﴾

20:124 Kim benim zikrimden yüz çevirirse onun hakkı da dar bir geçimdir ve biz onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz."

Şeytan gibi yaptığında ısrar eden heva ve hasediyle aklını örtenler bu hidayete davetteki rahmeti göremezler. Bu nedenle hidayet rehberi olan Kur'an'dan yüz çevirirler.

Bu ayette üç önemli hususta uzak olanları bekleyen felaket haber veriliyor.

Zikirden yüz çevirmek

Dar geçim

Körlük

Zikir: Allah'ı, elçilerini ve getirdikleri ilahî vahiy doğrultusunda kabul edip rızasına talip olarak yaşamaktır. Yüz çevirmek de O'nun gösterdiği yolu beğenmeme, öğütlerine kulak asmamaktır.

O'nu hakkıyla zikretmenin yolu Kur'an'ın her ayeti üzerinde akıl ve idrak gücüyle durup anlayıp yaşamak gerekir. Allah'ı hatırlatan emir ve isteklerine arkanızı dönmeyin, uyarılara karşı kör ve sağır davranmayın. Diğer bir ifadeyle basit bilgi kırıntılarıyla ciddi bir araştırma yapmadan, din ve kitap hakkında mesnetsiz konuşmak ve yaşamaktan sakının ki Allah'ın zikri yerine getirilmiş olsun. Çünkü zikir bilinçsiz bir tekrar değil, bilakis derin bir tefekkür, bilinç ve hayatımızın tamamını kuşatan bir eylem hâlidir. Bu bakımdan düşünmeden, araştırmadan âdet, gelenek üzere şuursuz anışlar rızada çok da buluşturucu değildir.[95]

Allah'ın zikrinden yüz çevirmek maddi manevi bir kayıptır. Teslimiyetsiz, doyumsuz, kanaatsiz, hırslı, seviyesiz, sıradan, ciddi bir idealden yoksun, anlamsız, ufku dar bir hayat yaşamaktır. Bu da bir körlük değil midir? Nasıl ki iyilik ve temiz yaşam insana huzur verip mesrur ediyorsa, kötülüklerde insana sıkıntı verir. (Dar geçim) kötü amel ve haram pis rızıktır. Ayrıca ahirette uğranacak belaları da davet eder.

Bahsedilen körlük ise maddi anlamda değil manevi anlamdaki bakar körlüktür. Yaratılışındaki muhteşemliği, dehayı, kâinat oluşlarında Allah'ın hâkimiyetini, iyilik ile kötülük, gü-

[95] Bkz: 20/34

nah ile sevap arasındaki farkı görmeyen körler, ruhuna zevk verecek güzellikleri görseler de kördürler eşyanın gerisindeki hakikati, hikmeti görmezler. Sağırdırlar, işittikleri hâlde heva ve sefahet sarhoşluğuyla, davet edildikleri gerçeği duymazlar. "Onları doğru yola çağırmış olsanız işitmezler. Ve onları sana bakar görürsün, oysa onlar görmezler."(7/198) "...Onlar, sağır, dilsiz ve kördürler. Bundan dolayı akıl erdiremezler."(2/171) İlahî çağrıya karşı algılama melekelerini köreltenleri Cenab-ı Hak böyle niteliyor.[96]

❀ ❀ ❀

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾

20:125 (Artık o zaman) **o. "Rabbim, beni niçin kör haşrettin? Hâlbuki ben hakikaten görücü idim." demiştir.**

Dünyada hakikati görmezden gelen bakar körler artık görme melekelerini hepten yitirmişlerdir. Hiçbir güzelliği görmeyecekler ve o günün vermiş olduğu dehşetten dolayı, körler gibi sağa sola çarparak içerisinde bulundukları hâlden çıkış yolu arayacaklardır. Bundan sonraki ayet de bunun cevabıdır.

❀ ❀ ❀

قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَٰلِكَ الْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾

20:126 (Allah da şöyle) **buyurmuştur: "Öyledir. Sana ayetlerimiz geldi de sen onları unuttun. İşte bugün de sen öylece unutuluyorsun."**

---

[96] Bkz: 2/171, 7/198. Not

Burada bir kinaye, bir sitem var. Sana bu kadar değer ve önem verildi, hayatını anlamlı ve nitelikli yaşaman için algılama ve ona yön göstermek için ilahî davetler yapıldı ama hiç oralı olmadın. O gün nasıl şeytanı kendine muhatap edindiysen bugün de onunlasın. Senin, Allah'ın yanında hiçbir itibarın yok anlamındadır. Yoksa hâşâ Allah unutmaz, yanılmaz. O,bütün noksanlardan beridir.

❀ ❀ ❀

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَىٰ ﴿١٢٧﴾

127. İşte israf (ve sefahet)**a sapan ve Rabbinin ayetlerine inanmayanları biz böyle cezalandırırız. Ahiretin azabı ise elbet daha çetın ve daha süreklidir.**

Bunlar İslam'dan yana kendi nefisleri aleyhine israf etmiş kimselerdir. Allah'ın zikrinden yüz çevirmek kadar daha büyük kayıp ne olabilir ki. Basiretle bakan kimseler onların dünyada İslam'ın sağladığı değerlerden nasıl yoksun olduklarını, sadece behaimi arzuların peşinde sürüklendiklerini görürler. Sefahate dalmış, tulü emel peşinde koşanlar sahip oldukları eşyanın zevkini dahi çıkaramazlar. Ekserisi stres, kaos, ahlaksızlığın, hayasızlığın, zulüm ve sömürünün her türünde sürüklenip dururlar. Ancak zevk sarhoşu olduklarından içerisindeki durumun farkında değillerdir. Bundan dolayıdır ki fitne kazanının altını tutuşturarak bulundukları toplumların da huzurunu bozarlar. Bu gidişat herkesin malumudur. "Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir." Hak yoldan sapan ikinci yolda, yani şeytanın yolundaki istikamette ilerler. (59/19)

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَىٰ ﴿١٢٨﴾

20:128 Biz onlardan evvel nice asırlar (halkın)**ı helak etmişizdir. Bu, onları irşat etmedi mi? Hâlbuki kendileri de onların yurtlarında yürüyüp duruyorlar. Bundan salim akıl sahipleri için elbette ibret verici ayetler vardır.**

Gerek günümüzde emperyalist güçlerin hâlihazırda yaptıklarını medya kanalıyla âlem seyredip lanetler okunmakta gerek tarihe attıkları kanlı imzalar Kur'an verileriyle anlatılmakta ama ibret alıp da İslam'a ve değerlerine kim dönmekte. Rabbimizin de dediği gibi salim akıl sahipleri ibret alır.

❀ ❀ ❀

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُسَمًّى ﴿١٢٩﴾

20:129 Eğer Rabbinden geçmiş bir söz ve tayin edilmiş bir vade olamasaydı her hâlde (onlara da azap) **gelip yapışırdı.**

Allah'ın sünneti gereği ebediyet olmasaydı Allah bu kötüleri hemen cezalandırırdı. O zaman da imtihan biterdi. Belirlenmiş vade ise ya onların ölüm vakti veya gelecek olan ebedî azap günüdür "Sakın Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Ancak, Allah onları (cezalandırmayı), korkudan gözlerin dışarı fırlayacağı bir güne erteliyor."(14/42)

❀ ❀ ❀

فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى ﴿١٣٠﴾

20:130 O hâlde sen, onlar ne derlerse, sabret. Güneşin doğmasından evvel de Rabbini hamd ile tespih et. Gecenin bir kısım saatlerinde ve gündüzün etrafında dahi tespih et ki rıza (yı ilahî) **ye eresin.**

Burada Allah resulü ve mü'minler teselli edilmektedir. Çünkü kâfirler eninde sonunda helak olacaklardır. İnananlar da eninde sonunda felaha ereceklerdir. Bu nedenle onların yaptıklarına sabretmelerini, onların yaptıkları sert ve kaba davranışlar karşısında geriye çekilmemelerini ve sorumluluklarını yerine getirmelerini tembihlemektedir.[97]

İslam'ın onur ve izzetini taşımak, kötü işlerden sakınıp temiz bir hayat sürdürmek için Allah'a teslimiyet ve tevekkül edilmelidir.[98] Çünkü müminler sabır ve sebat ile kendisi için kutsal olan ilahî görevi yerine getirmenin sonucunda hoşnut olunacaktır. Şüphesiz senin için son olan ilk olandan daha hayırlıdır. Rabbin sana verecek. Sen de hoşnut olacaksın. Müjdesiyle herhangi dünyevi bir sebep yüzünden bu görev ve sorumluluklarını ihmal etmemelidir müminler.[99]

Rabbim, şuurlu şuursuz her şey senin hükmüne boyun eğerek seni tespih ederken bizim de iman şerefiyle şerefyap olarak yolunda- ayaklarımızı sabit kıl. Sabır, sebat ve tevekkülle

---

[97] Bkz: 2/155, 156, 4/104
[98] Bkz: 3/186, 14/12. Not
[99] Bkz: 13/24, 16/96, 97, 17/19. Not

yolunda ilerleme düstur ve metodunu öğrettiğin için seni tazimle tespih ederek sana hamdüsenalar ederiz.[100]

❀ ❀ ❀

وَلاَ تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿١٣١﴾

20:131 Onlardan (kâfirlerden) **bir sınıfa, kendilerini fitneye düşürmemiz için** (verdiğimiz ve) **faydalandırdığımız** (bu) **dünya hayatına ait ziynetlere ve debdebelere sakın iki gözünü dikme. Rabbinin rızkı hem daha hayırlı hem daha süreklidir.**

Bu ve benzeri ayetler İslam'ın insanlara refah toplumu değil, felah toplumu kurmalarını telkin eder ve onu elde etmeleri için mücadele etmelerini tembihler. Müreffeh bir hayat için çırpınan, haram yollardan servet kazanıp azan günahkâr insanların zenginliklerine hasret çekmemeli, bilakis onların nasıl servet elde ettiklerini ve ahirette başlarına gelecekleri düşünerek onlar gibi olmadıklarına şükretmeliler. Müminler dünyalıklar elde etmek için asla meşru dairelerin sınırını aşmamaya çalışırlar.[101] Bilakis büyük bir gayretle helalinden kazanarak hem dünyada rahatlamaya hem de infakta bulunarak ukbalarını rahatlatmaya çalışırlar. Bir müminin güçsüzlüğünün dışında fakru zaruret içerisinde kalması hoş görülmemiştir. Zühd ve takva adına dünyadan el etek çekmek mistiklerin ve münkirlerin empoze ettikleri sinsi bir tuzaktır. Allah'ın hoşnutluğunu gözeterek maddi-manevi imkânlara sahip olmanın yolları aranmalıdır. Çünkü

[100] Bkz: 10/10, 13/13, 17/44, 108. Not
[101] Bkz: 3/10, 43/32-35

İslam'ın ihyası ve Müslümanların güçlü olması Allah'ın yardımıyla bunlara bağlıdır.

❀ ❀ ❀

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى ﴿١٣٢﴾

20:132 Ehline (ve ümmetine) **namazı emret. Kendin de ona sebat ile devam eyle. Biz senden bir rızık istemiyoruz. Seni biz rızıklandırırız.** (Güzel) **akıbet takva** (erbabı) **nındır.**

Bu şekilde temiz bir hayat ve helal kazanç yolunu çocuklarınıza da öğretin. Günahkârların ve haram servetlerinin kendilerine zarardan başka bir şey kazandırmayacağını; Allah affeder diye namazlarını asla bırakmamalarını/ertelememelerini; bu hususta zihne hücum eden düşüncelerden kurtulmak için Allah katında alacakları ödülü düşünerek namazlarını ikame etmeleri gerektiğini; her şeyin dünyada bırakılıp gidileceğini, Allah'a itaatimizden başka bir şey götüremeyeceğimizi iyice kafalarına yerleştirmeliler. Onların rızk ve geçim kaygısıyla tahsilleriyle elde edecekleri kariyerden, mevki, makam ve iş sahasında terfi etmelerinden ziyade Allah katındaki mevkilerini düşünmeliler. Zaten ebeveynler samimi ve ilmî bir haysiyetle içselleştirerek yaşayarak örnek olmuşlarsa onlar da Allah'ın izni ile bu mütevazı ve hayırhah yaşamı tercih edeceklerdir. [102]

Haydi istikamet üzere yaşamanız için sabır ve namaz ile Allah'tan yardım dileyiniz.[103] Allah hiçbir şeye muhtaç değil. Biz ona her hususta muhtacız. Bu bakımdan onu hoşnut etmeye

[102] Bkz: 11/14, 17/78, 79
[103] Bkz: 2/45, 153

çalışalım ki O da bizi hoşnut etsin. Bil ki iyi sonuç takva sahiplerinindir. Takva ise her işinde ilmî bir haysiyetle Rabbinin rızasına göre hareket etmektir. O'nun rızasının hilafına duruş düşünce ve davranışlardan sakınmaktır.

❀ ❀ ❀

وَقَالُوا لَوْلاَ يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الأُولَى ﴿١٣٣﴾

20:133 Dediler ki: "Bize o Rabbinden bir mucize getirmeli değil miydi?" Evvelki kitaplardakinden apaçık bürhan gelmedi mi onlara?

Mucize isteyerek iman edeceklerini söyleyenler basiretsiz aklı küt kimselerdir. Bir damla sudan meydana gelen insan, küçücük bir tohumdan meydana gelen ağaçta sayısız verilen meyve ve bir incir ve narda bin bir meyve verecek tohum ve tüm kâinat daha aklın izahta âciz kaldığı oluşlar birer mucize, yani iman etmeye delalet eden ayet, değil midir? Bütün bunlara rağmen önceki kitaplarda bulunan aynı temel gerçekleri dile getiren, Hz. Âdem'le başlayan tüm olay ve serüvenleri anlatan, ebediyete kadar hiçbir tahrifata uğramadan asliyetini koruyarak insanlara yol gösteren Kur'an-ı Kerim büyük bir mucize değil midir? İşte bütün bunlar mucize isteyen sapıklara açık bir cevaptır.

❀ ❀ ❀

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلاَ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولاً فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى ﴿١٣٤﴾

20:134 Eğer biz onları daha evvel azap ile helak etmiş olsaydık muhakkak diyeceklerdi ki: "Hey Rabbimiz, bize bir peygamber gönderseydin de şu zillete ve rüsvalığa uğramamızdan evvel ayetlerine tâbi olsaydık ya!"

Peygamberlik Hz.Âdem'le başlamasına rağmen, Peygamberler arasında geçen süreçte gerek din düşmanları, gerek insanların zaaf ve zanlarından kaynaklanan nedenlerden dolayı halis dinden sapmalar olmuştur. Bu süreçlerde insanlar düşünerek ve vicdanlarının sesine kulak vererek doğru hareket etmek için gereken gayreti gösterirlerse kurtulanlardan olurlar. Ama koruma altına alınan Kur'an'dan haberi olduğu ve onunla uyarıldığı halde müstağnileşerek bildiğim doğrudur deyip, düşünmeden yüz çevirenlerin de hesabı ağır olacaktır. Allah hiçbir kavme peygamber göndermedikçe azap edici değildir cevabından bunu anlıyoruz. Bundan sonra Kur'ân'dan haberi olduğu hâlde onunla doğruya erişmek için düşünmeyen, fıkhetmek için gayret göstermeyen, kulaktan duymalarla işine geldiği gibi yaşayanlar o gün bu Kitab kendilerinden davacı olacaktır. [104]

❀ ❀ ❀

قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ﴿١٣٥﴾

20:135 De ki. "Hep (imiz) **intizardayız** (bekleyenleriz). **Siz de gözetleye durun. Çünkü dümdüz bir yolun sahipleri kimlermiş, hidayete** (ve ebedi nimete) **erenler kimlermiş, yakında bileceksiniz."**

---

[104] Bkz: 4/41, 16/36, 43/44

Ölümden sonra yeniden dirilip mahşerde bir araya gelindiğinde herkes gerçeği görecektir. O gün geldiğinde herkes Rabbin huzurunda toplanacak ve yaptıklarının hesabı görülecektir. O gün alaya aldıkları kimselerin bitimsiz nimet ve saadete ermelerini, kendilerinin de nasıl zelil olduklarını göreceklerdir.

Allah'ım imanımızı rızanla kavi, amellerimizi Kur'an'la salih kılacak bir gayret ver, yardımınla istikamet üzere yürümek için bizlere yardım eyle, dünyanın alayişine, debdebesine kapılarak ahireti ikinci plana atanlardan eyleme. Hayırlarda yarışan öncü kullarından olup salihlerle beraber bizleri haşreyle. Âmin. Velhamdu lillahi Rabbil âlemin.